

Агляд-хроніка

парушэньняў правоў чалавека ў Беларусі ў 2001 годзе

УСТУП: АБАГУЛЬНЕНЬНІ І ВЫСНОВЫ

Выбары Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь з'явіліся асноўнай падзеяй палітычнага і грамадзкага жыцця краіны ў 2001 годзе і фактычна вызначылі галоўныя тэндэнцыі парушэнняў правоў чалавека ў гэтым годзе. Выбары Прэзідэнта РБ паказалі, што ўлады, ігнаруючы міжнародныя стандарты права і ўнутранае беларускае заканадаўства, былі сканцэнтраваныя на забеспячэнні перамогі фактычна дзеючага прэзідэнта.

Масавыя акцыі дэмакратычнай апазіцыі ў Беларусі, іх маштаб і характар у 2001 годзе значна адрозніваліся ад папярэніх гадоў. Гэта было звязана з агульнай зьменай стратэгіі дэмакратычных апазіцыйных сілаў падчас прэзідэнцкіх выбараў. Ад пачатку году назіралася дэканцэнтрацыя формаў палітычных пратэстаў з перавагай пікетаванняў, моладзевых акцыяў, перфоман-саў і г.д. Цэнтральнае месца сярод масавых акцыяў займаюць падзеі ў Мінску 25 сакавіка, якія сталі сапраўднай буйной “вайскавай” аперацыяй уладаў з прыцягненнем значнай колькасці міліцыі, АМАП і ўнутраных войскаў. Было арыштавана 15 чалавек, сярод якіх вядомыя беларускія палітыкі. Наступнымі акцыямі з вялікай колькасцю затрыманых стаў мітынг 1 траўня (“Дзень працы”), калі ў Горадні было арыштавана каля дваццаці чалавек; 18 траўня ў Мінску падчас гэтакзванага “Другога Усебеларускага народнага сходу” арыштавана каля 45 чалавек; у Курапатах у лістападзе было затрымана звыш 40 асобаў.

Практычна ніводная масавая палітычная акцыя не была дазволена ўладамі і праходзіла несанкцыянавана. Дзеянні міліцыі пераважна скіроўваліся на затрыманьне вядомых палітыкаў і найбольш актыўных удзельнікаў. Шырока практыкаваліся прэвентыўныя затрыманьні. У якасці санцыі, як і раней, выступаў арт. 167-1 КаАП Беларусі ў спалучэнні з арт. 167-2 і 166. Асноўным відам пакараньня былі адміністрацыйныя штрафы і арышты.

Крымінальная адказнасць як сродак, што адкрывае шырокія магчымасці дзеля палітычнага перасьледу, традыцыйна шырока выкарыстоўваецца беларускімі ўладамі як форма псіхалагічнага ціску і як сродак дзеля атрымання правоў на крымінальна-працэсуальныя дзеянні ў адносінах да палітычных апанентаў (вобыскі, выняткі, допыты, канфіскацыя і г.д.). Менавіта пагроза ўзбуджэння крымінальнай справы і крымінальна-працэсуальныя дзеянні, якія дазваляюцца пасля пачатку крымінальнага перасьледу, былі ў 2001г. асноўнымі формамі выкарыстання крымінальнага права ў палітычных мэтах.

Сярод крымінальных справаў найбольш адыёзны палітычны характар маюць узбуджаныя па артыкулах 367 і 368 КК РБ (паклёп і зьнявага Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь), якія былі ўведзеныя новым Крымінальным кодэксам з 1 студзеня 2001г. У адрозьненне ад звычайнага паклёпу і абразы, у гэтым выпадку крымінальная справа можа быць узбуджаная па ініцыятыве пракуратуры, без звароту пацярпелага.

Крымінальныя справы па арт. 368 на працягу году ўзбуджаліся ў адносінах да 8 чалавек – у г. Бабруйску супраць 5 чалавек і ў г. Шклове супраць 3 чалавек. Ніводная з гэтых справаў не была даведзеная да суда.

Па арт. 367 ч.1 і ч.2 было ўзбуджана 5 крымінальных справаў. Адна супраць асобы (г. Рэчыца) і 4 па факце – у адносінах да публікацыяў у газетах “Наша Свабода”, “Рабочы”, “Пагоня” і незарэгістраванай газеце “Народны прэзідэнт”.

У 2001 годзе было ўзбуджана 6 крымінальных справаў за “графіці” – надпісы на сьценах, якія ва ўмовах абмежаванае інфармацыйнае прасторы сталі формай палітычнага волевыяўленьня для апазіцыйных моладзевых арганізацыяў. 4 з іх – супраць асобаў па арт. 341 КК РБ, 2 па факце: першая пры затрыманьні чатырох сяброў моладзевай арганізацыі “Зубр” у Мінску, другая ў г. Гомелі супраць грамадзкага аб’яднаньня “Грамадзянскія ініцыятывы” – па арт. 218 КК РБ. 4 чалавекі былі прыцягнутыя да крымінальнай адказнасці: двое атрымалі штрафы ў памеры 100 мінімальных заробкаў, двое па два гады папраўчых работ. Астатнія справы актыўна (асабліва ў Гомелі) выкарыстоўваліся ў палітычных мэтах – вобыскі, выняткі кампутарнае тэхнікі, допыты і г.д.

Беспадстаўным было і ўзбуджэньне крымінальнай справы ў г. Крычаве па арт. 183 ч.1 КК РБ у адносінах да супрацоўнікаў рэгіянальнай газеты “Вольны горад”.

Сярод выключна палітычных крымінальных справаў трэба назваць узбуджаную па арт. 192 КК РБ у адносінах да Пятра Мігурскага – каардынатар Грамадзянскай ініцыятывы “Незалежнае назіраньне” ў г. Шклове. Гэты артыкул прадугледжвае адказнасць спецыяльнага суб’екта – службовай асобы, якой каардынатар не зьяўляецца.

З 2000 году быў перанесены разгляд крымінальнай справы, узбуджанай пасля “Маршу свабоды” 17 кастрычніка 1999 году супраць В. Шчукіна і М. Статкевіча па арт.186-3 КК РБ (старой рэдакцыі). М. Статкевіч пакараны штрафам 100 мінімальных заробкаў, а В. Шчукін па сукупнасці прысудаў (арт. 399 за інцыдэнт у будынку МУС) – 30 мінімальных заробкаў і 3 месяцы арышту. У 2001годзе на волю выйшаў дэпутат Вярхоўнага Савету РБ 13-га скліканьня Ул. Кудзінаў у адпаведнасці з новым

Крымінальным кодэксам РБ. Палітвязень А. Клімаў да гэтага часу застаецца ў месцах пазбаўленьня волі.

У канцы году было арыштавана некалькі кіраўнікоў беларускіх прадпрыемстваў і буйных прадпрыемстваў (агульная колькасць каля 20-ці чалавек). У прыватнасці, крымінальныя справы былі ўзбуджаныя супраць дырэктара мінскага ЗАТ “Атлант” Л. Калугіна, які ў якасці кандыдата ўдзельнічаў у прэзідэнцкай выбарчай кампаніі. Сярод магчымых прычынаў хвалі арыштаў вызначаюцца нелаяльнасць да выканаўчай улады з боку затрыманых падчас выбараў Прэзідэнта.

Праблема знікненняў людзей у Беларусі ў 1999-2000 г.г., калі прапалі бяз звестак шэраг вядомых у краіне асобаў – Ю. Захаранка, В. Ганчар, А. Красоўскі, Дз.Завадзкі – па-ранейшаму хвалявала беларускае грамадства. У 2001г. афіцыйныя органы так і не распачалі актыўных дзеянняў дзеля высвятлення абставінаў знікненняў. Наадварот, праваахоўныя органы заміналі грамадзкім аб’яднанням і ініцыятывам у правядзенні незалежнага расьсьледвання па фактах знікнення, абмяжоўвалі доступ грамадзкасці да інфармацыі па гэтых справах, ажыццяўлялі ціск на журналістаў і друкаваныя выданні, якія пісалі пра знікненні.

Рэальны судовы працяг у 2001г. мела толькі справа па знікненні супрацоўніка беларускага бюро расійскай тэлекампаніі ОРТ Дз. Завадзкага. У выкраданні Дз. Завадзкага абвінавачваецца група асобаў на чале з былым супрацоўнікам спецгрупы “Алмаз” В. Ігнатовічам. Працэс, які працягваецца ў Мінскім абласным судзе, нягледзячы на шматлікія просьбы і заявы грамадзкасці, быў аб’яўлены закрытым.

На працягу году зьяўлялася дадатковая інфармацыя пра дачыненне вышэйшых асобаў беларускай дзяржавы і, магчыма, прэзідэнта Беларусі да знікнення апазіцыйных палітыкаў і журналіста. Гэта: сьведчанні следчых пракуратуры А.Случака і Дз.Петрушкевіча, якія выехалі за мяжу, сьведчанні супрацоўніка КДБ Г. Угляніцы, дакументы, прадстаўленыя кандыдатам у прэзідэнты Ул. Ганчарыкам.

Дзеля прыцягнення грамадзкай увагі да праблемы знікнення і магчымай далучанасці да гэтага вышэйшых дзяржаўных асобаў, у тым ліку і Генеральнага пракурора В. Шэймана, на працягу году былі праведзеныя дзясяткі грамадзкіх акцыяў, накіраваных на актуалізацыю праблемаў зніклых у грамадстве, удзельнікі якіх жорстка караліся ўладамі.

Жорсткае і негуманнае абыходжанне з удзельнікамі акцыяў апазіцыі і затрыманымі зьяўляецца звычайнай практыкай для супрацоўнікаў праваахоўных

органаў. Аднак ніводзін з вінаватых у перавышэнні паўнамоцтваў ня быў пакараны. Па агульных дадзеных, фізічнае ўздзеянне ў адносінах да затрыманых па палітычных матывах ужываецца ў 5-8% выпадках, паказчык абразаў і зьневажання годнасьці значна вышэйшы, але ён мае высокую латэнтнасьць.

Найбольш часта факты зьбіцьця адзначаюцца пасля масавых акцыяў, пры затрыманьні вялікай колькасьці людзей, найбольш жорсткія факты – калі супрацоўнікам праваахоўных органаў патрэбная інфармацыя альбо прызнаньне. Узровень гвалтоўных дзеяньняў у адносінах да сяброў моладзевых арганізацыяў вышэйшы чым да валанцёраў выбарчых кампаніяў, і ў адносінах да мужчын у параўнаньні з жанчынамі.

Звычайнай практыкай зьяўляецца адвольны асабісты вобыск, прэвентыўнае затрыманьне. Пратаколы за распаўсюджаньне друкаванае прадукцыі складаюцца проста пры знаходжаньні яе пры вобыску.

Падставамі дзеля затрыманьняў зьяўляліся выбарная сімволіка, наяўнасьць друкаванай прадукцыі ці ўжываньне беларускай мовы. Канфіскуюцца асабістыя рэчы, майкі, агітацыйная літаратура, фотаапараты і г.д. Прычым неабходныя дакументы – пратаколы выняткі – не складаюцца ў 60% выпадкаў, што робіць немагчымым вяртаньне асабістых рэчаў. Час утрыманьня часта перавышае адведзеныя заканадаўствам 3 гадзіны і цягнецца 5-6 гадзінаў, ёсьць выпадкі 12-гадзіных затрыманьняў.

Зафіксавана шмат выпадкаў зьбіцьця палітыкаў і актывістаў палітычных кампаніяў неўстаноўленымі асобамі, гэтакзванымі “людзьмі ў цывільным”. Характэрнай прыкметай усіх выпадкаў зьяўляецца адсутнасьць карысьлівых матываў. Некаторыя эпізоды нападаў добра спланаваныя, што дае падставу пацярпелым сьцьвярджаць пра дачыненне да іх праваахоўных органаў ці сьпецслужбаў.

Парушэнні беларускага і міжнароднага заканадаўства, злоўжываньні падчас выбарчай кампаніі і падвядзеньня яе вынікаў, як і перасьлед удзельнікаў і актывістаў, апазіцыйных кандыдатаў у 2001 годзе мелі масавы характар. На працягу кампаніі праваахоўнымі структурамі было зьдзейсьнена больш за 1000 затрыманьняў. Грамадзяне арыштоўваліся за распаўсюджаньне агітацыйнае літаратуры, выбарчай сімволікі, за арганізацыю сустрэчаў з выбаршчыкамі і г.д. Людзей затрымлівалі і дзеля высвятленьня асобы, праверкі пашпартнага рэжыму і па іншых падставах. Час затрыманьня цягнуўся ад аднае да 5-6 гадзінаў без складаньня пратаколаў адміністрацыйнага затрыманьня. Затрыманьні

суправаджаліся псіхалагічным ціскам, канфіскацыяй агітацыйнай літаратуры, у пэўных выпадках фізічным уздзеяннем, што перашкаджала працы прадвыбарчых штабаў апазіцыйных кандыдатаў.

У большасці выпадкаў затрыманні не фіксаваліся, і арыштаваных праз некаторы час адпускалі. На астатніх складалі пратаколы за парушэнне арт. 143, 156, 166, 172-1 і інш. КаАП РБ. Да адміністрацыйнай адказнасці за ажыццяўленне агітацыі прыцягнута звыш 100 чалавек.

Перашкодай дзеля нармальнага ходу выбарчай кампаніі сталі вобыскі, канфіскацыя аргтэхнікі, агітацыйнай і друкаванай прадукцыі ў памяшканнях штабоў апазіцыйных кандыдатаў, грамадзкіх аб'яднанняў і прыватных кватэрах людзей, якія былі задзейнічаныя ў прэзідэнцкай кампаніі. На працягу летніх месяцаў было адзначана 20 такіх выпадкаў. Частка з іх праходзіла як праверка фінансавай дзейнасці, нягледзячы на поўную незаконнасць канфіскацыі ці вобыску да ўзбуджэння крымінальнай справы ці выяўлення якіх-небудзь парушэнняў. Падставамі дзеля вобыскаў і забараня тэхнікі былі: ананімныя паведамленні пра падрыхтоўку тэратыстычнага акту, аператыўная інфармацыя пра назапашванне зброі, забойства ў суседнім доме і нават праверка пашпартнага рэжыму.

Напярэдадні выбараў і ў дзень галасавання павялічыліся выпадкі адключэння стацыянарных тэлефонаў у штабах апазіцыйнага кандыдата, Грама-дзянскай ініцыятывы “Незалежнае назіраньне”, партыяў і грамадзкіх аб'яднанняў. Вечарам 9 верасня былі адключаныя тэлефоны ў большасці недзяржаўных структураў, якія былі звязаныя з выбарамі. У цэнтры гораду на некалькі гадзінаў была адключаная мабільная сувязь, адсутнічала магчымасць карыстання інтэрнет-сайтамі незалежных СМІ і некаторых грамадзкіх арганізацыяў.

Зафіксаваныя шматлікія выпадкі звальнення з працы і выключэння з ВНУ за ўдзел у выбарчай кампаніі на розных яе стадыях, а таксама за ўдзел у Грамадзянскай ініцыятыве “Незалежнае назіраньне”.

Шырока практыкаваўся разгон пікетаў і сустрэч з выбаршчыкамі апазіцыйных кандыдатаў у Прэзідэнты Беларусі, нематываваныя і незаконныя забароны ажыццяўляць агітацыю на пэўнай тэрыторыі – звычайна блізка да адміністрацыйных устаноў альбо ў шматлюдных месцах.

Дамінуючае месца сярод органаў, якія ажыццяўлялі пераслед падчас выбарчай кампаніі, займае Міністэрства ўнутраных справаў. Досыць часта, але ня так адкрыта выяўлялася дзейнасць КДБ, у некаторых выпадках выкарыстоўвалася

пракуратура. Дзеля ціску на юрыдычныя асобы – пераважна грамадзкія аб'яднанні – актыўна выкарыстоўваліся структуры Дзяржаўнага камітэту фінансавых расьсьледваньняў.

Ціск, які аказваўся на незалежную прэсу, і дзеянні па абмежаванні распаўсюджаньня інфармацыі выяўляліся ў такіх формах: перапыненне і перашкоды ў распаўсюджанні друкаваных выданьняў, канфіскацыі накладаў, ціск на незалежныя СМІ, вынясенне папярэджаньняў друкаваным выданьням, канфіскацыя кампутарнае тэхнікі, вобыскі, цэнзура.

Улічваючы структуру інфармацыйнае прасторы Беларусі, манаполію дзяржавы на электронныя сродкі інфармацыі, распаўсюджаньне газетаў стала важнай крыніцай альтэрнатыўнае інфармацыі. Затрыманьні за распаўсюджаньне зарэгістраваных газетаў мелі масавы характар. Наклады незалежных выданьняў канфіскаваліся. Да прыкладу, 17 жніўня 2001 году было канфіскавана 216 тысячаў асобнікаў газеты “Наша Свабода”. Арыштоўваліся наклады газетаў “Народная Воля”, “Рабочы”, “Беларуская маладзёжная” і інш. Усе гэтыя выданьні зарэгістраваныя ва ўстаноўленым парадку, і іх распаўсюджаньне не зьяўляецца забароненым.

Прызначэньне ўладамі кіраўніцтва для недзяржаўнай друкарні “Мэджык” стварыла ўмовы для ажыццяўленьня цэнзуры, шэраг рэдакцыяў былі вымушаны ўносіць зьмены ў нумары некалькі разоў, каб іх дазволілі друкаваць. Адзначаны выпадкі, калі газеты выходзілі з белымі плямамі.

На працягу году ў рэдакцыях СМІ і друкарнях праходзілі праверкі фінанса-вай дзейнасьці, вобыскі і г.д., што ў пэўных выпадках паралізавала іх працу. Канфіскацыя абсталяваньня мела месца ў адносінах да газеты “Народная Воля” і чатырох рэгіянальных выданьняў.

У 2001 годзе па зыску пракуратуры была закрытая незалежная гарадзенская газета “Пагоня”.

Па меркаваньнях апазіцыйных дзеячоў, спецслужбы займаліся шчыльным праслухоўваньнем стацыянарных і сотовых тэлефонаў, праверкай карэспандэнцыі, электроннай пошты, зборам і аналізам інфармацыі і г.д.

Узбуджаныя крымінальныя справы, асабліва па факце выбуху каля расійскай амбасады, дазвалялі КДБ дапытваць вялікую колькасьць сяброў моладзевых арганізацыяў. Колькасьць дапытаных сьледчымі КДБ па справе выбуху перавысіла 100 чалавек. Допыты праходзілі і па іншых крымінальных справах, далучанасьць да якіх праводзілася адвольна. Мелі месца выпадкі канфіскацыі асабістай маёмасьці

актывістаў выбарчай кампаніі. Вяртаньне маёмасьці адбывалася ўжо пасля выбараў.

КДБ, асабліва ў рэгіёнах, праводзіў шматлікія размовы з затрыманымі падчас моладзевых акцыяў, затрыманымі за расклеиваньне агітацыйнае прадукцыі, сябрамі моладзевых арганізацыяў. Сярод мэтай працы з людзьмі былі: атрыманьне інфармацыі, аказаньне ціску, вярбоўка інфарматараў. Адзначаліся выпадкі фізічнага ўзьдзеяньня і шантажу. Шантаж з боку супрацоўнікаў КДБ прывёў да самагубства юнака ў г. Гомелі.

У дні перад выбарамі значная колькасць асобаў, якія былі задзейнічаныя ў кампаніі: юрысты сістэмы незалежнага назіраньня, сябры моладзевых арганізацыяў, функцыянеры выбарчых штабоў апазіцыйных кандыдатаў і г.д. былі папярэджаныя па тэлефоне ці пры асабістых размовах пра ўстрыманьне ад актыўных дзеяньняў, што суправаджалася пагрозамі “жорсткага пакараньня” ў выпадку непадпарадкаваньня.

Моладзь зьяўлялася адной з найбольш актыўных частак беларускага грамадства ў 2001 годзе. На людзей ад 16 да 27 гадоў прыпадае большасьць незаконных дзеяньняў супрацоўнікаў міліцыі, прэвентыўных затрыманьняў, допытаў, адміністрацыйных пакараньняў, жорсткага абыходжаньня і г.д. На гэтую ўзроставую групу быў накіраваны асноўны ціск з боку КДБ, пракуратуры.

Масавыя затрыманьні моладзі былі зьвязаныя з правядзеньнем моладзевых акцыяў. Найбольш вядомыя з іх 21 красавіка – “Дзень псіхічнага здароўя”, 27 ліпеня – Дзень Незалежнасьці. Ня менш масавы характар мелі затрыманьні падчас футбольных матчаў нацыянальнай зборнай Беларусі і затрыманьні ў Курапатах у лістападзе.

Асноўная маса маладых людзей прыцягвалася да адміністрацыйнай адказнасьці па арт. 167.1, а таксама 143 ч. 3 і 172-1 КаАП Беларусі, гэтыя артыкулы ахопліваюць да 90% усіх выпадкаў. Агульная колькасць адміністрацыйных спагнаньняў супраць моладзі перавышае 300.

Узьдзеяньне на грамадзкія арганізацыі і палітычныя партыі на Беларусі мае дзьве асноўныя формы. Па-першае, гэта дзеяньні, накіраваныя на ліквідацыю грамадзкага аб’яднаньня (партыі) і маніпуляваньне пагрозаю ліквідацыі. Зразумела, што пазбаўленьне статусу юрыдычнае асобы значна ўскладняе арганізацыйна-прававую дзейнасьць грамадзкіх аб’яднаньняў і цалкам выключае з палітычнага

жыцця партыю. Па-другое, перашкода дзейнасці шляхам канфіскацыі аргтэхнікі, фінансавых праверак, вобыскаў і г.д.

Ліквідацыя грамадзкага аб'яднання ці партыі – выключная мера ўздзеяння. На працягу году па палітычных матывах было зліквідавана некалькі арганізацыяў, у тым ліку – “Задзіночаньне беларускіх студэнтаў” і Моладзевы інфармацыйны цэнтр. Распачатыя справы па ліквідацыі некаторых арганізацыяў (“Гарт”, “Грамадзянскія ініцыятывы”), у якіх раней была сканфіскаваная аргтэхніка ды іншая маёмасць.

Перад выбарамі быў выкарыстаны і яшчэ адзін сродак уздзеяння на грамадзкія арганізацыі – гэта вынясенне ім папярэджанняў Міністэрствам юстыцыі. Так, ГА “Праваабарончы цэнтр “Вясна” напярэдадні выбараў атрымаў адразу два папярэджанні ад Міністэрства юстыцыі, што паставіла аб'яднаньне перад пагрозай ліквідацыі і стварыла дадатковыя перашкоды ў рэгістрацыі назіральнікаў ад арганізацыі.

Перашкоды дзейнасці шляхам праверак, вобыскаў, вынятак і канфіскацыяў у 2001 годзе былі шчыльна звязаныя з выбарчай кампаніяй і асноўнымі яе элементамі: агітацыйнай кампаніяй, мабілізацыйнай, Грамадзянскай ініцыятывай “Незалежнае назіраньне”.

Вострай праблемай застаецца ў Беларусі рэалізацыя права на асацыяцыі. Значная колькасць NGO, якім адмоўлена ў афіцыйнай рэгістрацыі, вымушана працягваць сваю дзейнасць без рэгістрацыі, за што могуць быць прыцягнутыя да адміністрацыйнай адказнасці па арт. 167-10 КаАП Беларусі. За мінулы год мелі месца выпадкі прыцягнення да адказнасці па гэтым артыкуле сяброў Маладога Фронту і “Зубра”.

Мінулы год быў адметны актывізацыяй дзейнасці прафсаюзаў і аб'яднанняў прадпрымальнікаў. Асноўнымі сродкамі дасягнення мэтай, а таксама прыцягнення грамадзкай увагі сталі стихійныя і арганізаваныя страйкі, мітынгі, пікетаванні.

Адміністрацыйныя пакаранні за ўдзел і арганізацыю масавых акцыяў (нават калі яны суправаджаліся перашкодай руху транспарту, як у выпадку са страйкам на Трактарным заводзе 28.09.2001г.) у адносінах да рабочых звычайна не ўжываліся. Адміністрацыйныя пакаранні ўжываліся пераважна ў выпадках індывідуальных акцыяў пратэсту.

Асноўныя дзеянні па нейтралізацыі працоўнага і прадпрымальніцкага рухаў былі накіраваныя на разбурэнне іх арганізацыйных структураў. Перш за ўсё гэта тычыцца прафсаюзаў, асабліва пасля таго, як яны выявілі сваю выразную

апазіцыйнасьць. Палітыка ў адносінах да прафсаюзаў мела два накірункі: паступовае замяшчэнне кіруючых пазіцыяў у ФПБ лаяльнымі да ўлады асобамі (магчымы і раскол ФПБ) і зьнішчэнне свабодных прафсаюзаў, што дасягаецца адмовай у рэгістрацыі іх пярвічных арганізацыяў. У якасьці элементу кампаніі па нейтралізацыі прафсаюзаў можна ўзгадаць рашэнне Канс-тытуцыйнага суда, прынятае ў канцы 2001 году, якое тычыцца парадку выплаты прафсаюзных складак.

Праблемы дыскрымінацыйнай культурнай палітыкі па-ранейшаму застаюцца нявырашанымі для Беларусі. Нягледзячы на ўсе намаганьні, так і не было прынятае рашэнне пра стварэнне хоць бы адзінай вышэйшай навучальнай установы з беларускай мовай навучання, надалей праводзіцца палітыка зьніжэння колькасці навучэнцаў у беларускамоўных сярэдніх навучальных установах. Праводзіцца рэарганізацыя такіх устаноў з паніжэннем умоваў і ўзроўню навучання. Адзначалася стымуляваньне і культываваньне падазронага ці негатыўнага стаўленьня да беларускай культуры, мовы як нелаяльнай да выканаўчай улады і патэнцыйнай крыніцы апазіцыйнасьці.

У 2001 годзе мелі месца культурныя страты і наступы на гістарычную памяць: нягледзячы на пратэсты, была знішчаная частка старога гораду ў г. Мінску, была пачатая рэканструкцыя мінскай кальцавой дарогі на месцы масавых расстрэлаў у 1937-41гг. – ва ўрочышчы Курапаты.

Асобным эпизодам грамадзкага супрацьстаяння ў Беларусі стала абарона Курапатаў. Як вядома, пасля прыходу да ўлады А. Лукашэнкі, было зроблена некалькі спробаў зьменшыць гістарычную значнасьць пахаваньняў і нават даказаць тое, што расстрэлы праводзілі фашысты падчас другой сусьветнай вайны. Некалькі разоў пракуратура праводзіла праверку матэрыялаў пра Курапаты, вынікі праверак засталіся закрытымі для грамадзтва.

Увосень гэтага году стала відавочна, што будаўніцтва новай кальцавой дарогі вакол Мінску пройдзе праз Курапаты. Кампанія супраць зьнішчэння Курапатаў як месца гістарычнае памяці беларусаў, пачалася ў канцы верасьня. Беларускія моладзевыя арганізацыі наладзілі кругласутачнае дзяжурства ў Курапатах. Былі ўсталяваныя дадатковыя памятныя крыжы. Праблема набыла грамадзскі рэзананс і суправаджалася ня толькі супрацьстаяньнем, але і спробамі дыялогу новастворанай грамадзянскай ініцыятывы “За ўратаваньне Курапатаў” з прадстаўнікамі міністэрстваў, дадатковымі экспэртамі, круглымі сталамі.

8 лістапада будаўнікі, якія праводзяць рэканструкцыю дарогі, парушылі дамоўленасьці і пачалі работы ў гэтакзванай “дэмаркацыйнай зоне” без нагляду

археолагаў Інстытута гісторыі НАН. Супрацьстаянне людзей і АМАП вылілася ў сур'ёзныя сутыкненні 8 і 9 лістапада. У выніку 40-45 чалавек было затрымана, каля 25 былі прыцягнутыя да адміністрацыйнай адказнасці за супраціўленне міліцыі (арт.166 КаАП) і ўдзел у несанкцыянаваным мітынгу (167-1 КаАП). Затрыманні суправаджаліся жорсткасцю, збыццём людзей, выкарыстаннем спецсродкаў – сьлезацечнага газу.

Грамадзкае аб'яднанне “Праваабарончы цэнтр “Вясна” на працягу году фіксавала парушэнні правоў чалавека ў Беларусі, зьвязаныя найперш з абмежаваннем канстытуцыйных правоў грамадзянаў: права на свабоду волевыяўлення, мірных сходаў, мітынгаў, асацыяцыяў, на свабоду слова і выбару, роўнасці ў сваёй годнасці і правах, на працу, жыццё і асабістую недатыкальнасць... Вынікам працы стаў гэты “Агляд-Хроніка”. На жаль, пачынаючы з 1994 году – прыходу да ўлады А.Лукашэнкі, беларускае грамадства рухаецца ад пачаткаў дэмакратыі да аўтакратыі. Улады ў барацьбе з дэмакратычнымі сіламі ідуць на парушэнне Канстытуцыі, унутранага заканадаўства, часам перапісваючы яго пад уласныя патрэбы, міжнародна прызнаных законаў разьвіцця грамадзянскай супольнасці і элементарных правоў чалавека.

ПРАВАВАЯ БАЗА І ЗЬМЕНЫ Ў ЗАКАНАДАЎСТВЕ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ, ЯКІЯ ВЯДУЦЬ ДА АБМЕЖАВАНЬНЯ ПРАВОЎ ГРАМАДЗЯНАЎ

1 студзеня адпаведнымі законамі ў Беларусі ўведзеныя адразу тры новыя кодэксы: Крымінальны кодэкс, Крымінальна-працэсуальны кодэкс і Крымінальна-выканаўчы кодэкс Рэспублікі Беларусь. Новы Крымінальны кодэкс Рэспублікі Беларусь быў прыняты і адобраны Нацыянальным сходам яшчэ ў ліпені 1999 году. Увесьці ў дзеянне яго, як і Крымінальна-працэсуальны і Крымінальна-выканаўчы кодэксы, планавалася з 1 студзеня 2000 году. Аднак гэтая справа зацягнулася яшчэ на адзін год. І толькі з пачатку 2001 году на ўвядзеньні новага заканадаўства настояў асабіста А. Лукашэнка. У сваіх прамовах ды выступак ён вельмі станоўча ацаніў прыняты Крымінальны кодэкс, назваў яго больш гуманным і мяккім ў параўнанні з папярэднім і ледзь ня самым лепшым у Еўропе. Але, па ацэнках незалежных юрыстаў, у новым Крымінальным кодэксе змякчэнняў увогуле амаль не адбылося, а ў адносінах да палітычных апанентаў і дэмакратычнай апазіцыі артыкулы КК РБ сталі больш жорсткімі. Амаль адразу пачаў прымяняцца новы арт. 368 “Зьнявага Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь”. Новы Кодэкс пашырае сістэму пакараньняў, што прызначаюцца судамі за зьдзейсьненыя злачынствы. Так, згодна з арт. 48 Кодэксу, уводзяцца такія новыя формы пакараньняў, як грамадзкая праца, абмежаваньне свабоды, арышт (ён быў уведзены яшчэ ў 1997 годзе, але як санкцыя не прымяняўся). Максімальны тэрмін пазбаўленьня волі вызначаны ў 25 гадоў і, як альтэрнатыва сьмяротнаму пакараньню, прадугледжваецца пажыцьцёвае зьнявольненьне. Што датычыцца сьмяротнага пакараньня, дык яно, паводле арт. 59 Кодэксу, выкарыстоўваецца “ў якасьці выключнай меры пакараньня” за злачынствы, зьвязаныя з наўмысным пазбаўленьнем жыцьця чалавека пры абцяжарваючых абставінах. Як і раней, сьмяротнае пакараньне ня будзе прымяняцца да непаўнагадовых і жанчын. Новым у гэтым артыкуле зьяўляецца ўвядзеньне максімальнага ўзроставага цэнзу — сьмяротнае пакараньне не ўжываецца ў адносінах да мужчынаў, старэйшых за 65 гадоў. Сярод навацыяў у сістэме пакараньняў найбольшую практычную цікавасьць уяўляе арышт, які быў уведзены яшчэ ў 1997 г., але як форма пакараньня не прымяняўся. У 2001 г. арышт прымяняўся вельмі актыўна (нават быў адпаведны зварот да судзьдзяў зьменшыць выкарыстаньне гэтае меры з-за адсутнасьці ўстановаў утрыманьня арыштаваных, бо арыштанцкія дамы пакуль не пабудаваныя, і асу-джаных утрымліваюць у СІЗА). Яго папулярнасьць выкліканая дастатковай жорсткасьцю — утрыманьне ў поўнай ізаляцыі. З увядзеньнем новых відаў пакараньняў пашыраецца сістэма мяккіх

пакараньняў, альтэрнатыўных штрафаў і пазбаўленьню волі. Новы Крымінальны кодэкс адметны таксама зьніжэньнем санкцыяў за эканамічныя, гаспадарчыя і некаторыя службовыя злачынствы, што можна лічыць адэкватным для постсавецкага грамадства.

14 сакавіка А. Лукашэнка падпісаў дэкрэт №8 “Аб некаторых мерах па ўдасканаленьні парадку атрымання і выкарыстаньня замежнай дабрачыннай дапамогі”. Дэкрэт устанаўлівае новыя правілы рэгістрацыі замежнай дапамогі і абмежаваньні на яе выкарыстаньне ў “палітычных” мэтах. Дэкрэт прадугледжвае адказнасьць за парушэньне правілаў рэгістрацыі дапамогі ў выглядзе штрафу і канфіскацыі прадстаўленай тэхнікі, у тым ліку арэндаванай, што зьяўляецца парушэньнем прынцыпу прыватнай уласнасьці. У канцы году ў дэкрэт былі ўнесеныя зьмены: цяпер дапамога павінна рэгістравацца ва Упраўленьні справамі прэзідэнта, што яшчэ больш ускладняе сітуацыю. Дэкрэт выразна палітычны і накіраваны супраць палітычных апанэнтаў.

7 траўня А. Лукашэнка падпісаў дэкрэт №11 “Аб некаторых захадах па ўдасканаленьні парадку правядзеньня сходаў, мітынгаў, вулічных шэсьцяў, дэманстрацыяў, іншых масавых мерапрыемстваў і пікетаваньня ў Рэспубліцы Беларусь”. Новы дэкрэт усталёўвае яшчэ больш жорсткія правілы правядзеньня масавых палітычных акцыяў і масавых мерапрыемстваў: спартовых, культурна-масавых. Арганізатарамі сходаў, мітынгаў, вулічных шэсьцяў, дэманстрацыяў і пікетаваньняў, у якіх мяркуецца ўдзел больш чым 1.000 чалавек, могуць цяпер выступаць толькі палітычныя партыі, прафэсійныя саюзы ды іншыя арганізацыі. Дэкрэт значна ўскладняе магчымасьць правядзеньня вулічных акцыяў і павышае адказнасьць за мажлівыя парушэньні падчас акцыі. Пры гэтым ён датычыць мерапрыемстваў ня толькі палітычнай скіраванасьці, але і “рэлігійных, спартовых, культурна-масавых і іншых відовішчых мерапрыемстваў” – набажэнстваў, спаборніцтваў, канцэртаў і г.д. Арганізацыі, партыі і прафсаюзы, якія, паводле дэкрэту, вымушаныя выступаць афіцыйнымі арганізатарамі гэтых мерапрыемстваў, нясуць поўную адказнасьць за парадак на іх. Прычым любая правакацыя можа стаць падставай дзеля забароны дзейнасьці арганізацыі-заяўляльніка акцыі. Дэкрэт пастанаўляе: “палітычныя партыі, прафэсійныя саюзы і іншыя арганізацыі, адказныя асобы якіх не забясьпечылі парадку арганізацыі або правядзеньня сходаў, мітынгаў, вулічных шэсьцяў, дэманстрацыяў і пікетаваньня, што выклікала прычынёныя стратаў у буйным памеры ці істотную шкоду правам і законным інтарэсам грамадзянаў, арганізацыяў або дзяржаўным ці грамадзкім інтарэсам, могуць быць ліквідаваныя ва ўстаноўленым парадку за аднаразовае парушэньне заканадаўства

аб сходах, мітынгах, вулічных шэсьцях, дэманстрацыях і пікетаваньні”. Асобна ў дэкрэце тлумачыцца, што “страты ў буйным памеры” – гэта 10.000 мінімальнага заробкаў і больш (на час прыняцця – гэта 57 мільёнаў рублёў альбо 42 тысячы даляраў ЗША), а “істотная шкода” можа ўяўляць сабою зрыў масавага мерапрыемства, парушэнне руху транспарту або нанясенне цяжкага цялеснага пашкоджаньня. Такім чынам, калі ўдзельнікі масавай акцыі выйдучь на праезную частку вуліцы, яе арганізатары рызыкуюць апынуцца па-за законам. Калі ж усё будзе прыстойна і ў межах новага дэкрэту, у шэрагах дэманстрантаў заўсёды знойдуцца “людзі ў цывільным”, якія і забяспечаць неабходнае “парушэнне”.

26 чэрвеня А.Лукашэнка падпісаў дэкрэт №20 “Аб абавязковым дэклараваньні даходаў і маёмасьці кандыдата ў Прэзідэнты Рэспублікі Беларусь, ягоных сваякоў, жонкі (мужа) і ягоных бацькоў і некаторых іншых мерах, накіраваных на правядзеньне адкрытых, свабодных і сумленных выбараў”. Мэта прыняцця дакументу, як гаворыцца ў прэамбуле – “павышэнне ўзроўню дэмакратыі, законнасьці і галоснасьці пры падрыхтоўцы і правядзеньні выбараў”... Паводле новага дэкрэту, даходы павінны дэклараваць ня толькі сам кандыдат, але і ягоныя дзеці, пасынкі і ўнукі, жонка (ці муж) і яго (яе) бацькі, а таксама блізкія сваякі: бацькі кандыдата, браты і сёстры, дзяды і бабулі... Дэкрэт вызначае, што ў 10-дзённы тэрмін з часу рэгістрацыі кандыдата Цэнтр-выбаркам падае ў сродкі масавай інфармацыі звесткі пра задэклараваную маёмасьць і грашовыя сродкі. У дакуменце замацаваная норма, паводле якой у выпадку вызначэння непраўдзівасьці пададзеных звестак Цэнтрвыбаркам прымае рашэнне скасаваць рэгістрацыю кандыдата ў Прэзідэнты. Дэкрэт № 20 фактычна ўносіць зьмены ў выбарчае заканадаўства падчас выбарчае кампаніі, што зьяўляецца прарушэннем базавых прынцыпаў выбарчага працэсу.

5 сьнежня Міністэрства юстыцыі Беларусі ў сваім лісьце пацьвердзіла, што А. Лукашэнка адкрыта парушае Канстытуцыю краіны. “Указ Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь ад 12-га студзеня 1998 году №19 у афіцыйных крыніцах прававой інфармацыі не друкаваўся, паколькі зьяўляецца нарматыўным актам, мае грыф абмежаванасьці ў доступе”, – піша намесьнік міністра В.Міцкевіч. Між тым, у артыкуле 7 Канстытуцыі Беларусі сказана: “Нарматыўныя акты дзяржаўных органаў друкуюцца ці даводзяцца да ўсеагульнага азнаямленьня іншым прадугледжаным законам спосабам”. Як сьцьвярджае агенцтва “Ю.С. Ньос”, менавіта ў сакрэтным указе А.Лукашэнка ад 12 студзеня 1998 году № 19, па звестках крыніцаў з прэзідэнцкай адміністрацыі, можа ўтрымлівацца ўказ стварыць спецыяльную брыгаду, якую называюць “эскадронам сьмерці”.

14 сьнежня беларускі ўрад прыняў пастанову “Аб мерах па абароне правоў прафесійных саюзаў”, паводле якой забараняецца цэнтралізаванае пера-лічэнне праз бухгалтэрыі дзяржаўных прадпрыемстваў і ўстановаў сяброўскіх складак грамадзянаў на рахункі прафсаюзных арганізацыяў. Лідэры беларускіх прафсаюзаў лічаць, што такое рашэнне ўраду “супярэчыць усім міжнародным нормам і рэкамендацыям Міжнароднай арганізацыі працы” і “мае на мэце разбурэнне прафсаюзных арганізацыяў”, а гэта, на іх думку, зьяўляецца “парушэннем правоў грамадзянаў Беларусі, якія аб’ядноўваюцца ў прафесійныя саюзы дзеля абароны сваіх працоўных інтарэсаў”. На думку незалежных назіральнікаў, ініцыятыва ў прыняцці пастановы належыць Аляксандру Лукашэнку, які “мае вострую непрыхільнасць да прафсаюзаў”, асабліва пасля таго, як старшыня Федэрацыі прафсаюзаў Беларускай Уладзімір Ганчарык прыняў удзел у прэзідэнцкай выбарчай кампаніі ў якасці адзінага кандыдата ад дэмакратычнай апазіцыі.

ПЕРАСЬЛЕД АРГАНІЗАТАРАЎ І ЎДЗЕЛЬНІКАЎ МАСАВЫХ АКЦЫЯЎ ДЭМАКРАТЫЧНАЙ АПАЗІЦЫІ

4 студзеня ў Чыгуначным судзе г. Віцебску адбыўся заключны разгляд адміністрацыйных матэрыялаў, складзеных на ўдзельнікаў несанкцыянаванага пікету 10 снежня сяброў АГП Алену Залескую, Сяргея Васенку, Дзьмітрыя Мускага і Анатоля Захарава. Абвінавачаньне прад'яўлялася па арт 167 ч.1 і ч. 2 КаАП РБ, і судзьдзя Святлана Туфан вынесла рашэньне прызначыць наступныя пакараньні:

1. А. Залескай – штраф у 150 мінімальнага заробкаў;
2. С. Васенку – штраф у 150 мінімальнага заробкаў;
3. Дз. Мускаму – папярэджаньне;
4. А. Захараву – папярэджаньне.

5 студзеня атрымалі позы ў суд Ленінскага раёну г. Берасьця ўдзельнікі пікету 10 снежня: Уладзімір Вялічкін, Яўген Бяласін, Сяжук Бахун, Алег Дыдышка і Кірыла Данько. Яны абвінавачваюцца ў парушэньні арт. арт.167.1 ч.1, 167.1 ч.2 і 166 КаАП РБ. Напярэдадні Новага году спадароў Бяласіна і Бахуна наведалі супрацоўнікі міліцыі і прапанавалі ім падпісаць пратаколы адміністрацыйнага правапарушэньня, якія не былі складзеныя падчас затрыманьня і на працягу 24 гадзінаў зьяволеньня ў ізалятары часовага ўтрыманьня Ленінскага РУУС г. Берасьця. Суд над удзельнікамі акцыі, прысьвечанай гадавіне абвяшчэньня Усеагульнай дэкларацыі правоў чалавека, прызначаны на 9 студзеня ў Ленінскім раённым судзе г. Берасьця.

9 студзеня Мінскі гарадзкі суд разгледзеў скаргу Уладзіміра Кішкурны і прызнаў незаконнымі дзеянні супрацоўнікаў Цэнтральнага РУУС г. Мінску ў сувязі з адміністрацыйным затрыманьнем Уладзіміра Кішкурны 15 верасьня 2000 году.

9 студзеня ў судзе Ленінскага раёну г. Берасьця павінна было адбыцца судовое паседжаньне па справе затрыманых падчас сьвяткаваньня гадавіны абвяшчэньня Усеагульнай дэкларацыі правоў чалавека 10 снежня 2000 году. У той дзень былі затрыманыя і правялі ноч у ізалятары часовага ўтрыманьня Ул. Вялічкін, Я. Бяласін, К.Данько, С.Бахун і А. Дыдышка, на якіх былі складзеныя пратаколы адміністрацыйнага правапарушэньня па арт. 167.1 (правядзеньне несанкцыянаванага пікету) і арт. 166 КаАП РБ (непадпарадкаваньне законнаму распараджэньню ці патрабаваньню супрацоўніка міліцыі). На судовым паседжаньні прысутнічалі юрыдычны дарадца пасла АБСЕ у Беларусі Надзея Дударова і шматлікія прадстаўнікі СМІ, але разгляд справы быў перанесены на 12 студзеня.

12 студзеня ў судзе Ленінскага раёну г. Берасьця трэці раз пры перапоўненай зале разглядалася справа грамадзянаў А.Дыдышкі, К.Данько, Ул.Вялічкіна, С.Бахуна, Я.Бяласіна. Пасьля дзвюх гадзінаў слуханьня судзьдзя А.Міранюк перанёс разгляд справы на 15 студзеня 2001 году ў сувязі з адсутнасьцю сьведкаў, выкліканых у суд з боку міліцыі. На судзе прысутнічалі прадстаўнікі сродкаў масавай інфармацыі і дарадца пасла АБСЕ у Беларусі Надзея Дударова.

15 студзеня ў Слуцку была апісаная маёмасьць Аляксея Катлярова – вайсковага пенсіянера, сябра Беларускага Хельсінкскага камітэту, аднаго з арганізатараў акцыі 8 кастрычніка 2000 г. (агульнарэспубліканскі “Марш Свабоды”). Судовыя выканаўцы Любоў Сілачова і Тамара Лапіцкая прыйшлі ў двухпакаёвую кватэру А.Катлярова ў 8.50. Участковы інсьпектар выклікаў двух панятых – суседзяў. Маёмасьць была апісаная, на рукі А.Катлярову выдадзены “Акт вопісу і арышту маёмасьці”. Нагадаем, што раней А.Катляроў быў падвергнуты адміністрацыйнаму спагнаньню ў выглядзе штрафу ў памеры 150 мінімальнага заробкаў – 540 тысячаў рублёў (каля 500 даляраў ЗША).

15 студзеня ў Берасьці скончыўся суд над праваабаронцамі, затрыманымі 10 сьнежня 2000 году. Усе затрыманыя атрымалі адміністрацыйныя спагнаньні ў выглядзе штрафаў:

1. Бяласін Яўген (намесьнік старшыні гарадзкой партыі БНФ) – 200 мінімальнага заробкаў (720 тысячаў рублёў – каля 600 даляраў ЗША);
2. Бахун Сяргей (старшыня абласной арганізацыі Малады Фронт) – 200 мінімальнага заробкаў (720 тысячаў рублёў – каля 600 даляраў ЗША);
3. Вялічкін Уладзімір (старшыня Брэсцкага абласнога аддзяленьня ГА “Праваабарончы цэнтр “Вясна”) – 20 мінімальнага заробкаў (72 тысячы рублёў – каля 60 даляраў ЗША);
4. Данько Кірыла (сябра Маладога Фронту) – 20 мінімальнага заробкаў (72 тысячы рублёў – каля 60 даляраў ЗША);
5. Дыдышка Алег (электрык тралейбуснага ўпраўленьня, сябра Свабоднага прафсаюзу) – 20 мінімальнага заробкаў (72 тысячы рублёў – каля 60 даляраў ЗША).

22 студзеня ў памяшканьні Барысаўскага гарадзкога суда адбыўся разгляд адміністрацыйных матэрыялаў, складзеных на Алеся Абрамовіча за арганізацыю несанкцыянаванага шэсьця страйкуючых працоўных Барысаўскага шклозаводу, якое адбывалася 21 лістапада 2000 году. Судзьдзя А. Болатаў адхіліў хадаініцтва абвінавачваемага пра выклік сьведкаў з ягонага боку і вынес прысуд згодна з арт.

167.1 ч. 2 КаАП РБ (арганізацыя несанкцыянаванага масавага мерапрыемства) у выглядзе штрафу памерам 150 мін. заробкаў (каля 450 даляраў ЗША).

18 лютага ў 12.00 на плошчы Свабоды ў г. Віцебску адбыўся несанкцыянаваны пікет, скіраваны супраць пабудовы ў свабоднай эканамічнай зоне “Віцебск” (на пляцоўках былога вайсковага аэрадрому “Журжава”) прадпрыемства па вырабу высокаактанавага бензіну. Удзельнікі пікету Ірына Байдак, Сяргей Аксімовіч і Эдуард Бохан у 12.10 былі запрошаныя супрацоўнікамі Кастрычніцкага РАУС на разьбіральніцтва і пакінулі плошчу ў міліцэйскім аўтамабілі. Падпалкоўнік міліцыі, які кіраваў дастаўкай пікетоўшчыкаў, забараняў назіральніку ад ПЦ “Вясна” фіксаваць падзеі на фотастужку, сьцьвярджаючы, што ёсць пастанова Віцебскага гарвыканкаму пра забарону фатаграфавання несанкцыянаваных мерапрыемстваў на вуліцах. Віцебскае аддзяленьне ПЦ “Вясна” накіравала запыт ва Упраўленьне ўнутраных справаў і Віцебскі гарвыканкам з просьбай патлумачыць, на якую пастанову спасылаўся міліцыянт.

5 сакавіка ў 14 гадзінаў чатыры хлопцы і адна дзяўчына выйшлі з двара насупраць будынку адміністрацыі прэзідэнта Лукашэнкі і сталі ў шэраг. У руках моладзь трымала партрэты Віктара Ганчара, Генадзя Карпенкі, Юрыя Захаранкі, Анатоля Красоўскага, Зьміцера Завадзкага. Як вядома, Генадзь Карпенка памёр увесну 1999 году пры нявысьветленых абставінах, астатнія асобы з гэтага сьпісу зьніклі бяз вестак у перыяд ад вясны 1999 да лета 2000 году. Нагадаць пра гэта грамадзтву і было мэтай акцыі. Але пры спробе разгарнуць транспарант з лозунгам трох хлопцаў затрымалі супрацоўнікі службы бяспекі Лукашэнкі. Затрыманых перадалі ў рукі выкліканай па рацыі міліцыі. Толькі на наступны дзень у судзе журналісты змаглі даведацца, якія словы былі напісаныя на канфіскаваным транспаранце: “Выкрадальнікаў людзей – да адказу!” – патрабавала моладзь. У пастарунку апынуліся двое жыхароў г. Барысаву – Зьміцер Абрамовіч і Антось Цялежнікаў, а таксама мінчук Андрэй Пятроў. 6 сакавіка ўжо ў судзе высьветлілася, што пратаколу аб затрыманьні міліцыянтны ня склалі (па іншай, міліцэйскай, версіі – склалі, але раптам згубілі). Паводле словаў затрыманых, з іх толькі ўзялі тлумачальныя запіскі наконт знаходжаньня побач з прэзідэнцкай адміністрацыяй. Справу разглядаў судзьдзя Зьміцер Жданок, які паводле артыкулу 167.1 ч.2 Адміністрацыйнага кодэксу РБ прысудзіў Зьміцеру Абрамовічу і Андрэю Пятрову штрафы ў памеры 20 мінімальнага заробкаў, а Антось Цялежнікаў быў асуджаны на пятнаццаць сутак зьяволеньня.

6 сакавіка а 14-й гадзіне ўздоўж галоўнага мінскага праспекту – Скарыны – на краі ходніку выстраіліся маладыя людзі з партрэтамі зьніклых суграмадзянаў у руках.

Пра колькасць удзельнікаў яскрава кажа той факт, што людзкі ланцуг з партрэтамі заняў ладны кавалак праспекту ад будынку Нацыянальнага банку да паштамту: паводле падлікаў, усяго стаяла ў ланцугу каля 150 чалавек. На грудзях кожнага з іх была прыклееная наліпка з выявай зубра – волата беларускіх лясоў, які зьяўляецца сімвалам арганізацыі. Пікет цягнуўся трохі больш за паўгадзіны. Калі ўдзельнікі ўжо разыходзіліся, аднаму з іх, Цімоху Дранчуку, міліцыянты прапанавалі прайсці з імі ў пастарунак. У пастарунку ў затрыманага праверылі дакументы. Пашпарт Цімоха Дранчука ахоўнікі парадку назвалі “занадта патрапаным”. У выніку быў складзены пратакол затрымання “за неналежае захаванне пашпарту”. Сам сп. Дранчук заявіў міліцыянтам, што “патрапаным” ягонае пасведчанне асобы можа быць толькі таму, што яго ўвесь час “трэплюць” самі ж міліцыянты пасля мірных выступаў апазіцыі.

15 сакавіка на прыпынку “Плошча Свабоды” па вуліцы Леніна ў Віцебску ў 17.00 распачаўся пікет з удзелам Ірыны Байдак, Эдуарда Бохана і Паліны Хлопкавай. Пікетоўцы трымалі аркушы паперы з надпісамі: “Дзе Віктар Ганчар?”, “Дзе Юры Захаранка?” “Дзе Анатоль Красоўскі?” Пікет працягваўся трыццаць хвілінаў і плаўна перацёк у грамадскую акцыю “Дзень Канстытуцыі”, наладжаную мясцовымі сацыял-дэмакратамі.

25 сакавіка, угадавіну абвяшчэння Беларускай Народнай Рэспублікі, у цэнтры Мінску на Юбілейнай плошчы ў 14 гадзінаў сабралася каля трох тысячаў грамадзянаў. Людзі трымалі бел-чырвона-белыя сьцягі, плакаты, сьпявалі беларускія песні. У раёне плошчы было вялікае скапленне міліцыі, АМАПу, сьпецназу. Праход да яе быў перакрыты, у бліжэйшых дварах стаялі дзясяткі аўтобусаў ды фургонаў з міліцыянтамі і вайскоўцамі. Удзельнікі акцыі рушылі шэсьцем па вуліцах Танкавай і Дразда да скрыжавання з праспектам Машэрава. На праспекце Машэрава калона спрабавала зьварнуць у бок пл. Свабоды, аднак дарогу дэманстрантам перагарадзілі некалькі шэрагаў супрацоўнікаў міліцыі і АМАПу. Наперадзе стаяў міністр унутраных справаў РБ генерал Навумаў, які кіраваў “аперацыяй”. Удзельнікі шэсьця вымушаныя былі ісьці на невялікую пляцоўку перад стэлай (знак перамогі над фашызмам), дзе распачаўся імправізаваны мітынг. На ім выступілі: Вячаслаў Сіўчык (нам. старшыні БНФ “Адраджэньне”), Вінцук Вячорка (старшыня БНФ “Адраджэньне”), Павел Севярынец (лідэр Маладогу Фронту), Аляксей Кароль (прадстаўнік фракцыі сацыял-дэмакратычнай партыі “Народная Грамада”). Да месца правядзеньня мітыngu на машынах і аўтобусах пачалі сьцягвацца дадатковыя сілы міліцыі і ўнутраных войскаў, якія пашыхтаваліся ў карэ з трох бакоў вакол дэманстрантаў і пачалі “зачыстку” пляцоўкі каля стэлы, выціскаючы

дэманстрантаў у бок парку. Пачаліся першыя затрыманьні. Людзей выхоплівалі з шэрагаў і цягнулі да аўтобусаў. Там, дзе дэманстранты спрабавалі “адбіць” затрыманых, узьнікалі бойкі. Праз паўгадзіны акцыя была разагнаная.

У **Мінску** ў гэты дзень былі затрыманья: старшыня БНФ “Адраджэньне” Вінцук Вячорка, старшыня ГА “Праваабарончы цэнтр “Вясна” Алесь Бяляцкі, дэпутат Вярхоўнага Савету 13-га скліканьня Людміла Гразнова, выконваючы абавязкі старшыні КХП БНФ Юрась Беленькі і іншыя. На вул. Чарвякова асобы ў цывільным з “Волгі” і чатырох “Жыгулёў” затрымалі каля 10 чалавек. Вячаслаў Альхоўскі быў моцна зьбіты пры затрыманьні. Яўгенія Пігуль – (непаўнагадовая ўнучка праваабаронцы і журналіста В.Шчукіна) была адпушчаная з аддзяленьня міліцыі – аддалі маці. Усяго падчас акцыі і пасля яе ў Мінску было затрымана 15 чалавек.

У **Горадні** ініцыятарам і арганізатарам сьвяткаваньня Дня Волі стала абласная арганізацыя БНФ “Адраджэньне» і Партыя БНФ. Акцыя доўжылася прыкладна дзеве з паловай гадзіны. Мітынг быў дазволены ўладамі ў парку 50-годзьдзя Ленінскага камсамолу, але а 14 гадзіне ўдзельнікі пачалі зьбірацца ў цэнтры гораду на плошчы Леніна, як планавалі арганізатары. Плошча з раніцы была ачэпленая АМАПам. Міліцыянты атачылі месца і папрасілі прысутных разысьціся, паведаміўшы, што плошча замінараваная. Каля 5 тысячаў чалавек, што прыйшлі на акцыю, апынуліся ў парку насупраць. З месца, дзе знаходзіліся мітынгоўцы, не было магчымасьці нікуды выйсьці. У знак пратэсту ўдзельнікі сьвяткаваньня селі на брукаванку. Пасля гэтага людзі паклалі вянок з калючага дроту да ног міліцыянтаў. Паступова міліцыянты адсунулі мітынгуючых да маста. Цэнтральнымі вуліцамі Горадні калона дэманстрантаў рушыла да пляцу Тызэнгаўза і вул. Горкага. Увесь час дэманстрантаў суправаджалі міліцыянты, якія ішлі абапал калоны. Удзельнікі мерапрыемства накіраваліся да Каложскай царквы. Там адбыўся мітынг, на якім выступілі старшыня гарадзенскай арганізацыі БНФ “Адраджэньне” і Партыі БНФ Сяргей Мальчык, старшыня гарадзкога аддзяленьня Фонду імя Льва Сапегі Уладзімір Хільмановіч, старшыня гарадзенскай БСДГ В.Сазонаў, намесьнік старшыні гарадзенскай абласной арганізацыі «Маладая Грамада» Сьвятлана Нех. Удзельнікі сьвяткаваньняў усклалі кветкі пад знакам «Пагоня на Грунвальд». Потым калона рушыла да Новага замку. Яшчэ да пачатку мітынгу быў затрыманы і зьбіты карэспандэнт гарадзенскай газеты “Біржа інфармацыі” Дзьмітры Ягораў (непаўнагадовы). Перад пачаткам акцыі Дз.Ягораў зрабіў некалькі здымкаў машынаў, прызначаных для перавозкі затрыманых і зьяволаных (“аўтазакаў”). На карэспандэнта наляцелі некалькі супрацоўнікаў міліцыі, адабралі фотакамеру і пацягнулі ў “аўтазак”. Словы Ягорава, што ён зьяўляецца журналістам, былі пакінутыя без увагі. У машыне карэспандэнту

загадалі сесьці на падлогу і заклацьці рукі за галаву. Пасьля гэтага Дз.Ягорава пачалі біць – па галаве і грудзях. Пры гэтым побач з Дз.Ягоравым у спецыяльным аддзяленьні знаходзіўся службовы сабака. На Дз.Ягорава быў аказаны псіхалагічны ціск, гучалі пагрозы: “Напішаш пра ўсё гэта ў газету, мы цябе знойдзем”. Пасьля патрабаваньня Дз.Ягорава паведаміць пра затрыманьне бацькам, ён быў зьбіты ў чарговы раз. Усё скончылася тым, што Дз. Ягорава вярнулі паламаны фотаапарат, дыктафон і адпусьцілі.

У **Віцебску** аб’яднаная апазіцыя адзначыла Дзень Волі мітынгам на плошчы Леніна. А 12 гадзіне пад бел-чырвона-белымі сьцягамі тут сабралася каля 100 чалавек – у асноўным сябры і прыхільнікі трох буйных партыяў – БНФ “Адраджэньне”, БСДП (Народная Грамада) і АГП. Гучалі прамовы, віншаваньні. Паведамленьне пра вынікі назіраньня за выбарамі ў Палату прадстаўнікоў Нацыянальнага сходу РБ, што адбыліся ў Віцебску 18 сакавіка, зрабіў старшыня абласной арганізацыі ТБМ Іосіф Навумчык. У той самы час сябры Віцебскай КХП БНФ правялі несанкцыянаваныя пікеты каля Ратушнай плошчы і на пляцы Волі.

У **Берасьці** падчас сьвяткаваньня Дня Волі былі затрыманыя 4 чалавекі. Сярод затрыманых Яўген Бяласін, Віталь Лазарэнкаў, Віктар Кучынскі, якія раздавалі віншаваньні з Днём Волі на рагу вул. Савецкая і Маякоўскага. Разам з імі быў затрыманы малады чалавек, які праходзіў побач і на некалькі хвілінаў затрымаўся (ягонае прозьвішча невядомае).

У **Маладэчне** з нагоды Дня Волі адбыўся ўрачысты сход. На ім былі заслуханыя даклады з гісторыі БНР, прачытанае віншаваньне цяперашняга старшыні ўраду БНР Івонкі Сурвілы. Сход скончыўся канцэртамі, на якім выступілі бард Андрусь Мельнікаў, маладэчанскі паэт Лявон Цімохін, а таксама хор аматараў беларускай музыкі пад кіраўніцтвам Аляксея Фралова. Напачатку і напрыканцы сходу гучаў гімн «Магутны Божа». Удзельнікі сходу ўсклалі кветкі да памятнага знаку “Пакутнікам за волю і незалежнасьць Беларусі”.

У **Гомелі** падчас сьвяточнага пікету, калі сябры Партыі БНФ раздавалі ўлёткі, прысьвечаныя ўгодкам абвяшчэньня БНР, быў затрыманы старшыня гарадзкой арганізацыі БНФ «Адраджэньне» Анатоль Паплаўны. На яго склалі пратакол і праз некаторы час адпусьцілі.

У **Шклове** адбыліся сьвяточныя спаборніцтвы па футболе. Адначасова прадстаўнікі Партыі БНФ у розных месцах гораду раздавалі гараджанам віншаваньні з Днём Волі і раскідвалі па скрынях улёткі.

У **Шчучыне** на плошчы Свабоды з 12 да 14 гадзінаў сябры мясцовых дэмакратычных арганізацый правялі пікет, прысьвечаны Дню Волі. Пікет прайшоў пад лозунгамі: «Жыве незалежная дэмакратычная Беларусь!», «Кожнаму чалавеку – годнае жыццё!», «Не дадзім уцягнуць Беларусь у чужыя войны!» Падчас правядзення пікету распаўсюджваліся ўлёткі і незалежныя дэмакратычныя выданні. Асабліваю цікавасць выклікаў пікет у моладзі. Напярэдадні Дня Волі ў горадзе з'явіліся графіці: «Жыве Беларусь», «Бог. Беларусь. Воля» і інш.

У **Бабруйску** 25 сакавіка з 12.00 да 14.30 праходзіў пікет у гонар Дня Волі. У пікеце ўдзельнічалі каля 100 чалавек. Актывісты раздавалі агітацыйную літаратуру і выпуск газеты «Рабочы». Сьпецслужбы здымалі ўдзельнікаў пікету на відэакамеры. Аднак, нягледзячы на тое, што акцыя была недазволена, удзельнікаў пікету не затрымалі.

У **Клецку** ў офісе грамадзкага аб'яднання «Цэнтар Эўропы» мясцовыя актывісты дэмакратычных арганізацый правялі сьвяточную вечарыну ў гонар 83-й гадавіны Беларускай Народнай Рэспублікі. Сустрэчу арганізавала мясцовая філія БНФ.

25 сакавіка ў Мінску было арыштавана 15 удзельнікаў сьвяткавання Дня Волі. Суды над затрыманымі працягваліся да канца месяца.

26 сакавіка, суд Цэнтральнага раёну г.Мінску:

1. Куксо Максім (20 гадоў) – затрыманы каля стэлы, прысьвечанай гораду-герою Мінску, правёў ноч у сьпецпрыёмніку-разьмеркавальніку. Судзьдзя Наталя Вайцяховіч перанесла суд на 27 сакавіка.
2. Чубарэнка Дзьмітры (20 гадоў) – затрыманы каля стэлы, правёў ноч у сьпецпрыёмніку-разьмеркавальніку на Акрэсьціна. Судзьдзя Наталя Вайцяховіч разглядала справу па арт. 167.1 ч.2 КаАП РБ (паўторны ўдзел у несанкцыянаваным шэсьці) і вынесла пастанову – адміністрацыйны арышт 10 сутак.
3. Новік Эліна (1975 г.н.) – была затрыманая каля стэлы, правяла ноч у сьпецпрыёмніку-разьмеркавальніку на Акрэсьціна. Справу па арт. 167.1 ч.1 КаАП РБ разглядала судзьдзя Наталя Вайцяховіч – суд перанесены на 27 сакавіка.
4. Бекеш Віктар (1929 г.н.) – затрыманы каля стэлы, на ноч быў адпушчаны дахаты. Судзьдзя Паўлючук па арт.167.1 ч.1 КаАП РБ вынесла папярэджаньне

5. Кузьміцкі Дзьмітры (жыхар г. Ліда) – затрыманы каля стэлы. Разглядала справу па арт.167.1 ч.1 КаАП РБ судзьдзя Паўлючук – суд перанесены на 28 сакавіка.
6. Ярмалінская Ніна (пенсіянерка) – затрыманая каля стэлы, на ноч адпусцілі дахаты, суд перанесены.
7. Бурко Іосіф – затрыманы на вул. Арлоўскай разам з Вінцуком Вячоркам. Судзьдзя Паўлючук адклала суд на 29 сакавіка.
8. Бяляцкі Алесь (старшыня ГА ПЦ “Вясна”) – затрыманы каля царквы Марыі-Магдалены, правёў ноч у спецпрыёмніку-разьмеркавальніку на Акрэсьціна. Справу па арт. 167.1 ч.2 КаАП РБ (арганізацыя несанкцыянаванага шэсьця) разглядала судзьдзя Паўлючук – суд перанесены на 2 красавіка.
9. Гразнова Людміла (дэпутат Вярхоўнага Савету 13-га скліканьня) – затрыманая каля стэлы, правяла ноч у спецпрыёмніку-разьмеркавальніку на Акрэсьціна. Справу па арт.167. 1 ч.1 КаАП РБ разглядала судзьдзя Наталя Вайцяховіч – накладзены штраф у памеры 20 мінімальнага заробкаў (114 тысячаў руб. – каля 100 даляраў ЗША).
10. Вячорка Вінцук (старшыня БНФ “Адраджэньне”) – затрыманы на вул. Арлоўскай. Быў адпушчаны дахаты з Цэнтральнага РУУС пасля 21:00. Справу па арт. 167.1 ч.2 КаАП РБ разглядала судзьдзя Наталя Вайцяховіч – суд перанесены на 28 сакавіка.
11. Валочка Міхаіл (1934 г.н.) – затрыманы каля стэлы. Пратрымалі ў РУУС да 20:00 і адпусцілі. Разглядала справу па арт. 167.1 ч.1 судзьдзя Наталя Вайцяховіч – суд перанесены на 28 сакавіка.

26 сакавіка ў Горадні пачалося паляваньне на арганізатараў святкаваньня Дня Волі – супрацоўнікі міліцыі езьдзілі па кватэрах і выдавалі позовы ў суд. Сьвятлана Нех атрымала позову ў суд на 30 сакавіка. Заяджалі супрацоўнікі міліцыі і на кватэру да кіраўніка гарадзенскага аддзяленьня ГА ПЦ “Вясна” Сяргея Мальчыка, але яго не было дома.

27 сакавіка, суд Цэнтральнага раёну г.Мінску:

1. Новік Эліна (стаматолаг са Слуцкага раёну). Справу разглядала судзьдзя Наталя Вайцяховіч па арт. 167.1 ч.1 КаАП РБ. Вынесена пастанова – штраф 20 мінімальнага заробкаў (114 тысячаў руб. – каля 100 даляраў ЗША). Эліна Новік размаўляла ў судзе прынцыпова па-беларуску. Яна патлумачыла свой удзел у акцыі наступным чынам: “Гэты дзень я лічу сьвятым для ўсёй Беларусі. У гэты дзень была абвешчаная Беларуска

Народная Рэспубліка. І я хацела адзначыць яго хоць бы прагулкай па горадзе з невялікім бел-чырвона-белым сьцяжком. Амапаўцы выхапілі ў мяне сьцяжок, паламалі дрэўка, але я не хацела аддаваць сьцяг. Мяне пацягнулі ў аўтобус”. Сьведкамі па адміністрацыйнай справе Э.Новік выступалі супрацоўнікі АМАПу, якія праводзілі затрыманьне – Сяргей Кавалеўскі і Аляксандр Коўтун. Супрацоўнікі АМАПу казалі, што “быў дадзены загад адсочваць самых актыўных, а потым затрымліваць”. Яны сьведчылі, што Э.Новік была затрыманая, каб “не ствараць канфлікту”, бо яна “хапала за форму супрацоўніка міліцыі”. Варта адзначыць, што здымкі гвалтоўнага і вельмі жорсткага затрыманьня Эліны Новік надрукаваныя ў шматлікіх сродках масавай інфармацыі.

2. Куксо Максім (студэнт медвучылішча). Судзьдзя Наталя Вайцяховіч вынесла пастанову – штраф 20 мінімальнага заробкаў (114 тысячаў руб. – каля 100 даляраў ЗША).

27 сакавіка старшыня Партыі БНФ Вінцук Вячорка, ягоны намесьнік старшыні Аляксей Кавалец, старшыня АГП Анатоль Лябедзька, намесьнік старшыні БСДП(НГ) Аляксей Кароль, сябра ГА ПЦ «Вясна» Барыс Гюнтэр правялі прэс-канфэрэнцыю, прысьвечаную падзеям 25 сакавіка ў Мінску. Мірная дэманстрацыя ў Дзень Волі была гвалтоўна разагнаная, былі зьбітыя і затрыманыя ўдзельнікі акцыі. Анатоль Лябедзька заявіў: «Міністр унутраных справаў Навумаў гуляў у маленькую Чачню». Той факт, што за акцыю былі персанальна адказныя Ул.Навумаў і М.Мясьніковіч, гаворыць пра тое, што прадстаўнікі рэжыму «адзін аднаго кантралююць», сказаў Вінцук Вячорка. Удзельнікі прэс-канфэрэнцыі лічаць: падзеі 25 сакавіка сьведчаць, што супрацьстаяньне да самых прэзідэнцкіх выбараў будзе ўзрастаць, але дэмакратычныя сілы будуць рыхтавацца да перамогі.

27 сакавіка ў Мінску на вул. Макаёнка каля студыі Нацыянальнага тэлебачаньня быў затрыманы лідэр Маладога Фронту Павел Севярынец. Яго даставілі спачатку ў РУУС Першамайскага раёну, пасля перавезьлі ў РУУС Цэнтральнага раёну. У 16.20 даставілі ў суд Цэнтральнага раёну. Судзьдзя Паўлючук разглядала справу Севярынца па арт.167.1 ч 2 КаАП РБ (арганізацыя альбо паўторны ўдзел у несанкцыянаваным шэсьці). У дадзеным выпадку маецца на ўвазе ўдзел у шэсьці 25 сакавіка ў Мінску. Павел Севярынец заявіў хадайніцтва аб адвакаце. У сувязі з гэтым судовы разгляд справы быў перанесены на 5 красавіка.

28 сакавіка, суд Цэнтральнага раёну г. Мінску:

1. Вячорка Вінцук (старшыня БНФ “Адраджэньне”) – заявіў хадайніцтва аб вядзенні працэсу на беларускай мове, якая з’яўляецца ў РБ адной з дзяржаўных моваў. Судзьдзя Наталя Вайцяховіч адмовілася задаволіць патрабаваньне, гарантаванае Канстытуцыяй, але лідэр БНФ настойваў на сваім. Тады судзьдзя абвясціла перапынак на 1 гадзіну, пасля чаго перанесла разгляд справы на 29 сакавіка.
2. Валочка Міхаіл – судзьдзя Наталя Вайцяховіч па арт. 167.1 ч.1 вынесла пастанову – штраф 20 мінімальнах заробкаў (114 тысячаў руб. – каля 100 даляраў ЗША).
3. Кузьміцкі Дзьмітры – судзьдзя Паўлючук па арт.167.1 ч.1 КаАП РБ вынесла папярэджаньне.

29 сакавіка, суд Цэнтральнага раёну г.Мінску:

1. Бурко Іосіф – судзьдзя Паўлючук па арт. 167.1 ч.1 вынесла папярэ-джаньне.

Вячорка Вінцук – судзьдзя Наталя Вайцяховіч парушыла ўсе працэсуальныя нормы: не дала выступіць адвакату Сяргею Цурко ў абарону В.Вячоркі, пазбавіла заключнага слова самога Вячорку, не задаволіла ніводнага з заяўленых хадайніцтваў. Разгляд справы пачаўся ў 10.00 і працягваўся да 12.30, пасля быў абвешчаны перапынак да 16.00, а ў 17.30 судзьдзя адхіліла ўсе хадайніцтвы “як ня маючыя адносінаў да справы” і адразу зачытала пастанову аб прыцягненьні В.Вячоркі да адміністрацыйнай адказнасці ў выглядзе адміністрацыйнага арышту тэрмінам на 15 сутак. В.Вячорку ўзялі пад варту і пад наглядам намесьніка старшыні РУУС Цэнтральнага раёну сп. Барсукова адвезьлі ў спецпрыёмнік-разьмеркавальнік на вул. Акрэсьціна. Прадстаўнік юрыдычнай камісіі БНФ “Адраджэньне” Уладзімір Лабковіч, які прысутнічаў на судзе, заявіў: “Судзьдзя груба парушыла заканадаўства тым, што не дала слова адвакату: парушыла правы Вінцука Вячоркі на юрыдычную дапамогу, на карыстаньне паслугамі адваката. Роля адваката зьялася да ролі статыста. Судзьдзя паказала сваю некампетэнтнасьць і сваю сьвядомую пагарду законамі”. “Гэта бязьмежжа, – сказаў перад “адпраўкай” на Акрэсьціна В.Вячорка, – нахабнае парушэньне працэдуры, нахабнае парушэньне маіх правоў і права адваката выказвацца. Усе паўзы і затрымкі, якія адбываліся падчас суда, – сьведчаньне таго, што судзьдзя атрымлівала беспасярэднія ўказаньні ад сёньняшняга палітычнага кіраўніцтва Беларусі”.

БНФ “Адраджэньне” і Партыя БНФ расцэньюць гэты крок рэжыму як паніку, поўную няўпэўненасць у сваёй будучыні, якая ўсё больш выразна выяўляецца з набліжэннем прэзідэнцкіх выбараў.

3. Кузьміцкі Дзьмітры – судзьдзя Паўлючук па арт.167.1 ч.1 КаАП РБ вынесла папярэджаньне.

2 красавіка ў Кастрычніцкім судзе г.Віцебску былі разгледжаныя матэрыялы па абвінавачаньні ўдзельнікаў экалагічнага пікету, праведзенага 18 лютага супраць будаўніцтва расійскага бензінавага прадпрыемства ў свабоднай эканамічнай зоне. Судзьдзя Аксана Афанасьева вынесла ў адносінах да пікетуюцаў пастанову: Ірыне Байдак – папярэджаньне, Эдуарду Байдаку – папярэджаньне, Сяргею Аксімовічу – штраф 150 мінімальнага заробкаў (каля 650 даляраў ЗША).

3 красавіка ў суд Цэнтральнага раёну г.Мінску позвай быў выкліканы адзін з лідэраў КХП БНФ Юрась Беленькі. Яму інкрымінаваўся ўдзел у адной з акцыяў з нагоды Дня Волі. Справа разглядалася па арт. 167.1 ч.2 КаАП РБ (арганізацыя несанкцыянаванага шэсьця). Інтэрэсы Ю.Беленькага ў судзе бараніла вядомы адвакат Вера Страмкоўская. У якасьці сьведкаў выступалі супрацоўнікі міліцыі, якія давалі непраўдзівыя сьведчаньні. Так, маёр В. Барсукоў (Цэнтральны РУУС) казаў, што “можа паклясьціся на Бібліі”, што бачыў Ю.Беленькага ў раёне Юбілейнай плошчы і каля стэлы “Горад-герой Мінск”. Між тым, маёр Барсукоў бачыць там Ю.Беленькага ня мог, бо ён у гэты час знаходзіўся ў іншым раёне Мінску (на праспекце Францыска Скарыны). Прадстаўнікі КХП БНФ планавалі правесці акцыю 25 сакавіка на плошчы Незалежнасьці, куды іх не пусьцілі супрацоўнікі міліцыі.

4 красавіка ў судзе Цэнтральнага раёну г.Мінску працягнулася судовое паседжаньне па адміністрацыйнай справе Юрася Беленькага. Судзьдзя Наталя Вайцяховіч вынесла пастанову – 15 сутак адміністрацыйнага арышту ў спецпрыёмніку-разьмеркавальніку на вул.Акрэсьціна.

4 красавіка ў г.Барысаў адбыўся пікет у падтрымку расійскай тэлекампаніі НТВ. Сябры Сацыял-дэмакратычнай партыі Алесь Абрамовіч, Алесь Ясюк, Марына Статкевіч, Зьміцер Фядорчанка, Алесь Барадуля выйшлі на цэнтральную плошчу Барысаву з плакатам “Рукі прэч ад НТВ”. Ім удалося прастаяць з гэтым плакатам 15 хвілінаў, пасля чаго ўсе ўдзельнікі пікету былі затрыманыя. Барысаўскі гарадзкі суд 5 красавіка вынес пастанову: Аляксандру Абрамовічу (арт.167.1.ч.2 КаАП РБ – арганізацыя несанкцыянаванага пікету) – 10 сутак адміністрацыйнага арышту; М. Статкевічу, Зм. Фядорчанку і А. Барадулю – папярэджаньне; А. Ясюк на суд не

прышла, бо ў позве не было ўказана, у якасці каго яна павінна з'явіцца ў суд, а таксама не названы нумар кабінету.

4 красавіка ў Горадні на няпэўны тэрмін былі перанесеныя слуханні справы актывістаў БНФ, якіх міліцыя абвінавачвае ў арганізацыі несанкцыянаванага шэсьця ў Дзень Волі 25 сакавіка: Вадзіма Саранчукова – кіраўніка філіі Маладога Фронту і Сяргея Мальчыка – старшыні мясцовай філіі БНФ. Разгляду ў судзе чакаюць справы яшчэ двух гарадзенцаў – Андрэя Мялешкі і Аляксандра Міхальчыка.

5 красавіка ў Віцебску моладзевыя арганізацыі правялі пікет у падтрымку зняволеных лідэраў апазіцыі. Кіраўнік Віцебскай арганізацыі Маладога Фронту Віктар Шляхцін, адказны сакратар Грамадзкага аб'яднання ЦМІ “Контур” Юры Корбан і кіраўнік моладзевай ініцыятывы “Адукатар” Кастусь Смолікаў трымалі плакаты з наступным зместам: “Патрабуем вызвалення лідэраў беларускай апазіцыі Вінцука Вячоркі і Алеся Бяляцкага”, “Судовая сістэма павінна быць адкрытай і незалежнай”, “Злачынную ўладу — у адстаўку!”. Паралельна распаўсюджваліся ўлёткі з патрабаваннем вызвалення затрыманых. Нягледзячы на тое, што акцыя была несанкцыянаваная, ахоўнікі правапарадку з'явіліся толькі праз 50 хвілінаў. Міліцыянты патрульна-паставой службы Кастрычніцкага раёну “ветліва запрасілі” ўдзельнікаў пікету прасьледаваць у пастарунак. Там на затрыманых былі складзеныя пратаколы, у іх канфіскавалі сьцяг і плакаты. Пасьля гэтага пікетоўцаў адпусьцілі.

17 красавіка ў Цэнтральным судзе г.Мінску разглядалі адміністрацыйную справу пенсіянеркі Ніны Адамаўны Ярмалінскай, затрыманай 25 сакавіка ў Дзень Волі. У якасці сьведкаў выступалі супрацоўнікі міліцыі, якія затрымлівалі жанчыну. Сьведкі казалі пра тое, што быў загад “затрымліваць актыўных удзельнікаў мітыngu”, а Н.А.Ярмалінская трымала бел-чырвона-белы сьцяг, таму была “актыўнай”. Н.А.Ярмалінская не адмаўляла свайго ўдзелу ў мітыngu, сьцьвярджала, што дзень 25 сакавіка для яе зьяўляецца вялікім сьвятам, таму яна спецыяльна прыехала з Салігорску, каб узяць удзел у сьвяткаваньні. Судзьдзя Тацяна Паўлючук вынесла Н.А.Ярмалінскай папярэджаньне.

26 красавіка, у чарговую гадавіну Чарнобыльскай трагедыі, мінчукі ў 17 гадзінаў сабраліся на пляцы Волі. Акцыя пачалася з “Гадзіны смутку”. Прысутныя трымалі запаленыя сьвечкі. Адмыслова да “Чарнобыльскага шляху” мастак Генадзь Драздоў стварыў спецыяльную падстаўку для запаленых сьвечак, названую “Рэхафорум”. Пасьля заканчэння жалобнае імшы “Рэхафорум” са сьвечкамі быў апушчаны на хвалі Сьвіслачы. Падчас “Гадзіны смутку” прысутныя сьпявалі

патрыятычныя песьні, скрыпачка Аня Паўлава грала творы Шуберта, сьпяваў бард Пятро Русаў... У 18.10 ад пляцу Волі пачалося шэсьце. Калона рушыла па вуліцах Інтэрнацыянальнай, Янкі Купалы і выйшла на праспект Скарыны. Удзельнікі шэсьця скіраваліся да Акадэміі навук. Удзел у шэсьці прыняло больш за пяць тысячаў чалавек. Міліцыя не перашкаджала руху дэманстрантаў. Улады, якія спачатку забаранілі правядзеньне шляху ад пл. Волі да пл. Незалежнасьці, вымушаныя былі пайсьці на кампрамісны варыянт. Напярэдадні “Чарнобыльскага шляху” была дасягнутая неафіцыйная дамова з міліцэйскім кіраўніцтвам наконт маршруту пляц Волі – Акадэмія навук. І таму падчас акцыі на шляху ўдзельнікаў не было ніводнага міліцыянта. Каля Акадэміі навук адбыўся кароткі мітынг, на якім выступілі лідэры апазіцыі.

У межах “Чарнобыльскага шляху” прайшлі акцыі ва ўсіх буйнейшых гарадах Беларусі:

У **Магілёве** прадстаўнікі Партыі БНФ арганізавалі шэраг мерапрыемстваў. 26 красавіка ў горадзе прайшла прэс-канфэрэнцыя, прысьвечаная праблемам Чарнобыля, на якую сабраліся мясцовыя журналісты. У ёй браў удзел прэзідэнт дабрачыннага Фонду «Дзецям Чарнобыля» Генадзь Грушавы. Раздавалася гуманітарная дапамога дзецям з радыяцыйнага цэнтру, былым ліквідатарам (міліцыянтам), дзецям аднаго з дзіцячых дамоў гораду. Гуманітарная акцыя, як сьцьвярджае старшыня абласной арганізацыі БНФ Анатоль Фёдараў, будзе працягвацца. Нягледзячы на вялікі дождж, у Магілёве сабралася каля 500 чалавек, каб ушанаваць гадзінай смутку памяць ахвяраў Чарнобыльскай катастрофы. Міліцыянты спрабавалі затрымаць Анатоля Фёдарова як арганізатара акцыі, хаця заяўнікам ён ня быў.

У **Мазыры** акцыя, прысьвечаная ўгодкам Чарнобыльскай катастрофы, гарвыканкамам не была дазволена. Аднак заяўнікі не зьмянілі свайго намеру сустрэцца, як было запланавана, а 18 гадзіне на вызначаным месцы. Каля 40 чалавек сабраліся ля чарнобыльскай каплічкі. Удзельнікаў акцыі ўжо чакалі міліцыянты — прыблізна такая ж колькасць. Удзельнікі акцыі трымалі сьвечкі, моладзь скандавала: «Мы хочам жыць!». Аднак гэтым разам ніхто ня быў затрыманы, толькі напрыканцы заяўнікаў акцыі міліцыянты запрасілі «на размову».

У **Баранавічах** на цэнтральнай плошчы гораду а 17 гадзіне сабраліся некалькі дзясяткаў чалавек, каб ушанаваць памяць ахвяраў Чарнобыльскай катастрофы. Людзі трымалі плакаты з радыяцыйным знакам, сьвечкі, бел-чырвона-белы крыж. Удзельнікі акцыі раздавалі літаратуру, прысьвечаную ўгодкам трагедыі. Некаторы

час міліцыянты не чапалі ўдзельнікаў акцыі, але праз 40 хвілінаў з боку міліцыі пачалі гучаць пагрозы аб затрыманьні пікетоўцаў. Людзі вымушаныя былі спыніць жалобную акцыю і разысьціся.

У **Слоніме** з 17 гадзінаў праходзіў пікет, прысьвечаны 15-годзьдзю Чарнобыльскай аварыі. Сабралася каля 10 чалавек, якія трымалі атрыбутыку на чарнобыльскую тэматыку і раздавалі спецвыпускі газэтаў «Навіны БНФ» і «Рабочы».

У **Берасьці** пасля замоўленых на 18 гадзінаў малебнаў у каталіцкім касьцёле і уніяцкай царкве ўдзельнікі акцыі выйшлі на галоўную вуліцу гораду – праспект Машэрава. Каля 200 чалавек у накідках, на якіх быў намаляваны чарнобыльскі знак, стаялі з запаленымі свечкамі ўздоўж праспекту. Пазьней удзельнікі акцыі рушылі па вуліцы і прайшліся да кінатэатру «Беларусь». Міліцыянтаў было шмат, але яны не перашкаджалі.

У **Барысаве** ў цэнтры гораду сабралася каля 150 чалавек, каб ушанаваць памяць ахвяраў Чарнобыльскай катастрофы. Удзельнікі акцыі стаялі ланцужком, трымаючы ў руках свечкі. Міліцыянты затрымалі кіраўніка мясцовай філіі Праваабарончага цэнтру «Вясна» Зьміцера Бародку, абшукалі ягоныя рэчы, але праз некаторы час адпусьцілі яго. Перад пачаткам акцыі ў вучэльні будаўнікоў № 62 міліцыянты затрымалі 16-гадовага хлопца. Яго завезьлі спачатку ў мясцовы РАУС, а потым дахаты. У гэты час дома ягоных бацькоў не было. У кватэры міліцыянты правялі несанкцыянаваны вобыск і знайшлі 8 налэпак і некалькі “апазіцыйных” значкоў. Пасьля гэтага міліцыянты пачалі запалохваць хлопца і «раіць» больш не хадзіць на акцыі апазіцыі.

У **Гомелі**, нягледзячы на моцны дождж, на акцыю сабралася больш за 200 чалавек. У памяць ахвяраў Чарнобыля прысутныя запалілі свечкі і сьпявалі жалобныя песьні.

У **Салігорску** падчас пікету, прысьвечанага наступствам Чарнобыльскай катастрофы, затрыманыя Анатоль Лобан і Сяргей Сулім (перасяленец з Чарнобыльскай зоны). Пікет на Цэнтральнай плошчы быў несанкцыянаваны. Затрыманым выпісалі позовы ў міліцыю.

28 красавіка грамадзкае аб’яднаньне “Прававая дапамога насельніцтву” правяло чарговы пікет з мэтай прыцягнуць увагу грамадзкасьці да праблемы зьніклых у Беларусі вядомых людзей і палітвязьняў, якія знаходзяцца за кратамі. У пікеце ўзяло ўдзел да трыццаці чалавек.

1 траўня раней называлі днём салідарнасці працоўных усяго сьвету. Цяпер у Беларусі ён мае іншы назоў — Дзень працы, міру і вясны. “Сваім” яго лічаць ня толькі камуністы, але і сацыял-дэмакраты. У мінулыя гады яны і выходзілі на альтэрнатыўныя дэманстрацыі. Сёлета мінскія ўлады дазволілі толькі “масавыя гуляньні” ў парках сталіцы. Цэнтрам стаў парк імя Горкага, дзе сабраліся прадстаўнікі свабодных прафсаюзаў, камуністы-калякінцы і сацыял-дэмакраты Статкевіча. У цэлым “сьвяткаваньне” прайшло без эксцэсаў. Праўда, міліцыянты і “людзі ў цывільным” бяз працы ў дзень працы сябе не пакінулі. Ім не спадабаўся стары чалавек, інвалід Ігнат Марціновіч, які прыйшоў у парк з самаробнымі плакатамі пра бяготнае становішча інвалідаў у краіне. “Людзі ў цывільным” на вачах у “адпачываючых” скруцілі немаладога чалавека і адабралі плакаты.

Сьвяткаваньні з удзелам апазіцыі і, адпаведна, дробнымі інцыдэнтамі, адбыліся і ў іншых гарадах Беларусі:

У **Гомелі** ў шэсьці па вуліцах гораду ў прымусова-добраахвотным парадку прынялі ўдзел каля 10 тысячаў чалавек, аднак пакуль людзі дайшлі ад плошчы Паўстаньня, дзе абвешчаўся збор, да плошчы Леніна — месца мітыngu — шэрагі дэманстрантаў прыкметна парадзелі. У выніку на плошчы засталася каля 1,5 тысячы чалавек. Падчас мерапрыемства супрацоўнікі РАУС Цэнтральнага раёну, якімі камандаваў капітан Сяргей Яфіменка, паспрабавалі затрымаць двух рабочых, што трымалі ў руках плакаты: “Мировым ценам — мировую зарплату” і “Дадим Саше 100\$, чтобы не мешал нам зарабатывать больше”. Рабочыя Анатоль Паплаўны і Іван Адаменка не падпарадкаваліся патрабаваньням міліцыянтаў аддаць ім плакаты і ў знак пратэсту селі на ходнік. Капітан Яфіменка стаў выклікаць падмацаваньне, каб затрымаць рабочых. Дзеяньні міліцыі прывялі да таго, што натоўп, забыўшыся на трыбунных выступоўцаў, пераклучыў увагу на валтузьню рабочых з міліцыяй. Людзі ўшчыльную сталі акружаць месца падзеяў. Тым часам насупраць трыбуны з мясцовым вертыкальным начальствам і ветэранамі Анатоль Паплаўны падняў транспарант з каляровым фотаздымкам Аляксандра Лукашэнкі. Вакол партрэту вячком былі наклепленыя тысячныя купюры старога ўзору, а ніжэй — надпіс: «Уладу — мне, зямлю — дырэктарам саўгасаў, галечу — рабочым, прыгоннае права — сялянам, падачкі — бюджэткам, права на працу — бясплатна, права на бізнес — за грошы, хто ня згодны — у турму. Галасуйце за мяне, атрымаеце да канца стагодзьдзя па 100 даляраў». Якраз у той час, калі з трыбуны прамаўлялі аб правах працоўных, рабочых з нефармальнымі транспарантамі спрабаваў вывесці капітан міліцыі Яфіменка. Некалькі мужчынаў у міліцэйскай форме і ў цывільным, якія прыбылі на падмогу капітану, адабралі плакат у Анатоля Паплаўнага, а яго самога

ўзялі на рукі і панеслі з плошчы. Да месца здарэння прыбыў начальнік Цэнтральнага РАУС Іван Смолікаў. На пытаньне, у чым заключаецца правапарушэнне рабочых, палкоўнік Смолікаў адказаў, што ня бачыць складу правапарушэння і паабяцаў адпусьціць затрыманага. Аднак праз некалькі хвілінаў супрацоўнікі міліцыі паспрабавалі затрымаць яшчэ і Івана Адаменку. Той не падпарадкаваўся, і ў яго сілай адабралі плакат. Праўда, праз 10 хвілінаў Анатоль Паплаўны вярнуўся, і абодва рабочыя змаглі бесперашкодна пакінуць месца інцыдэнту, але ўжо без плакатаў і без пашпартоў, якія засталіся ў міліцыянтаў. Нягледзячы на запэўніваньні міліцэйскага начальства, інцыдэнт на гэтым ня скончыўся. 4 траўня, калі Анатоль і Іван прыйшлі ў Цэнтральны РАУС, каб забраць пашпарты, ім давялося сустрэцца з палкоўнікам Смолікавым, які выпісаў рабочым штраф у памеры аднаго мінімальнага заробку.

У **Горадні** на агульнагарадзкім мітынгу ў гонар Першамаю было затрымана каля 20 чалавек. Ініцыятарам акцыі выступіла гарадзенская моладзевая кааліцыя дэмакратычных арганізацыяў. Сябры дэмакратычнай кааліцыі планавалі выйсьці на цэнтральную плошчу гораду пад бел-чырвона-белымі сьцягамі. Але ўжо на падыходзе да плошчы Леніна, дзе мелася адбыцца акцыя, былі затрыманыя старшыня мясцовай філіі Маладога Фронту Вадзім Саранчукоў і сябра БНФ “Адраджэньне” Дзьмітры Іваноўскі. Міліцыянты канфіскавалі сьцяг, а іх саміх адвезьлі ў Ленінскі РАУС.

Падчас акцыі былі таксама затрыманыя сябры Партыі БНФ Валеры Кісель, Вераніка Быстрыцкая, Андрэй Мялешка, карэспандэнт газеты “Пагоня” Павал Мажэйка, намесьнік старшыні Маладой Грамады Сьвятлана Нех, сябра Маладога Фронту Андрэй Сьцяпура, прадстаўнік Незалежных прафсаюзаў Мішык Айрапецян, кіраўнік Маладой Грамады Валянцін Аскірка, кіраўнік мясцовай арганізацыі БСДП (Народная Грамада) Міхал Патрэба. Былі затрыманыя журналісты незалежных рэгіянальных выданьняў “Пагоня” і “Біржа інфармацыі”. Людзей хапалі міліцыянты ў форме і “людзі ў цывільным”. На ўсіх затрыманых былі складзеныя “тлумачальныя”. Позву ў суд атрымаў старшыня Маладой Грамады Валянцін Аскірка. На яго быў складзены пратакол па арт.арт. 166, 156 КаАП РБ – дробнае хуліганства і непадпарадкаваньне міліцыі. Сам Аскірка так пракаментываў падзеі: “Я думаю, што сёньня гарадзенская міліцыя дзейнічала па загадзе мэра гораду Пашкевіча. Іх мэтай было, каб мы “не псавалі ім сьвята”. Міліцыянты хапалі ўсіх, хто трымаў у руках сьцягі ці ўлёткі”.

У **Берасьці** падчас першатравеньскага шэсьця, арганізаванага ўладамі, былі затрыманыя Уладзімір Вялічкін і Кірыла Данько. Яны распаўсюджвалі сьпецвыпуск

газеты «Рабочы», прысьвечаны праблемам і наступствам аварыі на Чарнобыльскай АЭС. Інфармацыйная кампанія «Чарнобыльскі шлях», як і абяцалі яе арганізатары ў Берасьці, цягнулася два тыдні і павінна была скончыцца першага траўня. Менавіта ў гэты дзень сярод удзельнікаў шэсьця планавалася распаўсюдзіць апошнія сто асобнікаў спецыяльнага выпуску газеты «Рабочы», надрукаванага да 15-х угодкаў Чарнобыльскай катастрофы. Гэтыя нумары выклікалі вялікую цікавасьць у дэманстрантаў, якія, дарэчы, прымалі ўдзел у “сьвяткаваньні” прымусява, па загадзе мясцовых уладаў. Прыкладна а 10 гадзіне раніцы міліцыянты затрымалі Уладзіміра Вялічкіна і Кірылу Данько. Спачатку іх даставілі ў абласное Упраўленьне ўнутраных справаў, дзе адбылося “абмеркаваньне” некаторых артыкулаў газеты. Потым Вялічкіна і Данько адвезьлі ў Ленінскі РАУС Берасьця. Там іх пратрымалі да 11-й гадзіны і адпусьцілі, ня склаўшы пратаколы. Адначасова былі вернутыя і асобнікі газеты «Рабочы», якія яны яшчэ не пасьпелі распаўсюдзіць. Прыкладна ў гэты ж час супрацоўнікі міліцыі спрабавалі перашкодзіць мясцовым актывістам Беларускай сацыял-дэмакратычнай партыі (Народная Грамада) і сябрам Свабоднага прафсаюзу Беларускага прайсьці асобнай калонай пад сваімі сьцягамі. Напярэдадні гэтым арганізацыям, як і берасьцейскай філіі Партыі камуністаў Беларускай, улады адмовілі ў правядзеньні самастойнага шэсьця і мітыngu, спаслаўшыся на тое, што адзіным арганізатарам першамайскай акцыі зьяўляецца Берасьцейскі гарвыканкам. Акрамя таго, апазіцыйныя партыі і прафсаюзы былі папярэджаныя, што падчас гэтай акцыі можна выкарыстоўваць толькі дзяржаўную сімволіку.

2 траўня ў Горадні пачаўся суд над Валянцінам Аскіркам, затрыманым 1 траўня падчас агульнагарадзкой дэманстрацыі. В.Аскірку інкрымінавалі арт.156 КаАП РБ (дробнае хуліганства). Але сьведкі — супрацоўнікі міліцыі — блыталіся ў паказаньнях. Чацьвёра сьведкаў з боку В.Аскірки засьведчылі, што ягоныя дзеянні зусім не нагадвалі хуліганскія — ён толькі прыладжваў бел-чырвона-белы сьцяг да дрэўка. У выніку судзьдзя Дземчанка перанёс судовае паседжаньне на 8 траўня. Неабходна шукаць новых сьведкаў.

У траўні ў Беларусі распачалася акцыя пад назовам “Хочам ведаць праўду!”. Арганізатар яе — Аб’яднаная грамадзянская партыя — прысьвячае акцыю лёсу палітычных ахвяраў беларускага рэжыму, якія памерлі альбо зьніклі за часы кіраваньня краінай Лукашэнкам. Мэта акцыі — зьвярнуць увагу грамадзкасьці на гэтую праблему.

7 траўня ў 11.30 чатыры чалавекі з г. Барысаву выйшлі на Кастрычніцкую плошчу ў г.Мінску, трымаючы ў руках плакаты з надпісамі. Як вядома, два гады таму 7 траўня зьнік Юры Захаранка, і таму нагадаць пра гэтую сумную дату грамадзяне

вырашылі, стаўшы ў пікет насупраць Мінскага аблвыканкаму і трымаючы плакаты з надпісамі: “Дзе Захаранка?” “Хто наступны?”, “Дзе зьніклыя людзі?”, “Захаранка? Ганчар? Завадзкі? Красоўскі?” , “Рукі прэч ад апазіцыі”. Пікетуюшчыкі пасьпелі толькі разгарнуць свае плакаты, як адразу ж былі затрыманыя намесьнікам начальніка Цэнтральнага РУУС В.Барсуковым і дастаўленыя ў пастарунак. Затрыманымі аказаліся Зьміцер Фядорчанка, Алесь Барадуля, Сяржук Падзолка і непаўнагадовая Тацяна Ясюк. 8 траўня ў судзе Цэнтральнага раёну г. Мінску адбыўся суд над Зьміцерам Фядорчанкам. Яго судзілі па арт. 167.1. КаАП РБ (несанкцыянаваны пікет). Судзьдзя Вайцяховіч вынесла пастанову – штраф у памеры 20 мінімальнага заробкаў. Суд над Алесем Барадулем перанесены на 14 траўня. Сяржук Падзолка і Тацяна Ясюк былі адпушчаныя без складаньня пратаколаў.

14 траўня ў судзе Цэнтральнага раёну г. Мінску адбыўся суд над Алесем Барадулем, які прымаў удзел у акцыі, прымеркаванай да двухгодзьдзя зьнікненьня Юрыя Захаранкі, арганізаванай актывістамі з г.Барысаву 7 траўня каля Мінскага аблвыканкаму. Нягледзячы на тое, што пікет прастаяў 3 хвіліны, судзьдзя Наталя Вайцяховіч вынесла пастанову па арт. 167.1 ч.1 КаАП РБ (парушэньне парадку правядзеньня мітынгаў, пікетаў). Алесь Барадуля пакараны штрафам у памеры 20 мінімальнага заробкаў.

16 траўня ў Мінску падчас пікету, прысьвечанага праблеме зьнікненьня грамадзкіх дзеячоў у Беларусі, каля будынку Міністэрства ўнутраных справаў былі затрыманыя Людміла Бажок, Лявон Малахаў, Лявон Садоўскі. Удзельнікі пікету трымалі ў руках партрэты Віктара Ганчара і Анатоля Красоўскага, якія зьніклі 16 верасьня 1999 году. Затрыманыя былі дастаўленыя маёрам В.Барсуковым у РУУС Цэнтральнага раёну.

16 траўня з 15 да 16 гадзінаў адбыўся пікет на месцы зьнікненьня (16 верасьня 1999 году) Віктара Ганчара і Анатоля Красоўскага. Пікет быў арганізаваны Аб’яднанай Грамадзянскай партыяй, сябрам якой быў Віктар Ганчар (як, дарэчы, і Юры Захаранка). Удзельнікі пікету стаялі з партрэтамі В.Ганчара і А.Красоўскага. Міліцыя назірала за пікетам. Афіцэр міліцыі перапісаў усіх удзельнікаў пікету. У гэты самы час побач былі заўважаныя супрацоўнікі АМАПу, вядомыя як “група ізьятія”, якія ажыццяўляюць затрыманьні людзей падчас акцыяў апазіцыі. Яны ж выступаюць як сьведкі на адміністрацыйных працэсах. Амапаўцы накіроўваліся ў краму, якая знаходзілася непадалёку ад месца правядзеньня пікету. З крамы амапаўцы выйшлі з батонам каўбасы і 2 пляшкамі гарэлкі “КрыштальЛюкс”. Пры гэтым яны лаяліся нецэнзурна на адрас журналістаў і пікетуюшчыкаў, а таксама

крыкнулі ў бок пікету: “Стрелять их надо!”. Пасля гэтага накіраваліся ў бок будынку ДАІ.

18 траўня ў Мінску адбыліся акцыі пратэсту апазіцыі супраць правядзення Лукашэнкам “Другога Усебеларускага народнага сходу”. З іншадумцамі жорстка распраўляліся “людзі ў цывільным”... Зраніцы каля 30 актывістаў Кансерватыўна-Хрысціянскай партыі правялі мірную акцыю пратэсту на Кастрычніцкай плошчы ў Мінску насупраць Палацу Рэспублікі, дзе пачаўся Сход. Праз некалькі хвілінаў удзельнікі акцыі былі атакаваныя асобамі ў цывільным, якія не паказвалі пасведчаньняў супрацоўнікаў міліцыі, хапалі людзей, зьбівалі, тапталі і закідвалі ў машыны. Аднаму з лідэраў Кансерватыўна-Хрысціянскай партыі Уладзіміру Юхо былі нанесеныя цялесныя пашкоджаньні. З пераломам рукі ён быў дастаўлены ў 6-ю клінічную бальніцу. Зраніцы было затрымана некалькі дзясяткаў чалавек. У затрыманай Захарэвіч здарыўся сардэчны прыступ. У 15.40 сябры Маладога Фронту правялі акцыю “Дзень музеяў” – маршыравалі ў піянерскіх гальштуках па праспекце Скарыны і вуліцы Леніна, за што і былі затрыманыя асобамі ў цывільным. Мэта гэтай акцыі: правесці аналогію паміж дэлегатамі Усебеларускага народнага сходу і персанажамі музею васковых фігураў. Сярод затрыманых “піянераў”: Алесь Нішчыц, Алесь Панцялей, Алесь Тарасаў, Ягор Куніца, Максім Азаронак. Па словах Алеся Панцялея, у машыне адзін з людзей у цывільным увесь час круціў у руках газавы балончык. У міліцыі ў хлопцаў перапісалі прозьвішчы, завялі ў актавую залу і трымалі пад наглядам міліцыянта да 19.00. У гэты самы час быў затрыманы лідэр Маладога Фронту Павел Севярынец, яго адвезлі ў РУУС Савецкага раёну і паабяцалі “аформіць як бамжа без прапіскі”. Але потым, на думку Севярынца, “напэўна, далі загад зверху”, і лідэра Маладога Фронту адпусьцілі, пратрымаўшы чатыры з паловай гадзіны. Увечары, пасля заканчэння сходу, уздоўж праспекту Скарыны актывісты Аб’яднанай грамадзянскай партыі і іншых апазіцыйных партыяў і рухаў сталі ў ланцуг з партрэтамі зьніклых бяз звестак – Віктара Ганчара, Анатоля Красоўскага, Юрыя Захаранкі, Дзьмітрыя Завадзкага. Асобы ў цывільным (у майках з кароткімі рукавамі, паголеныя налыса, з накачанымі цягліцамі) перагарадзілі падыходу да Кастрычніцкай плошчы. Прадстаўнікі праваабарончых арганізацыяў Вера Страмкоўская і Валянцін Стэфановіч неаднаразова зьвярталіся з патрабаваньнямі да асобаў у цывільным паказаць службовыя пасведчаньні. На гэта ім адказвалі цынічнымі рэплікамі: “Мы вольнанаёмныя!”, “Мы хакеісты!”, “Мы з Ералашу!”. Але хутчэй за ўсё гэтыя людзі былі са службы аховы Лукашэнкі. Асобы ў цывільным выціснулі ўдзельнікаў акцыі ў метро, пры гэтым затрымалі журналіста і праваабаронцу Валерыя Шчукіна. Яму закруцілі рукі і закінулі ў машыну. Каля ўваходу ў метро былі затрыманыя 4 чалавекі,

якія трымалі расьцяжку “Не здамо Беларусь!”. Пасьля таго, як большасьць удзельнікаў акцыі і журналістаў разышліся, яшчэ да 5 пікетоўцаў пад’ехалі дзьве машыны “Жыгулі”. Былі затрыманыя: Віталь Новікаў, Алесь Стральцоў, Сяргей Рабкевіч... Алесь Стральцоў пры арышце быў моцна зьбіты. Паводле сьведчаньняў назіральнікаў, у зьбіваньні прымалі ўдзел 8 “цывільных”. Білі рукамі і нагамі па нырках. Затрыманых даставілі ў ГАМ Ленінскага раёну, дзе на іх былі складзеныя пратаколы аб адміністрацыйным правапарушэньні і ўзятыя расьпіскі, згодна з якімі затрыманыя абавязуюцца прыйсьці ў ГАМ у панядзелак у 9.00 раніцы.

18 траўня з 18.00 памяшканьне БНФ «Адраджэньне» на вул. Варвашэні, 8 знаходзілася пад узмоцненай «аховай» АМАПу і асобаў у цывільным. Аблогу трымалі каля гадзіны. Да ўваходу быў падагнаны аўтобус з амапаўцамі; акрамя таго, за сядзібай назіралі з шасьці машынаў насупраць. Міліцыянты правяралі асабістыя рэчы ўсіх, хто заходзіў у памяшканьне, альбо выходзіў з яго. Не выклікае сумневу, што аблога была зьвязаная з правядзеньнем Лукашэнкам «Другога Усебеларускага сходу» — міліцыянты зьявіліся адразу ж пасьля затрыманьня на Кастрычніцкім пляцы пяці маладафронтаўцаў. Відавочна, што такія дэманстратыўна беззаконныя дзеянні ўжываліся ўладамі дзеля запалохваньня актывістаў дэмакратычных сілаў у дзень лукашэнкаўскага «хуралу».

24 траўня ў судзе Цэнтральнага раёну г.Мінску адбылося судовае паседжаньне па адміністрацыйнай справе Сяргея Папкова – намесьніка старшыні Хрысьціянска-Кансерватыўнай партыі. Перадгісторыя судовага працэсу такая: напярэдадні акцыі 18 траўня (калі рыхтавалася мірная акцыя пратэсту супраць скліканага Лукашэнкам Усебеларускага сходу) Сяргею Папкову патэлефанаваў падпалкоўнік міліцыі Гірэль. Сэнс сказанага падпалкоўнікам зводзіўся да наступнага: калі Папкоў (які зьяўляўся адным з заяўляльнікаў акцыі 18 траўня) адмовіцца ад сваіх намераў і не павядзе людзей на плошчу, дык усё будзе добра. А калі не – дык давядзецца Папкову адказваць за ўдзел у акцыі 26 красавіка, арганізаванай да ўгодкаў Чарнобыльскай катастрофы. Па словах адваката С.Цурко, які абараняў Папкова, у дадзеным выпадку меў месца “шантаж з боку супрацоўнікаў міліцыі”. “Упершыню, — па словах адваката, — з матэрыялаў адміністрацыйнай справы адкрыта вынікае, што міліцыя ажыццяўляе палітычны перасьлед, ужываючы пагрозы, прымушае грамадзянаў адмаўляцца ад свайго канстытуцыйнага права на мірныя сходы”. На судзе сьведкі-міліцыянты пацьвердзілі, што складалі рапартаў на Папкова не 26 красавіка, а 15 траўня – такі быў загад. Гэты факт пацьвердзілі эксперт-крыміналіст Маскоўскага РУУС Аляксей Анціпаў і эксперт-крыміналіст Генадзь Гормаш (у апошняга ў рапарце наогул было напісана не “Папкоў”, а

“Папоў”). Судзьдзя Наталя Вайцяховіч вынесла ў адносінах да Сяргея Папкова судовае рашэнне – папярэджаньне.

24 траўня ў Горадні судзьдзя Дзьмітры Дземчанка вынес рашэнне па адміністрацыйнай справе Вадзіма Саранчукова (па арт.167. 1 ч.2 КаАП РБ), затрыманага 1 траўня на дэманстрацыі. Судовае рашэнне – штраф памерам 150 мінімальнага заробкаў. Спачатку Вадзіма Саранчукова спрабавалі абвінаваціць у арганізацыі першамайскай акцыі, а пасля судзьдзя вынес рашэнне па арт. 167.1 ч.2 КаАП РБ (паўторны ўдзел у несанкцыянаваным шэсьці).

4 чэрвеня каля чыгуначнага вакзалу ў Горадні а 14 гадзіне актывісты АГП, Маладой Грамады і Маладога Фронту правялі акцыю «Хочам ведаць праўду». У руках маладыя людзі трымалі партрэты людзей, якія зьніклі бяз вестак: Захаранкі, Ганчара, Завадзкага, Красоўскага. Праз 15 хвілінаў да ўдзельнікаў пікету падышоў начальнік Ленінскага РУУС палкоўнік Васілеўскі ў цывільным і пачаў патрабаваць спынення несанкцыянаванай акцыі. У выніку быў затрыманы Тадэвуш Гавін – былы старшыня Саюзу палякаў Беларусі, які запытаўся ў міліцыянтаў, чаму яны дагэтуль не знайшлі свайго міністра – Юрыя Захаранку.

5 чэрвеня ў судзе Кастрычніцкага раёну г. Віцебску адбыліся суды над Юрасём Корбанам, Віктарам Шляхціным і Кастусём Смолікавым – удзельнікамі несанкцыянаванага пікету ў падтрымку палітзьявольных – лідэраў беларускай апазіцыі. Нагадаем, што гэтая акцыя пратэсту прайшла 5 красавіка каля Амфітэатру. У гэты дзень Юрась Корбан – выдавец, прыватны прадпрымальнік і кіраўнік грамадзкага аб’яднання «Цэнтр моладзевых ініцыятываў «Контур», Віктар Шляхцін – лідэр Маладога Фронту г. Віцебску і Кастусь Смолікаў – выканаўчы дырэктар «Контур» выступілі супраць зьявольнага вядомых лідэраў апазіцыі Вінцука Вячоркі і Алеся Бяляцкага, арыштаваных 25 сакавіка ў Мінску за ўдзел у мітынг, прысьвечаным Дню Волі... І вось роўна праз два месяцы пасля акцыі яе ўдзельнікаў выклікалі ў суд. У выніку Ю. Корбану, В. Шляхціну і К. Смолікаву вынеслі пакараньне ў выглядзе папярэджання. Як адзначыў Юрась Корбан, судзьдзя па адміністрацыйных справах суда Кастрычніцкага раёну Віцебску Аксана Афанасьева паставілася да абвінавачваемых досыць прыхільна. Ю. Корбан лічыць, што гэта цяпер агульная тэндэнцыя ў краіне: напярэдадні прэзідэнцкіх выбараў органы ўлады зьніжаюць прэсінг. І яшчэ адна цікавая акалічнасьць: на ўсіх падыходах да будынку суда былі расклееныя налесткі Маладога Фронту з надпісам “Горад – наш!” Такім чынам моладзь вырашыла падтрымаць падсудных.

5 чэрвеня ў Горадні адбыўся суд над былым старшынёй Саюзу палякаў Беларусі Тадэвушам Гавіным, затрыманым падчас акцыі “Хочам ведаць праўду”. Суд вынес рашэнне – 3 сутак адміністрацыйнага арышту. Т.Гавін быў узяты пад варту ў зале суда.

15 чэрвеня ў г. Дзяржынску былі затрыманыя сябры Аб’яднанай грама-дзянскай партыі Анатоль Лябедзька, Андрэй Максімаў, Лявон Малахаў, Алесь Карняенка, Уладзімір Радзівончык. Сябры АГП праводзілі ў Дзяржынску акцыю “Хочам ведаць праўду”. Як толькі яны разгарнулі пікет, з’явіліся міліцыянты з сабакамі і ўсіх затрымалі. Анатоль Лябедзька паспеў патэлефанаваць у штаб-кватэру АГП, і сувязь абарвалася. Сяброў АГП завезлі ў Гарадзкі аддзел унутраных справаў г. Дзяржынску. Двух з затрыманых: Ула-дзіміра Радзівончыка і Алеся Карняенку падазраюць у дачыненні да тэрарыстычнага акту, які адбыўся тыдзень назад на гарадзкім рынку (была кінутая граната).

23 чэрвеня адбылося ўшанаванне памяці расстраляных 60 гадоў таму (у першыя дні Вялікай Айчыннай вайны) каля дзесяці тысячаў палітз’явольеных – беларусаў, літоўцаў, палякаў... Энкавэдысты пры паспешлівым адступленьні Чырвонай арміі не змаглі своечасова “эвакуіраваць” у сібірскія лагеры гэтакзваных “ворагаў народу” і расстралялі невінаватых людзей непадалёку ад беларускага гораду Чэрвень. На месцы трагедыі адбыліся ўскладанне кветак і жалобны мітынг. Беларускія ўлады не пакінулі без увагі і цяперашніх “іншадумцаў”. Іх шлях адсочваўся міліцыянтамі і “людзьмі ў цывільным”, кожны крок і кожны твар здымаліся на відэа.

3 ліпеня ў 16.30 падчас спартовай эстафеты, што праводзілася ў Мінску ў гэтакзваны Дзень Рэспублікі былы дэпутат Мінгарсавету 45-гадовы Сяргей Лапцеў кінуў у А.Лукашэнку, які ў гэты час бег па праспекце Скарыны на ролікавых лыжах, памідорам, і адразу быў затрыманы.

4 ліпеня суд Ленінскага раёну Мінску вынес рашэнне па адміністрацыйнай справе Сяргея Лапцева, які 3 ліпеня кінуў у А.Лукашэнку памідорам. С.Лапцева асудзілі па арт.156 КаАП РБ (дробнае хуліганства). Слова “памідор” на працэсе не ўжывалася, яго замянілі на слова “прадмет”. Сьведкам на судзе выступаў эксперт Крыміналістычнага цэнтру ГУУС Мінгарвыканкаму, начальнік аддзелу Вадзім Лагуноўскі, які затрымліваў С.Лапцева. На судзе С.Лагуноўскі засьведчыў, што падчас сьвята стаяў у трэцім шэрагу, назіраў за ўдзельнікамі спартовай эстафеты, і за сьпінай адчуў рух – кідок. Гэта і сталася падставай для затрымання. Абарона даводзіла суду, што Лапцеў не парушаў грамадзкі парадак, а “адрадіў старажытную

традыцыю закідваць памідорамі кепскіх актораў”. С.Лапцеў пацьвердзіў палітычныя матывы свайго ўчынку. Судзьдзя Дзьмітры Жданок вынес рашэнне – 7 сутак адміністрацыйнага арышту, пачынаючы з моманту затрыманьня. На судзе прысутнічалі непаўнагадовыя дзеці Сяргея Лапцева, журналісты і прадстаўнікі Праваабарончага цэнтру “Вясна”. Пасьля вынясення судовага рашэння Сяргей Лапцеў пад канвоем быў дастаўлены ў спецразмеркавальнік на вул. Акрэсьціна.

7 ліпеня, на першыя ўгодкі зьнікненьня журналіста Дзьмітрыя Завадзкага, на Кастрычніцкай плошчы ў Мінску адбыўся пікет. У пікеце прымалі ўдзел тры чалавекі, якія прыехалі з Барысаву: Сяргей Падзолка і Зьміцер Фядорчанка трымалі партрэты Завадзкага, Аляксандр Барадуля – плакат. Праз 40 хвілінаў удзельнікі пікету былі затрыманыя і дастаўленыя ў суд Цэнтральнага раёну г.Мінску.

9 ліпеня адбыўся суд над удзельнікамі пікету 7 ліпеня на Кастрычніцкай плошчы ў Мінску. Па справе Аляксандра Барадулі судзьдзя Наталя Вайцяховіч вынесла рашэнне – 10 сутак адміністрацыйнага арышту. На астатніх удзельнікаў пікету ў судзьдзі не хапіла часу, таму Сяргей Падзолка атрымаў позову ў суд на 16 ліпеня, а Зьміцер Фядорчанка на 11 ліпеня.

11 ліпеня суд Цэнтральнага раёну г.Мінску разгледзеў адміністрацыйную справу Зьміцера Фядорчанкі — удзельніка пікету, які адбыўся 7 ліпеня на Кастрычніцкай плошчы ў Мінску. Судзьдзя Наталя Вайцяховіч вынесла рашэнне – штраф у 150 мінімальнах заробкаў (больш за 750 даляраў ЗША).

18 ліпеня ў Маскоўскі ізалятар часовага ўтрыманьня г.Берасьця быў накіраваны адбываць пакараньне старшыня Берасьцейскай філіі Маладога Фронту Сяржук Бахун, які атрымаў 10 сутак арышту за тое, што адмовіўся аплочваць штраф у памеры 200 мінімальнах заробкаў за удзел у несанкцыянаваным пікеце 10 сьнежня 2000 году з нагоды 52-й гадавіны прыняцьця Усеагульнай дэкларацыі правоў чалавека. Як і першы раз, прысуд вынес судзьдзя суда Ленінскага раёну А.Міранюк, які загадаў узяць юнака пад варту ў зале суда.

20 ліпеня ў судзе Цэнтральнага раёну г.Мінску адбыўся разгляд адміністрацыйнай справы Анатоля Падокшына – удзельніка акцыі пратэсту, арганізаванай падчас візіту кітайскага лідэра Цзьян Цзэміна ў Мінск. Судзьдзя Наталя Вайцяховіч вынесла судовае рашэнне – штраф у памеры 20 мінімальнах заробкаў (больш за 100 даляраў ЗША). Наступныя суды над удзельнікамі акцыі адбудуцца: 23 ліпеня над Васілём Жакавым (судзьдзя Наталя Вайцяховіч); 25 ліпеня над Яраславам Шастаковым (судзьдзя Наталя Вайцяховіч).

23 ліпеня ў судзе Цэнтральнага раёну г.Мінску адбыўся разгляд адміністрацыйнай справы Васіля Жакава – удзельніка акцыі пратэсту, арганізаванай падчас візіту кітайскага лідэра Цзэян Цзэміна ў Мінск. Справу разгледзела судзьдзя Наталя Вайцяховіч, якая вынесла папярэджаньне.

24 ліпеня супрацоўнікамі Жабінкаўскага РАУС былі затрыманыя Васіль Сьверэдчук і Анатоль Сасукевіч. На іх складзеныя пратаколы ў парушэнні арт.172 ч.3 КоАП РБ: “Распаўсюджаньне друкаванай прадукцыі, вырабленай з парушэннем вызначанага парадку, і ня маючай выходных дадзеных...”. Дзеля працы з імі прыцягваўся нейкі старэйшы лейтэнант з КДБ, пасля чаго матэрыялы былі перададзеныя старшыні раённага суда В.Новіку, а потым у выніку перамоваў з прадстаўнікамі РАУС і пракуратуры матэрыялы былі перададзеныя на разгляд пракурору раёну. У сувязі з тым, што з шылды натарыяльнай канторы зьнік дзяржаўны герб, які быў знойдзены ў торбе Васіля Сьверэдчука, пракурор мусіць прыняць рашэньне: ці ўзбуджаць крымінальную справу супраць Сьверэдчука па арт. 370 КК РБ: “Зьнявага дзяржаўнага гербу...”.

Увечары **26 ліпеня**, напярэдадні Дня Незалежнасьці, у цэнтры Мінску адбылася несанкцыянаваная акцыя «Ланцуг неабыхавых людзей». Некалькі сотняў чалавек з партрэтамі зьніклых і зьняволеных палітыкаў расьцягнуліся самкнёным ланцугом ад Кастрычніцкай плошчы да плошчы Незалежнасьці. Гэта была найбольш масавая акцыя, якая мела на мэце нагадаць пра зьнікненні і загадкавыя сьмерці вядомых грамадзкіх дзеячоў, што адбываюцца апошнімі гадамі ў нашай краіне. Арганізатары акцыі «Ланцуг неабыхавых людзей» паведамілі, што раздалі каля 2000 партрэтаў зьніклых. У акцыі ўзялі ўдзел каля тысячы чалавек: жонкі зьніклых, вядомыя палітыкі, журналісты, простыя грамадзяне. Гэтым разам міліцыянты не заміналі ўдзельнікам акцыі і нават затрымалі (праўда, адразу ж адпусьцілі) чалавека, які парваў плакат з фотаздымкам Юрыя Захаранкі.

27 ліпеня пры сьвяткаваньні Дня Незалежнасьці былі затрыманыя каля 18 актывістаў моладзевай арганізацыі “Зубр”. Сьвяткаваньне адбывалася ў раёне плошчы Перамогі, дзе да помніку былі ўскладзеныя кветкі. Арышты маладых людзей праходзілі дастаткова жорстка. Затрыманыя былі дастаўленыя ў Цэнтральны і Партызанскі РУУС Мінску, а таксама ў апорны пункт аховы правапарадку на плошчы Перамогі. У Цэнтральным РУУС знаходзіліся 10 чалавек, трох дарослых людзей выпусьцілі без складаньня пратаколаў, а на сямёх непаўнагадовых склалі пратакол па арт.167.1 КаАП РБ, пасля чаго адпусьцілі. З Партызанскага РУУС таксама большасьць людзей былі адпушчаныя, некаторыя без складаньня пратаколаў. Частка людзей атрымала позовы ў суд на 30 ліпеня.

27 ліпеня ў Дзень Незалежнасці ў Мінску на плошчы Бангалор 317 да 21 гадзіны праходзіў канцэрт пад назвай “Дом наш Беларусь”. У ім узялі ўдзел беларускія рок-гурты. На канцэрце прысутнічала больш за 1000 чалавек. Пасля канцэрту былі затрыманыя некалькі гледачоў.

30 ліпеня ў судзе Цэнтральнага раёну г. Мінску адбыліся два суды. Паўла Вайноўскага і Зьміцера Галавіна судзілі па арт. 167.1 КаАП РБ (парушэнне парадку арганізацыі і правядзення пікетавання). Судзьдзя Н.Вайцяховіч вынесла прысуды – папярэджанні. П.Вайноўскі і З.Галавін былі затрыманыя 27 ліпеня пры святкаванні Дня Незалежнасці ў г. Мінску.

1 жніўня ў Салігорску за правядзенне акцыі пад лозунгам “Хочам ведаць праўду” былі затрыманыя 8 чалавек. У акцыі прымалі ўдзел каля 30 чалавек. Усе ў майках з партрэтамі Віктара Ганчара, Анатоля Красоўскага, Юрыя Захаранкі, Дзьмітрыя Завадзкага. Праз 20 хвілінаў пасля пачатку акцыі з’явілася міліцыя на чале з намеснікам ГРУУС падпалкоўнікам С.Купчэням. Былі затрыманыя: Максім Такмакоў (непаўнагадовы), Ілона Пласьцініна (непаўнагадовая), а таксама Міхаіл Малочка, Іван Жукавец, Наталя Струшко, Васіль Ціжык, Васіль Насановіч, Барыс Кароткіх. Праз дзве гадзіны ўсіх адпусьцілі. Акрамя таго, супрацоўнікі міліцыі паабяцалі выдаць пошвы іншым актыўным удзельнікам акцыі — Ларысе Насановіч, Леаніду Мархотку, Анатолю Лобану. Што і было зроблена 2 жніўня.

14 жніўня ў Магілёве адбылася акцыя “Ланцуг неабыхавых людзей”. А 18-й гадзіне больш за 50 актывістаў АГП, Маладога Фронту, “Зубра” сталі ў ланцуг на цэнтральнай плошчы гораду – Першамайскай. Праз 15 хвілінаў акцыя была разгананая атрадам АМАПу. Было затрымана 16 чалавек. Усе затрыманыя вызваленыя праз дзве з паловай гадзіны без складання пратаколаў. Дзеяннямі міліцыі кіравалі падпалкоўнік Ермакоў і падпалкоўнік Алёнушкін. Сярод затрыманых: Зьміцер Букатаў, Валеры Сівуха, Аляксей Губко, Мікола Ілын, Яўген Драбязка, Алег Мяцеліца, Віктар Нізаўцаў.

4 верасня ў Палацы Рэспублікі, што на Кастрычніцкай плошчы ў Мінску, кандыдат у Прэзідэнты Аляксандр Лукашэнка ладзіў паказальную сустрэчу са сваімі выбаршчыкамі. У той самы час сюды прыйшлі больш за паўсотню чалавек, каб ланцугом неабыхавых людзей з партрэтамі бяссьледна зніклых у Беларусі асобаў стаць перад прывезенымі сюды на аўтобусах з усёй краіны прыхільнікамі А.Лукашэнкі. Сярод апранутых у майкі з надпісамі “Хочам ведаць праўду” людзей стаялі лідэр АГП Анатоль Лябедзька, намеснік старшыні БНФ Вячаслаў Сіўчык, жонка Генадзя Карпенкі Людміла. Вакол “жывога ланцуга” адразу ж паўсталі

брытагаловыя асобы ў цывільным. Усе спробы ўдзельнікаў акцыі наблізіцца да Палацу Рэспублікі імі гвалтоўна спыняліся. У той жа час людзі, якія выходзілі з “Ікарусаў”, ішлі на сустрэчу з А.Лукашэнкам без усялякіх перашкодаў.

6 верасня каля Дому афіцэраў у Мінску было затрымана больш за 10 чалавек – удзельнікаў акцыі “Ланцуг неабыякавых людзей”, арганізаванай Аб’яднанай грамадзянскай партыяй. Маладыя людзі раздавалі сьвежы сьпецвыпуск газеты “Беларуская маладзёжная”. Затрыманых дастаўленыя ў ГАМ Ленінскага раёну на вул.Леніна.

14 верасня ў касцёле сьвятых Сымона і Алены, што на плошчы Незалежнасьці ў Мінску, адбылася жалобная імша ў памяць ахвяраў тэрарыстычных актаў у ЗША. Гадзіна смутку прайшла таксама на плошчы Свабоды каля Сьвята-Духава кафедральнага сабору. Між тым, беларускія ўлады занялі не зусім зразумелую пазіцыю. А.Лукашэнка меў намер 13 верасня наведць дыпламатычную місію ЗША дзеля выказваньня спачуваньня. Ён павінен быў зрабіць запіс у Кнізе спачуваньняў. Аднак ягоны картэж разьвярнуўся ў непасрэднай блізкасьці ад комплексу амбасады і паехаў назад. Амбасадар ЗША Майкл Козак, які наведаў мемурыяльную акцыю грамадзкасьці Мінску каля Сьвята-Духава кафедральнага сабору, на пытаньні журналістаў адмовіўся каментавць тое, што адбылося.

17 верасня ў Мінску больш за дзевяць чалавек сталі жывым ланцугом насупраць рэзідэнцыі Лукашэнкі. Акцыя была прымеркаваная да другой гадавіны з дня зьнікненьня былога віцэ-прэм’ера беларускага ўраду Віктара Ганчара і бізнэсоўца Анатоля Красоўскага. Людзі прыйшлі з партрэтамі ня толькі Ганчара і Красоўскага, але і іншых зьніклых ці памерлых пры нявысьветленых абставінах беларускіх палітыкаў: Юрыя Захаранкі, Генадзя Карпенкі, Анатоля Майсені, журналіста Зьміцера Завадзкага. У акцыі ўзялі ўдзел Зінаіда Ганчар, Ірына Красоўская, Людміла Карпенка, а таксама калегі Віктара Ганчара па Вярхоўным Савеце – Людміла Гразнова, Валеры Шчукін, Анатоль Лябедзька, Павал Знавец.

4 кастрычніка ў судзе г.Баранавічы судзьдзёй па адміністрацыйных справах Ж.Капачэўскай былі разгледжаныя справы двух удзельнікаў акцыі “Ланцуг неабыякавых людзей”, праведзенай у горадзе 17 верасня. Аднаго з удзельнікаў акцыі, Л.Трухановіча, выкладчыка гісторыі, “здаў” яго былы вучань – міліцыянт. А старшыня Баранавіцкай арганізацыі БНФ “Адраджэньне” А.Пікула быў апазананы па відэаздымках. Л.Трухановічу вынесенае папярэджаньне. А разгляд адміністрацыйнай справы А.Пікулы перанесены на 9 кастрычніка ў сувязі з хадайніцтвам аб удзеле адваката.

8 кастрычніка ў Барысаўскім гарадзкім судзе былі разгледжаныя адміністрацыйныя справы Зьміцера Вішнеўскага і Кацярыны Дзядко – удзельнікаў акцыі “Ланцуг неабыякавых людзей”, якая адбылася яшчэ да прэзідэнцкіх выбараў (у жніўні). Акцыя праходзіла пад лозунгам “Хочам ведаць праўду!” і была прысьвечаная лёсу зьніклых бяз зьвестак вядомых у Беларусі палітыкаў і журналістаў. Судзьдзя Аляксей Болатаў вынес Зьміцэру Вішнеўскаму і Кацярыне Дзядко папярэджаньні. Нагадаем, што за ўдзел у той самай акцыі Анатоль Аскерка быў пакараны штрафам у памеры 150 мінімальнага заробкаў (каля 750 даляраў ЗША).

16 кастрычніка ў Гарадзкім судзе г.Баранавічы адбыўся суд над Алесем Пікулам – старшынёй Рады мясцовай філіі БНФ “Адраджэньне”. Алесь Пікула прымаў удзел у акцыі “Ланцуг неабыякавых людзей” 17 верасьня. 16 кастрычніка адбылося ўжо трэцяе судовае паседжаньне, якое правяла судзьдзя Жана Капачэўская. Цікава, што сьведкамі на працэсе выступалі тры маёры міліцыі. Раней жа часцей за ўсё сьведчылі ў судзе сяжанты і простыя паставыя міліцыянты. З гэтай нагоды адзін з прысутных пажартаваў – “запаважалі”. Судзьдзя вынесла рашэньне – пісьмовае папярэджаньне А.Пікулу.

6 сьнежня ў судзе Ленінскага раёну г.Горадня адбыўся судовы разгляд адміністрацыйнай справы Дзьмітрыя Іваноўскага, затрыманага 29 лістапада падчас акцыі, прысьвечанай чарговым угодкам зьнішчэньня Фарнага касьцёлу Вітаўта. Дзьмітры Іваноўскі быў падвергнуты адміністрацыйнаму спаганьню ў выглядзе штрафу ў памеры 150 мінімальнага заробкаў (прыкладна 1000 даляраў ЗША). Нагадаем, што 29 лістапада ў акцыі прымалі ўдзел каля 200 чалавек. Удзельнікі сабраліся на месцы, дзе стаяла Фара Вітаўта, зрабілі крыж з яловых лапак. Дзьмітры Іваноўскі распавёў гісторыю Фары Вітаўта. Пасьля гэтага сьпявалі песьні і маліліся. Акцыя доўжылася прыкладна 35 хвілінаў.

14 сьнежня ў гарадзкім судзе г. Вілейка (Мінская вобласць) судзьдзя Уладзімір Емельяновіч вынес рашэньне па адміністрацыйнай справе ўдзельнікаў акцыі “Ланцуг неабыякавых людзей” Уладзіміра Малярчука і Аляксея Сюдака. Абодвум прысуджаны штраф у памеры 20 мінімальнага заробкаў (прыкладна 200 даляраў США).

18 і 19 сьнежня ў гарсудзе г.Баранавічы ішлі суды над удзельнікамі акцыі 9 сьнежня. Нагадаем, што ў той дзень адбылася акцыя “Ланцуг неабыякавых людзей”, прымеркаваная да чарговых угодкаў абвяшчэньня Усеагульнай дэкларацыі правоў чалавека. Падчас акцыі былі затрыманыя сябры незарэгістраванага моладзевага

руху “Зубр” Ю. Плотнікава, В.Дрозд і В.Кролікаў, якія былі абвінавачаныя ў правядзеньні несанкцыянаванага масавага мерапрыемства (арт. 167.1 КаАП РБ). 18 сьнежня В.Дрозд і В.Кролікаў заявілі, што нязгодныя з абвінавачаньнем у несанкцыянаваным шэсьці, што пратаколы былі вымушаныя падпісаць пад ціскам міліцыянтаў, якія ў адваротным выпадку пагражалі пакінуць іх у камеры да суда, а Юля Плотнікава заявіла хадайніцтва аб удзеле ў яе абароне адваката. Улічыўшы гэтыя акалічнасьці, судзьдзя Капачэўская прыняла рашэньне аб пераносе слуханьняў на наступны дзень. Цікавай была рэакцыя судзьдзі на хадайніцтва В.Кролікава аб допуску ў працэс свайго прадстаўніка ад ПЦ “Вясна”. Яна сказала, што па заканадаўстве ягоняя правы можа абараняць толькі адвакат. На гэта сябры ПЦ “Вясна” С.Гоўша і Ул. Гоўша запырэчылі і спаслаліся на п. 5 Пастановы №1 ад 25.03.99 г. Пленуму Вярхоўнага суда РБ. Пасьля азнаямленьня з Пастановай судзьдзя пагадзілася з праваабаронцамі. 19 сьнежня разгляд справы быў працягнуты. Суд выклікаў вялікую цікаваць з боку мясцовых СМІ і грамадзкіх арганізацыяў, што, верагодна, паўплывала на рашэньні: усе трое абвінавачваемых атрымалі папярэджаньні.

КРЫМІНАЛЬНЫ ПЕРАСЬЛЕД ПАЛІТЫЧНЫХ І ГРАМАДЗКІХ ДЗЕЯЧОЎ БЕЛАРУСІ, А ТАКСАМА ЎДЗЕЛЬНІКАЎ МАСАВЫХ АКЦЫЯЎ АПАЗІЦЫІ

8 студзеня Наталя Раўкова з’яўнулася ў Грамадзкае аб’яднаньне “Праваабарончы цэнтр “Вясна” з просьбай дапамагчы ў рэалізацыі яе законнага права быць абаронцам свайго мужа падчас крымінальнага працэсу. Наталя Раўкова – жонка былога прарэктара Гомельскага дзяржаўнага медыцынскага інстытуту Уладзіміра Раўкова, які знаходзіцца пад вартай 17 месяцаў па абвінавачанні ў хабарніцтве. У заяве ў ГА ПЦ “Вясна” Н.Раўкова піша: “У траўні 2000 г. я з’яўнулася з лістом на імя сьледчага пра допуск мяне абаронцам па справе майго мужа згодна з арт. 49 ч.3 КПК РБ. Я атрымала адмову са спасылкай на адсутнасць у мяне юрыдычнай адукацыі і права займацца адвокацкай дзейнасцю. У адказ на наступныя звароты на імя Галоўнага пракурора мне паведамілі, што перапіска са мною скончаная ў адпаведнасці з Законам РБ “Аб зваротах грамадзянаў”. Згодна з арт. 62 Канстытуцыі РБ я абскардзіла ў судовым парадку парушэнне маіх правоў службовай асобай — сьледчым пракуратуры РБ. 20.11. 2000 году суд Цэнтральнага раёну г.Гомель прыняў рашэнне аб адмове ва ўзбуджэнні справы”. Гэтая адмова была матываваная тым, што Наталя Раўкова ня можа быць абаронцам свайго мужа, бо ўжо выступала ў гэтай справе ў якасці сьведкі. Наталя Раўкова ў сваю чаргу сьцьвярджае, што паказаньняў яна не давала. Больш за тое, 21 чэрвеня 2000 году яна напісала адмову ад дачы паказаньняў, бо, згодна з арт. 289 ч.4 КПК РБ, яна мае на гэта права “як бліжэйшая сваячка”. Згодна з арт.62 Канстытуцыі РБ, Н.Раўкова мае права быць прадстаўніком свайго мужа ў судзе. Юлія Чыгір (жонка былога прэм’ер-міністра Міхаіла Чыгіра) і Святлана Уласава (дачка Васіля Лявонава – былога міністра сельскай гаспадаркі) скарысталі сваё права і выступілі ў судзе абаронцамі сваіх блізкіх. Уладзімір Раўкоў знаходзіцца ў рэспубліканскай бальніцы Камітэту па выкананні пакараньняў пры МУС. Яго здароўе пагоршылася, па меркаваньні жонкі, у выніку выкарыстаньня падчас допытаў псіхатропных рэчываў і галадоўкі, якую Ул.Раўкоў праводзіў у СІЗА. Знаходзячыся ў бальніцы Ул.Раўкоў ня здолеў азнаёміцца з матэрыяламі сваёй справы пасля заканчэння папярэдняга сьледства. У выніку, у парушэнне арт. 200 КПК РБ, матэрыялы справы былі перададзеныя ў суд.

10 студзеня скончыўся 18-месячны тэрмін утрыманьня пад вартай Зьміцера Абадоўскага (сына вядомага магілёўскага праваабаронцы Сяргея Абадоўскага), які быў затрыманы 10 ліпеня 1999 г. Згодна з ч.ч.2,4,6 арт. 127 КПК РБ, прынятага з 1

студзеня 2001г., далейшы працяг тэрміну ўтрыманьня пад вартай падчас папярэдняга сьледства не дапускаецца, і абвінавачваемы падлягае неадкладнаму вызваленьню з-пад варты. Пры гэтым у адносінах да абвінавачваемага павінна быць прымененая іншая мера стрыманьня. Нагадаем, што справа Зм. Абадоўскага пасля судовага разгляду была накіраваная на дадатковае расьсьледваньне. Разам з тым, новы КПК не прадугледжвае “вылічэння” з агульных тэрмінаў утрыманьня пад вартай часу знаходжаньня справы ў судзе, бо адсутнічае само палажэньне аб “накіраваньні справы на дадатковае расьсьледваньне судом”. 9 студзеня абаронцам Зм. Абадоўскага, ягоным бацькам С.Абадоўскім было заяўленае хадайніцтва сьледчаму УСК пры МУС па Магілёўскай вобласьці Гарадкову І.І. аб вызваленьні сына не пазьней за 10 студзеня, але сьледчым было прынятае рашэньне вынесці Пастанову па гэтым хадайніцтве ў трохдзённы тэрмін, што азначае ў дадзеным выпадку парушэньне законных тэрмінаў утрыманьня пад вартай абвінавачваемага. Абаронца Сяргей Абадоўскі накіраваў скаргу на імя пракурора Магілёўскай вобласьці, дзе выклаў законныя патрабаваньні адносна вызваленьня сына з-пад варты.

16 студзеня на цэнтральную плошчу г. Барысаву ў 9.30 выйшлі сябры БСДП (Народная Грамада) і Маладой Грамады Алесь Абрамовіч, Алесь Ясюк, Надзея Грачуха, Зьміцер Кузьняцоў і Міхаіл Кузьняцоў з патрабаваньнямі неадкладнай медыцынскай эксьпертызы стану псіхічнага здароўя Аляксандра Лукашэнкі. У якасьці назіральніка прысутнічаў сябра Барысаўскага аддзяленьня ГА ПЦ “Вясна” Зьміцер Бародка. Несанкцыянаваны пікет доўжыўся амаль паўгадзіны, пасля чаго ўсе ўдзельнікі акцыі былі затрыманыя і дастаўленыя ў аддзяленьне міліцыі, дзе на іх былі складзеныя пратаколы адміністрацыйнага правапарушэньня па арт. 167.1 ч.2 КаАП РБ (парушэньне парадку арганізацыі ці правядзеньня масавых мерапрыемстваў). Туды ж быў дастаўлены і Зьм. Бародка, якому давалося тлумачыць, што ў акцыі ён ня браў удзелу, а прысутнічаў толькі як назіральнік ад праваабарончай арганізацыі. На Зьміцера Бародку пратакол ня склалі. Матэрыялы на Зьміцера і Міхаіла Кузьняцовых накіраваныя ў камісію па справах непаўнагадовых, а Алесь Абрамовіч, Алесь Ясюк і Надзея Грачуха павезьлі ў суд. Судзьдзя Аляксей Болатаў, атрымаўшы матэрыялы справы, вырашыў іх не разглядаць, а накіраваў у пракуратуру на дадатковае дасьледаваньне, бо ўгледзеў у дзеяньнях пікетуюшчыкаў парушэньне арт. 368 новага Крымінальнага кодэксу РБ: “Зьнявага Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь”. Згодна з арт. 368 КК РБ, публічная зьнявага Прэзідэнта РБ караецца штрафам ці папраўчымі работамі на тэрмін да двух гадоў, ці арыштам на тэрмін да шасьці месяцаў, ці абмежаваньнем волі на тэрмін да двух гадоў, ці пазбаўленьнем волі на той жа тэрмін. Пікетуюшчыкі з Барысаву былі

адпушчаныя і папярэджаныя, што яны ў хуткім часе атрымаюць позовы ў суд. Выпадак з узбуджэннем крымінальнай справы па атрыкуле за “зьянявагу Прэзідэнта РБ” – пакуль што першы, бо адказнасьць за падобныя дзеянні ўведзеная ў Беларусі толькі два тыдні таму.

19 студзеня са шпіталю выпісалі Валерыя Шчукіна. Патэлефанаваўшы ў ПЦ “Вясна”, праваабаронца і журналіст В.Шчукін сказаў: “Я на свабодзе. Пакуль яшчэ вольны!..” У вайсковы шпіталь В.Шчукін быў дастаўлены 16 студзеня пасля няўдалай спробы прайсці на прэс-канферэнцыю міністра ўнутраных справаў РБ Уладзіміра Навумава. Кіраўніца МУС узбудзіла супраць В.Шчукіна крымінальную справу па арт. 399.1 новага Крымінальнага кодэксу РБ (хуліганства), які прадугледжвае пазбаўленьне волі на два гады альбо грамадскую працу на 240 гадзінаў (10 сутак).

5 лютага палітвязень Уладзімір Кудзінаў выйшаў на волю з калоніі ўзмоцненага рэжыму УЖ 15/1. Ён быў вызвалены згодна з арт. 431 ч.2 новага Крымінальнага кодэксу РБ. Першымі словамі Уладзіміра Кудзінава былі: “Я вельмі ўдзячны родным, бліжнім і ўсім жыхарам Беларусі, якія падтрымлівалі мяне на працягу гэтых чатырох гадоў!..”

7 лютага ў пракуратуру г.Барысаву былі выкліканыя Алесь Ясюк і Алесь Абрамовіч у якасці падазраваемых па крымінальнай справе па арт. 368 Крымінальнага кодэксу РБ “Зьянявага Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь”. Гэта ня першы выклік у пракуратуру А.Ясюк і А.Абрамовіча па справе. 5 лютага іх ужо выклікалі сюды, але ў “якасці сьведкаў”. Пры гэтым А.Ясюк была дастаўленая ў пракуратуру прымусява – з месца працы яе вывозіў нарад міліцыі. А.Абрамовіч зьявіўся ў пракуратуру без прымусява. А.Ясюк і А.Абрамовіч адмовіліся даваць паказанні і падпісваць хоць што-небудзь, праявіўшы “грамадзянскае непадпарадкаваньне”.

8 лютага Прэзідыум Выканаўчага Бюро Беларускай сацыял-дэмакратычнай партыі (Народная Грамада) падрыхтаваў заяву, у якой патрабуе неадкладнага спынення крымінальнага перасьледу барысаўскіх сацыял-дэмакратаў – Аляксандра Абрамовіча, Алесі Ясюк, Надзеі Грачухі і непаўнагадовых братоў Кузьняцовых. У сувязі з гэтым, цытуем, “Прэзідыум Выканаўчага Бюро БСДП(НГ) зьявртае ўвагу грамадзкасці на тое, што расьсьледваньне крымінальнай справы супраць нашых таварышаў немагчымае без правядзеньня незалежнай эксьпертызы псіхічнага здароўя А.Лукашэнкі”.

8 лютага адбылася прэс-канферэнцыя палітвязьня Уладзіміра Кудзінава, арганізаваная ГА ПЦ “Вясна”. Ул.Кудзінаў распавёў журналістам пра сваё

чатырохгадовае знаходжаньне ў турме, пра ўмовы ўтрыманьня зьняволеных і парадкі, што пануюць у беларускіх турмах.

9 лютага стала вядома, што пагоршыўся стан здароўя Уладзіміра Раўкова – былога прарэктара Гомельскага медінстытуту. Ул.Раўкоў чакае суда ў Гомельскім СІЗА ва ўмовах, што пагражаюць ягонаму здароўю. Пра пагаршэньне стану здароўя Уладзіміра Раўкова паведаміла ў ГА ПЦ “Вясна” ягоная жонка – Наталя Раўкова: “У мужа павысіўся ціск – 190 на 140. Я патэлефанавала пракурору па наглядзе, каб паведаміць, што ўмовы, у якіх утрымліваецца муж, не адпавядаюць нормам. Пракурор адказаў: “Чаго ж вы хочаце?! Ваш муж злачынца!” Мне давалося нагадаць пракурору пра існаваньне прынцыпу прэзумцыі невінаватасьці – віна мужа не даказаная, судовы працэс пачнецца 13 лютага”. ГА ПЦ “Вясна” звяртае ўвагу на тое, што ў Беларусі людзі, віна якіх не даказаная судом, утрымліваюцца ў сьледчых ізалятарых у цяжкіх умовах, зьняволеныя не атрымліваюць дастатковай медыцынскай дапамогі. Так, камера, у якой утрымліваецца Уладзімір Раўкоў, перапоўненая – у ёй на чалавека прыходзіцца менш за квадратны метр плошчы. Такім чынам ажыццяўляецца псіхалагічны і фізічны ціск, каб чалавек забыў пра сваю годнасьць і даваў “патрэбныя паказаньні”.

19 лютага ў Гомелі пачаўся судовы працэс над групай выкладчыкаў Гомельскага дзяржаўнага медыцынскага інстытуту па справе аб хабарніцтве (працэс павінен быў пачацца 13 лютага, але быў адкладзены з-за адсутнасьці аднаго з абвінавачваемых). Судовы працэс адбываецца ў будынку абласнога суда. З усіх абвінавачваемых толькі Уладзімір Раўкоў сядзіць па лаве падсудных за кратамі.

20 лютага было вылучанае абвінавачаньне Аляксандру Чыгіру (малодшаму сыну былога прэм’ер-міністра Беларусі Міхаіла Чыгіра) па арт.205 ч.4 Крымінальнага кодэксу РБ: “Таемны крадзёж маёмасьці, учынены паўторна групай асобаў у асабліва буйных памерах”. Маці Аляксандра Юлія Чыгір упэўненая, што пакуль ня пройдуць прэзідэнцкія выбары, адным з кандыдатаў на якіх мяркуе быць М.Чыгір, сына будуць трымаць пад вартай і абвінавачваць ва ўсіх дзяржаўных СМІ Беларусі, каб цень падаў найперш на бацьку.

21 лютага быў працягнуты судовы працэс над Ю.Бандажэўскім, Ул.Раўковым і яшчэ 8 супрацоўнікамі Гомельскага медінстытуту. Адвакат У.Раўкова хадайнічаў, каб жонку Ул.Раўкова Наталю Раўкову дапыталі ў якасьці сьведкі ў першых шэрагах, каб яна магла зайсьці ў судовую залу і прысутнічаць на працэсе. У хадайніцтве было адмоўлена. Наталя Раўкова гаворыць: “Перад уваходам у залу стаіць вайсковец у чыне капітана, яму дадзены загад не пускаць мяне. Ніводнае нашае хадайніцтва не

было задаволеное. Ёсць толькі невялікі “падаруначак” — з Ул.Раўкова знятае абвінавачаньне ў нашэнні халоднай зброі (паляўнічы нож) па арт. 296 КК РБ. Прынятае рашэнне аддаць яго ўладальнікам. Толькі я ня ведаю, каму гэты нож будучь аддаваць – тым хто падкінуў?” Варта зрабіць каментар. Абвінавачаньне па арт. 296 КК РБ знятае ў сувязі з тым, што гэты артыкул у новым Крымінальным кодэксе прадугледжвае адміністрацыйную прыюдыцыю, што азначае: чалавек можа быць прыцягнуты за незаконнае нашэнне альбо перавозку халоднай зброі толькі калі гэта здзейснена на працягу году пасля накладання адміністрацыйнага спагнаньня за тыя ж дзеянні. Ранейшы Крымінальны кодэкс прадугледжваў узбуджэнне крымінальнай справы адразу па факце нашэння зброі. Гэты артыкул традыцыйна выкарыстоўваўся, калі патрэбна было арыштаваць пэўную асобу.

22 лютага па хадайніцтве дзяржаўнага абвінаваўцы была перапыненая на адзін месяц вытворчасць судовай справы па абвінавачанні В.Шчукіна і М.Статкевіча ў арганізацыі і ўдзеле ў “Маршы Свабоды-1” 17 кастрычніка 1999 г. Працэс перапынены ў сувязі з недахопам прадстаўленых сьледствам доказаў у здзяйсненні М.Статкевічам і В.Шчукіным злачынства (арганізацыя і актыўны ўдзел у групавых дзеяннях, якія груба парушаюць грамадзкі парадак). Згодна з новым Крымінальна-працэсуальным кодэксам (арт.302), “калі ў ходзе судовага разьбіральніцтва высветліцца, што прад’яўленых доказаў недастаткова для вынясення прысуду, суд па хадайніцтве бакоў прыпыняе вытворчасць па справе да аднаго месяца і прапаноўвае дзяржаўнаму абвінаваўцы арганізаваць правядзеньне дадатковых сьледчых і іншых працэсуальных дзеянняў”. Калі сьледства не прадаставіць новых доказаў, то суд будзе вымушаны вынесці апраўдальны прысуд, бо па новым Крымінальна-працэсуальным кодэксе справы нельга накіроўваць на дадатковыя расьсьледваньні.

23 лютага адвакат Уладзіміра Раўкова Дзьмітры Іванішка выступіў з хадайніцтвам пра прызначэнне судовай медыцынскай эксьпертызы ў адносінах да свайго падабароннага. На запыт Дз.Іванішкі галоўны ўрач Гомельскага абласнога кардыядыспансера адказаў: “Раўкоў Ул.М. мае патрэбу ў стацыянарным лячэнні ў Гомельскім абласным кардыядыспансера ад 22.02. 2001 году”. Па словах адваката, падчас судовага паседжаньня Ула-дзіміра Раўкова не забясьпечваюць абедам – ня кормяць на працягу дня, але ж Ул.Раўкоў прымае лекі. Акрамя таго, на кожным судовым паседжаньні Ул.Раўкову вымушаны аказваць медыцынскую дапамогу ў сувязі з цяжкім станам ягонага здароўя.

26 лютага судовы працэс над Ул. Раўковым быў працягнуты. Наталя Раўкова з дапамогай праваабаронцы і журналіста, дэпутата Вярхоўнага Савету РБ 13-га

скліканьня Валерыя Шчукіна, пераадолеўшы ўсе кардоны, змагла прайсьці ў залу суда. Гэтае здарэньне адклала пачатак судовага працэсу амаль на 40 хвілінаў, але калі судзьдзя пачаў працэс, усе працэсуальныя нормы былі выкананыя. Сьведкам было прапанавана пакінуць залу суда. Пасьля гэтага Н. Раўкова выйшла з залы. Аднак дапамога В. Шчукіна дазволіла жанчыне пабачыць свайго мужа, падтрымаць яго. Сам В. Шчукін прысутнічаў на працэсе да заканчэньня рабочага дня.

27 лютага на судзе над Ул.Раўковым прысутнічалі таксама прадстаўнікі Лонданскага аддзяленьня “Amnesty international”, ГА ПЦ “Вясна” і ГА “Прававая дапамога насельніцтву”.

6 сакавіка ў Гарадзкім судзе г.Мінску разглядалася скарга Юліі Чыгір аб адмене прысуду Фрунзенскага суда, па якім яна была асуджаная па арт. 363 ч.2 КК РБ за супраціўленьне, аказанае супрацоўніку міліцыі 19 траўня 2000 году перад абвяшчэньнем прысуду яе мужу – былому прэм’ер-міністра Беларусі Міхаілу Чыгіру. Мінскі гарадзкі суд пакінуў бяз зьменаў прысуд Юліі Чыгір — два гады пазбаўленьня волі з адтэрміноўкай выкананьня прысуду на адзін год. Суд адмовіўся перагледзець відэакасету падзеяў 19 траўня 2000 году і не пажадаў праслухоўваць аўдыёзапіс працэсу ў Фрунзенскім судзе, які прызнаў Ю.Чыгір вінаватай. Юлія Чыгір заявіла пасьля вынясення рашэньня, што яно дэманструе адсутнасьць справядлівасьці ў нашай краіне, і пацьвердзіла палітычную матывіроўку перасьледу яе і ўсёй сям’і Чыгіроў.

6 сакавіка нядаўні палітвязень, дэпутат Вярхоўнага Савету РБ 13-га скліканьня Уладзімір Кудзінаў паведаміў, што пасьля выхаду з турмы ня думае займацца, як раней, прадпрымальніцтвам, а вырашыў прысьвяціць сябе праваабарончай дзейнасьці. Ужо рыхтуюцца дакументы на рэгістрацыю праваабарончай арганізацыі. Былы палітвязень Уладзімір Кудзінаў назваў найгалоўнейшы прынцып сваёй будучай дзейнасьці: «Я буду абараняць праўду і толькі праўду».

8 сакавіка прыйшла афіцыйная адмова ад сьледчага Салькова на просьбу Юліі Чыгір стаць адвакаткай свайго сына. Юлія Чыгір зьбіраецца абскардзіць адмову праз суд. Паводле новага Крымінальна-працэсуальнага кодэксу, блізкія сваякі затрыманага дапускаюцца да ягонай абароны ня толькі з дазволу сьледчых, як было ў старым кодэксе, але і наўпрост, па заяве затрыманага. Патрэбная заява ў справе ёсьць. Такім чынам, сьледчы Салькоў яўна перавысіў свае паўнамоцтвы, што і трэба пацьвердзіць у судзе. Маці Аляксандра Чыгіра распавяла журналістам пра тое, як цяпер вядзецца расьсьледваньне. Паводле ейных зьвестак, ідзе татальная апрацоўка ўсіх сяброў Аляксандра.

19 сакавіка ў Цэнтральным судзе г.Мінску пракурор запрасіў для праваабаронцы Валерыя Шчукіна 3 месяцы арышту. Нагадаем, што Валеры Шчукін быў затрыманы 16 студзеня ў Міністэрстве ўнутраных справаў РБ, дзе адбывалася першая прэс-канферэнцыя новага міністра ўнутраных справаў Рэспублікі Беларусь Уладзіміра Навумава. Міністр адказваў на пытаньні, звязаныя з праблемай зьнікненьня людзей у Беларусі. В.Шчукін спрабаваў рэалізаваць сваё права на атрыманьне інфармацыі, але трое супрацоўнікаў аховы будынку павалілі В.Шчукіна на падлогу, пры гэтым было разбітае шкло, аб якое В.Шчукін моцна парэзаўся. Пакуль прыехала “хуткая дапамога”, выкліканая па патрабаваньні прэсы, журналіст ляжаў у крыві на падлозе, да якой яго прыціскалі супрацоўнікі МУС. В.Шчукін быў дастаўлены ў вайсковы шпіталь у аддзяленьне мікрахірургіі.

20 сакавіка ў судзе Цэнтральнага раёну Мінску судзьдзя Ільіна задаволіла патрабаваньне пракурора Рамашэйскага і вынесла прысуд Валерыю Шчукіну – арышт тэрмінам на 3 месяцы. Журналіст В. Шчукін быў асуджаны па арт. 339 ч.1 Крымінальнага кодэксу Рэспублікі Беларусь “Злоснае хуліганства”. У 10-дзённы тэрмін ён мае права на абскарджаньне прысуду. На гэты час з яго ўзятая падпіска аб нявыезьдзе і адпаведных паводзінах. Калі касацыйная інстанцыя пакіне прысуд бяз зьменаў, В. Шчукін будзе адбываць пакараньне.

3 красавіка Гомельскі абласны суд адхіліў хадайніцтва адваката Дзьмітрыя Іванішкі аб зьмяненьні меры стрыманьня былому прарэктару медінстытуту Уладзіміру Раўкову ў сувязі са станам задроўя. Суд адхіліў гэтае хадайніцтва без тлумачэньняў. Між тым, у сп. Раўкова відавочныя праблемы са здароўем. 30 сакавіка падчас судовага паседжаньня яму зрабілася дрэнна – сарваўся сардэчны рытм. Фельчар, які дзяжурьў у зале суда, быў вымушаны выклікаць “хуткую дапамогу”. Уладзімір Раўкоў быў дастаўлены ў бальніцу, дзе дактары пацьвердзілі, што Раўкову патрэбная шпіталізацыя, але казалі, што “ня могуць яго пакінуць у бальніцы, бо не дазваляе кіраўніцтва СІЗА”. Жонка Ул.Раўкова Наталя сьцьвярджае: “Мой муж ужо ні на што не рэагуе, зусім безуважны, настроены на нейкую сваю хвалю – у СІЗА яго лечаць аднымі сродкамі, а ў судзе колюць зусім іншыя. 26 сакавіка ён зрабіў заяву, што яму вельмі кепска, і ён не разумее ходу судовага паседжаньня, але судзьдзя пакінуў заяву без увагі. Такім чынам, мой муж зусім хворы, але застаецца ў СІЗА. Які ў гэтым сэнс? Яго маглі б адпусьціць пад падпіску аб нявыезьдзе. Я нядаўна даведалася, што ўтрыманьне аднаго зьняволенага каштуе дзяржаве ў дзень 1 тысячу 100 рублёў. А ў Гомельскім СІЗА ўтрымліваецца 1600 чалавек”...

У ноч з 4 на 5 красавіка супрацоўнікамі Цэнтральнага РУУС г.Мінску былі затрыманыя Аляксей Шыдлоўскі, Цімафей Дранчук, Зьміцер Драпачка і Алесь Апарыч. Хлопцаў затрымалі ля плоту, на якім былі запытальныя надпісы адносна лёсу зьніклых бяз вестак: “Дзе Ганчар?”, “Дзе Захаранка?”, “Дзе Красоўскі?”, “Дзе Завадзкі?”. Супрацоўнікі міліцыі паклалі затрыманых на зямлю, надзелі кайданкі і даставілі ў Цэнтральны РУУС. Супраць затрыманых можа быць узбуджаная крымінальная справа па арт. 341 КК РБ: “Апаганьваньне збудаваньняў і псаваньне маёмасьці”. Варта нагадаць, што Аляксей Шыдлоўскі ўжо прыцягваўся да крымінальнай адказнасці (па “справе графіці”) у 1998 годзе і атрымаў 1 год і 6 месяцаў пазбаўленьня волі ў калоніі ўзмоцненага рэжыму.

5 красавіка супраць чатырох удзельнікаў моладзевага руху супраціву “Зубр” – Аляксея Шыдлоўскага, Цімафея Дранчука, Зьміцера Драпачкі і Алеся Апарыча, арыштаваных за “графіці”, узбуджаная крымінальная справа па арт. 341 КК РБ: “Апаганьваньне збудаваньняў і псаваньне маёмасьці”, паводле якога прадугледжваецца адказнасць у выглядзе “грамадзкіх работ альбо штрафу, альбо арышту на тэрмін да трох месяцаў”. У справе “зуброў” шмат працэсуальных парушэнняў. Так, пастанова аб затрыманьні была складзеная не праз тры гадзіны, як прадугледжвае Крымінальна-працэсуальны кодэкс, а праз 12 гадзінаў пасля затрыманьня (непасрэдна перад допытамі). У пастанове аб затрыманьні Цімафея Дранчука не пазначаны час складаньня пастановы. Між тым, у арт. 114 Крымінальна-працэсуальнага кодэксу РБ сказана: “Затрыманы мусіць быць вызвалены на падставе пастановы органа, які вядзе крымінальны працэс, у выпадку, калі: орган, які вёў крымінальны працэс вызначыў, што затрыманьне адбылося з парушэннямі патрабаваньняў, устаноўленых дадзеным Кодэксам”. У тым жа арт. 114 КПК РБ сказана: “Вызвалена асоба ня можа быць зноў затрыманая па тым жа падозраньні”. Дарэчы, паводле артыкулу, па якім супраць “зуброў” узбуджаная крымінальная справа, прадугледжанае адбываньне пакараньня ў спецыяльных дамах для арышту. Аднак паколькі такіх дамоў у Беларусі пакуль няма, дык дзеля гэтых мэтай будзе выкарыстаны СІЗА па вуліцы Валадарскага ў Мінску – турма, пабудаваная ў 19 стагодзьдзі...

7 красавіка выйшлі з ізалятару часовага ўтрыманьня чацьвёра “зуброў”. Абвінавачаньне ім не прад’яўленае, але хлопцы прызнаныя “падазраваемымі” па новай “справе графіці”. Аляксей Шыдлоўскі, Цімафей Дранчук, Зьміцер Драпачка і Алесь Апарыч прабылі ў ізалятары часовага ўтрыманьня 72 гадзіны. Само паняцьце “падазраваемыя” ўведзенае новым КК РБ, які ўступіў у сілу ў 2000 годзе. Між тым, у

пракуратуры г.Мінску пачнецца разгляд скаргаў адвакатаў на шматлікія працэсуальныя парушэнні, якія мелі месца пры затрыманні “зуброў”.

11 красавіка вызвалілі з-пад варты Сяргея Каляду — зьмянілі меру стрымання на падпіску аб нявыезьдзе. Аляксандру Чыгіру тэрмін утрымання пад вартай працягнулі на два месяцы (ён абвінавачваецца ў крдыжы ў асабліва буйных памерах па арт. 205.4 КК РБ – ад 7 да 15 гадоў з каанфіскацыяй маёмасці). Нагадаем, што А.Чыгір і С.Каляда былі затрыманыя 10 лютага на аўтамабільным рынку ў Ждановічах. З гэтага часу яны ўтрымліваліся ў СІЗА па вул. Валадарскага ў Мінску. Сяргею Калядзе інкрымінаваўся арт. 236.ч.3 КК РБ (“Набыцьцё альбо збыт матэрыяльных каштоўнасцяў, загадзя здабытых злачынным шляхам”), паводле якога прадугледжваецца пазбаўленьне волі на тэрмін ад 2 да 6 гадоў з канфіскацыяй маёмасці альбо без канфіскацыі. 7 красавіка адвакат Сяргея Каляды – Сяргей Цурко зрабіў хадайніцтва аб тым, што яго падабароннага няма сэнсу ўтрымліваць пад вартай – злачынства, у якім ён абвінавачваецца, не ўяўляе небяспекі для грамадства. Апрача таго, Сяргей Каляда станоўча характэрызуецца – мае сталае месца жыхарства, сталы род заняткаў, раней не судзімы. Хадайніцтва было разгледжанае ў сьледчым камітэце і задаволенае.

17 красавіка ў Мінскім гарадзкім судзе быў абвешчаны прысуд па крымінальнай справе лідэра БСДП (Народная Грамада) Міколы Статкевіча і дэпутата ВС 13-га скліканьня Валерыя Шчукіна. Іх абвінавачвалі ў арганізацыі і ўдзеле ў групавых дзеяньнях, якія груба парушылі грамадзкі парадак (арт.186.3 Крымінальнага кодэксу РБ). У выніку паўторнага разгляду справы ў Гарадзкім судзе судзьдзя Высоцкая прысудзіла М.Статкевічу штраф памерам 100 мінімальнага заробкаў (прыкладна 430 даляраў ЗША). В.Шчукіна ж пакаралі ня толькі па гэтай справе, але і за інцыдэнт у будынку МУС, таму ён атрымаў штраф у 30 мінімальнага заробкаў і 3 месяцы арышту. Абодва асуджаныя маюць намер абскардзіць прысуд.

10 траўня стала вядома, што сьледства прыйшло да высновы: у дзеяньнях грамадзянаў, якія запатрабавалі медыцынскай эксьпертызы стану псіхічнага здароўя Аляксандра Лукашэнкі, няма складу злачынства. Нагадаем, што 16 студзеня на цэнтральнай плошчы г.Барысаву Алесь Абрамовіч, Алесь Ясюк, Надзея Грачуха, Зьміцер Кузьняцоў і Міхаіл Кузьняцоў патрабавалі неадкладнай медыцынскай эксьпертызы стану псіхічнага здароўя Аляксандра Лукашэнкі. Несанкцыянаваны пікет доўжыўся амаль паўгадзіны, пасля чаго ўсе ўдзельнікі акцыі былі затрыманыя і дастаўленыя ў аддзяленьне міліцыі, дзе на іх былі складзеныя пратаколы адміністрацыйнага правапарушэння па арт. 167.1 ч.2 КаАП РБ (парушэньне парадку арганізацыі ці правядзеньня масавых мерапрыемстваў). Судзьдзя Аляксей Болатаў,

атрымаўшы матэрыялы справы, вырашыў іх не разглядаць, а накіраваў у пракуратуру на дадатковае расьсьледаваньне, угледзеўшы ў дзеяньнях пікетуюшчыкаў парушэньне арт. 368 ч.1 Крымінальнага кодэксу РБ: “Зьнявага Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь”. Згодна з арт. 368 ч.1 КК РБ, публічная зьнявага Прэзідэнта РБ караецца штрафам ці папраўчымі работамі на тэрмін да двух гадоў, ці арыштам на тэрмін да шасьці месяцаў, ці абмежаваньнем волі на тэрмін да двух гадоў, ці пазбаўленьнем волі на той жа тэрмін. 10 траўня справа па арт. 368 ч.1 Крымінальнага кодэксу РБ, па якім абвінавачвалі Алеся Абрамовіча, Алесю Ясюк і Надзею Грачуху, была спыненая за адсутнасьцю складу злачынства. Але застаюцца ў сіле пратаколы адміністрацыйнага правапарушэньня па арт. 167.1 ч.2 КаАП РБ (парушэньне парадку арганізацыі ці правядзеньня масавых мерапрыемстваў). Па гэтых правапарушэньнях яшчэ будуць адбывацца судовыя паседжаньні.

15 траўня былому прарэктару Гомельскага медінстытуту Уладзіміру Раўкову прад’яўленае новае абвінавачаньне, у якім зьнятыя тры эпізоды (спроба дачы хабару) і дададзеныя два новыя (атрыманьне хабару) на падставе паказаньняў выкладчыцы біялогіі Наталі Фомчанкі, якая зьяўлялася членам прадметнай камісіі. Наталя Фомчанка дала паказаньні, што брала грошы і перадавала іх Уладзіміру Раўкову. Ул.Раўкоў адмаўляе гэты факт. Між тым, здароўе Ул.Раўкова, які знаходзіцца за кратамі з ліпеня 1999 году, зусім кепскае – праблемы з сэрцам, вельмі высокі ціск.

21 траўня ў Гомельскім абласным судзе аднавіліся судовыя спрэчкі па справе супрацоўнікаў Гомельскага медінстытуту. На адным з судовых паседжаньняў на запыт судзьдзі: “Ці будзеце вы задаваць пытаньні сьведкам?” Ул.Раўкоў адказаў, што вельмі дрэнна сябе адчувае і ня здольны паўнаважна ўдзельнічаць у судовым працэсе. Пасьля гэтага адвакат Ул.Раўкова Дзьмітры Іванішка зрабіў заяву пра ўнясенне адказу падабароннага ў пратакол. Апрача гэтага, адвакат заяўляў наступныя хадаўніцтвы: 1. Пра выклік дадатковых сьведкаў; 2. Пра выклік судмедэкспертаў і псіхіятраў – з нагоды магчымага выкарыстаньня ў адносінах да Ул.Раўкова псіхатропных сродкаў у ліпені 1999 году. 3. Пра допуск жонкі Раўкова Наталі ў якасьці абаронцы. 4. Пра зьмяненьне меры стрыманьня (арышт на падпіску аб нявыезьдзе) у сувязі з кепскім станам здароўя. Суд адхіліў усе хадаўніцтвы абароны, палічыўшы іх “неабгрунтаванымі”.

21 траўня дзяржаўнае абвінавачаньне зьвярнулася да суда з просьбай асудзіць былога рэктара Гомельскага дзяржаўнага медыцынскага інстытуту прафесара Юрыя Бандажэўскага да 9 гадоў пазбаўленьня волі з адбываньнем пакараньня ў папраўча-працоўнай калоніі ўзмоцненага рэжыму з канфіскацыяй маёмасьці. Аналагічнае

пакараньне бок абвінавачаньня прапануе і для былога прарэктара ВНУ Уладзіміра Раўкова. Таксама, на думку абвінавачаньня, падпалкоўнік медыцынскай службы Раўкоў павінен быць пазбаўлены вайсковага званьня... У дачыненні да членаў прадметных экзаменацыйных камісіяў па беларускай мове Ніны Шамочак і біялогіі Наталі Фомчанка Пракуратура Беларусі просіць Вайсковую калегію Вярхоўнага суда, якая вядзе судовы працэс, прызначыць ім па 3 гады пазбаўленьня волі, а члену экзаменацыйнай камісіі па хіміі Ліліі Ганчаровай — 2 гады з адбываньнем пакараньня ў калоніі агульнага рэжыму. Двум бацькам, якія абвінавачваюцца ў дачы хабару, дзяржаўнае абвінавачаньне просіць вызначыць тэрмін, які яны правялі ў сьледчым ізалятары, — 6 і 4 месяцы адпаведна. І восьмы ўдзельнік крымінальнага працэсу, пасярэднік пры перадачы ўзнагароджаньня, на думку абвінавачаньня, павінен быць пакараны папраўча-працоўнымі работамі тэрмінам на 1,5 гады. Абвешчаючы свае просьбы да суда, дзяржаўнае абвінавачаньне лічыць, што судовае сьледзтва праведзенае дакладна і ўсебакова, і віна ўсіх абвінавачваемых цалкам даказаная. Каментуючы пазіцыю пракурораў, абаронцы Бандажэўскага і Раўкова выказалі абсалютна іншыя меркаваньні. Адвакаты Аляксандр Баранаў і Дзьмітры Іванішка сьцьвярджаюць, што судовае сьледзтва не высветліла механізму “дапамогі” студэнтам, і за што менавіта бацькі абітурыентаў плацілі замежную валюту, таксама засталася няясным. Абаронцы мяркуюць, што бок абвінавачаньня, дамагаючыся такога строгага пакараньня пры адсутнасьці ў справе доказаў віны абвінавачваемых, працягвае выконваць “палітычны заказ”.

21 траўня стала вядома, што Еўрапейскі парламент прысудзіў Юрыю Бандажэўскаму Пашпарт свабоды. Ліст з паведамленьнем пра гэта, падпісаны дэпутатамі 15 краінаў Еўрасаюзу, накіраваны прэзідэнту Беларусі Аляксандру Лукашэнку. У ім зазначаецца, што крымінальны перасьлед “выдатнага беларускага навукоўцы” ў сусьветных навуковых колах “сустрэў толькі недавер і незадаволенасьць”. Дэпутаты Еўрапарламенту даводзяць, што яны абавязуюцца “аказваць усялякую дапамогу і спрыяньне ўладальніку дадзенага пашпарту дзеля забесьпячэньня ягонай бясьпекі і свабоды волевыяўленьня”, прычым гэта будзе зроблена як асабіста, гэтак і ў межах прадастаўленых ім палітычных функцыяў. “Мы будзем мабілізоўваць нашыя ўласныя меркаваньні і аказваць узьдзеяньне як на нашыя ўрады і міжнародныя арганізацыі, гэтак і на зацікаўленыя ўлады вашай краіны”, — сказана ў лісьце Еўрапарламенту.

22 траўня ў спрэчках на судзе па справе “гомельскіх урачоў” выступілі прадстаўнікі абароны. Адвакат Уладзіміра Раўкова Дзьмітры Іванішка заявіў, што

“вінаватасць падсуднага Раўкова ў судзе не даказаная і грунтуецца на меркаваннях, што недапушчальна”.

25 траўня Вайсковая калегія Вярхоўнага суда Беларусі выслухала апошнія слова абвінавачваемых па крымінальнай справе Гомельскага медінстытуту. Былы прарэктар Уладзімір Раўкоў у сваім выступленьні некалькі разоў зьвяртаўся да прафесара Юрыя Бандажэўскага з просьбай дараваць яму. “Прашу прабачэння ў вас за тое, што я быў вымушаны вас абгаварыць”, — сказаў Раўкоў, зьвяртаючыся да свайго былога начальніка. Менавіта Уладзімір Раўкоў даў паказаньні ў дачыненні да Бандажэўскага, на падставе якіх прафесара затрымалі. Аднак праз тыдзень Раўкоў адмовіўся ад сваіх словаў і паслядоўна трымаецца гэтай пазіцыі. Былы прарэктар, у прыватнасці, сьцьвярджае, што ў момант дачы паказаньняў да яго выкарыстоўвалі недазволеныя метады сьледства. Раўкоў таксама нагадаў суду, што яго судзілі, не прадаставіўшы магчымасьці азнаёміцца з матэрыяламі крымінальнай справы. Сваёй віны Уладзімір Раўкоў у судзе не прызнаў. Абвінавачаныя члены прадметных экзаменацыйных камісіяў Ніна Шамочак і Наталя Фомчанка ў сваім апошнім слове прызналіся, што яны супрацоўнічалі са сьледствам, дапамагаючы сьледчым падтасоўваць патрэбную інфармацыю супраць Ю.Бандажэўскага і Ул.Раўкова ў абмен на вызваленьне з-пад варты і прызначэньне мяккага пакараньня. Юры Бандажэўскі заявіў, што амаральныя метады супраць яго ўжываюць яшчэ з тых часоў, калі ён быў рэктарам. Гэтану прафесар бачыць адзіную прычыну: ягонае пазіцыя як навукоўцы ў дачыненні да наступстваў аварыі на Чарнобыльскай АЭС была недаспадобы ўладам. “Я зразумеў механізм узьдзеяньня радыенуклідаў на арганізм чалавека. Хачу сказаць, што ў плане захаваньня здароўя людзей мы стаім над безданьню”, — сказаў Ю.Бандажэўскі.

6 чэрвеня ў судовым працэсе па справе “гомельскіх урачоў” быў абвешчаны перапынак да 12 чэрвеня – яшчэ адзін з падсудных не пасьпеў сказаць сваё “апошняе слова”. У перапынку між судовымі паседжаньнямі праведзены вобыск у працоўным кабінце жонкі былога прарэктара інстытуту Уладзіміра Раўкова — Наталі Раўковай. Выходзячы са свайго працоўнага кабінету, які месціцца ў Чыгуначнай бальніцы, Наталя Раўкова сказала калегу: “Зьвярніце ўвагу, я сыходжу адсюль з супрацоўнікамі Упраўленьня па барацьбе з карупцыяй. Калі са мной што здарыцца (напрыклад, я зьнікну), дык майце на ўвазе...” Падчас вобыску ў працоўным кабінце, які праводзіўся з удзелам панятых, на вачах супрацоўнікаў Чыгуначнай бальніцы нічога не было знойдзена – шукалі экзаменацыйныя лісты і сьпісы студэнтаў. Супрацоўнікі Упраўленьня па барацьбе з карупцыяй забралі Наталю Раўкову з сабой і павезлі ў інтэрнат, дзе пражывае сям’я Раўковых. У

інтэрнаце таксама быў праведзены вобыск. Наталя Раўкова рапавядае: “Гэта ўжо чацьвёрты вобыск у нашай кватэры за два гады. На працы – першы. Вы ўяўляеце, які вэрхал падняўся ў бальніцы? І ў кабінэце я не адна, апроч мяне там працуе яшчэ два чалавекі... Самае абсурднае, што муж ужо два гады ўтрымліваецца пад вартай. Што можна працягваць шукаць? Сама я ніколі ня мела адносінаў да працы прыёмнай камісіі. Усе гэтыя вобыскі я расцэнью, як псіхалагічны ціск на мяне ў сувязі з актыўнай пазіцыяй, якую я займаю ў справе абароны свайго мужа. А ў апошні час у мяне пачалі зьяўляцца думкі: ці не зьбіраюцца мне што-небудзь падкінуць падчас чарговага вобыску?”

10 чэрвеня пры спробе перасячэння Дзяржаўнай беларуска-ўкраінскай мяжы па чужых дакументах (пашпарце) быў затрыманы прафесар Юры Бандажэўскі. Ю.Бандажэўскі знаходзіўся пад вартай, але мера стрымання яму была зьмененая на падпіску аб нявыезьдзе. Пасьля затрымання прафесар Бандажэўскі знаходзіўся ў ІЧУ (ізалятары часовага ўтрыманьня) г.Гомелю пакуль вырашалася пытаньне аб зьмене меры стрымання. Магчыма, Ю.Бандажэўскі будзе ўзяты пад варту і зноў зьмешчаны ў сьледчы ізалятар.

12 чэрвеня жонка Юрыя Бандажэўскага Галіна заявіла, што затрыманьне яе мужа – правакацыя сьпецслужбай. Па словах Галіны Бандажэўскай, Ю. Бандажэўскі планаваў ехаць цягніком на суткі ў Мінск, каб завезьці макет кнігі – “Радыецэзіі і прыроджаныя парокі разьвіцьця”. Бандажэўскі зьбіраўся вярнуцца ў Гомель 11 чэрвеня, бо на 12 чэрвеня вайсковая калегія Вярхоўнага суда Беларусі прызначыла працяг працэсу па справе хабарніцтва ў Гомельскім медінстытуце. Праз дзьве гадзіны пасьля таго, як прафесар Бандажэўскі адправіўся з дому нібыта на мінскі цягнік, яго затрымалі памежнікі ў Новай Гуце на беларуска-ўкраінскай мяжы. Камандзір Гомельскага памежнага атраду палкоўнік Бутранец паведаміў карэспандэнту Радые Свабода адносна прафесара Бандажэўскага наступнае: “Ён спрабаваў перасекчы дзяржаўную мяжу па чужым пашпарце”. Пашпарт, наколькі вядома, належаў грамадзяніну Украіны. Прафесара Бандажэўскага даставілі ў Гомель і зьмясьцілі ў ізалятар часовага ўтрыманьня. Вядзецца адміністрацыйнае расьсьледваньне спробы незаконнага пераходу мяжы. Бандажэўскага могуць трымаць у ізалятары як мінімум тое сутак, а з санкцыі пракурора – цэлых 10. Прафесар з дазволу памежнікаў патэлефанаваў жонцы. У кароткай тэлефоннай размове муж пасьпеў сказаць ёй: “Мы павінны быць удзячнымі памежнікам”. Галіна Бандажэўская выключае магчымасьць уцэкаў мужа перад вынясьнем прысуду.

15 чэрвеня стала вядома, што да прафесара Юрыя Бандажэўскага не пускаюць адваката. Гомельскія памежнікі не дазваляюць ягонаму адвакату Аляксандру Баранаву сустрэцца з падабаронным.

18 чэрвеня быў вынесены прысуд па справе былога рэктара Гомельскага медінстытуту прафесара Ю. Бандажэўскага і былога прарэктара Ул.Раўкова. Выязная вайсковая калегія Вярхоўнага суда Рэспублікі Беларусь прызнала Ул. Раўкова і Ю. Бандажэўскага вінаватымі ў інкрымінаваных ім злачынствах і, згодна з ч.2 арт. 430 КК РБ (атрыманьне хабару), вынесла прысуд, згодна з якім Ю. Бандажэўскі і Ул.Раўкоў пакараныя на 8 гадоў пазбаўленьня волі ў калоніі строгага рэжыму. У якасьці дадатковага пакараньня Ул.Раўкоў і Ю.Бандажэўскі асуджаныя да канфіскацыі маёмасьці, а Ул.Раўкоў пазбаўлены вайсковага званьня падпалкоўнік. Астатнім асобам, якія праходзілі па гэтай справе, вынесены ўмоўныя тэрміны з адтэрміноўкай выкананьня прысуду. Родныя і адвакаты асуджаных зьбіраюцца абскарджваць прысуд.

19 чэрвеня вядомы адвакат Гары Паганяйла ў інтэрв'ю беларускай службе Радыё Свабода наконт гомельскай “справы ўрачоў” сказаў: “Прысуд абвешчаны, цяпер неабходна яго аспрэчваць. Але складанасьць у тым, што судовае паседжаньне праводзіў сябра Вайсковай калегіі Вярхоўнага суда Беларусі. Згодна з нашым заканадаўствам, вынесены прысуд нельга касацыйна абскардзіць і апратэставаць. Гэта можа адбыцца толькі ў парадку нагляду. Вось у чым складанасьць. Але я ня маю сумневу, што Бандажэўскі і ягоная абарона абскардзяць гэты прысуд. У гэтай справе было шмат парушэнняў, было парушанае права на абарону Бандажэўскага. Далей – сітуацыя вакол ягонага нібыта затрыманьня на мяжы і пазбаўленьня волі яшчэ да вынясення прысуду. Усё гэта сьведчыць пра тое, што ўлады хацелі бачыць Бандажэўскага за кратамі”.

26 чэрвеня праваахоўныя органы Беларусі вылучылі новае абвінавачаньне Аляксандру Чыгіру – сыну патэнцыйнага кандыдата ў Прэзідэнты краіны Міхаіла Чыгіра. Са словаў маці абвінавачваемага, Юліі Чыгір, Аляксандру інкрымінуецца “арганізацыя і кіраўніцтва злачыннай групоўкай”. Паводле сьледзтва, групоўка пад кіраўніцтвам Чыгіра-малодшага ня толькі збывала крадзеньня запчасткі ад аўтамабіляў, але і выкрала чатыры мікрааўтобусы. “Гэта ўжо трэцяя версія абвінавачаньня, якая кардынальна адрозьніваецца ад першапачатковай. І ў нас ёсьць доказы абсурднасьці гэтых абвінавачаньняў, але да суда мы ня будзем іх раскрываць”, – заявіла Юлія Чыгір.

У 3 гадзіны ночы з 12 на 13 ліпеня ў Мінску былі затрыманыя 4 сябры руху “Зубр”. Па факце надпісу “Время выбирать!” узбуджаная крымінальная справа па арт. 218. ч.1 (наўмыснае знішчэнне альбо пашкоджаньне маёмасьці). Сярод затрыманых: Каця Шабан і Юры Антонаў. Арыштаваных даставілі ў Першамайскі РУУС, дзе яны знаходзіліся да вечара 13-га ліпеня. У РУУС затрыманых наведаў адвакат.

26 ліпеня суд Партызанскага раёну г.Мінску вынес прысуд па крымінальнай справе чатырох удзельнікаў руху “Зубр”. Крымінальная справа была ўзбуджаная паводле арт. 218 ч.1 КК РБ па эпизодзе, які меў месца ў студзені, калі надпіс “Зубр” зьявіўся на сьценах жылых дамоў па вуліцы Казлова і адміністрацыі Партызанскага раёну. Судзьдзя Барысёнак прызнаў падсудных вінаватымі ў наўмысным пашкоджаньні маёмасьці. Аляксей Шыдлоўскі быў асуджаны да двух гадоў папраўчых работ (па месцы працы) з вылічэннем 20 адсоткаў заробку, Сяргей Коктыш – да двух гадоў папраўчых работ (па месцы працы) з вылічэннем 10 адсоткаў заробку, а Анатоль Алізар і Аляксандр Ермакоў – да штрафу ў памеры ста мінімальнага заробкаў.

14 жніўня ў 18.40 у Шклове былі затрыманыя пяць актывістаў мабілізацыйнае кампаніі “Выбірай” (два з іх непаўнагадовыя). Маладых людзей затрымалі падчас перфомансу з вусатымі маскамі. Хлопцы ў масках заходзілі ў крамы і агітавалі пакупнікоў — абяцалі зарплату ўсім павысіць да 100 даляраў, пасадзіць усіх “жулікаў і прадпрымальнікаў” ды інш. Перфоманс быў спынены супрацоўнікамі міліцыі, якія ўспрынялі вусатыя маскі як выяву кандыдата ў прэзідэнты А.Лукашэнкі. Былі складзеныя пратаколы па арт. 156. КаАП РБ – дробнае хуліганства. Было праведзенае «ізьятие» маскі ды іншых матэрыялаў, а таксама адзеньня (маек з сімволікай мабілізацыйнай кампаніі) і фотаапарату. Ноччу непаўнагадовых адпусьцілі, а паўнагадовых пакінулі ў міліцыі да суда. Паўнагадовыя затрыманыя:

1. Шалашкаў Дзьмітры;
2. Сенакосаў Дзяніс;
3. Кісялёў Міхаіл.

16 жніўня ў Шклове была ўзбуджаная крымінальная справа па арт. 368 ч. 1 КК РБ: «Публічная абраза Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь» супраць маладых людзей, затрыманых 14 жніўня падчас перфомансу з вусатымі маскамі.

28 жніўня стала вядома, што ў Крычаве яшчэ на месяц працягнутае сьледства па крымінальнай справе, узбуджанай у адносінах да супрацоўнікаў газеты “Вольны горад”. Нагадаем, што крымінальная справа ў адносінах да Сяргея Няроўнага,

Вадзіма Сьцефаненкі, Мікалая Маторанкі была ўзбуджаная па арт.183 ч.1 КК РБ (абмежаваньне асабістай свабоды шляхам гвалтоўнага ўтрыманьня). Пацярпелым па гэтай справе прызнаны лейтэнант аддзелу барацьбы з эканамічнымі злачынствамі Рыбчынскі, які зьявіўся ў рэдакцыю “Вольнага гораду” з праверкай. Мікалай Маторанка гаворыць: “Цяперашняя перадача справы ў пракуратуру зьвязаная з тым, што органы дазнаньня ня ў стане праводзіць сьледзтва па справе, у якой пацярпелым прызнаны супрацоўнік міліцыі. Да таго ж лейтэнант Рыбчынскі ўпарта ўхіляецца ад удзелу ў сьледчых дзеяньнях”.

5 верасьня ў Рэчыцы (Гомельская вобласць) заведзеная крымінальная справа па арт. 367 Крымінальнага кодэксу РБ (паклёп у адносінах да Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь, які ўтрымліваецца ў публічным выступленьні, альбо ў друкаваным ці публічна дэманстраваным творы, альбо ў сродках масавай інфармацыі). Па гэтай справе затрыманая Наталя Брэль – сябра Аб’яднанай грамадзянскай партыі. Вядзе справу сьледчы раённай пракуратуры Юры Дзям’янчык. Арт. 367 Крымінальнага кодэксу РБ прадугледжвае адказнасьць альбо ў выглядзе штрафу, альбо папраўчыя работы на тэрмін да двух гадоў, альбо абмежаваньне волі на тэрмін да 4 гадоў, альбо пазбаўленьне волі на той жа тэрмін.

8 верасьня актывістка АГП Наталя Брэль была вызвалена пад падпіску аб нявыезьдзе з ізалятару часовага ўтрыманьня г.Рэчыцы. 27-гадовая Наталя Брэль тры дні знаходзілася ў ізалятары часовага ўтрыманьня і ўвесь час адмаўлялася ад дачы паказаньняў. Яна была прызнаная падозраваемай па крымінальнай справе па арт. 367 Крымінальнага кодэксу.

17 верасьня дэпутат Вярхоўнага Савету 13-га скліканьня, вязень сумленьня Андрэй Клімаў у турме сустрэў сваё 36-годзьдзе. 17 сакавіка 2000 году Клімаў быў прыгавораны судом Ленінскага раёну г.Мінску да шасьці гадоў турмы.

19 верасьня пракуратура Крычаўскага раёну зноў пачала допыты супрацоўнікаў крычаўскай газеты “Вольны горад” Сяргея Няроўнага, Вадзіма Сьцефаненкі і Мікалая Маторанкі. На Няроўнага, Сьцефаненку і Маторанку ўзнавілі крымінальную справу, абвінаваціўшы ў незаконным затрыманьні супрацоўніка міліцыі. Гэтае абвінавачаньне было вылучанае некалькі месяцаў таму, калі міліцыянты захапілі крычаўскі офіс выбарчага штабу Сямёна Домаша і канфіскавалі ўсю аргтэхніку газеты “Вольны горад”.

26 верасьня ў судзе Цэнтральнага раёну г. Мінску быў працягнуты працэс па справе Сяргея Віннікава (сына экс-старшыні Нацбанку РБ Т.Віннікавай, якая з-пад “дамашняга арышту”, які адбывала пасля дзесяці месяцаў турэмнага зьняволеньня,

эмігравала ў Англію) і яшчэ трох грамадзянаў, абвінавачваемых у незаконным абароце наркатычных сродкаў. Суд пачаўся 5 верасня, аднак у сувязі з хваробай Віннікава разбіральніцтва справы было прыпыненае. У гэты дзень судзьдзя Пётр Кіркойскі задаволіў хадайніцтва падсудных аб правядзенні слуханняў справы ў закрытым судовым паседжанні. Гэта было зроблена ў адпаведнасці з артыкулам 23 Крымінальна-працэсуальнага кодэксу Рэспублікі Беларусь “...у мэтах прадухілення абвясчэння звестак аб інтымных баках жыцця асобаў, якія бяруць удзел у справе, або звестак, што прыніжаюць іх годнасьць”. 26 верасня ў судзе дзяржаўны абвінаваўца абвясціў абвінаваўчае заключэнне па матэрыялах папярэдняга сьледства. Затым пачаўся допыт абвінавачваемых. Нагадаем, што Сяргей Віннікаў, а таксама нараджэнец Літвы, зараз грамадзянін Беларусі Ёнас Арлаўскас былі затрыманыя 21 сакавіка 2001 году. Яны абвінавачваюцца па ч.3 арт. 328 КК Беларусі, які прадугледжвае паўторнасьць злачынных дзеянняў, іх групавы характар і г.д., што караецца пазбаўленьнем волі на тэрмін ад 5 да 10 гадоў.

4 кастрычніка суд Цэнтральнага раёну г.Мінску прызнаў Сяргея Віннікава, сына былога старшыні Нацыянальнага банку Беларусі Тамары Віннікавай, вінаватым у незаконным абароце наркатыкаў і асудзіў яго да двух гадоў папраўчых работ без пазбаўленьня волі. На працягу гэтых двух гадоў з заробкаў Віннікава, які да арышту займаўся прыватным бізнесам, 20 адсоткаў будзе пералічацца на карысьць дзяржавы. Вінаватымі ў незаконным абароце наркатыкаў прызнаныя яшчэ тры чалавекі, якія праходзяць па гэтай крымінальнай справе. Усе яны атрымалі розныя пакараньні – ад штрафу да пазбаўленьня волі на два гады. Нагадаем, што Сяргей Віннікаў правёў у сьледчым ізалятары пяць месяцаў; у ліпені гэтага году яго выпусцілі на волю па стане здароўя. Суд над сынам экс-кіраўніка Нацбанку быў закрытым, прычым, як сьцьвярджае яго адвакат Аляксандр Пыльчанка, ініцыятарам гэтага стаў сам Віннікаў. С.Віннікаў сваёй віны не прызнаў, аднак пакуль невядома, ці мае ён намер абскардзіць прысуд. А наогул незалежныя назіральнікі прызнаюць гэтакі вырак суда надзіва мяккім і лічаць, што гэта зьвязана з “маўчаньнем Т.Віннікавай”, якая так шмат казалася, што мае кампрамат супраць А.Лукашэнкі, аднак не скарысталася яго падчас выбарчай кампаніі, бо сын знаходзіўся ў турме...

12 кастрычніка “ў сувязі з адсутнасьцю складу злачынства” была спыненая крымінальная справа, узбуджаная ў адносінах да супрацоўнікаў газеты “Вольны горад”. Крымінальная справа супраць Сяргея Няроўнага, Вадзіма Сьцефаненкі, Мікалая Маторанкі была ўзбуджаная па арт.183 ч.1 КК РБ (абмежаваньне асабістай свабоды шляхам гвалтоўнага ўтрыманьня).

21 лістапада быў арыштаваны дырэктар мінскага ЗАТ “Атлант” Леанід Калугін. Мінскі завод халадзільнікаў – адно з самых стабільных прадпрыемстваў у краіне, але арышт яго дырэктара мала каму падаўся дзіўным. Адразу ж прыгадалася, што, нягледзячы на неаднаразовыя захады з боку адміністрацыі Лукашэнкі, Л.Калугін на нядаўніх выбарах прэзідэнта сваю кандыдатуру ня зняў. А такое не забываецца... Л.Калугін абвінавачваецца адразу па некалькіх артыкулах Крымінальнага кодэксу: у злоўжываньні ўладай альбо службовымі паўнамоцтвамі (арт. 424 ч.3), невяртаньні з-за мяжы замежнай валюты (арт. 225), незаконнай прадпрымальніцкай дзейнасьці (арт.233 ч.2)... Рабочыя заводу выступілі з заявай у падтрымку свайго дырэктара, у якой выказалі сумненні, што Л.Калугін, які да таго ж зьяўляецца глыбока веруючым чалавекам і шмат дапамагаў праваслаўнай царкве, учыніў крымінальныя злачынствы. А сам 61-гадовы Л.Калугін адразу пасля арышту ў сьледчым ізалятары аб’явіў галадоўку, аднак па стане здароўя пратрымаў яе толькі суткі...

22 кастрычніка была ўстаноўленая крымінальная справа адносна журналістаў крычаўскай незалежнай газеты “Вольны горад”. Журналісты даведаліся пра гэта толькі на пачатку лістапада, калі іх зноў пачалі выклікаць на допыты. Справа супраць Вадзіма Сыцефаненкі, Сяргея Няроўнага і Мікалая Маторанкі была ўзбуджаная яшчэ ў ліпені. Тады іх абвінавацілі ў незаконным пазбаўленьні волі (арт. 183 п.1 КК РБ) супрацоўніка міліцыі. Самі журналісты назвалі прычынай іх перасьледу жаданьне крычаўскай “вертыкалі” спыніць выпуск “Вольнага гораду” і абмежаваць грамадзкую актыўнасьць супрацоўнікаў рэдакцыі. 12 кастрычніка г.г. было прынятае рашэньне аб спыненьні крымінальнай справы “з-за адсутнасьці складу злачынства”. Журналісты “Вольнага гораду” падрыхтавалі неабходныя дакументы дзеля звароту ў суд з патрабаваньнем кампенсацыі Крычаўскім РУУС маральнай страты. Аднак пасля гэтага в.а. Крычаўскага міжрайпракурора палічыў закрыцьцё справы незаконным і ўзнавіў па ёй сьледзтва...

6 сьнежня ўзбуджаная крымінальная справа па факце вандалізму на месцах масавых пахаваньняў ахвяраў сталінскіх рэпрэсіяў у Курапатах: разбурэньня ўстаноўленай падчас візіту ў Беларусь прэзідэнта ЗША Біла Клінтана мемарыяльнай лаўкі. Сьледчыя Мінскага раёну прыехалі ў штаб-кватэру БНФ і дапыталі па гэтай справе ў якасьці сьведкаў некалькі членаў БНФ і лідэра Маладога Фронту Паўла Севярынца. Міліцыю цікавіла думка абаронцаў Курапатаў адносна варварскай акцыі. Адзначым, што сьледчыя дзеяньні пачаліся амаль праз 3 месяцы пасля разбурэньня памятнага знаку. Павел Севярынец расцаніў гэтыя дзеяньні як вынік палітычнай кан’юнктуры, жаданьне адначасова зрабіць рэверанс у бок Амерыкі ў

новым геапалітычным становішчы і згладзіць грамадзкі шок, выкліканы разбурэннем Курапатаў.

3 сьнежня стала вядома, што зноў прыпыненая крымінальная справа, узбуджаная супраць журналістаў крычаўскай незалежнай газеты “Вольны горад” Сяргея Няроўнага, Вадзіма Сьцефаненкі і Мікалая Маторанкі. Нагадаем, што крымінальная справа супраць іх была ўзбуджаная сёлета 12 ліпеня. У першы раз яна была спыненая 15 кастрычніка з-за адсутнасці складу злачынства, але 22 кастрычніка – адноўленая, каб цяпер зноў быць спыненай...

12 сьнежня ў Мінскім гарадзкім судзе распачаўся судовы працэс над удзельнікамі “Маршу Свабоды” 17 кастрычніка 1999 году Глебам Догілем, Германам Сушкевічам, Антонам Лазаравым і Андрэем Валабуевым. Яны абвінавачваюцца па двух артыкулах Крымінальнага кодэксу РБ: 186.3 (арганізацыя ці актыўны ўдзел у групавых дзеяннях, якія парушаюць грамадзкі парадак) і 201.2 (злоснае хуліганства). Вядзе справу судзьдзя Валеры Камісараў. Глеба Догіль, Германа Сушкевіча, Антона Лазарава і Андрэя Валабуева затрымалі пасля “Маршу Свабоды” 17 кастрычніка 1999 году. Іх абвінавацілі ў тым, што яны падчас разгону дэманстрацыі нібыта кідалі камяні ў салдатаў унутраных войскаў. Пракуратура распачала крымінальную справу. Хлопцаў арыштавалі і некалькі дзён трымалі пад вартай. Пасля гэтага пракуратура задаволіла хадайніцтвы абароны, каб затрыманых выпусцілі пад падпіску пра нявыезд. Глеб Догіль, Герман Сушкевіч, Антон Лазараў і Андрэй Валабуеў ня сталі чакаць суду. Яны з’ехалі ў Польшчу і там атрымалі палітычны прытулак. Усе ўладкаваліся на вучобу і цяпер вучацца ва ўніверсітэтах. Судовае разьбіральніцтва па справе ўдзельнікаў “Маршу Свабоды” — завочнае, без удзелу абвінавачваемых, што дазваляецца згодна з арт. 294 беларускага Крымінальна-працэсуальнага кодэксу. Пасля апытання сьведкаў пракурор папрасіў суд арыштаваць хлопцаў на тры месяцы.

19 сьнежня ў судзе Ленінскага раёну г.Мінску пачалося судовае паседжаньне па крымінальнай справе Аляксандра Чыгіра, сына М.Чыгіра – былога прэм’ер-міністра Беларусі, аднаго з кандыдатаў на пасаду прэзідэнта на выбарах 2001 году, які абвінавачваецца па арт 205 ч.3 РБ у крадзяжах аўтамабіляў у асабліва буйных памерах, зьдзейсьненых арганізаванай групай. Нагадаем, што А. Чыгір быў арыштаваны 10 лютага 2001 году на аўтамабільным рынку ў Ждановічах. Юлія Чыгір, маці Аляксандра, адразу выказала ўпэўненасьць, што арышт малодшага сына – правакацыя, зьвязаная з удзелам Міхаіла Чыгіра ў палітыцы. Па словах адваката Дзьмітрыя Іванішкі, Аляксандр Чыгір з самога пачатку вінаватым сябе не прызнаваў і не прызнае.

У снежні Аляксандр Лукашэнка адмовіўся памілаваць прафесара Юрыя Бандажэўскага, які месяц таму звярнуўся да яго з адпаведнаю просьбай. Адмову Юры Бандажэўскі атрымаў у мінскай калоніі, дзе ён правёў больш за 5 месяцаў паводле прысуду за хабарніцтва. Сваякі Бандажэўскага сьцьвярджаюць, што ў адказе з канцылярыі адміністрацыі Аляксандра Лукашэнкі «лаканічна паведамляецца пра тое, што просьба аб памілаваньні не задаволеная, а тлумачэнняў ніякіх няма».

29 снежня судзьдзя Валеры Камісараў прызнаў вінаватымі ў парушэнні арт. Арт. 186.3 і 201.2 Крымінальнага кодэксу РБ Г.Догіля, Г.Сушкевіча, А.Лазарава і А.Валабуева і вызначыў ім меру пакараньня: штрафы ў памеры 50 мінімальнага заробкаў.

ПРАБЛЕМА ЗЬНІКНЕНЬНЯ ЛЮДЗЕЙ У БЕЛАРУСІ

9 студзеня карэспандэнт БелаПАН Генадзь Барбарыч быў выкліканы ў пракуратуру г. Мінску ў сувязі з публікацыяй “Дзіма: новыя надзеі” ў газеце “Народная Воля” (за 6 студзеня 2001 году). Супрацоўнікаў пракуратуры цікавіла: адкуль журналісту сталі вядомыя факты, выкладзеныя ў артыкуле. Допыт журналіста быў запратакаліраваны. Г.Барбарычу прапанавалі падпісаць паперу аб “неразгалашваньні” таямніцы сьледзтва, але журналіст катэгарычна адмовіўся гэта рабіць.

12 сакавіка ўвечары на мінскім чыгуначным вакзале быў затрыманы старшыня выканкаму Аб’яднанай грамадзянскай партыі Яўген Лабановіч, які ехаў у камандзіроўку ў Маскву. Супрацоўнікі міліцыі і пракуратуры канфіскавалі ў яго дакументы, што тычацца зьніклых у Беларусі вядомых асобаў. Яўген Лабановіч быў затрыманы а 22-й гадзіне на чыгуначным пероне за некалькі хвілінаў да адыходу цягніка «Мінск–Масква». У Маскве ён меркаваў сустрэцца з вядомымі расійскімі палітыкамі і супрацоўнікамі тэлеканалу НТВ. Аднак, калі Яўген Лабановіч ужо збіраўся сесьці ў вагон, да яго падышлі два міліцыянты і каля дзесяці асобаў у цывільным і заявілі, што маюць загад затрымаць яго ды перагледзець багаж. Яўген спрабаваў пратэставаць, але безвынікова. Старшыню выканкаму АГП даставілі ў вакзальны пастарунак, паказалі пастанову пра ператрус ягоных рэчаў, падпісаную сьледчым, які вядзе справу Дзьмітрыя Завадзкага, ды загадалі распакаваць багаж. Спадар Лабановіч адмовіўся падпарадкоўвацца загаду, тады міліцыянты і супрацоўнікі пракуратуры ўжылі сілу і правялі дагляд. У Яўгена Лабановіча канфіскавалі відэакасету з фільмам Паўла Шарамета «Дзікае паляваньне», копію заявы супрацоўніка пракуратуры пра некаторыя падрабязнасьці зьнікненьня вядомых асобаў ды іншыя дакументы, што тычацца справаў Ганчара, Завадзкага, Захаранкі і Красоўскага. Яўген Лабановіч адмовіўся падпісваць пратаколы затрыманьня і канфіскацыі дакументаў. Яго пратрымалі ў пастарунку каля трох гадзінаў, пасля адпусьцілі. Старшыня выканкаму АГП сеў на начны цягнік і раніцай ужо быў у Маскве. Паводле словаў Я.Лабановіча, затрыманьне яго атрымалася бессэнсоўным. Бо пасля выхаду з пастарунку ён патэлефанаваў сваім партыйным калегам, і тыя прывезьлі яму на вакзал копіі ўсіх канфіскаваных дакументаў.

14 траўня на спецыяльна скліканым брыфінгу пракурор Іван Бранчэль, які кіраваў расьсьледваньнем справы аб зьнікненьні Дзьмітрыя Завадзкага, і намесьнік Генеральнага пракурора Міхаіл Сьнягір назвалі вінаватых у зьнікненьні Дз.Завадзкага. Паводле іх высноваў, гэта справа злачыннай групойкі, арганізаванай

былым супрацоўнікам спецпадраздзялення “Альфа” Валерыем Ігнатовічам (прозвішчы астатніх бандытаў не былі названыя – пракуроры патлумачылі гэта таямніцай следства і прэзумпцыяй невінаватасці). Па словах пракурораў, Ігнатовіч адпомсціў Завадзкаму за тое, што той назваў яго ў адным з газетных інтэрв’ю. Журналістам гэтая версія падалася вельмі хісткай, і яны закідалі спадароў пракурораў пытаннямі, не на ўсе з якіх атрымалі адказы. Справа Ігнатовіча патрапіць у суд не раней чым праз два месяцы, а потым суд будзе пэўны час вызначаць пачатак працэсу. Словам, разгляд справы можа пачацца толькі пасля прэзідэнцкіх выбараў.

21 траўня ў сталіцы Славацкай Рэспублікі Браціславе адбылася дэманстрацыя фільму, прысьвечанага праблеме знікнення ў Беларусі палітычных і грамадзкіх дзеячоў. Фільм быў зняты чэскім тэлебачаннем пры садзейнічанні праваабарончай арганізацыі “PEOPLE IN NEED”. Прэзентацыя фільму адбывалася ў Чэскім культурным цэнтры ў г.Браціславе. На прагляд фільму былі запрошаныя шматлікія прадстаўнікі славацкіх СМІ і праваабарончых арганізацыяў і іншых НДА. Пасля прагляду была наладжаная дыскусія, якая ператварылася ў прэс-канферэнцыю. Асноўныя пытанні журналістаў былі скіраваныя да чэскага журналіста Міхала Плаўца (прымаў удзел у стварэнні фільму) і Валянціна Стэфановіча (прадстаўніка Праваабарончага цэнтру “Вясна”).

11 чэрвеня па электроннай пошце ў Грамадзкае аб’яднанне “Праваабарончы цэнтр “Вясна” прыйшло інтэрв’ю з Дзьмітрыем Петрушкевічам – супрацоўнікам следчай групы па справе зніклага аператара ОРТ Дзьмітрыя Завадзкага і былым следчым пракуратуры Алегам Случакам. У інтэрв’ю сьцьвярджаецца, што “знікненнямі” вядомых у Беларусі людзей займаўся гэтакзваны “эскадрон сьмерці”, створаны па загадзе вышэйшых беларускіх уладаў, у які ўваходзілі байцы спецпадраздзялення “Алмаз” на чале з падпалкоўнікам Дз.Паўлічэнкам. Сам факт зьяўлення такога інтэрв’ю, распаўсюджанага сярод незалежных СМІ і грамадзкіх арганізацыяў, сведчыць пра тое, што сітуацыя ў пракуратуры і КДБ Беларусі робіцца “набліжанай да крытычнай”. Такое меркаваньне выказаў у інтэрв’ю БелаПАН кіраўнік аддзелу спецыяльных інфармацыйных праектаў ОРТ Павел Шарамет. “Па нашых дадзеных, – паведаміў ён, – два следчыя, якія ўдзельнічалі ў справе зніклых людзей, нядаўна памерлі ад сардэчнай недастатковасці пры загадкавых абставінах. Таксама ад сардэчнай недастатковасці памёр адзін з галоўных сведкаў, былы амапавец, нехта Кабзар. Таксама дзіўная сьмерць, бо, паводле сведчаньняў, ён вёў выключна здаровы лад жыцця”. Шарамет мяркуе, што следчаму пракуратуры Дзьмітрыю Петрушкевічу і былому следчаму Алегу Случаку, якія

выехалі за мяжу, таксама пагражала рэальная небяспека. Сітуацыя вакол следчай групы, па звестках Шарамета, “вельмі няравная”. Пасля выбараў (пры перамозе Лукашэнкі) дастаткова жорстка абыдуцца з усімі, хто мае прамыя ці ўскосныя адносіны да справы зніклых... Між тым “справа Завадзкага” рыхтуецца да перадачы ў суд. З матэрыяламі справы заканчваюць азнаямленне асноўныя ўдзельнікі працэсу – пацярпелыя і абвінавачваемыя.

23 ліпеня крымінальная справа па выкраданні аператара беларускага бюро расійскай тэлекампаніі ОРТ Дзьмітрыя Завадзкага была перададзеная ў Мінскі абласны суд. Рашэнне аб вызначэнні тэрытарыяльнай падсуднасці па названай справе прыняў старшыня Вярхоўнага суда Беларусі Валянцін Сукала. Пры вынясенні гэтага рашэння галоўны судзьдзя краіны кіраваўся артыкулам 274 Крымінальна-працэсуальнага кодэксу Беларусі. Ён прыняў пад увагу тыя абставіны, што большасць пацярпелых і сведкаў па эпізодах, па якіх абвінавачваюцца В.Ігнатовіч, М.Малік, А.Гуз і С.Савушкін, жывуць на тэрыторыі Мінскай вобласці.

У ліпені да раней абнародаваных следчымі А.Случакам і Дз.Петрушке-вічам фактаў аб дачыненні вышэйшага беларускага кіраўніцтва да знікненняў людзей у Беларусі дадаліся новыя дакументы. 13 ліпеня на прэс-канферэнцыі ў штаб-кватэры Федэрацыі прафсаюзаў Беларускай старшыня ФПБ, патэнцыйны кандыдат у Прэзідэнты Беларусі Уладзімір Ганчарык паведаміў, што мае ксеракопіі дакументаў, якія датычацца знікненняў у 1999 годзе былога міністра ўнутраных спраў Юрыя Захаранкі, намесніка старшыні Вярхоўнага Савету Віктара Ганчара і бізнесоўца Анатоля Красоўскага. На прэс-канферэнцыі Уладзімір Ганчарык прадэманстраваў журналістам ксеракопіі рукапісных тэкстаў, якія, паводле ягоных словаў, зьяўляюцца рапартамі начальніка галоўнага ўпраўлення крымінальнай міліцыі МУС генерал-маёра Мікалая Лапаціка і начальніка СІЗА палкоўніка Алкаева міністру ўнутраных спраў Уладзіміру Навумаву. З дакументаў вынікае, што ранейшыя паведамленні пра дачыненне “эскадрону сьмерці” да знікненняў людзей маюць пад сабою глебу. Больш за тое, якраз у той час, калі знікалі людзі, у СІЗА падпалкоўнік Дз.Паўлічэнка браў гэтакзваны “расстрэльны” пісталет, якім выконваліся прысуды. Сьцьвярджаецца, што загад на знішчэнне Ю.Захаранкі Дз.Паўлічэнку даў асабіста Віктар Шэйман (тады старшыня Савету бясьпекі, а цяпер Генеральны пракурор РБ)... Уладзімір Ганчарык заявіў, што накіруе адкрыты ліст Аляксандру Лукашэнку, у якім выкладзе вядомую яму інфармацыю, і спадзяецца, што той абавязкова адрэагуе. Цяпер ужо можна сказаць, што надзея гэтая была дарэмнай. Ні А.Лукашэнка, ні прэм’ер-міністр, ні генеральны пракурор, ні міністр унутраных спраў афіцыйна ніяк не адрэагавалі ні на гэтую, ні на якую іншую інфармацыю, ні на запыты

грамадзянаў Беларусі на конт лёсу зніклых людзей. Ці не таму, што менавіта іх прозьвішчы называюцца сярод тых, што аддавалі загады на “знікненне” таго ці іншага чалавека...

31 ліпеня А.Лукашэнка заявіў, што апазіцыя плануе пасля выбараў узяць штурмам ягоную рэзідэнцыю. “Яны цудоўна ведаюць, што я буду абараняцца. Я ў бункеры сядзець, як Мілошавіч, ня буду. Я нікога не баюся, я нічога ня ўкраў у свайго народу. І я буду абараняцца. Хто будзе абараняць? Армію ва ўнутраныя справы не прыцягнеш. Умешвацца яна ня будзе. Вядома, унутраныя войскі. Ва ўнутраных войсках ёсць спецыяльная брыгада спецназаўская пад камандаваньнем Паўлічэнкі. Прозьвішча вам вядомае”. Нагадаем, што згодна з апублікаванымі апошнім часам дакументамі, менавіта палкоўнік Дз.Паўлічэнка абвінавачваецца ў арганізацыі забойстваў апазіцыйных палітыкаў.

13 жніўня жонка Віктара Ганчара Зінаіда Ганчар зьвярнулася з заявай у Камітэт дзяржаўнай бяспекі, Міністэрства ўнутраных справаў і Пракуратуру Беларусі: «Апошнім часам у прэсе зьявілася шмат інфармацыі, зьвязанай з выкраданьнем майго мужа В.І. Ганчара, — піша З.Ганчар. — Пры гэтым ідуць спасылкі на нейкі дакумент, аўтарства якога прыпісваецца генералу МУС М.Лапаціку. Мяне здзіўляе адсутнасьць усялякай рэакцыі з боку праваахоўных органаў, і ў першую чаргу пракуратуры, якая вядзе следства», — зазначае Зінаіда Ганчар. Яна просіць дапытаць генерала Лапаціка на прадмет сапраўднасьці названага дакументу, правесьці графалагічную экспэртызу і праверыць выкладзеную інфармацыю. Апрача таго, праз СМІ Зінаіда Ганчар зьвярнулася з просьбай да генерала Лапаціка «як афіцэра і грамадзяніна публічна пацьвердзіць або абвергнуць сваё аўтарства».

16 верасьня споўнілася два гады, як бяз вестак прапалі Віктар Ганчар і Анатоль Красоўскі. Як заявіла ў інтэрв’ю БелаПАН жонка Віктара Ганчара Зінаіда, на працягу двух гадоў “ўлада нават не спрабуе стварыць ілюзію пошуку тых, хто знік”. “Я перакананая, што гэта было выкраданьне — выкраданьне чалавека, які, на мой погляд, быў галоўным апанентам рэжыму Лукашэнка. Я спадзяюся, што Віктар жывы, што рука таго, каму даручылі забойства, усё ж задрыжала. Зараз, пасля выбараў, усё залежыць ад пазіцыі грамадства. Увесь гэты час я варушыла ўлады, патрабуючы правесьці расьсьледаваньне і паведаміць поўную і праўдзівую інфармацыю аб тым, што здарылася. Але аднаму гэтага нельга дамагчыся. І ўсё ж злачынцы павінны ведаць: “заўтра” наступіць для кожнага з іх, праз пяць, праз дзесяць гадоў, але наступіць абавязкова”.

17 верасня ў Мінску лідэр Аб'яднанай грамадзянскай партыі Анатоль Лябедзька паведаміў журналістам, што беларуская апазіцыя мае намер ініцыяваць разгляд гучных справаў аб знікненні вядомых палітычных дзеячаў Беларусі ў Еўрапейскім судзе па правах чалавека. Паводле яго словаў, ініцыяваць разгляд гучных беларускіх справаў у Еўрапейскім судзе будзе няпроста, бо Беларусь не ўваходзіць у Савет Еўропы. Аднак, паведаміў Лябедзька, прадстаўнікі апазіцыі знайшлі спосаб, пры дапамозе якога адпаведны зварот зьяўляецца магчымым.

10 кастрычніка праўленьне Беларускай асацыяцыі журналістаў звярнулася ў Мінскі абласны суд з просьбай дапусьціць прадстаўніка БАЖ на судовы разгляд справы аб знікненні Дзьмітрыя Завадзкага. Як вядома, суд распачнецца 23 кастрычніка і будзе закрытым. Сваю просьбу БАЖ аргументуе высноваю: пры правядзеньні закрытага паседжаньня грамадзкасьць можа не даведацца праўды пра знікненне Дз.Завадзкага. Аднак у акрэдытацыі прадстаўніку БАЖ адмоўлена.

22 кастрычніка распачаўся суд над гэтакзванай “бандай Ігнатовіча”, якая абвінавачваецца ў шэрагу злачынстваў, у тым ліку і ў выкраданні і забойстве апэратара расійскай тэлекампаніі ОРТ Дзьмітрыя Завадзкага. Нягледзячы на шматлікія просьбы і заявы родных і сяброў Дзьмітрыя, а таксама грамадзкіх арганізацыяў, слуханьне справы аб'яўленае закрытым. Старшыня Вярхоўнага суда Беларусі Валянцін Сукала патлумачыў гэта патрабаваньнем пяцёх сьведкаў, якія асьцерагаюцца за сваё жыцьцё і заявілі, што будуць даваць паказаньні толькі ў закрытым судзе. З мэтай бясьпекі яны праходзяць у справе пад несапраўднымі імёнамі. Каля будынку Вярхоўнага суда РБ па вуліцы Леніна ў Мінску перад пачаткам паседжаньня 24 кастрычніка сабралася шмат людзей, сярод якіх былі журналісты, праваабаронцы, а таксама адвакаты, родныя і блізкія пацярпелых, прадстаўнікі Кансультацыйна-назіральнай групы АБСЕ. Але ў будынак суда нікога не пускалі. Служба аховы паказала сьпіс з 20 чалавек, якія былі дапушчаныя на працэс: толькі адвакаты, родныя і блізкія пацярпелых. З боку Завадзкіх права прысутнічаць на судзе атрымалі жонка Дзьмітрыя Сьвятлана, маці Вольга Рыгораўна і адвакат Ігар Аксёнчык. На суд ня быў дапушчаны нават прадстаўнік расійскага тэлеканалу ОРТ, хоць папярэдне кіраўніцтву ОРТ абяцаў забясьпечыць ягоную прысутнасьць сам міністр унутраных справаў Беларусі Уладзімір Навумаў.

23 кастрычніка ў Гомелі з вуснаў Аляксандра Лукашэнкі прагучала сенсацыйная заява: “Калі ты сумленна праводзіш палітыку, калі ты сам ня злодзей, яны гэтага жахліва баяцца: “Да ну, хлопцы, бацька сказаў — замочыць”. Быў выпадак, калі яны няправільна сябе паводзілі. Памятаеце вы гэтых Шчаўлікаў ды іншых. Дзе яны цяпер? Таму ў краіне парадак і ўсе задаволеныя. І дакладаюць у

службу бяспекі: “Тры тысячы галоў за вас прагаласавала”. Так, так, тэлефанавалі і дакладалі — галоў”. Аляксандр Лукашэнка фактычна прызнаў, што кантралюе крымінальны сьвет, а крымінальнікі за яго галасуюць на выбарах. Больш за тое, Лукашэнка намякнуў, што “бацька замачыў Шчаўліка”. “Шчаўлік” – мінскі “злодзей у законе”, які зьнік бяз вестак, і якога, паводле інфармацыі сьледчых Случака і Петрушкевіча, забіў той самы “эскадрон сьмерці”. Сьледчыя сьцьвярджалі, што “эскадрон...” спачатку трэніраваўся на крымінальніках Шчаўліку і Маманцёнку, а потым перайшоў да палітычных забойстваў – Юрыя Захаранкі, Віктара Ганчара, Анатоля Красоўскага...

23 лістапада ў Мінскім абласным судзе, дзе працягваюцца слуханьні па справе “групы Ігнатавіча”, распачаліся допыты супрацоўнікаў беларускага бюро расійскай тэлекампаніі ОРТ у сувязі з ​​эпізодам абвінавачаньня аб выкраданьні Дзьмітрыя Завадзкага. Працэс па-ранейшаму праходзіць за закрытымі дзьвярыма ў будынку Вярхоўнага суда Рэспублікі Беларусь. Журналістаў на паседжаньні не пускаюць, а вакол будынку пастаянна дзяжурыць вялікая колькасць міліцыянтаў і супрацоўнікаў сьпецслужбы ў цывільным. Стала вядома, што на мінулым тыдні Аляксей Гуз – адзін з ​​падсудных па гэтай крымінальнай справе – зьвярнуўся да сваякоў Дз. Завадзкага з заявай, што ні ён, ні Валеры Ігнатавіч, ні іншыя абвінавачваемыя ніякім чынам не зьвязаныя са зьнікненьнем тэлеаператара. Думкі, што “група Ігнатавіча” ня мае дачынення да зьнікненьня Завадзкага, прытрымліваюцца і былы супрацоўнік КДБ Генадзь Угляніца, і актывіст арганізацыі “Край” Андрэй Жарнасек, якія сёлета ў жніўні пакінулі Беларусь і цяпер знаходзяцца ў Нарвегіі. У сваім інтэрв’ю Радые Свабода Г.Угляніца сказаў, што Дз. Завадзкі быў у Чачні ня два разы, а тры. І падчас трэцяй паездкі ён быў затрыманы расійскімі амапаўцамі. “Але калі мы распачалі справу пошукаў Ганчара і Красоўскага, – кажа Г.Угляніца, – і выйшлі на групоўку Дз. Паўлічэнкі, ягоны САХР (Сьпецыяльны атрад хуткага рэагаваньня – рэд.), нам стала вядома, што САХР Паўлічэнкі ў сьнежні 2000 году, пасля таго, як Паўлічэнку затрымліваў Камітэт дзяржбяспекі і потым са скандалам выпусьціў, а з пасадаў былі зьнятыя Бажэлка і Мацкевіч (тагачасныя Генеральны пракурор РБ і старшыня КДБ – рэд.), САХР быў расфармаваны – яго былы склад, усе людзі з ​​гэтага САХРу ў асноўным паехалі ў Расію служыць у АМАПе Расіі, у тым АМАПе, які потым ваяваў у Чачні... Уявіце сабе, – дадае А.Жарнасек, – што 3-4 ліпеня на мерапрыемствах, прысьвечаных сьвяту Дзень Рэспублікі, Дз.Завадзкі выпадкова сустрэў на прысязе ў в/ч 3214 тых людзей, якія затрымлівалі яго ў Чачні, але яны былі ўжо ў форме беларускага войска...” Такім чынам, сьляды ў справе зьнікненьня Дз.Завадзкага вядуць да таго самага Дз.Паўлічэнкі і далей да Савету бяспекі... 23 лістапада былі дапытаныя супрацоўнікі бюро ОРТ у Беларусі –

яго кіраўнік Дзьмітрый Наважылаў, тэлеаператар Сяргей Гельбах і кіроўца Яраслаў Аўчыньнікаў. З іх была ўзятая падпіска аб нераскрыцьці пададзеных зьвестак.

ПАРУШЭНЬНІ ПРАВОЎ ЧАЛАВЕКА ПАДЧАС ВЫБАРАЎ ПРЭЗІДЭНТА РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

21 чэрвеня ў г. Столін у кватэру Дзяніса Марчанкі ўварваліся Г.Севераў са Столінскага РАУС і М.Бруцкі – супрацоўнік КДБ з г. Пінск. На кватэры самога гаспадара ў гэты час не было, але знаходзіўся Аляксандр Славінскі са сваімі сябрамі, і яны былі вымушаныя адчыніць дзверы. Увайшоўшыя ў кватэру паводзілі сябе нахабна, пачалі абшукваць асабістыя рэчы гаспадара кватэры. На патрабаваньне прад’явіць ордэр на вобыск, Севераў адказаў: “Это не обыск, а осмотр. И у нас есть на это все основания”. Якія гэта падставы, ён не ўдакладніў. Патрабаваньне нічога не чапаць і пакінуць межы прыватнай маёмасьці было праігнараванае. Потым “госьці” запатрабавалі ва ўсіх прысутных у кватэры прад’явіць дакументы. Калі высветлілася, што ў А.Славінскага няма пашпарту, са Столінскага РАУС быў выкліканы капітан Гарагляд, і ў суправаджэньні Г.Северава і капітана Гарагляда Славінскі быў дастаўлены ў пастарунак дзеля высьвятленьня асобы. Па дарозе яму пагражалі фізічнай расправай, усяляк зьневажалі. У Столінскім РАУС Славінскага пратрымалі больш за 6 гадзінаў з 12.00 да 18.15. На просьбу патэлефанаваць сваякам адмовілі на падставе таго, што тэлефон не працуе. У гэты ж час на кватэры Д.Марчанкі, дзе засталіся сябры А.Славінскага, супрацоўнікі міліцыі ў прысутнасьці панятых канфіскавалі кампутар, мадэм, прынтэр, кнігі і часопісы, таксама былі забраныя некаторыя асабістыя рэчы гаспадара і А.Славінскага. Вопіс маёмасьці быў недакладным і павярхоўным. У прысутных узялі тлумачэньні і забралі пашпарты, а потым усіх разам з тэхнікай даставілі ў РАУС, дзе ўзялі адбіткі пальцаў і пратрымалі каля 3 гадзінаў. Дзвюх дзяўчын Севераў прымусіў прайсьці медыцынскі агляд у скурвендыспансеры, матывуючы тым, што інакш ён пашпарты ня верне. Брэсцкае абласное аддзяленьне Грамадзкага аб’яднаньня “Праваабарончы цэнтр “Вясна” зьвярнулася да пракурора Столінскага раёну і начальніка Упраўленьня КДБ па Брэсцкай вобласьці з просьбай абараніць парушаныя правы грамадзянаў, вярнуць канфіскаваныя тэхніку, літаратуру і асабістыя рэчы ўладальнікам, прыцягнуць Г.Северава і М.Бруцкага да адказнасьці.

23 чэрвеня на гарадзкім рынку ў г. Драгічын падчас збору подпісаў быў незаконна затрыманы сябра ініцыятыўнай групы С. Домаша В.Пракопчык, які зьбіраў подпісы ў падтрымку свайго кандыдата. Затрыманьне праводзілі людзі ў цывільным, якія не пражываюць у Драгічыне. Пасьля дастаўкі В. Пракопчыка ў аддзяленьне міліцыі і выкліка начальніка гэтага аддзяленьня сябра ініцыятыўнай групы быў адпушчаны.

24 чэрвеня ў раёне гарадскога рынку г. Кобрын быў затрыманы сябра ініцыятыўнай групы Ягор Вяршыла, які збіраў подпісы ў падтрымку С. Домаша. Яго абвінавацілі ў правядзенні “несанкцыянаванага пікету”. На стале перад сп. Вяршылам ляжала абвестка: “Паважаныя выбаршчыкі, тут Вы можаце пакінуць свой подпіс за вылучэнне кандыдатам у Прэзідэнты С. Домаша”. Праз 45 хвілінаў Я. Вяршыла быў адпушчаны, пратакол не складаўся.

24 чэрвеня з сябрам ініцыятыўнай групы С. Домаша па г. Шклоў Любоўю Каверка супрацоўнікам КДБ была праведзеная размова з мэтай высвятлення абставінаў сустрэчы з С. Домашам, якая адбылася ў гэтым горадзе (асобы арганізатараў, хто прысутнічаў і г.д.). Л. Каверка расцэньвае гэта як ціск на сяброў ініцыятыўнай групы.

28 чэрвеня ў Магілёве ў 19-30 сябра ініцыятыўнай групы С. Домаша Юры Пчэльнікаў быў затрыманы падчас збору подпісаў на вул. Каралёва, ба. Нарад міліцыі, нягледзячы на прад’яўленыя пашпарт і пасведчанне сябра ініцыятыўнай групы, затрымаў Ю.Пчэльнікава і даставіў яго ў апорны пункт па вул. Народнага Апалчэння. Затрыманьне доўжылася 30 хвілінаў, пасля паўторнай праверкі дакументаў Ю.Пчэльнікава выпусцілі.

28 чэрвеня ў г. Дзяржынск міліцыя затрымала сяброў ініцыятыўнай групы па вылучэнні кандыдатам ў Прэзідэнты А. Ярашука і без усялякіх падставаў канфіскавала ў іх сабраныя подпісы.

9 ліпеня выкладчык спартыўнай школы Пухавіцкага р-ну Алена Абакунчык прынесла ў райвыканкам сабраныя подпісы за вылучэнне кандыдатам у Прэзідэнты М. Чыгіра. Намесьнік старшыні райвыканкаму Тамара Шчакоціна пачала на яе лаяцца, выклікала загадчыка раённага аддзелу адукацыі, а 10 ліпеня накіравала праверку ў спартыўную школу.

12 ліпеня а 18 гадзіне было арыштавана абсталяваньне Асіповіцкай інфармацыйнай кропкі, у офісе якой размяшчаўся раённы штаб ініцыятыўнай групы С. Домаша.

14 ліпеня ў Слоніме (Гарадзенская вобласць) затрыманы Алесь Масюк — кіраўнік ініцыятыўнай групы прэтэндэнта ў кандыдаты ў Прэзідэнты Сямёна Домаша. Алеся Масюка затрымалі на вуліцы (мяркуючы па абставінах, за ім сачылі). Затрыманьне праводзілі супрацоўнікі міліцыі. Алеся Масюка даставілі ва ўпраўленне міліцыі, дзе канфіскавалі падпісныя лісты, 4 пасведчанні сяброў ініцыятыўнай групы. Быў складзены пратакол аб канфіскацыі, пры гэтым пратакол

затрыманьня не складалі. Алесь Масюк атрымаў позову ў міліцыю на 16 ліпеня дзеля далейшага разьбіральніцтва, якім кіраваў намесьнік начальніка Слонімскага ўпраўленьня міліцыі Генадзь Шлыковіч.

17 ліпеня ў Наваполацку ўдзельнікі кампаніі «Выбірай» праводзілі сваю чарговую акцыю. У цэнтры гораду быў выстаўлены стэнд з выявай мабілізацыйнага лагатыпу — узыходзячага сонца. Дзясятка маладых людзей, апранутых у аранжавыя майкі, заклікалі гараджанаў прысьці 9 верасьня на выбарчыя ўчасткі і прагаласаваць. Адначасова мінакам раздавалі налесткі на выбарчую тэматыку і мясцовую незалежную газету «Новы горад». Людзі ахвотна падыходзілі да арганізатараў мерапрыемства, цікавіліся пра маючыя адбыцца выбары, бралі раздаткавыя матэрыялы. Праходзячыя міліцыянты ніяк не рэагавалі на пікет... Акцыя атрымала працяг на адным з мінірынкаў гораду, дзе гандлюючым прадпрымальнікам таксама было распаведзена пра важнасць і неабходнасць удзелу ў галасаваньні на выбарах другога Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь. Арганізаваў мерапрыемства наваполацкі маладзёвы цэнтр «Сварог». Дапамогу ў арганізацыі аказаў ЦМІ «Контур» (г. Віцебск).

22 ліпеня ў Жабінцы быў затрыманы Генадзь Самойленка і два жыхары г. Берасьця: Зьміцер Пагарэльскі і Андрэй Залатар. Каля мясцовай школы да іх пад'ехаў міліцэйскі аўтамабіль. Міліцыянты без прад'яўленьня дакументаў і не прадстаўляючыся прагледзелі рэчы, якія знаходзіліся ў іх торбах. Жыхароў Берасьця і Генадзя Самойленку без ніякіх тлумачэньняў даставілі ў Жабінкаўскі РАУС. Са словаў дзяжурнага па РАУС сп. Дубіны, Самойленку і двух іншых ніхто не арыштоўваў — проста яны прыбылі «на гутарку». Іх затрымалі, бо перад тым нехта пераапрануты Лукашэнкам у інсцэніраванай форме прапаноўваў жыхарам Жабінкі заробкі ў памеры 500 даляраў ЗША, распаўсюджваючы пры гэтым камічныя «грошы» і спецвыпуск газеты «Наша Свабода». Пасьля заканчэньня акцыі яе ўдзельнікі пераапрануліся і пакінулі месца правядзеньня мерапрыемства. Прыблізна ў 13.30 у Жабінкаўскі РАУС былі даставленыя 3 непаўнагадовыя жыхаркі г. Берасьця Яўгенія Борсук, Сьвялана Чарняўская і Хрысьціна Чарко (па 15 гадоў). У Яўгеніі Борсук забралі маску, якая некага нагадвала, белы халат і нямецкую каску 38-га году выпуску, аб чым капітан Саўчук склаў адпаведны пратакол. Пасьля правядзеньня правэркі рэчы абяцалі вярнуць. Потым непаўнагадовых жыхарак Берасьця перадалі на рукі старшыні БРАА ГА ПЦ «Вясна» Ул. Вялічкіна, які адвёз іх да хаты.

25 ліпеня ў прыёмную Берасьцейскага абласнога аддзяленьня грамадзкага аб'яднаньня «Праваабарончы цэнтр «Вясна» зьвярнуўся В.Казак, які паведаміў, што а 15 гадзіне стаў сьведкам таго, як ягонага знаёмага Паўла на вул. Савецкай у Берасьці

затрымалі двое невядомых у цывільным, пасля чаго яны зніклі ў неведомым накірунку. Пошукі вынікаў не далі, і таму ён, занепакоены лёсам сябра, вырашыў зьвярнуцца ў ПЦ “Вясна”. Праваабаронцы патэлефанавалі ў Ленінскі РАУС. Дзяжурны міліцыянт Карпук на неаднаразовыя запыты адказаў, што да іх за апошнія дзеве гадзіны нікога не дастаўлялі за распаўсюджанне друкаванай прадукцыі. Неўзабаве быў знойдзены затрыманы хлопец. Ём быў Павел Дзем’янюк, які распавёў, што падчас распаўсюджання спецвыпуску газеты “Наша Свабода” каля крамы на рагу вуліц Савецкай і Гогаля да яго падышлі два супрацоўнікі МУС у цывільным і пасля прад’яўлення пасведчаньняў адвялі ў службу аховы, якая знаходзілася паблізу, дзеля высвятленьня асобы, адкуль даставілі ў Ленінскі РАУС.

26 ліпеня ў Маскоўскім РАУС г. Берасьця грамадзяніну К. Данько былі вернутыя 152 асобнікі спецвыпуску газеты “Рабочы”, якія 12 ліпеня былі сканфіскаваныя супрацоўнікамі гэтага райаддзелу міліцыі, якія прызналі, што парушэння не было, газета зарэгістраваная, і папрасілі прабачэння.

3 27 ліпеня звольненая з пасады дыспетчара будаўнічага ўпраўленьня № 226 г. Наваполацк спадарыня Люсія Азёма, сябра ініцыятыўнай групы Сяргея Гайдукевіча. Фармальна падстава звальнення – прыход з адпачынку інжэнера-дыспетчара, якога яна замяняла. Але пры прыёме на працу была дамоўленасць, што яна будзе падменьваць 12 дыспетчараў, якія па чарзе мусяць хадзіць у адпачынак.

У канцы ліпеня кіраўніцтва Гарадзенскага мясакамбінату прымусіла напісаць заяву аб звальненні па асабістым жаданні працоўнага гэтага камбінату Аляксандра Самойлу за «працу ў апазіцыі», а дакладней – за працу ў штабе С.Домаша. Калі А. Самойла пачаў адмаўляцца напісаць заяву пра звальненне па ўласным жаданні, яго ў аддзеле кадраў папярэдзілі, што звольняць па артыкулу.

1 жніўня ўвечары ў Віцебску супрацоўнікі міліцыі затрымалі старшыню віцебскай арганізацыі Аб’яднанай грамадзянскай партыі (АГП) Алену Залескую, а таксама актывістаў АГП — Марыну Арцімовіч, Святлану Ламанюк, Тамару Аркушаву і Андрэя Талстых. Яны былі затрыманыя за распаўсюджанне спецвыпуску газеты «Рабочы» і «Беларуская маладзёжная», прысьвечаных прэзідэнцкім выбарам. У актывістаў АГП канфіскавалі частку газетаў і адпусьцілі.

1 жніўня ў Лоеўскім раённым судзе распачаўся разгляд адміністрацыйнай справы адносна зьбіральніка подпісаў у падтрымку Сямёна Домаша Вячаслава Башмакова. Справа гэтая зьявілася з падачы лоеўскіх «вэртыкальных» органаў. Як патлумачыла ў судзе старшыня Пярэдзелкаўскага сельсавету Наталя Трухан, ёй з вёскі Казіміраўка патэлефанаваў ветэран Мікола Гаўрыленка і паведаміў, што ў іхняй

і суседніх вёсках вядзецца збор подпісаў не за Лукашэнку, а за Сямёна Домаша. Гэтую навіну спадарыня Трухан і перадала па тэлефоне ў раённую выбарчую камісію, якую ўзначальвае намеснік старшыні раённага выканкаму Сяргей Дземідзенка. Улады напалохаліся, што сярод вяскоўцаў няма адзінае падтрымкі цяперашняму кіраўніку дзяржавы. Да вясковых пенсіянераў, што паставілі подпісы за Домаша, сталі прыхапляцца разам са старшынёй сельсавету Наталіяй Трухан раённыя чыноўнікі, пракурор Васіль Прымак, асобныя сябры выбарчай камісіі. У выніку гэтых паездак і з'явіліся тлумачальныя лісты вяскоўцаў пра парушэнне збору подпісаў Вячаславам Башмаковым. На падставе напісаных пад дыктоўку заяваў выбарцаў юрыст раённага выканкаму спадар Пугач склаў адмысловы пратакол пра парушэнне выбарчага заканадаўства зьбіральнікам подпісаў Башмаковым, а намеснік старшыні раённага выканкаму Міхаіл Сацура накіраваў матэрыялы ў суд.

8 жніўня судзьдзя Сяргей Бурба прызнаў спадара Башмакова вінаватым і аштрафаваў на 45 тысячаў рублёў.

1 жніўня ўжо трэці раз наведаліся супрацоўнікі Сьветлагорскай міліцыі пад кіраўніцтвам участкавага інспектара, капітана міліцыі Міхаіла Раманава ў штаб незалежнага назіраньня гораду. Свой візіт супрацоўнікі міліцыі патлумачылі тым, што быццам бы суседзям па дому перашкаджае “стук друкарскае машынкі”, якой, дарэчы, у цэнтры наогул не было.

3 жніўня ў Барысаве на рэчава-харчовым кірмашы нарад міліцыянтаў пад кіраўніцтвам лейтэнанта Хадыкі затрымаў двух непаўнагадовых сяброў руху “Зубр”, якія займаліся распаўсюджаннем спецвыпуску газеты “Рабочы”, матэрыялы якога прысьвячаліся ходу выбарчай кампаніі ў краіне, а таксама сітуацыі вакол праблемы зніклых дэмакратычных палітыкаў, журналістаў і бізнэсоўцаў. У пастарунку непаўнагадовых прымусілі пісаць тлумачальныя, паведамляць пра тое, дзе працуюць іхнія бацькі ды іншую падобнага кшталту інфармацыю. Пасьля гэтага хлопцаў адпусьцілі.

3 жніўня ў Жодзіне супрацоўнікі міліцыі затрымалі пяцёх барысаўскіх “зуброў”, якім інкрымінавалі распаўсюджанне незаконна выпушчанай друкаванай прадукцыі, бо ў іх торбах знайшлі паўсотні нескарыстаных наллек са слоганам “Час прыбіраць”, а таксама некалькі балончыкаў з чырвонай, сіняй і белай фарбаю. Усю гэтую прадукцыю міліцыянты сканфіскавалі. Акрамя пісьмовых тлумачэнняў у юнакоў узялі адбіткі пальцаў і далоняў. На іхнія грудзі былі навешаныя адмысловыя

нумары, пасля чаго затрыманых зняў у анфас і профіль відэааператар, апрануты ў цывільнае. “Зуброў” у пастарунку трымалі ўсю ноч і толькі зранку адпусьцілі дахаты.

3 жніўня ў дзяржаўных СМІ была надрукаваная заява Міністэрства юстыцыі Рэспублікі Беларусь, якая датычыцца дзейнасці Грамадзянскай ініцыятывы “Незалежнае назіраньне”. У заяве сказана: “Некаторыя друкаваныя выданні распаўсюджваюць звесткі аб дзейнасці незарэгістраваных грамадзкіх фармаваньняў. У прыватнасці, “Белорусская деловая газета” ад 25 ліпеня 2001 г. № 12 у артыкуле “Независимое наблюдение” і ад 27 ліпеня 2001 г. №14 у інтэрв’ю М.Грыба “Наблюдение с препятствиями” інфармавала чытачоў пра стварэнне і пачатак дзейнасці “Союза общественных объединений гражданской инициативы “Независимое наблюдение”, в который вошло несколько зарегистрированных организаций и общественное объединение «Движение за демократические и свободные выборы” (як указала газета, “находится в процессе регистрации”). Міністэрства юстыцыі Рэспублікі Беларусь лічыць патрэбным паведаміць, што “Союз общественных формирований под названием “Независимое наблюдение”” не зарэгістраваны ва ўстаноўленым парадку і не мае права ажыццяўляць сваю дзейнасць на тэрыторыі Рэспублікі Беларусь. Акрамя таго, у публікацыі дадзеная ілжывая інфармацыя датычна грамадзкага аб’яднання “Движение за демократические и свободные выборы”, бо ў рэгістрацыі гэтай грамадзкай арганізацыі было адмолена яшчэ ў лістападзе 2000 г., а 15 студзеня 2001 году Вярхоўны суд Рэспублікі Беларусь пагадзіўся з такім рашэннем Міністэрства юстыцыі, адмовіўшыся задаволіць скаргі за подпісам М. Грыба і іншых.

3 жніўня ў Бабруйску затрыманыя Віталь Арлоў і Дзьмітры Жалязьняк, якія раздавалі каля Дому сувязі спецвыпускі бюлетэню “Права на волю” і газеты “Наша Свабода”. Затрыманыя былі дастаўленыя ў РУУС Ленінскага раёну г. Бабруйск, дзе быў зроблены вобыск і складзеныя пратаколы выняцця. Апрача спецвыпускаў бюлетэню “Права на волю” і газеты “Наша Свабода”, былі канфіскаваныя налепкі “Час выбіраць” і Грамадзянскай ініцыятывы “Незалежнае назіраньне” – “Парадак на выбарах кантралюе назіральнік” ды інш. Затрыманыя напісалі тлумачальныя. Пасля адбыўся допыт, падчас якога асноўныя пытаньні былі: “Дзе ўзялі газеты і налепкі? Колькі вам за гэта плацяць?” Маладыя людзі адказалі, што займаюцца распаўсюджаннем бясплатна. Адпусьцілі В.Арлова і Дз. Жалязьняка, пратрымаўшы больш за 3 га-дзіны, што зьяўляецца парушэннем Кодэксу аб адміністраўных правапарушэннях РБ.

5 жніўня ў г. Віцебск супрацоўнікамі Чыгуначнага РАУС быў затрымны старшыня віцебскага аддзяленьня Фонду імя Г. Карпенкі, сябра гарадскога

аддзялення Беларускага Хельсінкскага камітэту Сяргей Васенка. Старэйшаму лейтэнанту Яўгену Беразюку і прапаршчыку Уладзіміру Жалудкову чамусьці не спадапалася белая майка з надпісам “Выбірай. 09.09.2001”, у якую хлопец быў апрануты. Яго абвінавацілі ў датэрміновай агітацыі, абазвалі “нацыяналістам” і прымушалі зняць майку. Васенка адмовіўся зрабіць гэта – і патрапіў у міліцыю. Там яго пратрымалі 25 хвілінаў, пасля чаго, не знайшоўшы “складу злачынства”, адпусьцілі.

6 жніўня стала вядома, што дырэктар саўгасу імя 60-годзьдзя Вялікага Кастрычніка в. Навасёлкі Веткаўскага раёну Любоў Старавойтава загадала не даваць камбайну, каб сабраць збажыну з прысядзібных участкаў, старшыні Навасёлкаўскай суполкі ліберальных дэмакратаў Ігару Жураўлю і ягонаму паплечніку Сяргею Фядосенку, якія зьбіралі ў вёсцы подпісы за вылучэньне кандыдатам у Прэзідэнты лідэра сваёй партыі спадара Гайдукевіча.

7 жніўня ў Пінску а 8-й гадзіне раніцы каля будынка гараддзелу ўнутраных справаў быў затрыманы Аляксандр Васільеў, які распаўсюджваў сьпецвыпуск газеты “Рабочы”. Газета была прысьвечаная адзінаму кандыдату ад дэмакратычных сілаў Уладзіміру Ганчарыку ды справе зьніклых апазіцыйных дзеячоў. Амаль адразу яго адпусьцілі, але папрасілі стаяць далей ад будынку міліцыі. Спадар Васільеў перайшоў на другі бок вуліцы, аднак каля 11-ці гадзінаў яго затрымалі ізноў і на гэты раз ужо папрасілі напісаць афіцыйнае тлумачэньне. Некалькі месяцаў таму Аляксандра Васільева, які не зьяўляецца сябрам ніводнай палітычнай партыі, два разы запар судзілі за тое, што ён публічна зьбіраў подпісы пад калектыўным лістом да Лукашэнкі. Тады спадар Васільеў атрымаў 10 сутак адміністрацыйнага арышту.

7 жніўня судзьдзя Маладэчанскага суда Яўген Казлоў скасаваў штраф, накладзены адміністрацыйнай камісіяй на распаўсюдніка “зуброўскіх” выданьняў Зьміцера Лапыцьку.

8 жніўня ў Маладэчне былі затрыманыя міліцыяй два распаўсюднікі сьпецвыпуску “Нашай Свабоды” — 19-гадовы Ігар Сыракваш і непаўнагадовы Васіль Ціманаў.

9 жніўня судзьдзя Маладэчанскага суда Алег Лагачоў адмяніў накладзены на Ігара Вераб’я адміністрацыйнай камісіяй гарвыканкаму штраф у памеры 11400 рублёў за распаўсюджаньне друкаванай прадукцыі – выданьня з лагатыпам «Зубр». Ён не атрымаў доказаў, што друкаванае выданьне зьяўляецца газетай, якая выйшла без выходных дадзеных, а не рэкламнай улёткай ці плакатам.

9 жніўня ў Гомелі адбыўся ператрус у кватэры сябра Аб'яднанай грамадзянскай партыі, рабочага станка-будаўнічага заводу імя Кірава Яўгена Казлова. Калі Я.Казлоў вярнуўся пасля працы дамоў, то жахнуўся: дзьверы ягонага кватэры былі ўзламаныя, на дзвярах запіска: “Па пытанні ўскрыцця зьвяртацца ў ЖЭУ-18 і ва ўчастак міліцыі №3 на праспекце Кастрычніка”. Унізе подпіс — участковы інспектар Савецкага райаддзелу міліцыі капітан Піпчанкоў. Міліцыянты патлумачылі, што дзьверы ўзламалі з прычыны ананімнага званка пра трупны смурод. Кватэра спадара Казлова зьяўляецца юрыдычным адрасам гарадзкой і раённай суполак Аб'яднанай грамадзянскай партыі. Міліцыянты, напэўна, шукалі сатырычную газету “Бульдозер” ды іншыя друкаваныя матэрыялы да выбараў, што распаўсюджваліся ў горадзе.

10 жніўня міліцыя арыштавала кампутарную тэхніку Гарадзенскага грамадзкага аб'яднання «Ратуша», старшыней Рады якога зьяўляецца Сямён Домаш. Оперупаўнаважаны абласнога ўпраўленьня па барацьбе з эканамічнай злачыннасцю Сяргей Буча сказаў, што іхняя мэта — спраўдзіць законнасьць набыцця аргтэхнікі, якой карыстаюцца ў “Ратушы”. Да гэтага ўжо два тыдні ў “Ратушы” праводзілася праверка. У выніку праверкі склалі пратакол, на падставе якога дзяржаўны кантроль зьвярнуўся да абласной міліцыі, каб у “Ратушы” канфіскаваць 7 кампутараў, ксеракс і іншую тэхніку.

13 жніўня ўвечары пасля 4-гадзіннага ператрусу супрацоўнікі Гомельскага ўпраўленьня КДБ сканфіскавалі ў прыватным доме старшыні абласнога грамадзкага аб'яднання «Грамадзянскія ініцыятывы» Віктара Карніенкі 6 камутараў, дыскеты да іх, 3 прынтары, калькавы апарат, сканер і іншую тэхніку. Ператрус правялі з прычыны крымінальнай справы, якую распачаў КДБ пра росьпіс гарадзкіх сьценаў антылукашэнкаўскімі лозунгамі. Сапраўднай мэтай ператрусу прадстаўнікі арганізацыі лічаць канфіскацыю кампутарнай тэхнікі напярэдадні агітацыйнай кампаніі і разгортваньня назіраньня за прэзідэнцкімі выбарамі.

13 жніўня ў Мінску і ў Бялынічах супрацоўнікі міліцыі канфіскавалі ў сяброў Аб'яднанай грамадзянскай партыі больш за 24 тысячы асобнікаў сьпецвыпуску газеты “Народная Воля”. Спачатку ў 18.30 на пасту ДАІ пры выезде з Мінску была затрыманая машына, у якой старшыня магілёўскай абласной арганізацыі АГП Валеры Сівуха вёз 18 400 асобнікаў. Пасля нядоўгага дагляду ў Заводскім РУУС аўтамабіль адпусьцілі. А неўзабаве на тым жа пасту ДАІ затрымалі зноў — гэтым разам спаслаўшыся на атрыманы загад. І зноў даставілі ў Заводскі райаддзел, дзе аперупаўнаважаны лейтэнант міліцыі Віталь Грыгараш склаў акт аб канфіскацыі друкаванай прадукцыі, у якім, між іншым, абсалютна нічога не гаворыцца аб

падставах. Ёсць толькі вельмі туманная фармулёўка: “Изъятые товарно-материальные ценности будут находиться в Заводском РУВД до принятия решения в соответствии с действующим законодательством Республики Беларусь»... Тым жа вечарам каля 23.00 другая машына, на якой старшыня магилёўскай філіі Фонду імя Льва Сапегі Уладзімір Шанцаў і кіраўнік магилёўскай гарадзкой арганізацыі АГП Уладзімір Гайдукоў везлі яшчэ 6000 асобнікаў, была затрыманая ў Бялынічах. Нягледзячы на позьні час, разьбірацца з “небясьпечным” грузам прыбыло кіраўніцтва РУУС. У выніку газеты забралі “на изучение”, а таксама прыхапілі пратаколы аб вылучэнні назіральнікаў на выбарчыя ўчасткі ды іншую друкаваную прадукцыю. Складзены аб гэтым акт, аднак, перавозчыкам на рукі ня выдалі.

14 жніўня ў Слоніме адбыўся суд па адміністрацыйнай справе Алесь Масюка, які зьбіраў подпісы за Сямёна Домаша. Суд вырашыў, што Алесь Масюк парушыў заканадаўства падчас збору подпісаў і прыняў рашэнне аштрафаваць яго на 37 000 рублёў. Нагадаем, што ў ліпені А.Масюка затрымала на вуліцы міліцыя, і ў яго знайшлі падпісны ліст з прозьвішчамі жыхароў Слоніму, але без указаньня таго, за каго яны падпісаліся. Выбарчая камісія з гэтымі людзьмі правяла гутаркі. І хаця ўсе яны пацьвердзілі, што паставілі свае подпісы менавіта за Домаша і не адмовіліся ад іх, суд вырашыў, што парушэнне з боку Масюка было.

14 жніўня кіраўніка ініцыятыўнай групы Сямёна Домаша па Ашмянскім раёне Пятра Явідовіча выклікалі ў раённую падатковую інспекцыю і запатрабавалі, каб ён ізноў запоўніў леташнюю, а таксама сёлетнюю дэкларацыі аб прыбытках. Да таго ж днямі ў Ашмянскім судзе аднавіўся разгляд справы, якая была распчатая супраць Пятра Явідовіча яшчэ падчас леташніх парламенцкіх выбараў (тады ён пацярпеў за распаўсюджаньне інфармацыйнага бюлетэню “Прадпрымальнік”).

14 жніўня каля 22 гадзінаў у Віцебску каля аблвыканкаму былі затрыманыя сябры мясцовай арганізацыі «Зубр» Марына Камінская, Кірыл Мінееў і непаўнагадовы Ігар Альшанка, калі яны падышлі, каб разгледзець налlepку на муры дзяржаўнага будынку. Дзяўчыну і хлопцаў адвезлі ў Кастрычніцкі раённы аддзел міліцыі. Падчас вобыску ў Ігара Альшанкі знайшлі два пустыя і адзін напалову поўны балончыкі з фарбай і больш за сто налlepак кампаніі «Час прыбіраць». Склалі пратаколы з абвінавачаньнем па артыкуле 172 ч.3 Кодэксу аб адміністрацыйных правапарушэннях Рэспублікі Беларусь – «распаўсюджаньне друкаваных выданьняў, якія вырабленыя з парушэннем вызначанага парадку і ў якіх няма выходных дадзеных, і змест якіх накіраваны на прычыненне шкоды дзяржаўнаму і грамадзкаму ладу, правам і законным інтарэсам грамадзянаў».

15 жніўня ў Баранавічах у прыватным доме Алены Юшкевіч – сябра мясцовай філіі БСДП (Народная Грамада) супрацоўнікі міліцыі і КДБ правялі вобыск у яе адсутнасць, калі ў доме былі толькі непаўнагадовыя дзеці і хворая маці. Справа ў тым, што дзеці Алены Юшкевіч распаўсюджвалі ў прыватным сектары расійскую газету “Президент”, дзе змяшчаліся матэрыялы, прымеркаваныя да выбараў Прэзідэнта Беларусі. У гэтым ахоўнікі правапарадку ўгледзелі парушэнне і запатрабавалі ад Алены Юшкевіч тлумачэнняў. Ні міліцыянты, ні супрацоўнік КДБ не паказалі ніякіх пасведчаньняў і не назвалі-ся. Толькі пасля таго, як дом ужо абшукалі, гаспадыні прапанавалі падпісаць паперу пра тое, што яна нібыта была згодная на ператрус. Міліцыянты таксама склалі акт на сп. Юшкевіч ды забралі з сабой каля 25 асобнікаў газеты.

16 жніўня Міністэрствам юстыцыі Рэспублікі Беларусь была распаўсюджаная чарговая заява, у якой адзначаецца, што асобнымі СМІ паведамляецца пра падрыхтоўку незарэгістраванага аб’яднаньня “Незалежнае назіраньне” да назіраньня за працай выбарчых камісіяў і правядзеньня паралельнага падліку галасоў з тым, каб 10 верасня 2001 году абвясціць вынікі галасаваньня. З гэтай нагоды Міністэрства юстыцыі Рэспублікі Беларусь нагадвае, што дзейнасьць ад імя незарэгістраваных арганізацыяў зьяўляецца адміністрацыйным правапарушэннем, а “мяркуемая дзейнасьць незалежных назіральнікаў супярэчыць заканадаўству Рэспублікі Беларусь”. За апошні час Міністэрства юстыцыі распаўсюджвае ўжо другую заяву аб незаконнасьці дзейнасьці незалежных грамадзкіх назіральнікаў, палюхае іх адміністрацыйнай і крымінальнай адказнасьцю. У сувязі з гэтым “незалежныя” заявілі рашучы пратэст і яшчэ раз нагадалі, што ўся дзейнасьць у межах кампаніі незалежнага назіраньня ажыццяўляецца згодна з дзеючым заканадаўствам Рэспублікі Беларусь і выконвае задачу дэмакратызацыі выбарчага працэсу, яго галоснасьці і празрыстасьці. Заява была накіраваная ў Міністэрства юстыцыі, а таксама асабіста міністру Варанцову Г.М.

16 жніўня ў Віцебску каля 11 вечара супрацоўнікі міліцыі затрымалі 6 сяброў арганізацыі «Зубр» падчас расклейваньня перадвыбарчых наллек. Затрыманыя былі дастаўленыя ў Кастрычніцкі РУУС, дзе непаўнагадовых хлопцаў дапытвалі бяз іх бацькоў або іншых асобаў, якія прадстаўлялі б іхнія інтарэсы. Усіх абвінацілі ў парушэнні адміністрацыйнага заканадаўства, бо яны расклеівалі друкаваную прадукцыю ў неналежных месцах.

17 жніўня ў Барысаве былі затрыманыя 7 актывістаў руху «Зубр» на вуліцы 30 год ВЛКСМ. У кішэні аднаго юнака міліцыянты знайшлі некалькі наллек, што і стала падставай дзеля затрымання юнакоў і дзяўчат. У пастарунку затрыманых

міліцыянты трымалі 7 гадзінаў, і выпусьцілі іх толькі пасля таго, як у кожнага ўзялі пісьмовыя тлумачэнні.

17 жніўня ў Барысаве тры мясцовыя міліцыянты, узброеныя аўтаматамі, затрымалі старшыню філіі БСДП (Народная Грамада) Алесю Ясюк проста на выхадзе з дому, дзе яна жыве. У спадарыні Ясюк аўтаматчыкі знайшлі антылукашэнкаўскія налесткі «Час прыбіраць». У пастарунку ў яе спрабавалі ўзяць тлумачэнне, якое спадарыня Ясюк не падпісала.

17 жніўня ў Сьветлагорску быў аштрафаваны судзьдзёй Ірынай Алісейка на 5 мінімальнага заробкаў зьбіральнік падпісаў за Сямёна Домаша Аляксей Козенцаў. Ён быў абвінавачаны ў падробцы падпісу ў адным з падпісных лістоў. Аляксей Козенцаў узначальвае Свабодны прафсаюз буйнейшага ў горадзе аб'яднаньня «Хімвалакно».

17 жніўня ў Мінску ўвечары патруль ўнутраных войскаў каля будынку Партызанскага аддзелу міліцыі затрымаў Аляксея Шыдлоўскага і прэс-сакратара моладзевага руху “Зубр” Аляксандра Атрошчанкава толькі за тое, што яны былі ў футболках з надпісам “Час прыбіраць”.

17 жніўня ў Праваабарончы цэнтр “Вясна” зьвярнуўся 23-гадовы Алесь Васьковіч з Мар’інай Горкі: “Мяне затрымліваюць трэці раз за тыдзень, не паспею выйсьці з дому – адразу затрымліваюць”, — паведаміў ён. Падзеі ў Мар’інай Горцы, паводле словаў Алесь Васьковіча, разьвіваюцца па аднолькавым сцэнары: ён выходзіць з дому з літаратурай, якая заклікае да ўдзелу ў выбарах 9 верасьня (пад лозунгам “Выбірай”), і яго адразу затрымліваюць супрацоўнікі міліцыі. Пасля складаецца пратакол выняцьця – наглядная агітацыя канфіскаўваецца. Такіх выпадкаў за мінулы тыдзень было тры. А 17 жніўня разам з Алесем Васьковічам быў затрыманы непаўнагадовы Мікалай Курбака (16 гадоў).

17 жніўня ўвечары ў Глыбокім былі затрыманыя сябры арганізацыі «Зубр» Тацяна Марозава і Андрэй Палухін. Тацяну і Андрэя затрымалі ў майках «Зубра» і, быццам бы, з балончыкамі з фарбай ды налесткамі «Час прыбіраць».

19 жніўня супрацоўнікі Цэнтральнага РУУС г. Мінск затрымалі пяцёрх сяброў Маладога Фронту — Аляксея Талстова, Віталя Кошалева, Паўла Янкоўскага, Кастуся Зьмітрыевіча і непаўнагадовага Алесь Васілеўскага за ўдзел у акцыі “Стоп Лука ЧП”. Маладафронтаўцы лічаць, што падставай для затрымання менавіта гэтых хлопцаў сталі майкі з надпісам “Час прыбіраць!”.

20 жніўня ў Брэсьце былі затрыманыя 5 сяброў незарэгістраванай арганізацыі «Зубр» падчас распаўсюджаньня спецыяльнага «Нашай Свабоды». Сярод

затрыманых: Паліна Панасюк і Андрэй Залатар, а таксама непаўнагадовыя Хатынюк, Гарошка і Крук, якія ў акцыі ўдзелу не прымалі. Усіх адвезлі ў пастарунак, а пасля – у Ленінскі райаддзел унутраных справаў, дзе склалі пратаколы. Паліну Панасюк і Андрэя Залатара абвінавацілі ў правядзенні несанкцыянаванага пікетавання. Да астатніх затрыманых міліцыянт выклікалі бацькоў. Былі складзеныя пратаколы на падставе арт. 162.1 Адміністрацыйнага кодэксу – “злоснае невыкананне бацькоўскіх абавязкаў”.

20 жніўня ў Віцебску за спробу распаўсюджвання перадвыбарчых выданняў і налэпак супрацоўнікі міліцыі РУУС Кастрычніцкага раёну затрымалі 8 чалавек: прыхільніцу БНФ Людмілу Церашонкаву і 7 «зуброў». Людмілу Церашонкаву затрымалі, калі яна распаўсюджвала недзяржаўныя газеты, у тым ліку незарэгістраваныя «Права на волю» і «Выбірай!», а таксама ўлёткі са «Зваротам да беларускага народу і сусветнага грамадства». Усе 95 асобнікаў выданняў былі сканфіскаваныя. На Церашонкаву склалі пратакол, пры гэтым міліцыянт пагражалі ёй штрафам у дзесяць мінімальнага заробкаў, які больш за яе пенсію. І дадавалі: няхай скажа дзякуй, што на двары ня 37-мы год, бо яна тут бы поўзала па падлозе і вылізвала ім боты. «Зуброў» высачыў з балкону нейкі пільны стары і патэлефанаваў у міліцыю. Моладзь якраз рыхтавалася раз'ехацца па горадзе з налэпкамі і сьпецвыданнямі «Нашай Свабоды» і «Беларускай маладзёжнай». Большасць пасьпела разбежыцца, але сямёх падлеткаў міліцыянт затрымалі. У пастарунак прывезлі Алеся Сухадолава, Дзьмітрыя Семянкова, Кірыла Волкава, Дзьмітрыя Рабаконя, Ёрана Максімава, Дзьмітрыя Калашнікава і Ігара Альшанку.

21 жніўня супрацоўнікі фінансавай міліцыі Фрунзенскага раёну г. Мінск незаконна абшукалі старшыню ГА “Беларускі рэспубліканскі клуб выбаршчыкаў” (ГА “БРКВ”) Уладзіміра Гудзеева, забралі ключы ад офісу арганізацыі (база Цэнтральнай каардынацыйнай рады па назіранні за выбарамі), адчынілі памяшканне і канфіскавалі ўсю аргтэхніку, якая належала асобным сябрам ГА “БРКВ” і КНГ АБСЕ. Уся тэхніка была вернутая ўладальнікам пасля выбараў у кастрычніку.

21 жніўня прадстаўніка ініцыятыўнай групы Уладзіміра Ганчарыка па Магілёўскай вобласці Анатоля Фёдарава і каардынатора незалежнага назірання Аванэса Мурадзяна спынілі пры ўездзе ў Магілёў, калі яны везлі плакаты кандыдата ў Прэзідэнта ад шырокай грамадзянскай кааліцыі. Старшыня Магілёўскай абласной арганізацыі БНФ Анатоль Фёдараў упэўнены, што спыненне іхняй машыны супрацоўнікамі аўтаінспекцыі з'вязанае менавіта з гэтым.

У **ноч з 21 на 22 жніўня** ў Магілёве міліцыянты затрымалі двух сяброў магілёўскай філіі “Маладой Грамады” Андрэя Качароўскага і Ганну Зюзіну, якія разам з іншымі расклеівалі партрэты Уладзіміра Ганчарыка. У аддзяленьні іх абвінавацілі ў псаваньні сьценаў. Сканфіскаваўшы клей, праз некаторы час вызвалілі.

23 жніўня ў вёсцы Галубіца Петрыкаўкага раёну затрымалі сяброў моладзёвага руху “Зубр” Зьміцера Карпенку і непаўнагадовага Дзяніса Чыкелева, якія расклеівалі налепкі «Час прыбіраць». Затрыманымі асабіста займаўся начальнік міліцыі Яцкавец і ўпаўнаважаны КДБ Сяргей Кірыенка. У хлопцаў адабралі налепкі, асабістыя рэчы, у тым ліку і газавыя балончыкі для самаабароны. Ноч трымалі ў пастарунку. На Зьміцера Карпенку склалі пратакол за распаўсюджаньне друкаванай прадукцыі без выходных дадзеных (арт. 173 ч.2 КаАП).

23 жніўня ўлады Беларусі выслалі з краіны грамадзяніна ЗША Роберта Філдзінга. Як паведамляе агенцтва «Интерфакс» са спасылкай на цэнтр інфармацыі і грамадзкіх сувязяў КДБ Беларусі, у якасьці падставы для высылкі была названая «дзеянасьць, што зьяўляецца ўмяшальніцтвам ва ўнутраныя справы краіны». Супрацоўнік аднаго з прафсаюзных цэнтраў ЗША абвінавачваецца ў ажыццяўленьні адкрытай агітацыі за адзінага кандыдата ў Прэзідэнты ад шырокай грамадзянскай кааліцыі Уладзіміра Ганчарыка. Прадстаўнікі КДБ сьцьвярджаюць, што Р.Філдзінг публічна заяўляў пра непрызнаньне міжнароднымі структурамі і арганізацыямі цяперашніх беларускіх уладаў, а таксама «каардынаваў падрыхтоўку сілаў апазіцыі да атрымання патрэбнага выніку прэзідэнцкіх выбараў». Р. Філдзінгу забаранілі ўезджаць на тэрыторыю Беларусі на працягу пяці гадоў. Пры гэтым КДБ папярэдзіў, што «любыя спробы ўмяшальніцтва ва ўнутраныя справы замежных грамадзянаў незалежна ад іхняга статусу будучь спыненыя – аж да прымусовай дэпартацыі з краіны».

24 жніўня прэс-служба Міністэрства юстыцыі распаўсюдзіла трэцюю заяву адносна дзейнасьці ПІ “Незалежнае назіраньне”, у прыватнасьці, намеру правесці паралельны падлік вынікаў галасаваньня, у якім сказана наступнае: “Паралельны падлік галасоў зьяляецца адным з варыянтаў кантролю за дзейнасьцю выбарчых камісіяў і волевыяўленьнем выбаршчыкаў, што забаронена Канстытуцыяй і Выбарчым кодэксам. Сістэма “паралельнага падліку галасоў” мае месца ў некаторых дзяржавах, аднак яе прававыя межы дакладна акрэсьленыя і нацыянальным заканадаўствам і значна адрозьніваюцца ад таго, што апазіцыя прапануе правесці ў Беларусі. Больш за тое, паўнамоцтвы назіральніка канкрэтызаваныя арт. 13 Выбарчага кодэксу, які не прадгледжвае апытаньня выбаршчыкаў як да, так і пасля правядзеньня галасаваньня”. Міністэрства юстыцыі таксама заклікала палітычныя

партыі, грамадзкія арга-нізацыі і грамадзянаў да “неукоснительного соблюдения избирательного законодательства Республики Беларусь”.

24 жніўня паводле пісьмовага загаду начальніка Рэчыцкага аддзелу фінансавай міліцыі Мікалая Майсеенкі праверку мясцовага аддзялення “Грама-дзянскіх ініцыятываў” распачаў маёр Уладзімер Маркавец. Загад на падставе дэкрэту Лукашэнкі №8 вызначае і тэрмін праверкі: з 23 жніўня да 23 верасня. Правяраючага асабліва цікавіць, каму належыць кампутарная тэхніка, якой карыстаецца грамадзкая арганізацыя. Справа ў тым, што “Грамадзянскія ініцыятывы” і яе філіі ў райцэнтрах зьяўляюцца каардынатарамі незалежнага назірання. Міліцыя і КДБ спрабуюць перашкодзіць. Гэта тым больш відавочна, што пад праверку праваахоўных органаў, апроч рэчыцкай, падпала зараз і жлобінская філія “Грамадзянскіх ініцыятываў”.

24 жніўня Савецкі суд г. Мінск пакараў сябра моладзевага руху «Зубр» Ігара Сяльда штрафам у 2 мінімальныя заробкі. Нагодай для затрымання хлопца стала тое, што ён быў апрануты ў футболку з надпісам “Час выбіраць!”, а затым у Ігара знайшлі налесткі з выявай зубра і некалькі асобнікаў газеты “Наша Свабода”. На Ігара Сяльда склалі пратакол за дробнае хуліганства. Амаль суткі хлопец правёў у сьпецпрыёмніку на вуліцы Акрэсьціна.

26 жніўня міліцыянты наладзілі ператрус у прыватнай хаце жыхаркі вёскі Койтанова Віцебскага раёну Марыі Ігнаценкі, маці сябра пераадвыбарчага штабу Ул.Ганчарыка Васіля Ігнаценкі. Ніводзін з удзельнікаў ператрусу не паказаў гаспадыні свайго пасьведчаньня і не прадаставіў адпаведнай пракурорскай санкцыі. Міліцыянты вынеслі з хаты 50 пакункаў з майкамі, на якіх меўся надпіс “Скажы дураку нет!”.

26 жніўня ў Бабруйску былі затрыманыя Віктар Качан і Кацярына Л. (18 гадоў). Іх адвезлі ў міліцыю дзеля дачы тлумачэнняў толькі за тое, што яны былі апранутыя ў майкі з лозунгам “За новую Беларусь!”. Допыт затрыманых праводзіў асабіста намесьнік старшыні гарвыканкаму сп. В. Гарбанёў. Майкі былі адабраныя, але пратаколы аб выняцьці рэчаў і аб трохгадзінным затрыманьні не складаліся.

26 жніўня група моладзі ішла па г. Наваполацк і раздавала мінакам мабілізацыйныя плакацікі “Выбірай”, “Мода-2001” і апельсіны. Каля крамы “Івушка” да моладзі пад’ехалі тры міліцэйскія машыны, з якіх выйшлі міліцыянты у бронекамізэльках. Адзін з іх быў з аўтаматам. Міліцыянты на месцы агледзелі матэрыялы, якія раздавалі маладыя людзі, абшукалі сумку Веры Ліпскай і “запрасілі” ўсіх праехаць у гараддзел. Было затрымана 5 чалавек, адзін з якіх – грамадзянін

Польшчы. У райаддзеле міліцыянты правярылі дакументы, правялі размову адносна таго, што чакае тых, хто клеіць налепкі і піша на сьценах... Пасьля гэтага ўсіх адпусьцілі. Былі затрыманыя: Вера Ліпская, Віктар Якубаў, Міхал Арлоў, Давід Монко (грамадзянін Польшчы), Алег Аббязаў.

27 жніўня амапаўцы затрымалі ў цэнтры Віцебску каля Сіняга дому сябра КХП БНФ Уладзіміра Плешчанку, які трымаў плакат “Галасуйце супраць усіх! Праз 3 месяцы будуць паўторныя выбары без Лукашэнкі!”

27 жніўня ў Сьветлагорску судзьдзя Ірына Алісейка аштрафавала сябра “Маладой Грамады” Сяргея Гардзіевіча на 150 мінімальнага заробкаў за арганізацыю “несанкцыянаванага сходу” моладзі на пляцы каля гарвыканкаму. Несанкцыянаваным сходам прызналі тое, што маладыя сьветлагорцы напісалі на адным аркушы паперы “9 верасня — прэзідэнта на пэнсію”, на другім намалювалі шкілет рыбы і падпісалі: “У яе не было голасу, а ў цябе ёсьць. Прыдзі і прагаласуй”. Каля надпісаў юнакі і дзяўчаты ігралі на гітары і сьпявалі песьні.

27 жніўня ў Берасьці позна ўвечары быў праведзены вобыск у кватэры актывісткі перадвыбарчага штабу Ул.Ганчарыка настаўніцы Алены Ляпешкі. Вялікая група ўзброеных людзей, пяцёра з якіх былі ў масках, уварвалася ў кватэру. Гаспадыні кватэры ў гэты час не было ў хаце. Дзьверы адчыніў яе брат Міхась Рудзько, якога ўзброеныя незнаёмцы адразу аштурхнулі ўбок да сьцяны. У хаце знаходзіўся таксама Мікола Новік, карэспандэнт радыё “Балтыйскія хвалі”, на якога надзелі кайданкі. Чалавек, апрануты ў форму супрацоўніка міліцыі, паведаміў, быццам бы па тэлефоне атрыманыя зьвесткі, што ў гэтую хату завезлі зброю. Пасьля чаго незнаёмцы пачалі вобыск. Калі зьявілася гаспадыня кватэры, ёй было загадана не выходзіць з аднаго з пакояў. Усе пытаньні спадарыні Ляпешкі наконт законасьці дзеяньняў і падставаў для правядзеньня вобыску засталіся без адказу. Пошук зброі спыніўся адразу пасьля таго, як гэтыя асобы ўбачылі перадвыбарчыя плакаты і буклеты Уладзіміра Ганчарыка, а таксама адмысловы выпуск расійскай газеты “Прэзідэнт”. Прагледзеўшы гэтую літаратуру, удзельнікі вобыску пераканаліся, што ўся друкаваная прадукцыя вырабленая ў адпаведнасьці з законам і мае выходныя дадзеныя. Назаўтра стала вядома, што ў пракуратуру Ленінскага раёну Берасьція, на тэрыторыі якога знаходзіцца кватэра Алены Ляпешкі, ніхто не зьвяртаўся для атрымання санкцыі на вобыск.

30 жніўня кіраўнік выбарчага штабу Уладзіміра Ганчарыка ў Ашмянах Пятро Явідовіч быў дастаўлены ў аддзяленьне міліцыі за перадвыбарчую агітацыю на плошчы насупраць райвыканкаму. Яму давялося прастаяць гадзіны тры, як

пад'ехала машына, і яго забралі ў міліцэйскі пастарунак за тое, што ён быццам бы наладзіў пікет. У міліцыі ў Пятра Явідовіча канфіскавалі агітацыйны стэнд. Да таго ж кіраўніку выбарчага штабу Ганчарыка ў Ашмянах давялі, што наступным разам у яго таксама канфіскуюць усе агітацыйныя матэрыялы.

30 жніўня стала вядома, што беларуская амбасада адмовіла ў выдачы візы “на працягу пэўнага часу” прадстаўніку Швецкага Хельсінкскага камітэту Эрыку Эсбьёмсану. Гэта ўжо ня першы выпадак – зусім нядаўна тое самае адбылося з актывістамі студэнцкага руху з Галандыі, якія планавалі прыехаць у Беларусь па запрашэнні Праваабарончага цэнтру “Вясна”. Ёсць усе падставы меркаваць, што “пэўны час”, на працягу якога не выдаюць візы ў Беларусь, працягнецца да прэзідэнцкіх выбараў.

30 жніўня ў Глыбокім (Віцебская вобласць) падчас распаўсюджвання наллек перадвыбарчай тэматыкі былі затрыманыя актывісты руху “Зубр” Зьміцер Лупач і Зьміцер Курцэвіч. На хлопцаў склалі пратаколы і сканфіскавалі частку наллек з выявай чалавека, падобнага да Лукашэнкі. Налепкі ж з надпісам «Час прыбіраць!» – вярнулі.

31 жніўня прыкладна а 13 гадзіне ў Бабруйску супрацоўнікі міліцыі затрымалі прыхільнікаў Ул.Ганчарыка, калі тыя выставілі пікет у ягоную падтрымку. Затрымалі Качан Ірыну, Машкоўскую Тацяну і Лісоўскага Вадзіма, растлумачыўшы тым, што яны ня маюць права агітаваць, з чым пікетуюцы не пагадзіліся. І тады іх затрымалі за распаўсюджаньне выданьняў. У міліцэйскім участку канфіскавалі 120 асобнікаў бюлетэню “Права на волю”. Бабруйскія міліцыянты склалі пратакол на ўдзельнікаў пікету за распаўсюджаньне выданьняў са шкодным зьместам, пасля чаго адпусьцілі. 7 верасьня Ірыну Качан аштрафавалі на 37,5 тысячаў рублёў, а Тацяну Вераб’ёву — на 21,5 тысячы.

1 верасьня ў Мар’інай Горцы падчас пікету ў падтрымку адзінага кандыдата ў Прэзідэнты ад шырокай грамадзянскай кааліцыі Уладзіміра Ганчарыка былі затрыманыя Кургановіч Сьвятлана, Баганік Вадзім, Усьціменка Руслан. Сям’я Васьковічаў – Васіль Васьковіч (бацька), Алесь Васьковіч (сын – 23 гады), Зьміцер Васьковіч (сын – 19 гадоў) пайшлі ў аддзяленьне міліцыі, каб даведацца пра далейшы лёс затрыманых. Туды ж накіравалася абураная беспадстаўным затрыманьнем моладзь (10 чалавек). Усе перамовы з міліцыяй скончыліся тым, што Алеся Васьковіча зацягнулі ў міліцыю гвалтам – за рукі і за ногі. Васілю Васьковічу і Зьміцеру ўзьдзелі кайданкі і таксама затрымалі. Сям’ю Васьковічаў чакае суд. Ім інкрымінуюць арт. 166 КаАП РБ (непадпарадкаваньне міліцыі) і арт.167.1

(парушэнне парадку арганізацыі і правядзення мітынгаў, пікетаў, вулічных шэсьцяў).

1 верасня ў г. Берасьце супрацоўнікі міліцыі зьбілі Сяргея Вакуленку за тое, што ён меў агітацыйныя матэрыялы, прысьвечаныя прэзідэнцкім выбарам. Інцидэнт адбыўся ў адной з берасьцейкіх філіяў “Беларусбанк”, дзе атрымоўваюць свой заробак рабочыя заводу “Цьветатрон”. Каля касы стварылася вялікая чарга, і рабочыя пачалі абурацца з-за таго, што губляюць шмат часу. Спадар Вакуленка, які зьяўляецца актывістам Свабоднага прафсаюзу, параіў зьвярнуцца да адміністрацыі прадпрыемства з прапановай удасканаліць сістэму выплаты заробку, каб рабочыя маглі атрымліваць грошы па месцы свайго жыхарства. Міліцыянту, які ахоўваў банкаўскую ўстанову, чамусьці не спадабалася прамова Сяргея Вакуленкі, а таксама тое, што ён трымаў у руках матэрыялы, прысьвечаныя прэзідэнцкім выбарам. Ахоўнік паспрабаваў самастойна затрымаць спадара Вакуленку, а калі гэта не атрымалася – выклікаў нарад міліцыі. Да прафсаюзнага актывіста была ўжытая сіла, пасля чаго яго завезлі ў пастарунак. Там спадара Вакуленку абвінавацілі ў непадпарадкаваньні супрацоўнікам міліцыі і правядзеньні несанкцыянаванага сходу. У яго таксама канфіскавалі 188 улётак у падтрымку Уладзіміра Ганчарыка, 55 асобнікаў звароту да выбаршчыкаў прысьці і прагаласаваць 9 верасня. Пратрымаўшы дзьве з паловай гадзіны, Сяргея Вакуленку адпусьцілі дахаты.

2 верасня ў Бабруйску затрыманыя 5 чалавек за распаўсюджаньне агітацыйных буклетаў адзінага кандыдата ад шырокай грамадзянскай кааліцыі Уладзіміра Ганчарыка. Сярод затрыманых – Бухавец Глеб, Панцікаў Сяргей, Макарэвіч Аляксандр і два непаўнагадовыя – Рыбакін Кірыл, Бесьмен Валянцін. Іх пратрымалі дзьве гадзіны ў міліцыі і склалі пратаколы па арт. 172 ч.3 Адміністрацыйнага кодэксу РБ, які прадугледжвае адказнасьць за распаўсюджаньне друкаванай прадукцыі без выходных дадзеных. Трэба адзначыць, што буклеты былі надрукаваныя згодна з Выбарчым заканадаўствам у якасьці агітацыйнай прадукцыі кандыдата і маюць выходныя дадзеныя.

2 верасня ў Бабруйску за расклейку ў спецыяльна вызначаным дзеля агітацыі месцы плакатаў адзінага кандыдата ад шырокай грамадзянскай кааліцыі Уладзіміра Ганчарыка быў затрыманы Сяргей Аквіцкі. Быў складзены пратакол па арт. 172 ч.3 Адміністрацыйнага кодэксу РБ, які прадугледжвае адказнасьць за распаўсюджаньне друкаванай прадукцыі без выходных дадзеных, хаця плакаты былі надрукаваныя згодна з Выбарчым заканадаўствам у якасьці агітацыйнай прадукцыі кандыдата і маюць выходныя дадзеныя.

2 верасня ў Кобрыне (Берасьцейская вобласць) былі затрыманыя непаўнагадовыя Зьміцер Чарніцкі (13 гадоў), Кірыеўскі Іван (вучань 4 класа), Салей Мікалай (вучань 4 класа). Хлопцаў затрымалі ў той час, калі яны пры дапамозе скотчу расклеівалі агітацыйныя перадвыбарчыя плакаты. Школьнікаў даставілі ў міліцыю, дзе іх дапытваў асабіста начальнік Кобрынскага РУУС палкоўнік Сяргей Сьведзін. Галоўнае пытаньне: дзе ўзялі плакаты? Пры гэтым непаўнагадовым затрыманым не дазвалялі патэлефанаваць дахаты бацькам, іх запалохвалі, пагражалі “пасадзіць на суткі па розных камерах”. Праз дзеве гадзіны напалоханых дзяцей адпусьцілі з міліцыі.

3 верасня ў Мінску каля будынку філасофска-эканамічнага факультэту БДУ на вул К.Маркса супрацоўнікамі міліцыі быў затрыманы Іван Саевіч, на якім была майка з выявай «Пагоні» і надпісам «Жыве Беларусь!». І. Саевіча даставілі ў апорны пункт на вуліцы Леніна і прапанавалі выбіраць: альбо ён тут жа пераапранецца, альбо пакіне памяшканьне з голым торсам. У рэшце рэшт юнака прымусілі надзець майку навыварат і суправаджалі да самага метро.

3 верасня ў Мінску супрацоўнікі Маскоўскага РУУС затрымалі прыхільнікаў Ул.Ганчарыка, якія праводзілі на плошчы Незалежнасьці пікет. Сярод затрыманых: Алесь Стральцоў, Зьміцер Козел, Анатоль Івашчанка і Сяргей Мастоўскі. У хуткім часе затрыманых адпусьцілі, папярэдзіўшы пра недапушчальнасьць агітацыі за суперніка Аляксандра Лукашэнкі на галоўнай плошчы сталіцы.

4 верасня ў г.Жодзіна на кватэру старшыні мясцовай філіі ТБМ Аляксея Лапіцкага з’явіліся начальнік Жодзінскай фінансавай міліцыі сп.Конанаў з супрацоўнікам і прадставілі накіраваньне ад намесьніка Генеральнага пракурора дзеля праверкі фінансавай дзейнасьці арганізацыі. Яны патрабавалі для праверкі дакуманты. Пазьней туды ж прыбылі кіраўнік Жодзінскага КДБ сп. Пятровіч і супрацоўнік АБЭЗ. Лапіцкі патлумачыў, што арганізацыі не вядуць фінансава-гаспадарчай дзейнасьці, а кампутары з’яўляюцца ўласнай маёмасьцю Сьвятланы Лапіцкай. Пасьля агляду тэхнікі і дакументаў госьці сышлі.

5 верасня намесьнік старшыні Кіраўскага райвыканкаму Смагін Л.Д., які зьяўляецца старшынёй штабу па падрыхтоўцы выбараў Прэзідэнта РБ, у прысутнасьці начальніка РАНА Коршака А.С. запалохваў выкладчыкаў Л. Горбаль і К. Шаматранава звальненьнем з працы і зьніжэньнем заробку. Справа ў тым, што Горбаль Л. і Шаматранаў К. зьяўляюцца раённымі назіральнікамі за выбарамі.

5 верасня ў вёсцы Саколічы Крычаўскага раёну да назіральніка на ўчастку №18, калі яна вярталася дахаты, пад'ехалі двое мужчын і параілі больш не займацца назіраньнем, бо гэта “дрэнна для яе скончыцца”.

5 верасня назіральніка Зінаіду Нікіціну (выбарчы ўчастак №20 г.п. Сьмілавічы), яе мужа і дваіх дзяцей, якія таксама ўдзельнічаюць у назіраньні, выклікалі ў сельскагаспадарчы тэхнікум, дзе яны працуюць. Дырэктар тэхнікуму Пілуй Н.Ф. сказаў Аляксандру Нікіціну: «Вы пенсіянер. Вось і адпачывайце. Я перагледзеў вашу нагрузку. З сёньняшняга дня вы больш не працуеце ў нашай установе». Ліліі і Віталю Нікіціным, якія таксама выкладаюць у гэтым тэхнікуме, вынеслі папярэджаньне «за антыдзяржаўную дзейнасьць». Як растлумачыў дырэктар тэхнікуму, «антыдзяржаўная дзейнасьць» Нікіціных заключаецца ў тым, «што яны зьяўляюцца незалежнымі назіральнікамі і тым самым падрываюць канстытуцыйны лад у дзяржаве». Пілуй Н.Ф. сказаў Нікіціным, што «пра іх дзейнасьць ён інфармаваў адпаведныя органы, якія зоймуцца імі пасля выбараў». Потым у кабінет дырэктара была выклікана Валянціна Кухаронак (незалежны назіральнік на ўчастку №27). Яе абвінавацілі ў распаўсюджаньні газет у інтэрнаце тэхнікуму.

5 верасня, пасля таго, як на Забычанскім выбарчым участку №21 Касьцюковіцкага раёну былі зарэгістраваныя тры назіральнікі, на наступны дзень двое з іх – Л.Шматкоў і С.Сьцябуноў, адмовіліся быць назіральнікамі. Сп. Шматкоў патлумачыў гэта тым, што на яго быў аказаны псіхалагічны ціск з боку старшыні дадзенай камісіі Мядведнікава А.А., якое выяўлялася ў тым, што старшыня камісіі пагражаў, што праз свае асабістыя сувязі ў райвыканкаме ён можа паспрыяць званьненьню назіральніка з працы. На сп. Сьцябунова быў аказаны ціск з боку дырэктара мясцоваа лягасу Цярэшчанкі В.А., у якім назіральнік працуе лясьнічым. Дырэктар паведаміў яму, што калі ён ня здымецца з участку, тады будзе звольнены з працы.

5 верасня ў 17.00 на выбарчым участку №1, які знаходзіцца ў ПТВ №80 будаўнікоў у горадзе Чэрвені затрыманы і дастаўлены ў РУУС раённы каардынатар «Незалежнага назіраньня» Генадзь Матусевіч. Там яго абшукалі і дапыталі. Некалькі асобнікаў «Звароту да супрацоўнікаў МУС», якія знайшлі ў торбе Генадзя, былі канфіскаваныя. Пасля складаньня пратаколу ў 20.00 Генадзя Матусевіча адпусьцілі.

5 верасня за расклейку наллек “Лукашэнка – гэта беднасьць” у Сьветлагорску былі затрыманыя Дайнека Сяржук і Пятухоў Аляксей. Затрыманыя былі дастаўленыя ў міліцыю, дзе іх пратрымалі да 3 гадзінаў ночы. Усе наллекі былі канфіскаваныя, складзеныя пратаколы па арт. 172 ч.1 КаАП РБ (парушэньне заканадаўства аб друку і

іншых сродках масавай інфармацыі). У гэты ж вечар былі затрыманыя Торап Алесь і Журо Сяргей, якія распаўсюджвалі сьпецвыпускі незалежных выданьняў, прысьвечаныя выбарам. Газеты былі канфіскаваныя, справы Алеся Торапа і Сяргея Журо перададзеныя ў адміністрацыйную камісію пры гарвыканкаме.

6 верасьня ў Кобрыне на кватэры, якую здымае сябра ПЦ “Вясна” Станіслаў Чарніцкі, адбыўся чарговы ператрус. Супрацоўнікі міліцыі, зьявіўшыся на кватэры, патлумачылі Станіславу Чарніцкаму свой візіт “праверкай” пашпартнага рэжыму. На самой справе адбыўся чарговы ператрус, у выніку якога былі канфіскаваныя звароты Сямёна Домаша да выбаршчыкаў (6000 асобнікаў).

6 верасьня ў Віцебску вечарам нехта патэлефанаваў незалежнаму назіральніку Г.Сыс (участковая камісія №12 Чыгуначнага раёну г.Віцебск) і пачаў пагражаць ускладненьнямі ў сям’і і на працы. Незалежны назіральнік А.Ілевіч (участковая камісія №10 Чыгуначнага раёну г.Віцебску) быў выкліканы ў аддзел кадраў філіялу керамзітавага заводу і папярэджаны пра мажлівыя наступствы ў выпадку яго ўдзелу ў назіраньні.

6 верасьня ўвечары ў офіс Магілёўскай філіі Фонду імя Льва Сапегі ўварваліся каля 15-ці супрацоўнікаў міліцыі. Без тлумачэньня сваіх дзеяньняў і без прад’яўленьня дакументаў яны канфіскавалі ўсю аргтэхніку, якая знахо-дзілася ў офісе. Кіраўніку філіі Уладзіміру Шанцаву не паведамілі, куды вывозіцца абсталяваньне арганізацыі. Канфіскаваныя тры кампутары, факс. У гэты ж дзень у г.Шклоў была канфіскаваная аргтэхніка і ўвесь наклад газеты “Шклоўскія навіны” ў раённай філіі ГА “Беларускі рэспубліканскі клуб выбаршчыкаў”. Дзеяньнямі міліцыянтаў кіраваў Васіль Долаў. Па факце канфіскацыі кампутара, прынтэра, сканера, факсмадэма і газэтаў быў складзены акт.

6 верасьня побач з офісам магілёўскай абласной арганізацыі ГА “БНФ “Адраджэньне” былі затрыманыя 6 сяброў Маладога Фронту. Юры Абакумаў, Аляксандар Рудніцкі, Мікіта Насцэвіч, Аладзімір Пускін і Аляксандар Лайкоў у 16:30 былі дастаўленыя ў апорны пункт міліцыі №1 па зав. К. Лібкнехта. Маладых людзей абвінавацілі ў распаўсюджаньні ўлётак і налэпак. Праз тры гадзіны пасля складаньня “тлумачальных” іх адпусьцілі.

6 верасьня ў Мінску міліцыянтамі быў затрыманы і дастаўлены ў Савецкі РУУС Антон Архіпаў. Падставай дзеля яго затрымання стала тое, што юнак заклікаў студэнтаў БДПА ня ўдзельнічаць у датэрміновым галасаваньні і прапаноўваў ім замест гэтага есьці вермішэль хуткага прыгатаваньня “Ролтан”, якую ён раздаваў усім бясплатна.

7 верасня пракуратура Цэнтральнага раёну г. Магілёў распачала ціск на актывістаў моладзевых арганізацый “Зубр”, Малады Фронт і ўдзельнікаў мабілізацыйнай кампаніі “Выбірай”. Былі вынесеныя папярэджанні Зьміцеру Букатаву, Мікіту Радзікаву, Д. Люнтаву за тое, што яны прымаюць удзел у агітацыі за кандыдата ў Прэзідэнты Ул.Ганчарыка. Такія ж папярэджанні былі вынесеныя “зубрам” Калету, Пашкевічу і Паўловічу.

7 верасня каля выбарчага ўчастку №17 у Воранаўскім раёне Гарадзенскай вобласці быў схоплены міліцыянтамі і адвезены ў невядомым накірунку прадстаўнік ПІ “Незалежнае назіраньне” Ігар Крываручанка. 6 верасня яго выдалілі з участку за тое, што ён пацікавіўся колькасцю прагаласаваўшых датэрмінова.

7 верасня ў другой палове дня да каардынатора па Савецкім раёне г. Мінск Аляксея Галіча паступіла інфармацыя, што з участку №61 спрабуюць выдаліць назіральніка ад «Таварыства беларускай мовы» Алесь Дзям’яненку. Аляксей Галіч прыехаў на ўчастак і паспрабаваў высветліць прычыну выдалення назіральніка. Паказанае ім пасведчаньне журналіста старшыня ўчастковай камісіі Андрэй Радына зьмяў і выкінуў, а потым выклікаў міліцыю. Нарад з Савецкага РУУС склаў пратакол на Аляксея Галіча па арт. 156 КаАП РБ (дробнае хуліганства) Ноч А.Галіч правёў у РУУС, а да суда ён будзе накіраваны ў спецпрыёмнік-разьмеркавальнік на вул. Акрэсьціна. Савецкі раён сталі-цы застаецца без каардынатора.

7 верасня супрацоўнікі Міністэрства юстыцыі і пракуратуры РБ зьвяза-ліся з сябрам праўленьня ГА “Фонд імя Льва Сапегі” Міраславам Кобасам, які зьяўляецца каардынатарам праграмы паралельнага падліку галасоў, і паведамілі, што яны маюць намер правесці планавую праверку дзейнасьці арганізацыі. Аднак, прыйшоўшы, яны зацікавіліся зусім іншым. А менавіта – сьпісамі назіральнікаў, вылучаных ад арганізацыі. Сп. Кобаса адмовіўся адчыніць офіс арганізацыі і прадаставіць сьпісы назіральнікаў, спаслаўшыся на тое, што ў яго няма на гэта паўнамоцтваў (паводле Статуту, гэта можа зрабіць толькі старшыня). Калі да офісу пачалі зьязджацца журналісты, супрацоўнікі Міністэрства юстыцыі і пракуратуры сышлі, нічога не патлумачыўшы пра разьвіцьцё падзеяў у будучыні. М.Кобаса лічыць, што ў хуткім часе гэтая гісторыя будзе мець працяг.

7 верасня ў г. Слаўгарад супрацоўнікамі раённай міліцыі былі затрыманыя і ўтрымліваліся больш 8 гадзінаў старшыня Магілёўскага аддзяленьня Беларускага Хельсінкскага камітэту У.Краўчанка і сп. В.Меляшкевіч, каардынатар па незалежным назіраньні ў Слаўгарадзкім раёне, якія спрабавалі атрымаць інфармацыю аб сьпісах выбаршчыкаў на выбарчых участках. На затрыманых былі складзеныя пратаколы аб

адміністрацыйным правапарушэнні па арт. 167-3 КаАП. Слаўгарадзкі раённы суд 8 верасня спыніў справу з-за адсутнасці складу правапарушэння ў дзеяннях сп. Краўчанкі У.Л і Мелешкевіча В.Р.

7 верасня ў Шклове Магілёўскай вобласці былі затрыманыя каардынатар ГІ “Незалежнае назіраньне” Аляксандр Фёдараў і назіральнік Уладзімір Осіпаў.

7 верасня каардынатар ГІ “Незалежнае назіраньне” па Шклову Пётр Мігурскі быў выкліканы ў пракуратуру. У гэты дзень у 20.00 шасцьцёра ўзброеных людзей у міліцэйскай форме пастукалі ў дзьверы сп. Мігурскага. Яны адмовіліся прадставіцца і назваць прычыну запозьнегага візіту. Гаспадар не пусціў іх у дом і патэлефанаваў у міліцыю і ў пракуратуру. Пракурор І.Сьніткоў сказаў, што гэта ён даў загад даставіць П.Мігурскага ў пракуратуру. П.Мігурскі сам без суправаджэння накіраваўся ў пракуратуру. І.Сьніткоў абвінаваціў П.Мігурскага па арт. 192 КК РБ: “падлог дакументаў па выбарах ці парушэнне таямніцы галасавання..., якое здзейсненае сябрам камісіі па выбарах Прэзідэнта РБ, выбарчай камісіяй..., ці іншай асобай, якая прымае ва ўстаноўленым заканадаўствам парадку ўдзел у падрыхтоўцы і правядзенні выбараў... Караецца штрафам ці пазбаўленьнем права займаць пэўныя пасады альбо займацца пэўнай дзейнасцю, ці папраўчымі работамі на тэрмін да 2 гадоў, ці абмежаваньнем волі на тэрмін да 5 гадоў, ці пазбаўленьнем волі на той жа тэрмін”. Юрыст ГА ПЦ “Вясна” Валянцін Стэфановіч каментуе: “Гэты артыкул прадугледжвае адказнасць толькі для суб’ектаў, якія ўдзельнічаюць у падрыхтоўцы і правядзенні выбараў. Назіральнік не зьяўляецца службовай асобай”. На наступны дзень аўтамабіль П.Мігурскага спынілі аўтаматчыкі і зноўку даставілі яго ў пракуратуру. На гэты раз уручылі пастанову пра вобыск і ўзялі падпіску аб нявыезьдзе. У доме П.Мігурскага быў праведзены вобыск. Нягледзячы на тое, што ў доме пастаянна гучаць тэлефанаваньні з пагрозамі, П.Мігурскі не зьбіраецца хавацца, а мае намер адстойваць свае інтарэсы ў судзе.

7 верасня вечарам у Крычаве былі адключаныя тэлефоны штабу “Незалежнага назіраньня” і арганізацыі “Кантакт-цэнтр”, якая прымае актыўны ўдзел у кампаніі назіраньня і паралельнага падліку галасоў.

8 верасня ў 17 гадзінаў каля Палацу спорту ў Мінску амапаўцы затрымалі ўдзельніка гурта «NRM» Піта Паўлава і Тамару Мацкевіч, якія разам з групай падлеткаў хацелі запустыць паветраных зьмеяў з перадвыбарчай сімволікай. Адначасова затрымалі больш як 10 непаўнагадовых удзельнікаў акцыі, якія былі апранутыя ў аранжавыя футболкі. Пры затрыманьні амапаўцы жорстка зьбілі

непаўнагадовага Максіма Байкова. На міліцэйскіх варанках усіх затрыманых павезлі ў Цэнтральнае ўпраўленне ўнутраных справаў.

8 верасня назіральнікі ад ГА ПЦ “Вясна” былі пазбаўленыя акрэдытацыі. Старшыня “Вясны” Алесь Бяляцкі тэлеграмай быў выкліканы ў ЦВК. На паседжанні ЦВК яму былі паказаныя чатыры заявы грамадзянаў з Глыбоцкага, Наваградзкага і Сьветлагорскага раёнаў, у якіх паведамлялася, што іх вылучылі ў якасці назіральнікаў ад ГА ПЦ “Вясна” бяз іх ведама (яны, маўляў, нават не з’яўляюцца сябрамі арганізацыі). На паседжанні ЦВК на падставе гэтых заяваў аднагалосна пастанавіла прызнаць несапраўдным вылучэнне ўсіх назіральнікаў — сяброў “Вясны”. Гэта азначае, што паўтары тысячы назіральнікаў, якія ўжо 5 дзён ажыццяўлялі назіранне за галасаваннем, пазбаўленыя свайго статусу. Нягледзячы на гэта, кампанія па назіранні за выбарамі будзе працягвацца, бо застаюцца яшчэ каля 10 тысячаў назіральнікаў ва ўсіх рэгіёнах краіны. Напярэдадні ГА ПЦ “Вясна” атрымала з Мінюсту ліст, датаваны 31 жніўня, з патрабаваннем прадставіць усю справаздачнасць па дзейнасці арганізацыі, спісы сяброў “Вясны”, усе пратаколы вылучэння сваіх сяброў на назіранне за выбарамі Прэзідэнта РБ на працягу двух тыдняў, г.зн. да 14 верасня. Яшчэ некалькі арганізацыяў – ГА «Фонд імя Льва Сапегі» і ГА «Свабодны прафсаюз Беларускі» – атрымалі патрабаванні ЦВК аб прадстаўленні пратаколаў вылучэння назіральнікаў у гэты ж дзень да 17 гадзінаў, інакш іх можа чакаць лёс “Вясны”.

8 верасня незалежнаму назіральніку В.Мяцеліцу ў г.Бялынічы Магілёўскай вобл. аб’яўленае рашэнне суда аб прыцягненні яго да адміністрацыйнай адказнасці – арышце на тэрмін 15 сутак за тое, што ён правёў у сябе на кватэры чатыры семінары для назіральнікаў. На дзесяты дзень яго знаходжаньня ў пастарунку міліцыянеры абшукалі яго гараж і знайшлі налепкі руху “Зубр”. Гэтыя налепкі сталі падставай для абвінавачаньня А. Мяцеліцы ва “ўдзеле ў антыдзяржаўнай дзейнасці, прыніжэнні гонару і годнасці Прэзідэнта РБ” і ўзбуджэнні супраць яго крымінальнай справы. А. Мяцеліцу чакае яшчэ адзін суд. На гэты раз – па крымінальнай справе.

8 верасня ў г. Магілёў міліцыя ўварвалася ў памяшканне, дзе праходзіў сход назіральнікаў, на якім прысутнічала каля 100 чалавек. 25 з іх затрымалі і даставілі ў аддзяленне міліцыі. Праз некалькі гадзін усе яны былі адпушчаныя без складання пратаколаў.

8 верасня ў Кобрыне супрацоўнікі міліцыі затрымалі вучня 8 класа Заляшчука Віктара за перадвыбарчую налепку “Время убирать”. Хлопчыка завялі ў міліцыю і

доўга запалохвалі тым, што адправяць у калонію для непаўнагадовых. Увесь час у яго пыталіся: “Дзе ўзяў налепкі?” Заляшчук адказваў, што даў незнаёмы юнак на вуліцы. Допыт цягнуўся 5 гадзінаў, урэшце хлопчыку дазволілі патэлефанаваць старэйшаму брату. Калі з’явіўся брат, супрацоўнікі міліцыі прапанавалі яму выкупіць малодшага за 15 тысячаў беларускіх рублёў і пляшку гарэлкі. Ніякіх пратаколаў пры гэтым складзена не было.

8 верасня супраць незалежнага назіральніка Пятра Мігурскага пракуратурай Шклоўскага раёну ўзбуджаная крымінальная справа па факце парушэння арт. 192 КК РБ (парушэнне заканадаўства аб выбарах). Назіральніку П. Мігурскаму ставіцца ў віну, што ён нібыта прадставіў несапраўдныя выпіскі з пратаколаў. За дадзеныя дзеянні яму магла пагражаць толькі адміністрацыйная адказнасць. Адвакат С.Цурко пракаментываў сітуацыю так: “Гэта відавочнае ўздзеянне на незалежных назіральнікаў з боку ўладаў дзеля таго, каб адхіліць ад назірання адных і запалохаць іншых”.

9 верасня каля 600 назіральнікаў па Гарадзенскай вобласці, накіраваных на выбарчыя ўчасткі ад ГА “Фонд імя Льва Сапегі”, былі пазбаўленыя акрэдытацыі па рашэнні Гарадзенскай абласной выбарчай камісіі. Прадстаўнікі гэтай арганізацыі па ўсіх астатніх абласцях мелі магчымасць назіраць за ходам выбараў.

9 верасня ў 20.30 на выбарчым участку №11 (СШ №8 г. Маладэчна) пачаўся падлік галасоў. Назіральнік ад ГА БНФ “Адраджэнне” Нэлі Шлойда не палічыла патрэбным сыходзіць з памяшкання, дзе адбываўся падлік галасоў, і яе проста выгналі, сказаўшы: “Мы яшчэ з табой раз’бярэмся”. Пасля доўгіх размоваў Н.Шлойдзе ўсё ж дазволілі вярнуцца, але яе пасадзілі такім чынам, каб яна не магла бачыць, як ідзе падлік. Пасля вяртаньня з ўчастку Н.Шлойда выявіла, што ў яе адключаны тэлефон. Тэлефон быў адключаны таксама ў кватэры каардынатора “Незалежнага назірання” па г.Маладэчна А.Капуцкага.

9 верасня Галіна Васільчанка (жонка каардынатора Грамадзянскай ініцыятывы “Незалежнае назіранне” Васіля Васільчанкі) паведаміла, што з вечара 5 верасня знік яе муж і месцазнаходжаньне яго невядомае. Яе зварот у Клімавіцкі РАУС застаўся безвыніковым. Супрацоўнікі РАУС адмаўляюцца адказваць, дзе знаходзіцца яе муж, пры гэтым яны кажуць, што хочуць яшчэ папрацаваць у міліцыі. Раней В.Васільчанка быў зьбіты старшынёй Клімавіцкага райвыканкаму В.Канавалавым за тое, што хацеў перадаць скаргу ў раённую камісію па выбарах. Пазьней стала вядома, што В.Васільчанка знаходзіцца ў Клімавіцкім РАУС па невядомых падставах.

9 верасня ў 14 гадзінаў пракурор Шклоўскага раёну І.Сьніткоў у адсутнасці адваката зрабіў допыт каардынатора ГІ “Незалежнае назіраньне” па Шклоўскім раёне П.Мігурскага ў сувязі з узбуджанай у адносінах да яго крымінальнай справай па арт.192 КК РБ (нібыта за фальсіфікацыю дакументаў па вылучэнні назіральнікаў). Пры допыце прысутнічаў міжнародны назіральнік АБСЕ Марк Дылен.

9 верасня карэспандэнт газеты “Тыднёвік Магілёўскі” Уладзімір Краўчанка наведаў выбарчы ўчастак Слаўгарадзкага гарадскога шпіталю. Старшыня камісіі Кузьменка паведаміла, што ў памяшканні ўчастку ніякіх сьпісаў для галасавання няма, а таксама, што ёй загадана старшынёй раённай камісіі ніякіх звестак ні журналістам, ні назіральнікам не прадстаўляць. Старшыня раённай выбарчай камісіі Бялова В.М. сказала, што ўсю адказнасць за парушэнні выбарчага заканадаўства яна бярэ на сябе і што яна сапраўды дала ўказанні праводзіць выбары ў такім парадку. Атрымаўшы гэты адказ, Ул. Краўчанка пайшоў у пракуратуру г.Слаўгарад. Падыходзячы да дзвярэй пракурора раёну, ён пачуў гучную размову праз адчыненыя дзверы. Пракурор Слаўгарадзкага раёну адмаўляўся прыняць заявы аб парушэннях ад назіральнікаў і пры гэтым лаяўся нецэнзурнымі словамі. Ubачыўшы ў руках Краўчанкі дыктафон, пракурор Купрэічыкаў запатрабаваў аддаць запіс. Журналіст адмовіўся гэта зрабіць, растлумачыўшы гэта тым, што дыктафон зьяўляецца ягонай прыватнай маёмасцю. Праз дзве гадзіны ў раёне Слаўгарадзкага рынку супрацоўнікі ДАІ спынілі машыну сп. Краўчанкі і паведамілі пра тое, што ім загадана даставіць машыну ў Слаўгарадзкі аддзел міліцыі. У Слаўгарадзкім РАУС начальнік міліцыі Балдышэўскі А.І. у прысутнасці пракурора раёну Купрэічыкава прапанаваў журналісту аддаць дыктафон, але, адтымаўшы адмову, даў указанне пачаць вобыск у машыне. З аўтамабіля супрацоўнікі міліцыі забралі папку з дакументамі, якая належала сябру журналіста Меляшкевічу. Журналіста і ягонага сябра пратрымалі ў аддзяленні каля двух гадзінаў, затым склалі пратакол па надуманых абвінавачваннях і прапанавалі паехаць у суд. У судзе вярнулі ўсе забраныя рэчы.

9 верасня, як указваюць у сваёй заяве ў ЦВК назіральнікі ў Глускай раённай выбарчай камісіі І.Кірын (ГА “Фонд імя Льва Сапегі”) і Я.Чапурышкін (РГА БХК), у 8.00 было адмоўлена ва ўдзеле ў назіранні 11 назіральнікам ад ГА “Беларускі рэспубліканскі клуб выбаршчыкаў” і ГА “Праваабарончы цэнтр “Вясна”, якія прыехалі з Бабруйска і зарэгістраваліся на выбарчых участках Глускага раёну. Пасля адмовы ў допуску на выбарчыя ўчасткі назіральнікі былі затрыманыя супрацоўнікамі Глускага РАУС і дастаўленыя ў райаддзел разам з кіроўцамі прыватных аўтамабіляў, на якіх яны дабіраліся да гораду. Сярод назіральнікаў былі жанчыны, якіх у РАУСе

дапыталі і абшукалі. Вобыск быў праведзены без складання пратаколу і без панятых. Кіроўцам аўтамабіляў, якія падвозілі назіральнікаў у Глуск, інкрымінавалі незаконнае прыватнае возьніцтва і склалі пратаколы аб адміністрацыйным правапарушэнні пасля двух гадзінаў допытаў і вобыску аўтамабіляў. Такім чынам было сарванае назіраньне на 6 участках Глускага раёну.

9 верасня назіральнік ад ТБМ на выбарчым участку №45 Маскоўскага раёну г.Мінску С.Міхноў

9 верасня былі адключаныя інтэрнэт-старонкі незалежных СМІ, інфармацыйных агенцтваў, Праваабарончага цэнтру “Вясна”, “Незалежнага назіраньня”, тэлефоны і факсы ў офісах усіх арганізацыў, якія ўдзельнічалі ў незалежным назіраньні, у тым ліку і рэспубліканскіх. Акрамя таго, былі адключаныя персанальныя кватэрныя тэлефоны і апараты сотавай сувязі ў кіраўнікоў Грамадзянскай ініцыятывы. Не працавалі сотовыя тэлефоны ў журналістаў, якія знаходзіліся ў прэс-цэнтры “Незалежнага назіраньня” ў памяшканьні рэдакцыі газеты “Рабочы”.

10 верасня каардынатар “Незалежнага назіраньня” па Кобрынскім раёне С.Чарніцкі быў выкліканы ў падатковую інспэцыю дзеля праверкі дзейнасьці філіі ГА “Праваабарончы цэнтр “Вясна”.

Адразу пасля выбараў у г. Жабінка назіральнік ад “Незалежнага назіраньня” Г. Самойленка за удзел у кампаніі атрымаў строгую вымову па месцы працы.

На восьмы дзень пасля адбываньня пакараньня ў міліцэйскім пастарунку трапіў у Магілёўскі абласны шпіталь каардынатар незалежнага назіраньня па Клімацкім раёне Васіль Васільчанка. Міліцэйскае кіраўніцтва было вымушанае вызваліць назіральніка пасля таго, як у затрыманага пачало гнаіцца вуха і абвастрыліся іншыя хваробы. Зьняволены адбываў пакараньне ў вельмі цяжкіх умовах. Вось як апісаў умовы ўтрыманьня сам В.Васільчанка: “Мяне пасадзілі разам з крымінальнікамі. Шэсьць чалавек жылі на пяці квадратных метрах. Спалі па чарзе, было вельмі халодна. Усе зьняволеныя палілі, а я з цяжкасьцю пераношу пах тытуню”. В.Васільчанка трапіў у міліцыю па абвінавачаньні ў дробным хуліганстве. Яму прысудзілі 10 сутак пазбаўленьня волі адразу пасля таго, як у магілёўскім шпіталі ён зьняў пабоі, нанесеныя яму кіраўніком мясцовай “вертыкалі” Уладзімірам Канавалавым. Менавіта падчас назіраньня ў прысутнасьці сьведкаў чыноўнік зьбіў В.Васільчанку так, што ў яго лопнула барабанная перапонка вуха. Ва ўсіх медыцынскіх установах Клімавічаў адмовіліся правесць медыцынскую эксьпертызу. Але калі ў Магілёве В.Васільчанка атрымаў адпаведную даведку, пасля вяртаньня ў

Клімавічы знайшліся “сведкі”, якія казалі, што ён ляўся і чапляўся да мінакоў. Трэба сказаць, што такое ж абвінавачанне вылучанае і супраць ягонай жонкі, але судовага рашэння пакуль няма: падчас судовага паседжання ёй стала кепска, і яе з дыягназам “гіпертанія” адвезлі ў мясцовы шпіталь.

12 верасня ў Віцебску камісія па справах непаўнагадовых Кастрычніцкага раёну вынесла наступныя рашэнні па справах падлеткаў, якія актыўна ўдзельнічалі ў перадвыбарчай кампаніі: маці Сьцяпана Цішуціна далі штраф 1 мінімальны заробак; Зьміцер Калашнікаў, Алесь Сухадолаў, Ігар Альшанка атрымалі папярэджанні, апошняга перавялі са спецшколы з гуманітарным ухілам у звычайную па месцы жыхарства; справы Кірыла Волкава і Алеся Горскага перанеслі, таму што на паседжанні не з’явіліся іхнія бацькі. Паседжанні вёў намесьнік старшыні райвыканкаму, адзін з лідэраў мясцовай арганізацыі Камуністычнай партыі Беларусі Павел Лосіч, які падчас перадвыбарчай кампаніі працаваў у камандзе Лукашэнкі.

13 верасня стала беспрацоўнай Нэлі Шлойда, каардынатарка сеткі “Незалежнае назіранне” у Маладэчне. Мінскае кіраўніцтва фірмы “Юніфарм” адхіліла яе ад працы — яна была загадчыцай маладэчанскай аптэкі.

У сярэдзіне верасня, адразу пасля выбараў, пачаліся рэпрэсіі супраць сябра Рады прадстаўніцтва Беларускага Хельсінкскага камітэту Тамары Кот, якая працуе доктаркай у санаторыі Беразіна. З ёю правёў выхаваўчую гутарку галоўны доктар санаторыя Уладзімір Варонін. Ён абвінаваціў жанчыну ў тым, што яна нібыта не агледзела хворых, якія збіраліся галасаваць за Аляксандра Лукашэнку, выганяла іх з кабінету і штурхала ў плечы, а таксама нібыта ў працоўны час агітавала хворых, каб тыя галасавалі супраць Лукашэнкі.

14 верасня ў Бабруйску адбыўся напад на Зьміцера Барышнікава і Алега Буцанца, якія на прэзідэнцкіх выбарах былі назіральнікамі ад “Беларускага рэспубліканскага клубу выбаршчыкаў” і ад Праваабарончага цэнтру “Вясна”. Яны абходзілі кватэры ў Першамайскім раёне гораду і апытвалі жыхароў, якія 9 верасня галасавалі на выбарчым участку №79. Вынікі апытання пра тое, хто і за каго аддаў свой голас, яны зьмясьцілі ў адмысловую тэчку. Але прыблізна а 20-й гадзіне да іх падышлі трое мужчын. Па іхным моцным целаскладзе ды па іхніх паводзінах можна меркаваць, што гэта былі супрацоўнікі структураў. Калі Зьміцер Барышнікаў быў назіральнікам, то бачыў, як старэйшы з іх заходзіў у кабінет старшыні камісіі. Ён назіральніка таксама бачыў ды ведаў у твар. Невядомы выхапіў у Зьміцера з рук тэчку.

14 верасня з Магілёўскага політэхнікуму адлічылі прэс-сакратара магілёўскай філіі Маладога Фронту Зьміцера Букатава. Яго адлічылі з фармулёўкай «За пропускі заняткаў без паважных прычынаў». Зьміцер Букатаў лічыць, што адлічэнне выкліканае ягонай актыўнай палітычнай дзейнасцю. Адміністрацыя політэхнікуму на вучэбнай радзе разгледзела паводзіны яшчэ двух сваіх навучэнцаў Аляксандра Каліты і Аляксандра Паўловіча — удзельнікаў тэатралізаванага прадстаўлення «зуброўцаў» у вёсцы Рыжкавічы Шклоўскага раёну (цэнтр саўгасу “Гарадзец”, якім да свайго прэзідэнцтва кіраваў А.Лукашэнка). Супраць А.Паўловіча распачатая крымінальная справа за абразу гонару і годнасці Аляксандра Лукашэнкі. Аляксандра Каліту і Аляксандра Паўловіча ў тэхнікуме абвінавацілі ў пропуску заняткаў і падробцы медыцынскіх даведак. Самі юнакі сьцьвярджаюць, што ўрачоў прымусілі адклікаць даведкі. Пакуль самадзейныя акторы чакаюць паседжаньня камісіяў, іх аднадумцы з руху «Зубр» Іван Панюціч і Надзея Сулейманова, затрыманыя пасля правядзеньня акцыі «Хочам ведаць праўду» ў жніўні, атрымалі на рукі рашэнне суда Цэнтральнага раёну Магілёву. Івану Панюцічу вынесенае папярэджаньне, а Надзеі Сулеймановай даведзеца выплаціць штраф у 20 мінімальных заробкаў, бо яе дадаткова абвінавацілі ў дробным хуліганстве. Судзьдзя паверыла міліцыянтам, якія сьцьвярджалі, што пры затрыманьні дзяўчына аказвала ім супраціўленьне.

14 верасня з факультэту замежных моваў Магілёўскага дзяржаўнага ўніверсітэту за акадэмічную непаспяховасьць адлічаныя студэнты 3 курсу Ларыёненка Максім і Гальцаў Алесь, якія бралі актыўны ўдзел у выбарчай кампаніі і дапамагалі перакладам назіральнікам ад АБСЕ сп.сп. Б.Маршалу і М.Дылену. Абодва студэнты сапраўды мелі запазычанасьць, але дэканат факультэту працягнуў тэрмін здачы запазычанасьцяў па сесіі для ўсіх студэнтаў да 31 верасня, акрамя М.Ларыёненкі і А.Гальцова. Такім чынам студэнты былі пазбаўленыя магчымасці пераздаць сесію, як іншыя студэнты. Пасля выключэння з універсітэту хлопцы адразу атрымалі позовы ў ваенкамат дзеля прызыву на тэрміновую службу ў войску.

17 верасня актывісту моладзевага руху “Зубр” Андрэю Жукаву вынесенае папярэджаньне за парушэнне арт. 167 ч.10 КаАП РБ (дзейнасць ад імя незарэгістраванай арганізацыі). Ён быў затрыманы супрацоўнікамі міліцыі г.п.Краснапольле за тое, што падчас выбарчай кампаніі расклеіваў партрэты кандыдата ў Прэзідэнты Уладзіміра Ганчарыка. Супрацоўнікі міліцыі правялі несанкцыянаваны вобыск у ягонай кватэры, падчас якога былі знойдзеныя налепкі з лагатыпам руху “Зубр”. Нягледзячы на парушэнні заканадаўства, суд палічыў правамерным вобыск у кватэры Жукава і вынес яму папярэджаньне.

17 верасня ў судзе Ленінскага раёну г. Берасье судзьдзя А. Рэуцкі асудзіў Паліну Панасюк на 5 сутак арышту за правапарушэнне, прадугледжанае арт. 167.1 КаАП РБ – “парушэнне парадку правядзення мітынгаў і пікетаў”. Віна дзяўчыны складалася ў тым, што 19 жніўня ў адным з раёнаў г. Берасье яна раздавала газету “Наша Свабода” і “выказвала свае адмоўныя адносіны да абрання прэзідэнтам А.Лукашэнкі”. П. Панасюк зьяўляецца сябрам ГА ПЦ “Вясна”, але прадстаўнік арганізацыі ня быў дапушчаны да абароны абвінавачваемай, як і адвакат. Апроч таго, судзьдзя ўзбудзіў супраць П. Панасюк другую адміністрацыйную справу за непавагу да суда – яна не атрымала позову, таму і не зьявілася на паседжаньне суда, якое павінна было адбыцца яшчэ 7 верасня. За гэта Паліне пагражае яшчэ да 15 сутак арышту.

18 верасня ў ПЦ “Вясна” зьвярнуўся выкладчык сельскагаспадарчага тэхнікуму ў пасёлку Сьмілавічы Чэрвеньскага раёну Мінскай вобласці Нікіцін Аляксандр, які паведаміў наступнае: “Я працаваў ў Сьмілавіцкім сельскагаспадарчым тэхнікуме з 1964 году. 5 верасня мяне запрасілі да дырэктара, дзе ён абвясціў мне, што педнагрузку з мяне зняў без ніякага тлумачэння прычыны. Цяпер я хачу аднавіцца на працы...” Разам з тым Нікіцін Аляксандр прадставіў у ПЦ “Вясна” шэраг дакументаў, сярод якіх загад дырэктара тэхнікума: “У сувязі з выяўленьнем фактаў правядзення антыдзяржаўнай палітыкі ў сельскагаспадарчым тэхнікуме (студэнцкія інтэрнаты, навучальныя карпусы і інш.), прыніжэннем гонару і годнасьці кандыдатаў у Прэзідэнты РБ загадваю – Нікіціна Віталя Аляксандравіча, Нікіціну Лілію Леанідаўну, Кухаронак Валянціну Іванаўну папярэдзіць пра недапушчальнасьць распаўсюджаньня на тэрыторыі тэхнікуму брашураў, газетаў, лістовак і іншага друку, дзе прыніжаецца гонар і годнасьць Прэзідэнта РБ, кандыдатаў у Прэзідэнты РБ. 05.09.2001 г. Дырэктар тэхнікуму Пілуй Н.Ф”. Прадставіў А.Нікіцін таксама і адказ з прафкаму: “На Вашую заяву ў прафкам Сьмілавіцкага сельгастэхнікуму паведамляем, што, згодна арт.1, пункт 1 Працоўнага кодэксу, наймальнік мае права заключаць і скасоўваць працоўныя дамовы з супрацоўнікамі. Прафкам у дадзеным пытаньні нічым дапамагчы ня можа”.

25 верасня стала вядома, што пазбаўлены месячнага заробку і атрымаў вымову рэдактар Магілёўскага абласнога радыё Генадзь Мартынаў за тое, што ён насіў майку «Скажам дурню – не!» і распаўсюджваў іх сярод супрацоўнікаў. Старшыня абласнога тэлерадыёаб’яднаньня Яўген Мельнікаў у загадзе адзначыў, што пазбаўляе свайго падначаленага заробку за парушэнне працоўнай дысцыпліны. Акрамя гэтага, журналіста абвінавацілі ў вывешваньні партрэта Уладзіміра Ганчарыка на рабочым месцы і неаб’ектыўным асьвятленьні сустрэчы

Аляксандра Лукашэнкі і кемераўскага губернатара Амана Тулеева. Журналіста зьбіраліся пакараць за гэты ўчынак больш жорстка. Першапачаткова яго зьбіраліся звольніць з працы і прапанавалі яму напісаць заяву па асабістым жаданні. Раздражненне кіраўніцтва абласнога тэлерадыёаб'яднання выклікаў ня толькі гэты ўчынак. Генадзь Мартынаў стаў намеснікам каардынатора “Незалежнага назірання” па Магілёўскай вобласці і актыўна ўдзельнічаў у кантролі за прэзідэнцкімі выбарамі.

28 верасня адміністрацыйная камісія пры выканкаме Слуцкага раённага савету разгледзела адміністрацыйны пратакол на Сяргея Сарагаўца, скла-дзены на яго 8 верасня за распаўсюджанне матэрыялаў аб адзіным кандыдаце ў Прэзідэнты ад шырокай грамадзянскай кааліцыі. С.Сарагавец быў прызнаны вінаватым у парушэнні арт. 172 ч.3 КаАП РБ – «распаўсюджанне друкаваных выданьняў, вырабленых з парушэннем устаноўленага парадку» і аштрафаваны на 10 мінімальнага заробкаў.

1 кастрычніка звольнены з пасады галоўнага архітэктара Бялыніцкага раёну В.Дзімітрыадзі, які падчас выбарчай кампаніі зьбіраў подпісы за вылучэнне кандыдатам у прэзідэнты С.Калякіна, а таксама ўдзельнічаў у незалежным назіранні за выбарамі. Фармальна прычына звальнення ўказаная наступная: “невывананне службовых абавязкаў і правілаў працоўнага распарадку”.

2 кастрычніка ў судзе Ленінскага раёну Горадні судзьдзя Дзьмітры Дземчанка разглядаў матэрыялы адміністрацыйнай справы, складзеныя на давераную асобу Уладзіміра Ганчарыка Мікалая Сяляніка. У матэрыялах справы сьцьвярджалася, што спадар Сялянік зьяўляўся арганізатарам несанкцыянаванага мітыngu 30 жніўня, на якім выступаў Ул. Ганчарык. Мікалай Сялянік патлумачыў у судзе, што ён падаў заяўку, каб правесці сустрэчу з выбаршчыкамі на плошчы Леніна, а таксама яшчэ ў трох месцах. Гарвыканкам даў адказ: ня можам аказаць садзеяння і даць згоду. У Ленінскай раённай выбарчай камісіі адказалі болей канкрэтна: “Адмовіць. Сустрэчы праводзіць толькі ў памяшканнях”. Даверанай асобе выдалі пры гэтым складзены камісіяй графік сустрэчаў з кандыдатамі. Графік гэты ня быў ні з кім узгоднены і не зацьверджаны. На судзе высветлілася, што перадвыбарчы мітынг прайшоў без заўвагаў і парушэнняў грамадзкага парадку, аднак пракуратура запатрабавала, каб міліцыя правяла праверку і каб арганізатараў прыцягнулі да адказнасці. Так зьявіўся пратакол аб правядзеньні недазволенага мітыngu. Судзьдзя накіраваў матэрыялы справы назад у міліцыю.

5 кастрычніка ў Праваабарончы цэнтр «Вясна» звярнулася П.Яфімава, жыхарка пас. Гудагай Астравецкага раёну, якая зьяўлялася незалежным назіральнікам на прэзідэнцкіх выбарах. Яна паведаміла, што за ўдзел у кампаніі назірання адразу пасля выбараў была звольненая з працы білетнага касіра на станцыі Гудагай, дзе прапрацавала 8 гадоў.

9 кастрычніка ў гарадзкім пасёлку Шаркаўшчына судзьдзя раённага суда Максімовіч вынесла рашэнне аштрафаваць на 3 мінімальныя заробкі каардынатар па назіранні Васіля Грамовіча. Справа ў тым, што старшыня ўчастковай камісіі Мар'ян Паўловіч звярнуўся ў суд, палічыўшы, што каардынатар распаўсюдзіў недакладныя звесткі і абразіў яго ў сваёй заяве пракурору. Заява звяртала ўвагу прадстаўніка закону на тое, што старшыня камісіі прыехаў да назіральніка Міколы Лук'яненкі і, па словах апошняга, спытаўся: ці не баіцца грузчык хлебазаводу застацца пасля выбараў бяз працы? Факту сваёй размовы сам-насам з Лук'яненкам Паўловіч не адмаўляў, але заявіў, што прыяжджаў прапанаваць таму працу дыспэтчара. Судзьдзя вырашыла, што факт ціску на назіральніка не даказаны, а таму скарга Васіля Грамовіча ўтрымлівае паклёп.

10 кастрычніка ў Праваабарончы цэнтр «Вясна» звярнуўся жыхар г. Ашмяны Сьцяпан Корзан, каардынатар незалежнага назірання па Ашмянскім раёне на прэзідэнцкіх выбарах. Ён працаваў да апошняга часу ў Ашмянскіх электрасетках інжынерам па падрыхтоўцы кадраў. С.Корзан паведаміў, што з 31 верасня з ім не быў працягнуты кантракт на працоўным месцы. Ён напісаў заяву дырэктару прадпрыемства, дзе ўказаў, што мае дваіх дзяцей школьнага ўзросту і згодзен працаваць на любой пасадзе, але яму адмовілі. Пасля звальнення С.Корзан ня можа нідзе ўладкавацца на працу, хаця мае добрую адукацыю інжынера сувязі і ў ягонай працоўнай кніжцы 92 падзякі і граматы.

11 кастрычніка Лоеўскі раённы суд адмовіў Валерыю Канапляніку ў аднаўленьні на працоўным месцы ў раённым вузьле сувязі, дзе ён працаваў 11 гадоў паштальёнам суправаджэння. Сябра Аб'яднанай грамадзянскай партыі, кіраўнік мясцовага клубу выбаршчыкаў, актывіст грамадзкага аб'яднання «Карані» Валеры Канаплянік напрыканцы жніўня, калі ішла перадвыбарчая кампанія, у вёсцы Малінаўка на 5 хвілінаў зайшоў на выбарчы ўчастак, дзе пацікавіўся, якія дакументы патрэбныя для акрэдытацыі на ўчастку незалежным назіральнікам. Участковая камісія паведаміла пра візіт Канапляніка ў райвыканкам. На наступны дзень на працы вымусілі Валерыя Канапляніка напісаць заяву пра звальненне, інакш, папярэдзілі, што звольняць за недавер. І хаця пасля выходных Валеры Канаплянік папрасіў ануляваць заяву, адміністрацыя пошты адмовіла яму. Тады В.Канаплянік

з'вярнуўся ў суд, але апошні не знайшоў падставаў аднавіць яго на працы, паколькі адсутнічаюць, на яго думку, факты псіхалагічнага ўціску.

12 кастрычніка ў гарадзкім судзе г. Салігорск судзьдзя Каляда разглядала адміністрацыйную справу Аляксандра Талпекі, старшыні райкаму прафсаюзаў работнікаў адукацыі Федэрацыі прафсаюзаў Беларускай. Яму інкрымінавалі распаўсюджаньне ўлётак за кандыдата ў Прэзідэнты Уладзіміра Ганчарыка сярод супрацоўнікаў гарвыканкаму. У выніку разгляду справы судзьдзя вынесла рашэнне пакараць Аляксандра Талпеку штрафам у адзін мінімальны заробак.

15-16 кастрычніка ў судзе Ленінскага раёну г.Берасьця адбывалася судовое паседжаньне па адміністрацыйнай справе Рыгора Варвашэвіча. Яго абвінавачвалі па арт. 166 КаАП РБ – “непадпарадкаваньне законным патрабаваньням супрацоўнікаў міліцыі” і 167.3 КаАП РБ – “парушэньне заканадаўства аб выбарах”. Абараняў інтарэсы Р.Варвашэвіча ў судовым працэсе прадстаўнік Брэсцкага абласнога аддзяленьня ПЦ “Вясна” Уладзімір Малей. Судзьдзя А.Міранюк вынес пастанову – аштрафаваць Р.Варвашэвіча на 7 мінімальных заробкаў.

19 кастрычніка суд Крупскага раёну Мінскай вобласьці разглядаў зыск настаўніка Андрэя Аляхновіча да Крупскага РАНА адносна ўзнаўленьня на працоўным месцы. Андрэй Аляхновіч быў звольнены з пасады сацыяльнага педагога СШ №1 г.Крупкі за актыўны ўдзел у агітацыйнай кампаніі па выбарах Прэзідэнта РБ. Звольнены А.Аляхновіч быў па арт. 47.3 Працоўнага кодэксу за ўчынак, які несумяшчальны з пасадай настаўніка. Сам факт звальненьня Аляхновіча сьведчыць пра існаваньне ў Беларусі “забароны на прафесію” для тых, хто нязгодны з палітыкай Лукашэнкі. У судзе Крупскага раёну адказчыкам па зыску Аляхновіча высупаў загадчык РАНА Анатоль Зайцаў. Адказчык сьцьвярджаў, што Аляхновіч “выкарыстоўваў вучняў дзеля дасягненьня сваіх мэтаў. Уцягваў іх у антыдзяржаўную дзейнасьць, выходзіў нігілізм у адносінах да дзяржавы”. На судзе ў якасьці адказчыка выступалі бацькі вучняў і калегі Аляхновіча, якія характарызавалі яго як высокага прафесіянала і цудоўнага педагога. Судзьдзя Васіль Панкратаў прыпыніў разгляд справы да таго часу, пакуль ня будуць атрыманыя адказы з пракуратуры і Мінскага абласнога суда, куды А.Аляхновіч накіраваў скаргі аб адмене адміністрацыйнага спагнаньня.

22 кастрычніка судзьдзя суда Клічаўскага раёну Камар А.В. вынес пастанову аб узнаўленьні на працы выкладчыка нямецкай мовы Клічаўскага аграрна-тэхнічнага каледжу Людмілы Гушчы, якая падчас прэзыдэнцкіх выбараў каардынавала незалежнае назіраньне ў Клічаўскім раёне, і за актыўную грамадзкую дзейнасьць

была звольненая з працы. Суд палічыў яе звальненне незаконным і пастанавіў спагнаць з каледжу на карысьць Людмілы Гушчы аплату за час вымушанага прагулу з 5 верасня па 22 кастрычніка, а таксама маральную шкоду ў суме 25 000 рублёў.

24 кастрычніка віцебскі прадпрымальнік Васіль Ігнаценка, у якога напярэдадні прэзідэнцкіх выбараў сканфіскавалі 5 тысячаў футболак з надпісам «Скажы дурню не!», быў прымусова дастаўлены ў абласны камітэт па фінансавых расьследваньнях. Ад яго патрабавалі паказаньняў, якія б далі падставы абвінаваціць Віцебскі цэнтр моладзевых ініцыятываў «Контур» у па-застатутнай палітычнай дзейнасьці, у прыватнасьці, арганізацыі на Віцебшчыне кампаніі «Выбірай». Паводле выніку праверак фінансавых органаў нібыта за парушэньні ў прадпрымальніцкай дзейнасьці актывіст цэнтру «Контур» Васіль Ігнаценка быў аштрафаваны на 500 тысячаў беларускіх рублёў, а на цэнтр «Контур», паводле словаў сьледчых, былі накладзеныя адразу некалькі штрафаў агульнай сумай 8 мільёнаў рублёў.

26 кастрычніка судзьдзя суда Слуцкага раёну і г. Слуцк Шчупікаў А.В. скасаваў абвінавачаньне адміністрацыйнай камісіі райвыканкаму на адрас актывісткі АГП, настаўніцы з мястэчка Вежы Зінаіды Цімошак. Яе абвінавачвалі ў тым, што яна 8 верасня распаўсюджвала ў вёсцы Гацук выпуск газеты “Народны Прэзідэнт” без выходных дадзеных. Суд пастанавіў, што яе знаходжаньне ў легкавіку, дзе міліцыянты тады знайшлі стос асобнікаў “Народнага Прэзідэнта”, не даказвае, што спадарыня Цімошак займалася недазволеным распаўсюджаньнем выданьня.

29 кастрычніка ў судзе Чэрвеньскага раёну Мінскай вобласьці адбылося паседжаньне па зыску выкладчыка Аляксандра Нікіціна да Сьмілавіцкага сельскагаспадарчага тэхнікуму аб узнаўленьні на працоўным месцы. Судовае паседжаньне па зыску А.Нікіціна было перанесенае на 1 лістапада ў сувязі з хадайніцтвам пракурора выклікаць у суд дырэктара тэхнікуму Мікалая Пілуя і яшчэ раз заслухаць завуча.

30 кастрычніка ў Гарадзенскім раённым судзе Мячыслаў Гіруць і Тадэвуш Гавін атрымалі папярэджаньні за падзеі, зьвязаныя з мінулымі прэзідэнцкімі выбарамі. М.Гіруць быў даверанай асобай Ул.Ганчарыка, а Т.Гавін – сябрам абласнога штабу Ул.Ганчарыка. Судзьдзя наступным чынам абгрунтаваў іхнюю віну: 7 верасня ў мястэчку Сапоцкін Гарадзенскага раёну ў школе яны правялі з бацькамі вучняў незапланаваны сход. У школу іх ніхто не запрашаў, і школа – ня месца для палітыкі. Спачатку сустрэча з М.Гіруцём у межах прэзідэнцкай кампаніі была запланаваная ў мясцовым Доме культуры. Аднак там нікога не было, бо ўлады “папрасілі” людзей не хадзіць на сустрэчу. А ў школе якраз адбываўся бацькоўскі

сход. Дырэктар школы Зарэцкая спачатку паабяцала, што госьці выступяць пасля заканчэння сходу. Але потым прапанавала бацькам пайсці з настаўнікамі ў класы. У выніку міліцыянты склалі пратакол аб несанкцыянаваным сходзе.

1 лістапада ў Чэрвеньскім раённым судзе адбылося чарговае паседжань-не па зыску выкладчыка Аляксандра Нікіціна да Сьмілавіцкага сельскагаспадарчага тэхнікуму пра аднаўленьне на працы. Справа была перапыненая ў сувязі з прызначэньнем крыміналістычнай экспэртзы, бо тэкст загаду і працоўнага кантракту відавочна мелі падчысткі і выпраўленьні.

1 лістапада намесьнік старшыні Маладога Фронту Яўген Скочка быў выкліканы ў пракуратуру Гомельскай вобласьці, дзе разглядалася ягоная заява аб парушэньні выбарчага заканадаўства падчас выбараў Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь. Рэч у тым, што як выбаршчыку Я. Скочку не было дазволена прагаласаваць у дзень выбараў ні па месцы жыхарства ў Гомелі, ні па месцы працы ў Мінску. Яму казалі, што ягонае прозьвішча проста не паспелі ўнесці ў выбарчыя сьпісы. Акрамя гэтага, калі Я. Скочка зьявіўся на ўчастак і запатрабаваў свой бюлетэнь, дзяжурны міліцыянт, які гартаў сьпісы выбаршчыкаў, паспрабаваў унесці туды ягонае прозьвішча, чым фактычна спрабаваў выконваць функцыі сябра камісіі. Зважаючы на відавочнае парушэньне выбарчага заканадаўства, Я. Скочка накіраваў дзьве заявы на імя старшыні ўчастку №11 Навабеліцкага раёну Гомелю, і заяву ў Генпракуратуру з выкладам усіх фактаў парушэнняў і патрабаваньнем прызнаць выбары незаконнымі і ўзбудзіць крымінальную справу супраць А. Лукашэнкі ў справе фальсіфікацыі выбараў. Пракурор Гомельскай вобласьці сп-ня Чарнабай зацікавілася фактамі, выкладзенымі ў заяве, акрамя, безумоўна, справы супраць Лукашэнкі, і паабяцала зрабіць адпаведныя захады.

12-13 лістапада ў судзе Крупскага раёну працягнуўся разгляд справы па зыску настаўніка СШ №1 Андрэя Аляхновіча да Крупскага РАНА па аднаўленьні на працы. Адказчык, загадчык Крупскага РАНА Анатоль Зайцаў, сказаў: “Гэта ня суд над палітычным змагаром, гэта чыстая крымінальшчына. Ён выкарыстоўваў дзяцей як зброю. Пад выглядам настаўніка ён выходзіў “пятую калону” ў школе”. Падчас судовых спрэчак абаронца А.Аляхновіча Святлана Гарбаток сьцьвярджала, што адміністрацыйнае парушэньне, якое стала падставай дзеля звальненьня з працы настаўніка, не насіла амаральнага характару, звальненьне зьяўляецца незаконным і носіць выразна палітычны характар. Святлана Гарбаток сказала: “Высокі суд, справа аб аднаўленьні на працы Андрэя Аляхновіча носіць выключна ацэначны характар, паколькі матывіроўкай у загадзе аб звальненьні было менавіта здзяйсненьне Аляхновічам амаральнага ўчынку. Такім чынам, лічу неабходным вызначыць: ці

насілі дзеянні Аляхновіча амаральны характар. У загадзе аб звальненні сказана, што амаральнасць Аляхновіча заключаецца ў тым, што ён уцягнуў непаўнагадовых у здзяйсненне адміністрацыйнага правапарушэння. Для вызначэння ў дзеяннях Аляхновіча амаральнага характару патрэбна ўстанавіць адсутнасць альбо наяўнасць наступных фактаў. Першае: факт здзяйснення Аляхновічам і непаўнагадовымі адміністрацыйнага правапарушэння. Другое: факт уцягнення Аляхновічам дзяцей у здзяйсненне адміністрацыйнага правапарушэння. Трэцяе: высветліць, ці насілі гэтыя самыя адміністрацыйныя правапарушэнні амаральны характар. Вельмі дзіўным уяўляецца той факт, што Аляхновіч за адны і тыя ж дзеянні падвергнуты адміністрацыйнаму спагнанню двойчы. Я лічу, што гэта прававы нонсенс. Што тычыцца таго, ці ўцягнуў Аляхновіч непаўнагадовых у здзяйсненне адміністрацыйнага правапарушэння, я хачу звярнуць увагу суда на тое, што было высветлена на судовым паседжанні: з дзецьмі ў Аляхновіча адбылася папярэдняя размова аб тым, што зараз ідзе агітацыйная перадвыбарчая кампанія, што можна выказвацца за альбо супраць таго ці іншага кандыдата. Апрача таго, як бачна з тлумачальных дзяцей, яны разумелі, які характар маюць налlepкі. Пагадзіўшыся распаўсюджваць налlepкі, дзеці зрабілі свой ўсвядомлены выбар і цалкам адказвалі за свае дзеянні. Апрача таго, у судовым паседжанні было высветлена, што залежнасці дзяцей ад Аляхновіча не было – вынікі іх вучобы ад яго не залежалі. Ці насілі дзеянні Аляхновіча характар амаральны? Дзеянні могуць быць амаральнымі, калі дзяцей вучаць кепскаму з пункту гледжання маралі, з пункту гледажання ўстойлівых уяўленняў людзей пра дабро і зло: нячэснаму, несправядліваму, кепскаму. Можна гаварыць аб амаральных дзеяннях, калі б настаўнік уцягнуў дзяцей у крадзёж, расьпіцьцё сьпіртных напояў. У дадзеным выпадку вельмі складана гаварыць пра тое, што былі парушаныя менавіта нормы маралі. Дадае правапарушэнне – парушэнне спецыфічных нормаў закону, а не маралі. Звальненне Аляхновіча насіла палітычную афарбоўку. Сапраўдныя прычыны – не амаральнасць, а палітычныя перакананні Аляхновіча. Аляхновіч быў звольнены незаконна, па палітычных матывах”. Пракурор у ходзе судовых спрэчак запатрабаваў адмовіць у задавальненні зыску ў поўным аб’ёме і заявіў, што выказваць свае палітычныя меркаванні і задавальненні сучасным станам у грамадстве можна толькі на сваёй кухні, а не сярод вучняў. На гэтыя словы А.Аляхновіч адказаў, што “зараз нас на кухні ўжо немагчыма ўсіх загнаць”. Судзьдзя Васіль Панкратаў вынес рашэнне — не задаволіць зыск па аднаўленьні на працы настаўніка Андрэя Аляхновіча да РАНА Крупскага раёну.

5 лістапада настаўніка фізікі і матэматыкі Леаніда Сьвеціка, які быў на 1 месяц запрошаны адміністрацыяй Крычаўскай СШ №5 для выкладання фізікі, выгналі з

класа пасярод уроку. Прычынай гэтаму паслужыла тое, што сп. Сьвецік кіруе грамадзкай арганізацыяй, якая залічаная мясцовымі ўладамі ў разрад “апазіцыйных”. Справа ў тым, што настаўніца, якая працуе ў школе на пастаяннай аснове, была накіраваная ў Магілёў на курсы павышэння кваліфікацыі. Такім чынам, з’явілася патрэба замяніць яе, і выбар адміністрацыі школы паў на Леаніда, які мае 12 гадоў настаўніцкага стажу, мае спецыяльныя навуковыя работы і лічыцца ў раёне вопытным і дасведчаным педагогам. Да таго ж зараз ён зьяўляецца часова непрацуючым, і, адпаведна, можа прысьвяціць асабісты час вучэбнаму працэсу. Аднак новаму настаўніку ўдалося правесці толькі 1 урок. На сярэдзіне другога ў школу прыехаў загадчык раённага аддзела адукацыі Крычаўскага райвыканкаму М. Мазок і наклаў забарону на прафесійную дзейнасць Леаніда Сьвеціка. Ён вымушаны быў пакінуць школу, а ўрок фізікі ў 8б класе так і застаўся няскончаным. На думку сп. Сьвеціка, такім чынам улады помсцяць яму за арганізацыю і правядзеньне кантролю за выбарамі Прэзідэнта на Крычаўшчыне, а таксама за суд, які ён выйграў у чыноўнікаў мясцовага выканкаму.

16 лістапада стала вядома, што звольнены з пасады дырэктара раённай жыллёва-камунальнай гаспадаркі старшыня Шклоўскай раённай арганізацыі БНФ “Адраджэнне” Рыгор Костусеў. Ціск па месцы працы на Рыгора Костусева ўзмацніўся пасля таго, як ён стаў старшынёй раённай ініцыятыўнай групы Сямёна Домаша. Спачатку яму намякнулі, што ён павінен сысці з гэтай пасады, і калі ён не пагадзіўся, адкрыта сказалі, што ён павінен сысці і прапанаваць пасаду галоўнага механіка гэтай арганізацыі. З цягам часу Р.Костусеў ня вытрымаў і напісаў заяву па ўласным жаданні і зусім сышоў з гэтай пасады, бо працаваць стала немагчыма.

29 лістапада ў Магілёве судзьдзя Дзядкова распачала разгляд адміністратыўнай справы Віктара Ясюкевіча і Тамары Леўскай, якія ўваходзілі ў склад ініцыятыўнай групы Уладзімера Ганчарыка. Магілёўцы былі затрыманыя падчас агітацыі за Уладзімера Ганчарыка. Супраць Віктара Ясюкевіча і Тамары Леўскай тады распачалі крымінальную справу за супраціў міліцыянту, які запатрабаваў перанесці агітацыю ў іншае спецыяльна вызначанае месца, а калі яны адмовіліся, схопіў за горла спадара Ясюкевіча і паваліў яго на зямлю. Потым В.Ясюкевіча і Т.Леўскую затрымалі і адвезлі ў пастарунак, дзе іх утрымлівалі тры сутак. Падчас следства следчыя перакваліфікавалі справу з крымінальнай у адміністратыўную.

13 снежня ў судзе Чыгуначнага раёну г.Гомелю працягвалася слуханне адміністратыўнай справы аб парушэнні актывістам руху “Зубр” і старшынёй гарадскога моладзевага цэнтру “Гарт” Сяргеем Адзінцом Дэкрэту прэзідэнта РБ №8

“Аб некаторых мерах па ўдасканаленьні парадку атрымання і выкарыстання замежнай бязвыплатнай дапамогі”. Рэч у тым, што 10 жніўня ў парадку крымінальнае справы аб графіці ў арганізацыі была канфіскаваная ўпраўленьнем КДБ па Гомельскай вобласці аргтэхніка коштам прыкладна ў 4 тысячы даляраў ЗША. Крымінальная справа з часам была спыненая, але тэхніку “Гарту” так і не вярнулі. Падатковая інспекцыя па Чыгуначным раёне, зыходзячы з дадзеных КДБ, сьцьвярджае, што тэхніка выкарыстоўвалася не па прызначэнні, а для правядзення незалежнага назірання за ходам прэзідэнцкіх выбараў, чым і быў парушаны згаданы дэкрэт. У такім выпадку аргтэхніка будзе падлягаць канфіскацыі. Доказы юрыста Леаніда Судаленкі, які прадстаўляў у судзе інтарэсы Сяргея Адзінца, не былі прынятыя пад увагу, і судзьдзя Ганна Новік хадайніцтва аб устанаўленьні правапарушэння адхіліла. На наступнае судовае паседжаньне, якое прызначанае на 20 сьнежня, судзьдзя пастанавіла запытаць матэрыялы спыненай адносна “Гарту” крымінальнай справы.

18 сьнежня стала вядома, што ў Магілёве за ўдзел у кампаніі «Выбірай!» з 3 курсу хіміка-тэхналагічнага факультэту Магілёўскага дзяржаўнага тэхналагічнага інстытуту адлічаны студэнт Максім Гараіпаў. Афіцыны загад аб адлічэнні падпісаў рэктар інстытуту Чыжык І.А., і прычынай адлічэння названы пропуск заняткаў без уважлівых прычынаў. Аднак працэдура адлічэння была праведзеная з парушэннем, паколькі, згодна са Статутам МДТІ, спачатку за дадзенае парушэнне павінна было быць вынесенае папярэджаньне. Таксама прафсаюз студэнтаў, сябрам якога зьяўляецца М.Гараіпаў, ня даў згоды на адлічэнне свайго сябра. Сапраўднай жа прычынай адлічэння Максіма Гараіпава зьяўляецца ягонае актыўнае дзейнасьць у нядаўна скасаванай студэнцкай арганізацыі «Задзіночаньне беларускіх студэнтаў» і ўдзел у кампаніі «Выбірай!». Сябры Магілёўскага аддзяленьня БХК зьбіраюцца аспрэчваць незаконны загад рэктара МДТІ у судзе.

20 сьнежня напісаў заяву аб тым, што ня можа ўладкавацца на працу пасля звальненьня былы рабочы Гарадзенскага аб’яднаньня “Азот” Юры Кохна. Падчас выбарчай кампаніі ён зьяўляўся назіральнікам ад Праваабарончага цэнтру “Вясна” на выбарчым участку ў вёсцы Жукевічы Гарадзенскага раёну, дакладней, у дзень выбараў ён ня быў дапушчаны назіраць за працэсам выбараў, як і ўсе назіральнікі ад гэтай арганізацыі. Але ягонае дзейнасьць не засталася незаўважанай адміністрацыяй “Азоту”, і ў канцы кастрычніка ён быў звольнены. Спачатку была створаная камісія нібыта дзеля атэстацыі на працоўным месцы (хаця такая атэстацыя павінна была праводзіцца толькі ў 2002 годзе), якая “зрабіла выснову”, што Юры Кохна ня можа працягваць працаваць вагоннікам на прадпрыемстве. Пры гэтым начальнік цэху, у

якім працаваў Ю.Кохна, сказаў: “Хочаш палітыкаваць, дык зараз у цябе на гэта будзе шмат часу”.

21 снежня ў Праваабарончы цэнтр “Вясна” звярнуліся Сяргей Ляшкевіч і Максім Стасюкевіч, якія таксама паведамілі пра звальненні іх з працоўных месцаў. Ляшкевіч Сяргей з г. Шчучыну працаваў на прадпрыемстве “Руткевічы”, сярод супрацоўнікаў якога падчас выбарчай кампаніі актыўна вёў размовы, распаўсюджваў літаратуру. На гэтую дзейнасць звярнула ўвагу кіраўніцтва, і ў хуткім часе С.Ляшкевіч быў выкліканы да дырэктара, які прапанаваў хлопцу звольніцца па асабістым жаданні, бо ў адваротным выпадку будзе знойдзена прычына, каб звольніць яго па артыкуле. С.Ляшкевіч працаваў у штабе кандыдата ў прэзідэнты С.Домаша, збіраў за яго подпісы, а калі С.Домаш зняў сваю кандыдатуру, працягваў працаваць у штабе Ул.Ганчарыка. Стасюкевіч Максім з в.Парэчча Гарадзенскага раёну працаваў акампаніятарам у аддзеле культуры санаторыя “Парэчча”. Адпрацаваў на гэтай пасадзе сем месяцаў, а пасля выбарчай кампаніі ў канцы верасня быў звольнены. Падчас кампаніі М.Стасюкевіч быў затрыманы міліцыяй за распаўсюджанне ўлётак пра адзінага кандыдата. Адміністрацыі санаторыя было пра гэта вядома, і ў канцы верасня дырэктар А.М.Калодка папрасіў М.Стасюкевіча звольніцца па сваім жаданні.

21 снежня ў судзе Фрунзенскага раёну г. Мінску адбыўся разгляд адміністрацыйнай справы па факце збіцця ўдзельнікаў сустрэчы з выбаршчыкамі, сяброў ініцыятыўнай групы адзінага кандыдата ад апазіцыі Уладзіміра Ганчарыка падчас выбарчай кампаніі на станцыі метро Пушкінская 2 верасня. Да сяброў ініцыятыўнай групы Ігара Крэбса і Дар’і Каткоўскай падышлі невядомыя маладыя людзі і жорстка збілі іх. Пры гэтым Дар’і Каткоўскай наносіліся ўдары па галаве. У аднаго з пацярпелых мінаўкоў, які заступіўся за агітатараў, было выяўленае лёгкае сатрасенне мозгу. Хуліганы былі затрыманыя супрацоўнікамі міліцыі і дастаўленыя ў ГАМ №3 Фрунзенскага раёну Мінску. Аднак пасля тлумачэнняў затрыманыя Кошаль Зьміцер і Ляскоўскі Сьвятаслаў былі адпушчаныя. У выніку разгляду справы З.Кошаль быў прызнаны невінаватым, бо пацярпелыя і сьведкі ня здолелі даказаць, што менавіта ён наносіў пабоі. С.Ляскоўскі быў прызнаны вінаватым і атрымаў штраф у памеры 3 мінімальныя заробкі. Пацярпелыя не задаволеныя такім рашэннем і збіраюцца звяртацца ў суд аб матэрыяльным спагнанні стратаў, нанесеных іх здароўю.

У снежні стала вядома, што звольненая 13 верасня з пасады загадчыцы аптэкі ў г.Маладэчна Нэлі Шлойда, якая зьяўлялася раённым каардынатарам па незалежным назіранні, ужо чатыры разы абскарджвала сваё звальненне, але

Маскоўскі суд г.Мінску прыняў рашэньне аб адмове ва ўзнаўленьні жанчыны на працоўным месцы.

ФАКТЫ ЖОРСТКАГА АЛЬБО НЕГУМАННАГА АБЫХОДЖАНЬНЯ З УДЗЕЛЬНІКАМІ АКЦЫЯЎ АПАЗІЦЫ, ЗАТРЫМАНЫМІ І ЗЬНЯВОЛЕНЫМІ

У **ноч з 5 на 6 студзеня** ў Віцебскай працоўнай калоніі №1 для непаўнагадовых злачынцаў адбыўся бунт зьняволеных, які быў жорстка перапынены з дапамогай штурму казармы амапаўцамі. Прычынай масавых беспарадкаў, па адной з версіяў, стала зьмяшчэнне ў ізалятар некалькіх зьняволеных за курэнне. Непаўнагадовыя вязьні, заблакаваўшыся ў адной з казармаў, сталі патрабаваць вызвалення сваіх таварышаў. Потым дадаліся яшчэ патрабаваньні адмены хаджэння строем з песьнямі, дазволу забіраць з сабою са сталоўкі недаедзеныя прадукты і нарэшце — зьмены адміністрацыі турмы... Падчас штурму амапаўцы ўжывалі гумаваыя дубінкі і сьлезацечны газ. Ёсьць пацярпелыя з абодвух бакоў.

6 лютага ў Гомелі ў судзе Чыгуначнага раёну пачаўся судовы працэс у дачыненні да супрацоўнікаў Цэнтральнага РАУС гораду, што 31 сакавіка мінулага году зьбілі трох хлопцаў. Маладых людзей затрымалі каля іх дому і пагражаючы фізічнай расправай, прымушалі прызнацца ва ўчыненні разбойнага нападу, які адбыўся ў суседнім доме. У РАУС прызнаньне ў хлопцаў выбівалі сілай. Адзін з пацярпелых у скарзе на імя пракурора напісаў, што пяцёра супрацоўнікаў міліцыі зьбівалі яго папераменна гумавай дубінкай, наносячы ўдары, у тым ліку і па голых пятках, потым білі па галаве і пазваночніку, патрабуючы прызнаньня. Прычым білі так моцна, што ў выніку гумаваыя дубінка зламалася... Потым на хлопцаў былі складзеныя пратаколы аб дробным хуліганстве: нібыта яны чапляліся да мінакоў, лаяліся і спрабавалі ўчыніць бойку, за што і былі затрыманыя. Усе пацярпелыя зьвярнуліся ў судмедэкспертызу, дзе зьнялі пабоі, а потым — у праваахоўныя органы. Крымінальная справа ў дачыненні да супрацоўнікаў міліцыі была ўзбуджаная Гомельскай абласной пракуратурай.

У **ноч на 25 лютага** каля будынку Заводзкага райвыканкаму ў Мінску былі затрыманыя сябры Маладога Фронту Антон Бойка і Віталь Падаляк. Іх абвінавацілі ў нанясенні на будынак выканкаму надпісаў і спробе вывесіць сьцяг. На месцы затрымання А.Бойка і В.Падаляк былі зьбітыя супрацоўнікамі міліцыі і дастаўленыя ў Заводзкі РУУС. Хлопцаў зьмясьцілі ў розныя камеры і пачалі па чарзе вадзіць на допыты. Па словах В.Падаляка, міліцыянты прымянялі адносна яго катаваньне: наматалі на рукі ягоныя доўгія валасы і пачалі цягнуць у розныя бакі. Пасьля гэтага В.Падаляк вымушаны быў падпісаць пратакол, дзе сьцьвярджалася, што ён зьбіраўся напісаць на сьцяне выканкаму слова “Зорро”. Катаваньні прымяняліся і да

непаўнагадовага А.Бойкі: яго трымалі ў душнай і цеснай камеры пакуль ён ня страціў прытомнасць... А.Бойка і В.Падаляк цяпер катэгарычна адмаўляюць сваю віну і заяўляюць, што пратаколы затрымання іх прымусілі падпісаць пад пагрозамі і катаваннямі. Маладыя людзі намераны зафіксаваць нанесеныя ім міліцыянтамі цялесныя пашкоджанні і звярнуцца ў пракуратуру дзеля ўзбуджэння крымінальнай справы.

21 сакавіка сябры асуджанага на 15 сутак за ўдзел у акцыі дэмакратычнага моладзевага руху “Зубр” Антося Цялежнікава прыйшлі сустракаць яго да выхаду з прыёмніку-разьмеркавальніку. Аднак міліцыянты вывезлі А.Цялежнікава за межы прыёмніку-разьмеркавальніку нібыта на працу і далёка ў гора-дзе адпусцілі.

11 красавіка ў Праваабарончы цэнтр “Вясна” звярнуўся непаўнагадовы Мікіта Сасім, які паведаміў наступнае: “5 красавіка ў 23.00 я быў затрыманы двума міліцыянтамі, якія завезлі мяне ў ГАМ-2 Маскоўскага раёну г.Мінску. У ГАМе аператыўны дзяжурны (лейтэнант, які не назваў свайго прозьвішча) зьбіў мяне, паліваў мае валасы фарбай з балончыка. Пасьля на мяне былі складзеныя пратаколы аб адміністрацыйным затрыманні і адміністрацыйным правапарушэнні, а таксама ўзятыя тлумачэнні. А 5-ай гадзіне раніцы мне надзелі кайданкі і павезлі на кватэру, дзе я жыву. Пабудзілі суседа (ён мае дачыненне да Маладога Фронту). Забралі яго таксама ў ГАМ, узялі тлумачэнні і адпусцілі. А я застаўся ў міліцыі. Аператыўны дзяжурны неаднаразова пагражаў зноў зьбіць мяне, хацеў пастрыгчы мне валасы, казаў, што завядзе ў іншае аддзяленне, дзе “адзін вельмі злы міліцыянер будзе біць мяне і засоўваць мне ў горла дубінку па самую рукаятку”. Доўгі час я сядзеў у халодным памяшканні ў адной майцы, бо куртку ў мяне забралі, каб я не павесіўся на папрузцы. Так прайшла ноч. У 11 гадзінаў раніцы мяне павялі да следчага, які пачаў прымушаць мяне падпісаць пратакол, дзе было сказана, што я распісаў словам “Зубр” прыпынкі, мост і дом. Падпісваць пратакол мяне прымушалі наступным чынам: надзелі кайданкі, паклалі на падлогу і стралялі з пнеўматычнага пісталету над маёй галавой. Пасьля следчы прынёс электрашокер, які забралі ў мяне пры затрыманні, і сказаў, што яго “трэба выпрабаваць на мне” У 14.00 6 красавіка адбылася размова з інспектарам па справах непаўнагадовых, які патэлефанаваў маёй маці ў Баранавічы. Пасьля адвезлі ў РУУС Маскоўскага раёну, дзе я даў падпіску аб тым, што буду зьяўляцца да следчага па першым запатрабаванні. Мне вярнулі ўсе мае рэчы і ў 18.30 6 красавіка адпусцілі. За ўвесь гэты час мяне ні разу не кармілі”.

4 траўня ў РУУС Партызанскага раёну г. Мінску пачалося ўнутранае службовае расьсьледваньне па факце зьбіцця Кацярыны Шабан лейтэнантам міліцыі

Уладзімірам Новікавым 21 красавіка пасля заканчэння акцыі “Канчатковы дыягназ”. Кацярына Шабан прыехала ў РУУС Партызанскага раёну разам са сваім адвакатам, напісала тлумачальную аб тым, як і пры якіх абставінах яе зьбівалі, а таксама пакінула заяву на імя начальніка РУУС. У сваёй зыскавай заяве ў суд Кацярына напісала: “Чалавек у цывільным размахнуўся і з усяе моцы ўдарыў мяне па галаве. Я адляцела да сьцяны і выцялася галавой аб гэтую сьцяну. Я пачала крычаць, што мяне б’юць. Потым убачыла, што ён ухмыляючыся ідзе да мяне. У мяне ў вачах пацямнела, у галаве зашумела. Пачало ванітаваць, і я страціла прытомнасць. Апрытомнела пазьней ад страшнага ўдару галавой аб падлогу...”. У РУУС Кацярыне Шабан выдалі накіраваньне на судова-медыцынскую эксьпертызу дзеля зьняцьця пабоў. Дарэчы, міліцыянта, які зьбіваў Кацярыну Шабан, завуць не Аляксандр, як мы пісалі раней, а Уладзімір Новікаў. Яму 25 гадоў. Нарадзіўся ў вёсцы Гайна Лагойскага раёну Мінскай вобласьці. Бацька яго — старшыня сельсавету. Пасля заканчэння школы Уладзімір паступіў у Мінскі педінстытут на фізічны факультэт. Атрымаўшы вышэйшую адукацыю (настаўнік), па разьмеркаваньні ваенкамату трапіў служыць ва ўнутраныя войскі, адтуль пайшоў працаваць у міліцыю, у прыватнасьці, у Партызанскі РУУС Мінску. Жыве ў Мінску ў адным з інтэрнатаў па вуліцы Сямашкі.

18 траўня ў 13.00 у падземным пераходзе на станцыі метро “Кастрычніцкая” ў Мінску асобы ў цывільным прэвентыўна затрымалі 7 чалавек. Паводле сьведчаньня Ц.Атрошчанкава, усе затрыманыя нічога супрацьпраўнага не рабілі – “толькі мелі на сваім адзеньні значкі з бел-чырвона-белымі нацыянальнымі сьцяжкамі”. Сярод затрыманых: Цімох Атрошчанкаў, Яна Санько, Наталя Васілевіч, Наталя Каргіна, Алег Сагадзін, Яўген Пармякоў, Уладзімір Горса. Цімоха Атрошчанкава білі і выкручвалі рукі. Акрамя таго, паводле сьведчаньня Ц.Атрошчанкава, асобы, якія ажыцьцяўлялі затрыманьне, “брудна лаяліся матам і абражалі”. Калі прадстаўнік ПЦ “Вясна” Валянцін Стэфановіч падышоў да аўтобусу, дзе сядзелі затрыманыя, маёр міліцыі запытаў: “Вы таксама з гэтай кампаніі?” Затрыманыя, калі іх выводзілі з пераходу, у знак пратэсту заклалі рукі за галовы і сьпявалі беларускія патрыятычныя песьні. Адзін з іх крычаў, што ён “закладнік”, бо захоплены невядомымі людзьмі ў цывільным. Затрыманыя былі дастаўленыя ў РУУС Цэнтральнага раёну, там ужо знаходзіліся 4 сябры Кансерватыўна-Хрысьціянскай партыі, затрыманыя на Кастрычніцкай плошчы.

7 чэрвеня ў Гомельскім дзяржаўным універсітэце за распаўсюджаньне першага нумару “Студэнцкай газеты” (афіцыйна зарэгістраванае выданьне) затрыманыя сябры “Задзіночаньня беларускіх студэнтаў” (ЗБС) Хрысьціна Сідун (старшыня ЗБС),

Сяржук Паўлянковіч, Зьміцер Гаўрусік, Андрэй Вітушка (зьбіты да крыві). Першы нумар “Студэнцкай газеты” выйшаў у сьвет 6 чэр-веня. На 7 чэрвеня была запланаваная прэзентацыя гэтага выданьня ў ВНУ Беларусі. Сябры ЗБС разьехаліся прэзентаваць студэнцкае выданьне па розных гарадах. У Гомелі гэтая акцыя набыла трагічнае адценьне... Студэнты раздавалі газеты ў розных месцах Гомельскага дзяржаўнага ўніверсітэту ім. Ф. Скарыны, калі да Андрэя Вітушкі падышоў невядомы чалавек і прапанаваў прайсьці з ім. На словы Вітушкі: “Пакажыце пасьведчаньне – хто вы такі?” невядомы адказаў: “Нічога я паказваць ня буду”, кінуўся на Вітушку і пачаў зьбіваць яго. Невядомы моцна штурхнуў Андрэя, у выніку чаго той разьбіў сваім целам шкло ў дзьвярах і пры гэтым моцна парэзаўся. У гэты час да іх падбегла Хрысьціна Сідун, якая ўбачыла, як невядомы заламаў руку Андрэю Вітушку і біў яго галавой аб падлогу. Як выявілася потым, “невядомым” быў старэйшы юрысконсульт Гомельскага ўніверсітэту, былы супрацоўнік міліцыі Мяжэвіч М.М. Затрыманых актывістаў ЗБС даставілі ў Цэнтральнае ўпраўленьне міліцыі г.Гомелю. У зьбітага Андрэя Вітушкі не спыняўся крывацёк, але супрацоўнікі міліцыі катэгарычна адмаўляліся выклікаць “хуткую дапамогу”, затое выклікалі супрацоўнікаў КДБ. Толькі пад вечар Андрэю Вітушку выклікалі “хуткую дапамогу”, урачы якой канстатавалі вывіх рукі і наклалі швы.

5 ліпеня ў Мінску на вул. Геалагічнай за распаўсюджаньне налэпак “Час выбіраць!” былі затрыманьня непаўнагадовыя Андрэй Кавалевіч і Ілья Жыхараў. Пры затрыманьні супрацоўнікі міліцыі аднаму з хлопцаў парвалі майку, а ў другога адбілі пальцы (паклаўшы рукі на капот машыны). Затрыманьня былі дастаўленыя ў РУУС Партызанскага раёну г.Мінску, адкуль іх забралі бацькі.

5 ліпеня стала вядома, што з вядомым журналістам і праваабаронцам Валерыем Шчукіным жорстка абыходзяцца ў СІЗА г.Жодзіна. Валерыю Шчукіну тупым лязом гвалтоўна пагалілі бараду, параніўшы пры гэтым твар. У Жодзіна В.Шчукін быў пераведзены з мінскага СІЗА дзеля адбываньня трохмесячнага арышту. У жодзінскім СІЗА у В.Шчукіна адразу забралі Крымінальны кодэкс, мастацкую літаратуру, незалежную прэсу, зубную пасту (бо цюбік металёвы), забаранілі сустрэчу са сьвятаром Іванам Спасюком (прадстаўніком Беларускай аўтакефальнай царквы), духоўнікам В.Шчукіна.

6 ліпеня ў дзьве гадзіны ночы ў Віцебску падчас правядзеньня мабілізацыйнай акцыі «Горад наш!» былі затрыманьня сябры Віцебскай арганізацыі Маладога Фронту і актывісты Грамадзкага аб’яднаньня «Цэнтр моладзевых ініцыятываў «Контур» Віктар Шляхцін, Яніс Чучман, Тацяна Чабатарова, Андрэй Капорыкаў і Ігар Землякоў. Маладыя людзі ішлі па вуліцы Леніна і расклеівалі ўлёткі з надпісам «Горад наш!».

Да іх падляцеў міліцэйскі «уазік», з якога выскачылі тры супрацоўнікі Кастрычніцкага РАУС, акружылі маладзёнаў, абшукалі і закінулі ў машыну. Хапун суправаджаўся зьбіцьцём, бруднай лаянкай і абразамі, нават у адносінах да дзяўчыны. Затрыманых даставілі ў пастарунак. Там іх пратрымалі каля гадзіны. Быў складзены пратакол на Віктара Шляхціна, затрыманага з торбай, у якой знаходзіліся ўлёткі і клей. Да пратаколу прыклалі 176 канфіскаваных улётак. У астатніх запыталі адрас, прозьвішча, імя, месца нараджэння і адпусьцілі.

18 ліпеня група журналістаў і праваабаронцаў сустрэлася ў сьледчым ізалятары УУС Мінаблвыканкаму ў Жодзіне з дэпутатам Вярхоўнага Савету 13-га скліканьня, журналістам і праваабаронцам Валерыем Шчукіным. Групу суправаджаў намесьнік начальніка Камітэту выкананьня пры МУС Вячаслаў Шабанаў. Валеры Шчукін, якому нядаўна прымусова згалілі бараду, пачаў адрошчваць новую. Арыштаваны праваабаронца і грамадзкі дзеяч падрабязна распавёў пра ўмовы ўтрыманьня ў сьледчым ізалятары. Галоўныя нязручнасьці – гэта недахоп сьвежага паветра, духата ў камеры і адсутнасьць натуральнага сьвятла. Прагулкі на гадзіну, адзначыў ён, наўрад ці дастаткова для кампенсацыі такога становішча. Скардзіўся Валеры Шчукін і на адсутнасьць сьвежай прэсы. Прывезеныя газеты адміністрацыя сьледчага ізалятараў ўзяць адмовілася, аднак калегі падпісалі Шчукіна на некалькі незалежных выданьняў. У камеры Шчукіна ёсьць партатыўны тэлевізар, які паказвае адзін канал – ОРТ, працуе радыёкропка. У камеры памерам 15-16 метраў акрамя Шчукіна ўтрымліваюцца яшчэ трое вязьняў, пры гэтым кожны з іх мае свой ложка. Валеры Шчукін ужо напісаў 17 лістоў-артыкулаў у газету “Народная Воля”. Па словах Шчукіна, на вязьняў накладаецца занадта шмат неабгрунтаваных абмежаваньняў. “Сёньняшнія турмы зьяўляюцца ня сродкам перавыхаваньня, як дэкларуюць улады, а сродкам пакараньня арыштаваных. Карная сістэма, як была, так і засталася карнай”, – лічыць праваабаронца. У наведвальнікаў выклікаў трывогу стан здароўя Валерыя Шчукіна, у якога некалькі дзён таму распухла правая нага. А ўрач за гэты час ні разу не агле-дзеў яго.

20 ліпеня ў Віцебску адбылося ўрачыстае адкрыцьцё фестывалю «Славянскі базар», які, па задуме арганізатараў, мае на мэце духоўнае яднаньне тэрыторыяў былога савецкага хаўрусу, а па сутнасьці ператвараецца ва ўдалы гастрольны тур расійскіх поп-зорак з татальным спойваньнем віцяблянаў. Гэтым разам, насуперак шматгадовай традыцыі, вітальная прамова Аляксандра Лукашэнкі не была перапыненая ні раптоўным дажджом, ні ўдарамі перуна. Аднак знайшоўся чалавек, які ўнёс карэктывы ў запланаваны сцэнар. Андрэй Капорыкаў пранёс пад вопраткаю бел-чырвона-белы сыцяг. Напрыканцы цырымоніі, калі ўсе ўдзельнікі канцэрту

выйшлі вітаць гледачоў, ён з кветкамі ў руках наблізіўся да сцэны, дзе і разгарнуў бел-чырвона-белы сьцяг з крыкам «Жыве Беларусь! Няхай нам дапаможа Бог!». Адразу ж да юнака кінуліся ахоўнікі прэзідэнта, але ён пасьпеў яшчэ рассыпаць жмут маладафронтаўскіх налэпак ды ўлётак. Калі сямёра бамбізаў пачалі жорстка зьбіваць Андрэя проста на вачах гледачоў і артыстаў, ён працягваў крычаць «Жыве Беларусь», аж пакуль ня страціў прытомнасьць. Ачомаўся ён ужо на асфальце за амфітэатрам у шчыльным атачэнні міліцыянтаў. Заўважыўшы, што да затрыманага вярнулася сьвядомасьць, яго паклалі тварам на машыну і яшчэ нейкі час метадычна наносілі ўдары па розных частках цела. Ня толькі білі, але і душылі, а калі цягнулі па лесьвіцы, парвалі адзеньне. Пасьля Андрэя Капорыкава завезлі ў Кастрычніцкі РАУС, дзе яго пратрымалі чатыры гадзіны і тройчы дапытвалі, у тым ліку з удзелам намесьніка начальніка райаддзелу. На Андрэя склалі два пратаколы: за хуліганства і за распаўсюджаньне ўлётак. У чатыры гадзіны раніцы яму дазволілі вярнуцца дадому.

3 жніўня кіраўнік прэс-службы моладзевага руху «Зубр» Аляксандр Атрошчанкаў зьвярнуўся ў пракуратуру Цэнтральнага раёну г.Мінску і ў судова-медыцынскую экспэртызу ў сувязі з ягоным зьбіцьцём у аддзеле міліцыі Цэнтральнага раёну. Актывісты «Зубра» прынеслі ў будынак МУС вялікую торбу паношанага адзеньня, на якім вісела таблічка «Second hand». Міністру ўнутраных справаў Уладзіміру Навумаву праз дзяжурнага перадалі зварот, у якім гаварылася: «Спадар міністр, 27 ліпеня падчас урачыстых мерапрыемстваў з нагоды Дня Незалежнасьці вашыя падначаленыя былі заўважаныя ў зьдзяйсненьні цэлага шэрагу супрацьпраўных дзеяньняў. Работнікі міліцыі ня толькі зьбівалі нагамі маладых людзей, якія трымалі ў руках партрэты зьніклых, але і займаліся рабаўніцтвам. У дзясяткаў чалавек яны забралі майкі. Некаторыя пазбавіліся фотаапаратаў. Мы мяркуем, што гэтыя дзеянні — вынік бяздарнай эканамічнай палітыкі кіраўніка дзяржавы. Работнікі міліцыі, даведзеныя да стану галечы, вымушаныя здабываць сабе адзеньне такім чынам. Моладзевы рух супраціву «Зубр» гатовы аказаць пасільную дапамогу роднай міліцыі». Аляксандр Драпачка і Пётр Садоўскі перадалі ахоўніку торбу, уручылі яму зварот і выйшлі з будынку. Праз некалькі хвілінаў іх затрымалі. Пасьля паўгадзіннага затрыманьня ў будынку МУС актывісты руху, да якіх далучыўся і прэс-сакратар «Зубра» Аляксандр Атрошчанкаў (ён быў арыштаваны толькі за тое, што спрабаваў высветліць, за што затрымалі ягоных таварышаў), былі адвезеныя ў Цэнтральны РУУС Мінску. Атрошчанкаў сьцьвярджае, што ён быў зьбіты ў міліцыі.

У ноч з 6 на 7 жніўня ў Лідзе былі затрыманыя Яўген Лабко і Яўген Роба за расклеіванне ўлётак Маладога Фронту. Яўген Лабко пры затрыманні быў зьбіты супрацоўнікамі міліцыі. Затрыманыя былі дастаўленыя ў аддзяленьне міліцыі, дзе быў складзены пратакол па арт.156 КаАП РБ (дробнае хуліганства). Праз гадзіну маладафронтаўцаў адпусьцілі.

10 жніўня ў Кастрычніцкім судзе г.Віцебску адбыўся разгляд справы мастака-кераміста Андрэя Капорыкава, які 20 ліпеня на канцэрце “Славянскага базару” з ружамі і бел-чырвона-белым сьцягам вітаў беларускіх выканаўцаў. Адміністрацыйная справа маладафронтаўца разглядалася па арт. 156 КаАП (дробнае хуліганства). Абарона настойвала, што ўчынак Капорыкава трэба расцэнваць як эмацыйнае вітаньне беларускіх выканаўцаў, якое не выходзіць за межы звычайных паводзінаў маладых людзей на канцэртах. Але судзьдзя Казлоў вынес рашэньне аб пакараньні А.Капорыкава штрафам у памеры 1 мінімальнага заробку (7 тыс. 500 руб.). На гэтым этап адміністрацыйнага разьбіральніцтва скончаны. А. Капорыкаў мае намер падаць зыск аб кампенсацыі маральных і матэрыяльных стратаў міліцыянтамі, якія пры затрыманні пашкодзілі адзеньне і моцна зьбілі яго. Адначасова адасланая скарга на перавышэньне мераў фізічнага ўзьдзеяньня з боку “групы захопу” на адрас Упраўленьня ўнутраных справаў аблвыканкаму.

16 жніўня ўвечары на скрыжаваньні вуліцаў Чарвякова і Старавіленскай затрыманыя 14 чалавек. Сярод затрыманых: Шыдлоўскі Аляксей, Вайноўскі Павел, Жакаў Васіль, Тоўсьцік Ірына, Марцаў Сяржук, Атрошчанкаў Аляксандр, Пятроў Андрэй, Аляксандра Анджыеўская. Усе затрыманыя належаць да незарэгістраванага маладзёжнага руху “Зубр”. Пры затрыманні моладзі найбольшую актыўнасьць выяўлялі старшыня Мельнікаў і лейтэнант Ігнаценя. Хлопцаў закінулі ў машыны, а дзяўчат павялі ў РУУС пешшу. У РУУСе маёр міліцыі ўдарыў Аляксандру Анджыеўскую. Адзін з затрыманых — Аляксандр Атрошчанкаў, зрабіў спробу абараніць дзяўчыну. За гэта А.Атрошчанкаву надзелі кайданкі і не здымалі іх на працягу гадзіны – рукі ўмомант пасіненлі. У адносінах да А.Атрошчанкава быў складзены пратакол па арт. 156 КаАП РБ (дробнае хуліганства)

4 верасьня ў Праваабарончы цэнтр “Вясна” зьвярнуўся Віталь Радкевіч, які паведаміў, што 3 верасьня каля 23.00 на скрыжаваньні вул.Багдановіча і Харужай ён быў затрыманы супрацоўнікамі РУУС Савецкага раёну г.Мінску за наклеіванне на слуп з аб’явамі налесткі “Новы прэзідэнт – 09.09”. Затрыманьне адбылося ў вельмі грубай форме: яго кінулі на зямлю, заламалі рукі, а ў машыне яшчэ і зьбілі. На В.Радкевіча быў складзены стандартны пратакол па арт. 156 КаАП РБ (дробнае хуліганства). Усю ноч ён правёў у камеры. Толькі ў 12.30 наступнага дня В.Радкевіча

завезлі ў суд Савецкага раёну. Але судовы працэс быў адкладзены, бо сьведка-міліцыянт не з'явіўся ў суд.

ФАКТЫ ЗЬБІЦЦЯ ІНШАДУМЦАЎ «НЕЎСТАНОЎЛЕННЫМІ АСОБАМІ» І «ЛЮДЗЬМІ Ў ЦЫВІЛЬНЫМ»

31 студзеня каля свайго дому трыма невядомымі быў жорстка зьбіты супрацоўнік грамадзкага аб'яднання «Прававая дапамога насельніцтву» Алег Случак. Злачынцы былі затрыманыя міліцыянтамі Фрунзенскага РУУС г.Мінску, але крымінальная справа не была ўзбуджаная, бо яны ўсё адмаўлялі, а ў міліцыянтаў доказаў супраць іх было мала... А.Случак у цяжкім стане дастаўлены ў бальніцу.

22 сакавіка ўвечары на шляху дадому быў моцна зьбіты старшыня Баранавіцкай гарадзкой арганізацыі БНФ “Адраджэньне” Алесь Пікула. Трое неведомых напалі на Алеся і зьбілі яго да непрытомнага стану. На Алеся напалі на невялікай пустцы па дарозе ад аўтобуса прыпынку. Яго павалілі на зямлю і пачалі зьбіваць нагамі. Непрытомнага Алеся знайшла жанчына, якая выгульвала сабаку. Яна патэлефанавала ў міліцыю, але міліцыя не прыехала.

У **пачатку красавіка** ў Мінску нявысьветленымі асобамі быў зьбіты вядомы адвакат Аляксандр Пыльчанка, які абараняў Міхаіла Чыгіра і ягонага сына Аляксандра, а таксама сына Т.Віньнікавай Сяргея. А.Пыльчанка знаходзіцца ў шпіталі. Адвакат Г.Паганяйла лічыць, што А.Пыльчанку спрабуюць запалохаць, каб ён адмовіўся ад працы па справах, узбуджаных супраць вядомых у краіне асобаў і іх дзяцей.

10 чэрвеня позна ўвечары па дарозе ў інтэрнат неведомымі быў жорстка зьбіты актывіст Рэчыцкай арганізацыі Маладога Фронту, студэнт III курсу Рэчыцкага педагагічнага каледжу Антось Цярэнцьеў. Ачуняўшы праз некалькі гадзінаў, ён здолеў знайсці тэлефон і выклікаць «хуткую дапамогу». Хлопец быў дастаўлены ў шпіталь, дзе яму наклалі некалькі швоў на галаву. Зараз ён праходзіць курс лячэння. Варта адзначыць, што за некалькі дзён да здарэння да Антося на вуліцы падыходзіў малады чалавек у цывільным, які, прадставіўшыся супрацоўнікам міліцыі і паказаўшы нейкае пасьведчаньне, цікавіўся, ці ўваходзіць ён у арганізацыю «Зубр», дзе жыве, чым займаецца... Па факце зьбіцця была ўзбуджаная крымінальная справа.

20 чэрвеня ў Віцебску на плошчы Свабоды пры спробе паведаміць грамадзянам аб месцах збору подпісаў за вылучэнне кандыдатам у Прэзідэнты РБ Зянона Пазьняка да кіраўніка Віцебскай арганізацыі КХП-БНФ Уладзіміра Плешчанкі падскочылі двое неведомых мужчынаў, адзін з якіх з крыкам “убірайся отсюда!” выхапіў у Плешчанкі з рук нумар бюлетэню “Беларуская салідарнасьць” і ўдарыў

кулаком у твар. Ubачыўшы кроў ад разьбітай губы, нападнікі зьбеглі. Назаўтра Ул.Плешчанка зноў выйшаў на тое ж самае месца зьбіраць подпісы.

21 чэрвеня ўвечары ў Барысаве фашыстоўскія малойчыкі зьбілі дзвюх непаўнагадовых актывістак моладзевага руху «Зубр» Тацяну і Марыну Ясюк. Дзяўчаты накіравалі ў Барысаўскі гараддзел унутраных справаў заявы пра тое, што іх моцна зьбілі каля 30 малойчыкаў з ліку прыхільнікаў РНЕ і так званых скінхэдаў. Білі іх у раёне вуліцы Гагарына, непадалёк ад інтэрнату медвучэльні і цэнтральнага гарадскога стадыёну. Кіраваў расправай 20-гадовы хлопец, які меў на твары шнар. Ён зьдзекліва гаварыў сваім ахвярам: «Дзе ж барысаўская тысяча вашых «зуброў»? Чаму яны дапусьцілі такое, каб мы бесьперашкодна напалі на вас?» Малойчыкі кінулі дзяўчат на асфальт, білі іх нагамі па галаве, руках, тулаве... Адзін з бандытаў пагражаў зарэзаць Тацяну і Марыну бутэлькай, разьбітай на іх галовах. Але раптам зьявіўся міліцэйскі «аўтазак», і нападнікі разьбегліся хто куды. Міліцыянты падабралі дзяўчат ды паехалі на машыне ўслед за ўцекачамі. Як вынік, трох з іх затрымалі. Адметна, што пазьней ахоўнікі парадку не пацікавіліся станам зьбітых дзяўчат, не ўзялі ў іх сьведчаньняў і тлумачэньняў. Паводле меркаваньня барысаўскага прадстаўніка Праваабарончага цэнтру «Вясна» Зьміцера Бародкі, гэты напад на «зуброў», як і цікаваньне мясцовых актывістаў Беларускай сацыял-дэмакратычнай партыі (Народная Грамада) ёсьць вынік палітыкі запалохваньня прадстаўнікоў дэмакратычнай апазіцыі Барысаву. Палітыку запалохваньня праводзяць сьпецслужбы перад прэзідэнцкімі выбарамі.

23 чэрвеня ў Барысаве каля 22 гадзінаў Тацяна Ясюк зноўку была моцна зьбітая на прыпынку. Яна страціла прытомнасьць і некалькі гадзінаў ляжала ў такім стане, пакуль ёй не дапамаглі дабрацца да шпіталю. На гэты раз стан дзяўчыны выклікае ў дактароў хваляваньне. У яе моцна пашкоджаныя ўнутраныя органы, закрытая траўма страўніку. 16-гадовая дзяўчына атрымала вельмі шкодныя для яе ўзросту траўмы. Хто яе зьбіваў паўторна, невядома, але ёсьць думка, што гэтае зьбіцьцё было падрыхтаванае і зьяўляецца працягам папярэдніх падзеяў. Хутчэй за ўсё, за Тацянай Ясюк сачылі і дзеля нападу былі выбраныя месца і час, калі нікога побач не было.

9 ліпеня пасля суда ўдзельнікі пікету, які адбываўся 7 ліпеня на Кастрычніцкай плошчы ў Мінску, Аляксандр Барадуля, Сяргей Падзолка і Зьміцер Фядорчанка накіраваліся дамоў у горад Барысаў. Яшчэ ў электрычцы яны заўважылі, што за імі сочаць людзі ў цывільным, якія таксама селі ў электрычку. Сяргей Падзолка і Зьміцер Фядорчанка сышлі з цягніка, не даязджаючы да гораду адзін прыпынак — у Печах. У лесапаласе на іх напала група з пяці маладых людзей, апранутых у спартыўную

форму. На думку Зьміцера Фядорчанкі, магчыма, гэтая група суправаджала іх з Мінску. Пасьля першага ўдару Сяргей Падзолка крыкнуў “За што?” і пачуў у адказ: “Пры іншых абставінах вы б тут засталіся ляжаць назаўсёды”. Двух маладых людзей зьбілі, прычым грошы і матэрыяльныя каштоўнасьці ў іх не адабралі. Таму напад на сябе яны зьвязваюць з палітычнай дзейнасьцю і правядзеньнем пікету ў гадавіну зьнікненьня Дзьмітрыя Завадзкага. Сяргей Падзолка і Зьміцер Фядорчанка зьвярнуліся ў пракуратуру з заявай аб нападзе і зьнялі ў судова-медыцынскай экспэртыве сьляды пабоў.

17 ліпеня Сяргей Лапцеў, які падчас лыжнага забегу 3 ліпеня патрапіў памідорам у А.Лукашэнку, быў зьбіты невядомымі. С.Лапцеў у складзе ініцыятыўнай групы па збору подпісаў за вылучэньне А.Ярашука кандыдатам у Прэзідэнты РБ зьбіраў подпісы каля гастраному па вуліцы Прытыцкага ў Мінску. Да яго падышлі невядомыя і прапанавалі прайсьці з імі. Сяргея Лапцева схапілі за рукі і завялі ў сквер у раёне плошчы Прытыцкага і з размаху ўдарылі аб дрэва. Потым білі ў твар, забралі пэйджэр і грошы. Пры гэтым прыгаворвалі: “Мы цябе адвучым на прэзідэнта руку падымаць”. Па звароце ў клініку з-за атрыманых пашкоджаньняў С.Лапцеву давалося застацца там на ноч. На наступны дзень ён напісаў заяву аб нападзе ў міліцыю. Нагадаем, што за кідок у Лукашэнку Сяргею Лапцеву прысудзілі 7 сутак арышту, але “прэзідэнт” зрабіў ласку, і яго амніставалі. Аднак цяпер зразумела, чаго вартае дараваньне Лукашэнкі: помста ўсё ж адбылася.

21 ліпеня позна ўвечары групаю невядомых быў зьбіты былы намесьнік сакратара Савету бясьпекі Беларусі генэрал-маёр запасу Валеры Кез. Ужо некалькі гадоў Валеры Кез працуе ў Маскве. У Мінск ён прыехаў дзеля ўдзелу ў працы 5-га Кангрэсу дэмакратычных сілаў і Устаноўчым зьездзе арганізацыі “За новую Беларусь”. Па словах Валерыя Кеза, ён вяртаўся дадому праз раён новабудоўлі, разьмешчанай паміж вуліцамі Парніковай і Філімонава. На адной з лаваў сядзела трое маладых, фізічна моцных хлопцаў у спартовым адзеньні. Прыкладна за 20-30 метраў знаходзіўся аўтамабіль “Жыгулі” з заведзеным рухавіком. Праходзячы ля троіцы, В.Кез раптам пачуў шум за сьпіною і адчуў удар у вобласьці ключыцы. У выніку ў Валерыя Кеза – вялікая гематома ў вобласьці першай ключыцы, драпіны на сьпіне і руках. Невядома, як бы скончыўся гэты напад, калі б людзей, якія зьбівалі Кеза, не адпалохалі мінакі. Кез ня стаў рызыкаваць бясьпекаю і ў суправаджэньні аховы зьехаў у Маскву. Аднак у хуткім часе ён мае намер зноў наведаць Беларусь і прыняць актыўны ўдзел у працы перадвыбарчага штабу Уладзіміра Ганчарыка. Валеры Кез заявіў: “Няхай апрычнікі ад улады ня думаюць, што здолелі мяне запалохаць”. Пацярпелы ня мае намеру зьвяртацца з заяваю ў пракуратуру і органы

МУС да аб'яўленьня вынікаў выбараў. Ён патлумачыў: “Калі зараз напісаць заяву, дык яны будуць мяне тэрарызаваць выклікамі на размову ў якасці пацярпелага і сьведкі, і такім чынам не дадуць працаваць у інтарэсах адзінага кандыдата”. Акрамя таго, Валеры Кез упэўнены, што сьледчыя ня ў стане знайсці тых, хто нападаў, бо “яны, напэўна, таксама носяць пагоны”.

22 верасня двое невядомых увечары моцна зьбілі рэдактара незалежнай газеты “Шклоўскія навіны” Аляксандра Шчарбака. Напад адбыўся на неасьветленай частцы вуліцы а 10 гадзіне вечару. Нягледзячы на тое, што ўсё адбылося досыць хутка, у адным з нападнікаў журналіст пазнаў прадстаўніка мясцовых “эрэнешнікаў”. Нагадаем, што супраць рэдактара “Шклоўскіх навінаў” падчас выбарчай кампаніі была ўзбуджаная крымінальная справа. А.Шчарбак ня мае вялікіх надзеяў на дапамогу праваахоўных органаў пасля гэтага нападу. Ён зьвярнуўся ў міліцыю, але супрацоўнікі Шклоўскага РАУС здолелі толькі вярнуць яму разьбітыя акуляры.

7 верасня каля 23 гадзінаў, вяртаючыся дамоў з аўтастаянкі, быў зьбіты адвакат Сяргей Цурко. С.Цурко зьяўляецца адвакатам Мінскай гарадзкой калегіі адвакатаў, а ў структуры “Незалежнага назіраньня” займаецца аналізам парушэнняў выбарчага заканадаўства. Таксама ён вядомы як абаронца прадстаўнікоў апазіцыі. Непадалёк ад аўтастаянкі да С.Цурко з аўтамашыны “Жыгулі” чырвонага колеру выйшлі двое мужчынаў. Яны схапілі адваката і зацягнулі ў машыну. Кінулі на задняе сядзеньне, нанёшы пры гэтым удар у грудзі. Удар выклікаў у С.Цурко прыступ ягонай хранічнай хваробы, аднак мужчыны на давалі магчымасьці яму прыняць лекі. С.Цурко пачаў задыхацца. Павазіўшы нейкі час па горадзе, С.Цурко выкінулі з машыны. Падчас “паездкі” мужчыны неаднаразова пагражалі С.Цурко фізічнай расправай, калі ён ня спыніць сваю праваабарончую дзейнасьць.

8 верасня «людзі ў цывільным» затрымалі 18 сяброў Беларускай партыі свабоды, пры гэтым зьдзекваліся з іх і моцна зьбівалі. Прапануем сьведчаньні аднаго з затрыманых – Юрыя Карэтнікава: “Я, Карэтнікаў Юры Вячаслававіч і 18 маіх сяброў былі затрыманыя 8 верасня ў 15.30 у парку Янкі Купалы людзьмі ў цывільным, якія прадставіліся супрацоўнікамі мінскага АМАПу. Падстава дзеля затрымання была названая банальная – праверка дакументаў. Праз пяць-восем хвілінаў да нас пад'ехаў аўтобус, з якога выскочылі людзі ў цывільным. Яны даволі хутка нас “уладкавалі” ў аўтобус і адвезьлі ў РУУС Цэнтральнага раёну. Па дарозе чалавек у масцы вёў відэаздымкі затрыманых. У Цэнтральным РУУС нас разьмясьцілі ў актавай зале і забралі дакументы. Па адным пачалі выклікаць на допыт – пыталіся пра мэты нашага збору і абшуквалі. Асабіста ў мяне спыталі, дзе я быў 31 траўня

гэтага году падчас выбуху ў двары Расійскай амбасады. Пасьля допыту мяне вярнулі ў актавую залу, паабяцаўшы паразмаўляць пазьней. Прыкладна ў 17.30 зьявілася група людзей у цывільным, якія выклікалі з залы мяне, а таксама Андрэя Макаранку і Юрыя Злобіча. На нас надзелі кайданкі, закінулі ў машыну “Газель” зялёнага колеру і павезьлі на кватэру, дзе жыве мой бацька Вячаслаў Карэтнікаў. Па дарозе Макаранку і Злобіча вельмі моцна зьбівалі. Мяне ў прысутнасьці ўчастковага павялі да кватэры на 3 паверх дому. Праз пяць хвілінаў сюды прывялі дзьвюх суседак – панятых. Пасьля даставілі зьбітых Макаранку і Злобіча. У Макаранкі была разарваная губа, разьбіты нос і падпухлыя вочы. У прысутнасьці панятых я адчыніў кватэру. У пакоі знаходзіліся сьцягі – бел-чырвона-белы і бел-чырвона-чорны (сьцяг Беларускай партыі свабоды), улёткі, газеты, часопісы. Усё гэта было скінута на падлогу ў агульную кучу. Увесь час вяліся відэаздымкі аператарам у цывільным. Потым 3 чалавекі ў цывільным запрасілі мяне для размовы на кухню, дзе некалькі разоў ударылі па галаве. Я адчуў моцны боль і галавакружэньне. Мяне яшчэ раз ударылі галавой аб сьцяну і загадалі даць інтэрв’ю на камеру. Дзеля гэтага яны пасадзілі мяне, Макаранку і Злобіча на канапу і пачалі здымаць мае адказы на пытаньні. Андрэю Макаранку яны загадалі памыцца і пераапануць майку, якая ўся была ў крыві. Ніякіх абвінавачаньняў нам ніхто не прад’яўляў. Ні адзін з людзей у цывільным на нашыя пытаньні наконт таго, чаму ўсё гэта адбываецца і за што нас арыштавалі не адказаў і ўвогуле рэагавалі на іх агрэсіўна і з сарказмам”.

ПАРУШЭНЬНІ ПРАВОЎ ГРАМАДЗЯНАЎ НА СВАБОДУ СЛОВА І АТРЫМАНЬНЕ ПРАЎДЗІВАЙ ІНФАРМАЦЫІ, ПЕРАСЬЛЕД НЕЗАЛЕЖНАЙ ПРЭСЫ І ЖУРНАЛІСТАЎ

9 студзеня судовыя выканаўцы апячаталі частку абсталяваньня друкарні “Мэджык”. Рашэньнем суда абсталяваньне выдавецтва “Мэджык” павінна пайсьці на пакрыцьцё запазычанасьці Беларускага фонду Сораса, сума якой складае 78 тысячаў даляраў ЗША. “Тое, як улады абыходзяцца з прыватнай друкарняй, у якой друкуецца каля 20 незалежных газетаў, у тым ліку такія вядомыя, як “Народная Воля”, “Белорусская деловая газета”, “Наша Свабода”, “Рабочы”, — ставіць пад пагрозу існаваньне ня толькі “Мэджыка”, але і іншых нешматлікіх недзяржаўных друкарняў. Любая з іх у любы момант можа апынуцца пад пагрозай страты ліцэнзіі. Відавочна, што перад будучымі прэзідэнцкімі выбарамі ўлады разгарнулі шырокую, усеабдымную кампанію з мэтай паставіць пад татальны кантроль усе суб’екты публічнай дзейнасьці, найперш сродкі масавай інфармацыі, а таксама тэхнічныя службы, якія забяспечваюць дзейнасьць СМІ”, — канстатуе Беларуская асацыяцыя журналістаў.

11 студзеня ў Мінску Беларуская асацыяцыя журналістаў правяла прэс-канферэнцыю з нагоды пагрозы закрыцьця прыватнай друкарні “Мэджык”. У прэс-канферэнцыі прынялі ўдзел дырэктар “Мэджыка” Юры Будзько, галоўныя рэдактары газетаў Іосіф Сярэдзіч (“Народная Воля”), Павал Жук (“Наша Свабода”).

12 студзеня газета “Наша Свабода” надрукавала “Урачэбнае заключэньне” аб стане псіхічнага здароўя А.Лукашэнкі. Урач-псіхатэрапеўт Дз.Шчыгельскі паставіў дыягназ: “памяркоўная мазаічная псіхопатыя з перавагаю рысаў паранаідальнага і дысацыяльнага растройства асобы”. Чалавека з такім дыягназам нельга браць на службу ў войска нават у мірны час. 15 студзеня стала вядома, што пракуратура зацікавілася гэтай публікацыяй і ўзбудзіла крымінальную справу па арт. 367 ч. 1 Крымінальнага кодэксу РБ, які ўступіў у сілу з пачатку 2001 году. Па гэтым артыкуле КК РБ прадугледжваецца пакараньне ў выглядзе штрафу ці папраўчых работ на тэрмін да 2 гадоў, альбо абмежаваньне свабоды на тэрмін да 4 гадоў ці пазбаўленьне волі на той жа тэрмін...

16 студзеня ў Міністэрстве ўнутраных справаў РБ адбылася першая прэс-канферэнцыя новага міністра ўнутраных справаў Уладзіміра Навумава. Міністр адказваў на пытаньні, зьвязаныя з праблемай зьнікненьня людзей у Беларусі. Перад пачаткам прэс-канферэнцыі ад дзеяньняў аховы МУС пацярпеў вядомы журналіст і праваабаронца Валеры Шчукін, які ішоў на прэс-канферэнцыю, але трое

супрацоўнікаў аховы будынку павалілі В.Шчукіна на падлогу пры ўваходзе, пры гэтым было разбітае шкло дзвярэй, аб якое В.Шчукін моцна парэзаўся. Пакуль прыехала “хуткая дапамога”, выкліканая па патрабаванні прэсы, журналіст ляжаў у крыві на падлозе... В.Шчукін быў дастаўлены ў вайсковы шпіталь у аддзяленне мікрахірургіі.

22 студзеня Пракуратура РБ узбудзіла крымінальную справу па факце публікацыі ў незалежнай газеце “Наша Свабода” 12 студзеня “паклёпу” ў дачыненні да прэзідэнта РБ. За “паклёп” супрацоўнікі пракуратуры палічылі зьмешчаны ў газеце дыягназ псіхічнага захворвання А. Лукашэнкі, падрыхтаваны доктарам Дзьмітрыем Шчыгельскім, які зараз знаходзіцца ў ЗША. Справа ўзбуджаная па арт. 367 ч. 1 Крымінальнага кодэксу РБ, які толькі з новага году ўступіў у сілу, і ў якім упершыню з’явіліся два артыкулы, што тычацца асобы Прэзідэнта. Створаная сьледча-аператыўная група з супрацоўнікаў пракуратуры і Камітэту дзяржаўнай бяспекі, якая цяпер праводзіць неабходныя сьледчыя дзеянні.

31 студзеня сусветная кампанія за свабоду слова Article 19 зрабіла заяву адносна праекту Закону РБ “Аб інфармацыйнай бяспецы”. У заяве Article 19 гаворыцца, што арганізацыя вельмі занепакоеная планами ўвядзеньня ў Беларусі заканадаўства, накіраванага на забеспячэнне “інфармацыйнай бяспекі” ці “абароны інфармацыі”, і лічыць гэта яшчэ адным прамым ударам па свабодзе сродкаў масавай інфармацыі. Асабліва, гаворыцца ў заяве, гэтыя планы выклікаюць вялікую заклапочанасць у сьвятле будучых прэзідэнцкіх выбараў, а таксама і без таго плачэўнага стану незалежных сродкаў масавай інфармацыі ў Беларусі.

6 лютага пракуратура РБ вынесла афіцыйнае папярэджаньне “Белорусской деловой газете” за парушэнне артыкулу 5 Закону “Аб друку і іншых сродках масавай інфармацыі”. Дакумент падпісаў намесьнік Генеральнага пракурора Міхаіл Сьнягір. Падставай для вынясення папярэджаньня стаў надрукаваны ў газеце ў сьнежні мінулага году артыкул “Кроў “Алмазу”, у якім ішла размова пра расьсьледваньне справы Валерыя Ігнатавіча, які падазраецца ў дачыненні да зьнікненьня аператара ОРТ Дзьмітрыя Завадзкага. На погляд пракуратуры, “БДГ” выдала таямніцу сьледства, чым парушыла артыкул 5 Закону “Аб друку і іншых сродках масавай інфармацыі”. У артыкуле 5 указваецца на недапушчальнасць публікацыі матэрыялаў сьледства без пісьмовага дазволу сьледчага. Але “матэрыяламі сьледства” называюцца канкрэтныя дакументы – пратаколы допытаў, вынікі экспэртызы, вопісы, акты і інш., а такіх дакументаў “БДГ” ня мела і надрукаваць “матэрыялы сьледства” не магла... Папярэджаньне зьяўляецца ўжо

другім, вынесеным “БДГ”, а як вядома, пасля трох папярэджанняў газета можа быць зачыненая.

20 лютага судзьдзя Крычаўскага раённага суда Уладзімір Жандараў вынес пастанову аб накладанні штрафу на галоўнага рэдактара газеты “Вольны горад” Сяргея Няроўнага ў памеры 50 мінімальнага заробкаў. Падставай дзеля гэтага стала затрыманьне накладу газеты 2 лютага. Наклад перавышаў указаную на ім колькасць асобнікаў, і таму міліцыянтамі быў складзены пратакол паводле арт. 172.1. КаАП РБ: “Парушэнне заканадаўства аб друку і іншых СМІ”.

26 лютага ў Магілёве была абрабаваная рэдакцыя незалежнай газеты “Дэ-факта”. Невядомыя злачынцы выкралі з рэдакцыі кампутар, дзе захоўваліся архівы газеты, матэрыялы наступнага нумару і прынтар. Іншая каштоўная тэхніка засталася некранутай. Гэта ўжо другое за апошнія дзесяць дзён абрабаваньне рэдакцыі. 16 лютага быў скрадзены факс. 3-за гэтага рэдакцыя вырашыла памяняць офіс. Але і на новым месцы рэдакцыю знайшлі злачынцы.

2 сакавіка сакратар управы КХП-БНФ Алесь Чахольскі быў затрыманы супрацоўнікамі мытні ў Берасьці. Мытнікі пратрымалі яго тры гадзіны: зрабілі агляд асабістых рэчаў. У А.Чахольскага былі канфіскаваныя 745 асобнікаў часопісу “Беларускія ведамасьці”. Быў складзены пратакол, дзе часопіс кваліфікаваны як “матэрыялы, якія пагражаюць палітычнаму ладу Рэспублікі Беларусь”. Справа будзе перададзеная ў суд. Службовыя асобы, якія праводзілі затрыманьне і канфіскацыю, адмаўляліся назваць свае прозьвішчы, і толькі з пратаколу стала вядома, што рабіў гэта старэйшы інспектар Сьцяпан Кузьміч. А.Чахольскі зьбіраецца падаць сустрэчны зыск у пракуратуру.

3 сакавіка ў 18.15 у Мінску ля ўваходу на станцыю метро “Інстытут культуры” за распаўсюджаньне спецвыпуску газеты “Наша Свабода” былі затрыманыя непаўнагадовыя Павел Юхневіч, Андрэй Бажкоў, Юры Емельяновіч. Затрыманыя былі дастаўленыя ў РУУС Кастрычніцкага раёну г.Мінску. Супрацоўнікі міліцыі канфіскавалі ў падлеткаў 1500 асобнікаў спецвыпуску газеты, які прысьвечаны праблеме зьнікненьня людзей у Беларусі.

13 сакавіка Дзяржкамдрук РБ скасаваў рэгістрацыйнае пасьведчаньне часопісу Беларускай асацыяцыі геяў і лесьбіянак «Форум-Лямбда». Кіраўнік Асацыяцыі Эдвард Тарлецкі сьцьвярджае, што гэта яшчэ адзін дыскрымінацыйны акт дзяржавы ў дачыненні да людзей гомасексуальнай арыентацыі. “Пазбаўленьне часопісу рэгістрацыі, – кажа ён, – гэта сьведчаньне таго, што дзяржава працягвае палітыку дыскрымінацыі ў дачыненні да геяў і лесьбіянак. Гэта незаконнае рашэньне, гэта

дыскрымінацыя – я падкрэсьліваю. Часопіс «Плэйбой» абвешчаны неэратычным, а наш часопіс – эратычным. І гэта заканамерная зьява: грамадства робіцца больш унітарным – расьце гамафобія. Нашыя сілы ня вельмі вялікія, мы ня можам зрабіць тут сексуальную рэвалюцыю, а дзяржава не тлумачыць, што геі ды лесьбіянкі – такія ж людзі, як іншыя. Ідзе ўсё гэта ад неадукаванасьці”.

13 красавіка быў затрыманы КДБ у Мінску і высланы з Беларусі чэскі журналіст, супрацоўнік недзяржаўнай арганізацыі “Чалавек у нядолі” Міхал Плавец. Афіцыйнае абвінавачаньне — парушэньне рэжыму пражываньня, удзел у акцыях апазіцыі.

16 красавіка ў Мінску былі затрыманыя Дзяніс Столяр і Яўген Богдан, якія раздавалі сьпецвыпуск газеты “Наша Свабода” каля ЦУМУ.

З 16 па 18 красавіка ў Мінску за распаўсюджаньне сьпецвыпуску газеты “Наша Свабода” было затрымана 20 чалавек. Іх дастаўлялі ў міліцыю, бралі тлумачэньні і адпускі, бо не было парушэньня Адміністрацыйнага кодэксу. Газеты міліцыянты вярталі, узяўшы па некалькі асобнікаў пачытаць. Але сэнс затрыманьняў быў у тым, каб спыніць распаўсюджаньне газэтаў. Прозьвішчы затрыманых не называем, бо большасьць з іх – студэнты, таму могуць узьнікнуць праблемы па месцы вучобы. Сьпецвыпуск газеты “Наша Свабода” пад назовам “Канчатковы дыягназ” зьмяшчае шматлікія цытаты з выказваньняў А.Лукашэнкі, нахталт: “Вы мне тут на болезнь не жалуйтесь. У нас в правительстве больных много”, “Все должны раздеться и работать, как говорят в народе”, “Уникальность Беларуси состоит в том, что я ничего никому не обязан”, “Наш народ будет жить бедно, но не долго” ...

19 красавіка ў 22.30 у Бабруйску былі затрыманыя непаўнагадовыя хлопцы за распаўсюджаньне сьпецвыпуску газеты “Рабочы” (выпуск прысьвечаны Чарнобыльскай трагедыі). Сярод затрыманых: Глыцко Яўген, Савін Яўген, Фядоцьёў Аляксандр. Усім затрыманым па 15 гадоў. Затрыманых даставілі ў РУУС Першамайскага раёну г.Бабруйску, дзе ўзялі тлумачальныя і адпусьцілі праз тры гадзіны. Газеты не вярнулі, хаця пратаколы выняцьця не былі складзеныя. Варта нагадаць, што газета “Рабочы” зьяўляецца афіцыйным выданьнем і зарэгістраваная ў Дзяржаўным камітэце па друку РБ.

20 красавіка ў Мінску затрыманыя пяцёра маладых людзей за распаўсюджаньне сьпецвыпуску газеты “Наша Свабода” і відэакасеты з фільмам Паўла Шарамета “Дзікае паляваньне”, прысьвечаным зьніклым бяз вестак беларускім палітыкам і журналістам. Газеты і касеты раздаваліся мінакам каля крамы “Акіян” (цэнтр Мінску, раён плошчы Перамогі). Сярод затрыманых тры дзяўчыны і два хлопцы. Пасьля затрыманьня яны былі дастаўленыя ў РУУС Партызанскага раёну.

20 красавіка рэдактары ўсіх незалежных беларускіх газетаў зьвярнуліся да прадстаўніка АБСЕ па свабодзе сродкаў масавай інфармацыі Фраймута Дувэ са зваротам, у якім просяць дапамагчы спыніць ціск на незалежныя СМІ у Беларусі. «Найбольш пашыраная сёньня эканамічная дыскрымінацыя, — гаворыцца ў звароце. — Для рэдакцыяў недзяржаўных газетаў вызначаюць заведама завышаныя тарыфы на распаўсюджаньне, экспедыраваньне, перасылку і дастаўку перыядычных выданьняў. Гэта вынік манапольнага становішча на рынку аб'яднаньня “Белпошта”, якое ўваходзіць у структуру Міністэрства сувязі. У 2000 г. тарыфы на распаўсюджаньне недзяржаўных СМІ былі амаль у пяць разоў вышэйшыя, чым на дзяржаўную прэсу. Такая негатыўная тэндэнцыя захавалася і ў 2001 г., хоць пад ціскам журналісцкай грамадзкасьці “Белпошта” змушаная была зьменшыць апетыты: розьніца ў тарыфах складае 3,3 разы”.

1 чэрвеня ў Горадні супрацоўнікі міліцыі затрымалі фотакарэспандэнта газеты “Пагоня” Аляксея Салея за тое, што той фатаграфавалі, як салдаты рукамі вырывалі траву каля будынку аблвыканкаму – наводзілі парадак перад правядзеньнем у горадзе Парламенцкага сходу Беларусі і Расіі. Фатографа завялі ў будынак аблвыканкаму, патэлефанавалі ў абласное ўпраўленьне Камітэту дзяржбясьпекі і дзьве гадзіны чакалі супрацоўніка КДБ, які так і не прыехаў. Урэшце фатографа адпусьцілі.

6 чэрвеня стала вядома, што старшыня Ляхавіцкай раённай Рады Кансерватыўна-Хрысьціянскай партыі БНФ Ігар Лобан, прачытаўшы ў газеце “Пагоня” ад 19.04.2001г. артыкул “Ідзе вялікая чарнобыльская вайна” Ул.Старчанкі, у якім утрымліваліся звесткі аб наступствах Чарнобыльскай трагедыі ў Беларусі, і палічыўшы, што гэтую інфармацыю павінна ведаць “вертыкаль”, перадрукаваў яго і занёс старшыні Ляхавіцкага райвыканкаму А.Сакуну і старшыні Ляхавіцкага райсавету В.Сапуну. Аднак замест падзякі галоўны вертыкальшчык раёну зрабіў выснову, што І.Лобан распаўсюдзіў друкаванае выданьне, вырабленае з парушэньнем вызначанага парадку і ня маючае выходных дадзеных, зьмест якога накіраваны на нанясеньне шкоды дзяржаўнаму і грамадзкаму парадку. Інфармацыя аб дзейнасьці Лобана была перададзеная ў Ляхавіцкі РАУС дзеля прыняцьця мераў. 7 траўня сп.Лобана выклікалі ў РАУС, дзе супрацоўнік РАУС склаў на яго пратакол аб адміністрацыйным парушэньні па артыкуле 172 ч.3 КаАП. 12 траўня адміністрацыйная камісія пры Ляхавіцкім райвыканкаме разгледзела пратакол аб адміністрацыйным правапарушэньні, прызнала сп. Лобана вінаватым у дзеяньнях, прадугледжаных гэтым артыкулам і аштрафавала яго на 5700 рублёў. Сп. Лобан з пастановаю

адміністрацыйнай камісіі ня згодны і з дапамогаю праваабаронцаў БрААГА “ПЦ “Вясна” падаў у суд Ляхавіцкага раёну скаргу на пастанову адміністрацыйнай камісіі.

6 чэрвеня ў судзе Ленінскага раёну адбыўся суд над журналістам Валерыем Шчукіным. Яго судзілі па арт.166 КаАП РБ (непадпарадкаваньне законным патрабаваньням супрацоўнікаў міліцыі). Суд быў па падзеях, якія мелі месца 18 траўня падчас Другога Усебеларускага сходу. У працэсе судовага паседжаньня судзьдзя заслухаў 9 сьведкаў з боку супрацоўнікаў міліцыі, прагледзеў відэаматэрыялы. Сьведкі казалі, што Шчукін лаяўся, заклікаў прысутных перакрываць прасьпект. Відэаматэрыялы гэтага не пацьвердзілі. Прадстаўніком В. Шчукіна на судзе быў М. Пастухоў. Ён паведаміў, што В. Шчукін прысутнічаў на прасьпекце Ф. Скарыны ў якасьці журналіста і прадставіў дакумент – накіраваньне на выкананьне рэдакцыйнага заданьня. Абарона спасылалася на закон аб СМІ. Нягледзячы на тое, што В. Шчукін выконваў свае прафэсійныя абавязкі, судзьдзя Аляксандр Шылько вынес пастанову – 10 сутак адміністрацыйнага арышту. Па просьбе В. Шчукіна выкананьне прысуду адкладзенае на 10 сутак.

8 чэрвеня былі адпушчаныя студэнты, актывісты ЗБС, затрыманыя ў Гомелі за распаўсюджаньне «Студэнцкай газеты». Адміністрацыйную справу, узбуджаную супраць іх, спынілі. Андрэй Вітушка — актывіст ЗБС, моцна зьбіты 7 чэрвеня ў Гомельскім дзяржаўным універсітэце імя Ф. Скарыны, па накіраваньні супрацоўнікаў міліцыі зьняў пабоі. У прысутнасьці адваката ён даў падрабязныя тлумачэньні і напісаў заяву ў міліцыю на дзеяньні М.М. Мяжэвіча, які зьбіў яго. Па факце зьбіцьця будзе праведзеная праверка.

12 чэрвеня журналіст і праваабаронца Валеры Шчукін добраахвотна зьявіўся ў Фрунзенскі РУУС г.Мінску. Адсюль ён быў этапаваны ў сьледчы ізалятар на вул. Валадарскага. Тры месяцы Валеры Шчукін правядзе ў сьледчым ізалятары за спробу рэалізаваць права на свабоду атрымліваць і распаўсюджваць інфармацыю. Валеры Шчукін быў затрыманы 16 студзеня ў Міністэрстве ўнутраных справаў РБ, дзе адбылася першая прэс-канфэрэнцыя новага міністра ўнутраных справаў Рэспублікі Беларусь Уладзіміра Навумава. В.Шчукін спрабаваў рэалізаваць сваё права на атрыманьне інфармацыі, але трое супрацоўнікаў аховы будынку павалілі яго на падлогу, пры гэтым было разьбітае шкло, аб якое В.Шчукін моцна парэзаўся. В.Шчукін быў дастаўлены ў вайсковы шпіталь у аддзяленьне мікрахірургіі. Міністр унутраных справаў сказаў пра В.Шчукіна: “Я не лічу Шчукіна журналістам. Я хацеў бы, каб Шчукін быў такім жа законапаслухмяным грамадзянінам, як і пераважная большасьць грамадзянаў нашай рэспублікі. А ствараць сабе імідж праваабаронцы, карыстаючыся тым, што я куды хачу, туды хаджу... Міністэрства ўнутраных справаў –

рэжымная ўстанова. Нават супрацоўнікі МУС праходзяць сюды па пасведчанні асобы. Тое, што Шчукін лічыць сябе пазаштатным карэспандэнтам ці праваабаронцам, не дае яму права... І таму чарговае дробнае хуліганства сыходзіць яму з рук толькі ў сілу таго, што ён абраў такі лад жыцця. Я нават крышачку са шкадаваньнем стаўлюся да такіх людзей". У адносінах да В.Шчукіна была ўзбуджаная крымінальная справа па арт.339 ч.1 КК РБ (злоснае хуліганства). Вынік – трохмесячнае знявольненне ў сьледчым ізалятары.

12 чэрвеня за распаўсюджаньне газеты “Наша Свабода” ў Берасьці затрымалі прадстаўнікоў руху “Зубр” Данько Кірылу, Залатара Андрэя, Хатынюка Васіля, Хоміча Андрэя і Панасюк Паліну. Затрыманьне адбылося ў 17.30 каля малочнага камбінату па вул. Янкі Купалы. Міліцыянты ехалі на запраўку, калі нейкі пільны грамадзянін падышоў да іх і паведаміў, што каля малаказаводу раздаюць падазроную газету. Усіх затрыманых даставілі ў Маскоўскі РАУС Берасьця, дзе пратрымалі да 18.50. Затрыманым у даволі грубых выказваньнях было адмоўлена ў праве патэлефанаваць, таксама міліцыянты ўсімі сваімі паводзінамі нахабна дэманстравалі поўную непавагу да закону. Так, на пытаньне лейтэнанта, які затрымаў “зуброў”, што з імі рабіць, дзяжурны капітан Ярась вельмі сур’ёзна і рашуча адказаў: “Расстраляць!”. Калі зубры зьвярнулі ўвагу супрацоўнікаў РАУС на парушэньне сваіх канстытуцыйных правоў, то ў адказ пачулі: “Забудзьце пра Канстытуцыю!”. Лейтэнант А.В.Каваленка склаў пратакол канфіскацыі 152 газетаў (пры рэальнай колькасьці больш за тысячу). На газетах, якія крычаць пра боль і сьлёзы беларусаў, вартавыя парадку паабяцалі “рэзаць кілбасу ды ставіць шклянкі з гарэлкай”. Дарэчы, многія міліцыянты падкрэсьлівалі пры гэтым, што Лукашэнку яны не падтрымліваюць. Затрыманьне “зуброў” адбылося пад заканчэньне тыднёвай акцыі распаўсюджаньня газетаў на найбольш значных прадпрыемствах Берасьця. З 6 па 12 чэрвеня спецвыпуск “Нашай Свабоды” атрымалі працоўныя панчошнага, дывановага, хлебнага камбінатаў, заводаў бытавой хіміі, газавай апаратуры, электралямпавага, механічнага, “Колератрону”, а таксама навучэнцы некаторых ВНУ ды аматары прысядзібных участкаў.

19 чэрвеня рэдакцыю незалежнай газеты “Наша Свабода” наведалі тры чалавекі, якія назваліся супрацоўнікамі Камітэту фінансавых расьсьледваньняў. Іхнімі дзеяньнямі кіраваў чалавек, які назваўся начальнікам аддзелу фінансавых расьсьледваньняў В.Ганчаровым. У якасьці абгрунтаваньня сваіх дзеяньняў яны прад’явілі “Распараджэньне №004132” са штапам Фрунзенскага міжраённага аддзелу дзяржаўнага Камітэту фінансавых расьсьледваньняў. Распараджэньне прадпісвала правесьці праверку фінансава-гаспадарчай дзейнасьці рэдакцыі газеты.

В.Ганчароў заняўся вывучэньнем зместу сумак і іншых асабістых рэчаў супрацоўнікаў рэдакцыі. У фотакарэспандэнта Ул.Шлапака былі знойдзеныя налепкі з выявамі Аляксандра Лукашэнкі і Юрыя Захаранкі, якія былі канфіскаваныя. Потым В.Ганчароў распачаў вывучэньне зместу шуфлядаў супрацоўнікаў рэдакцыі. Тут ягонымі трафэямі сталі арыгіналы карыкатураў, на якіх быў адлюстраваны твар асобы, нечым падобнай да А.Лукашэнкі. Дарэчы, ордэр на правядзеньне ператрасу ня быў прад'яўлены, а пратакол аб канфіскацыі не складаўся. Аднак супрацоўнікі рэдакцыі не перашкаджалі дзеяньням “фінансавых міліцыянтаў”, бо пад пагрозай апынуўся выпуск чарговага нумару газеты. На працягу прыкладна 40 хвілінаў як журналісты, так і тэхнічны персанал ня мелі магчымасьці працягваць сваю працу. Калі газета здавалася ў друк, супрацоўнікі Камітэту фінансавых расьсьледваньняў пакінулі рэдакцыю. Ад іх засталася папера, з якой вынікала: парушэньняў вядзеньня фінансава-гаспадарчай дзейнасьці не было знойдзена.

22 чэрвеня журналіст і праваабаронца Валеры Шчукін, які знаходзіцца пад вартай, са сьледчага ізалятару падаў скаргу ў Мінскі гарадзкі суд на пастанову суда Ленінскага раёну. Пастанова аб арышце Валерыя Шчукіна тэрмінам на 3 месяцы, вынесена 15 сакавіка судом Цэнтральнага раёну г. Мінску, уступіла ў сілу 12 чэрвеня. Валеры Шчукін павінен знаходзіцца пад вартай яшчэ два з паловай месяцы. Але ён працягвае аспрэчваць іншае судовае рашэньне суда Ленінскага раёну па арт.166 КаАП РБ (непадпарадкаваньне законным патрабаваньням супрацоўнікаў міліцыі). В. Шчукін падаў скаргу ў Гарадзкі суд на гэтую пастанову. Ён патрабуе адмяніць 10 сутак адміністрацыйнага арышту, якія яму далі за ўдзел у акцыі 18 траўня. В. Шчукін сьцьвярджае, што 18 траўня выконваў свае прафесійныя абавязкі і ў акцыі, якая адбывалася 18 траўня падчас Другога Усебеларускага сходу, ня браў удзелу. Калі скаргу ня прымуць, Валеры Шчукін павінен будзе адсядзець гэтыя 10 сутак у прыёмніку-разьмеркавальніку на вуліцы Акрэсьціна пасля сканчэньня трохмесячнага пакараньня, якое ён адбывае цяпер.

27 чэрвеня ў г. Крычаве каля 7 гадзінаў раніцы ў дзьверы кватэры галоўнага рэдактара газеты “Вольны горад” Сяргея Няроўнага пачалі моцна грукатаць і патрабаваць адчыніць. Гаспадар высьветліў, што гэта супрацоўнікі міліцыі. Але яны ня мелі ордэру на вобыск, і таму С.Няроўны ў сваю кватэру іх не пусьціў. Тады міліцыянты пусьцілі ў ход ломікі — і ўваходныя дзьверы былі выламаныя. Пры гэтым у кватэры быў абрэзаны тэлефон і адключаная электрычнасьць. Але паколькі дзьверы былі замацаваныя знутры дошкай, у памяшканьне міліцыянтам увайсьці не ўдалося. С.Няроўны падаў заяву ў пракуратуру г. Крычаву на дзеяньні супрацоўнікаў міліцыі, бо палічыў спробу ўварваньня ў кватэру незаконнай. Гэта ўжо другая спроба

міліцыянтаў патрапіць у кватэру рэдактара газеты “Вольны горад”. Першая адбылася 25 чэрвеня, калі супрацоўнікі міліцыі ачапілі дом і чакалі некалькі гадзінаў ордэру на вобыск. Але пракурор тады адмовіўся даваць санкцыю на вобыск, бо дзеля гэтага не было ніякіх падставаў — і міліцыянтам давалося сыйсьці. Усе спробы міліцыі патрапіць у кватэру галоўнага рэдактара газеты зьвязаныя з кампутарнай тэхнікай для выпуску газеты, якая знаходзіцца там.

4 ліпеня ў Ленінскі РАУС г.Берасьця ў якасьці сьведкаў выклікаліся сябры Партыі БНФ Б. Андрасюк і Р. Варвашэвіч з жонкай. Прадстаўнік БрАА ГА «ПЦ «Вясна» Ул. Вялічкін, якога Варвашэвіч запрасіў прадстаўляць ягоныя інтарэсы таксама стаў сьведкам выкліку. Справа тычылася распаўсюджаньня ў раёне «Дуброўкі» газеты «Народны прэзідэнт». У сувязі з гэтым абласная пракуратура даручыла аддзелу дазнаньняў Ленінскага РАУС правесці расьсьледваньне ў справе незаконнага распаўсюджаньня незарэгістраванай газеты і паклёпу на Прэзідэнта РБ.

12 ліпеня ў Крычаве ў рэдакцыі газеты “Вольны горад” супрацоўнікі міліцыі канфіскавалі ўсю аргтэхніку: 3 кампутары (адзін з іх належыць амбасадзе ЗША), 2 прынтары (адзін амбасады ЗША), сканер, фотакамеру, тэлевізар, відэамагнітафон. Тэхніку вынеслі на “праверку”, нягледзячы на тое, што амбасада ЗША раней паведамляла крычаўскім уладам, што тэхніка ўзятая газетай у арэнду. Затрыманыя 3 чалавекі — М.Маторанка, С.Няроўны, С.Баравікоў. Пры гэтым міліцыянты абсалютна беспадстаўна канфіскавалі больш за 1000 подпісаў за Сямёна Домаша. Памяшканьне рэдакцыі было апечатанае. Сяргея Баравікова суд Крычаўскага раёну асудзіў у гэты ж дзень па арт. 156 КоАП РБ (дробнае хуліганства).

У ноч з 16 на 17 ліпеня была абрабаваная рэдакцыя незалежнай газеты «День». Невядомыя ўзламалі кампутары і выкралі ўсю інфармацыйную базу. Супрацоўнікі рэдакцыі зьвязваюць напад на газету са шматлікімі публікацыямі пра зьнік-неньні вядомых у Беларусі палітыкаў і журналістаў. На месцы здарэньня ня зной-дзена ніякіх сьлядоў, што дае падставу меркаваць, што працавалі прафесіяналы.

23 ліпеня супрацоўнікі міліцыі Хоцімскага раёну Магілёўскай вобласьці канфіскавалі ўсю аргтэхніку адзінай у рэгіёне незалежнай газеты “Беларускі Усход”. Такія дзеянні праваахоўнікі патлумачылі выкананьнем дэкрэту №8 аб дабрачыннай замежнай дапамозе.

Уначы **24 ліпеня** ўжо другім разам за апошні час абрабаваная рэдакцыя незалежнай газеты “День”. Тут рыхтавалі нумар, прысьвечаны зьніклым у Беларусі асобам. Газета ня выйшла на мінулым тыдні, бо тады з памяшканьня рэдакцыі невядомыя скралі кампутары. Другі раз злачынцы зрабілі тое самае.

15 і 16 жніўня ў г.Орша супрацоўнікі Камітэту фінансавых расьсьледваньняў і КДБ канфіскавалі аргтэхніку ў індывідуальнага прадпрымальніка Віктара Андрэева, які выдае газету “Куцейна”. Абвінаваціўшы В.Андрэева ў “незаконнай прадпрымальніцкай дзейнасьці”, яны канфіскавалі рызограф, чатыры кампутары, некалькі асобнікаў газеты і выпускі праваабарончага бюлетэну. Пры канфіскацыі рызографу былі выламаныя дзьверы і выбітае шкло прыватнага дому, дзе ён знаходзіўся. Адзін з супрацоўнікаў КДБ паведаміў рэдактару газеты В.Андрэеву, што за супрацоўнікамі рэдакцыі вялося зьнешняе назіраньне.

16 жніўня ў г.Баранавічы канфіскаваная частка накладу расійскай газеты “Президент”, прысьвечанай палітычнай сітуацыі ў Беларусі. Раней 64 тысячы асобнікаў гэтай газеты былі канфіскаваныя ў г.Горадні.

17 жніўня супрацоўнікі Першамайскага міжраённага аддзелу Упраўленьня дзяржкамітэту фінансавых расьсьледваньняў па Мінскай вобласьці і г.Мінску канфіскавалі 216 400 асобнікаў газеты “Наша Свабода”, а таксама друкарскія формы.

17 жніўня Дзяржкамітэт па друку вынес рэдакцыі газеты “Наша Свабода” афіцыйнае папярэджаньне ў сувязі з апублікаваньнем у газеце “недакладных зьвестак”. Да такіх Дзяржкамдрук аднёс фразу “Аляксандр Лукашэнка..., выступаючы перад “вертыкальлю”, абвінаваціў Ярмошына і Мясьніковіча ў падрыхтоўцы змовы”. У папярэджаньні ўказваецца, што ў выпадку паўторнага парушэння дзейнасьць газеты будзе прыпыненая на тэрмін да 3 месяцаў.

17 жніўня ў г. Глыбокае Віцебскай вобласьці дырэктар мясцовага аддзяленьня “Белсаюздруку” Вольга Міхайлава ў парушэньне дзеючай дамовы з рэдакцыяй газеты “Вольнае Глыбокае” адмовілася прыняць на рэалізацыю чарговы нумар газеты, спаслаўшыся на тое, што ў раёне кепска купляюць “Советскую Белоруссию”.

20 жніўня Дзяржкамдрук вынес папярэджаньне рэдакцыі газеты “Свободные новости” ў сувязі з апублікаваньнем у газеце “недакладных зьвестак”. Імі Дзяржкамдрук палічыў фразу “Прэзідэнт па тэлебачаньні абяцаў наладзіць бойню ў сваёй рэзідэнцыі — пусьціць супраць нязгодных з ягоным “пераабраньнем” сьпецназ, “Альфу” і “Алмаз”. У папярэджаньні ўказваецца, што ў выпадку паўторнага парушэння дзейнасьць газеты будзе прыпыненая на тэрмін да 3 месяцаў.

20 жніўня супрацоўнікамі падатковай інспэкцыі Заводзкага раёну Мінску былі канфіскаваныя дзесяць кампутараў рэдакцыі самай масавай беларускай незалежнай газеты “Народная Воля”. Прадстаўнікі падатковай інспэкцыі заявілі, што кампутары канфіскаваюцца на той падставе, што яны знаходзяцца не на рэдакцыйным

балансе, а належаць прыватным асобам і таму “павінны быць старанна правяраныя”. У выніку канфіскацыі абсталявання ў распараджэнні рэдакцыі засталася ўсяго чатыры кампутары. Выпуск газеты знаходзіцца пад пагрозай зрыву.

21 жніўня ў рэдакцыі газеты “Наша Свабода” Першамайскі міжраённы аддзел ДКФР па г.Мінску і Мінскай вобласці і падатковая інспекцыя Маскоўскага раёну г.Мінску пачалі праверку фінансава-гаспадарчай дзейнасці. Адзін кампутар рэдакцыі апячатаны.

21 жніўня распачатая праверка фінансава-гаспадарчай дзейнасці рэдакцыі “Белорусской деловой газеты”. Яе праводзяць супрацоўнікі адразу трох кантралюючых органаў: Маскоўскага міжраённага аддзелу ДКФР г.Мінску, падатковых інспекцыяў Цэнтральнага і Першамайскага раёнаў г.Мінску.

22 жніўня супрацоўнікі Першамайскага міжраённага аддзелу Камітэту фінансавых расьсьледванняў па г.Мінску і Мінскай вобласці заблакавалі працу прыватнай друкарні “Мэджык”, у якой друкуецца 29 выданняў, 6 з якіх маюць грамадзка-палітычны накірунак. Друкарня “Мэджык” прастойвала аж да 27 жніўня. Друкаванне газетаў было ўзноўленае толькі пасля таго, як дырэктар прыватнага ўнітарнага прадпрыемства “Мэджык” Юры Будзько падпісаў загад аб прызначэнні першага намесніка старшыні Дзяржкамдруку Уладзіміра Глушакова выконваючым абавязкі дырэктара прадпрыемства. Гэтае прызначэнне было праведзенае з парушэннем патрабаванняў арт. 8 Закону “Аб мерах барацьбы з арганізаванай злачыннасцю і карупцыяй”, які забараняе прадстаўнікам уладаў, служачым дзяржапарату і службовым асобам умешвацца ў дзейнасць іншых дзяржаўных і недзяржаўных органаў, прадпрыемстваў, устаноў і арганізацыяў, калі гэта не ўваходзіць у кола іх абавязкаў.

22 жніўня рэдакцыя “Белорусской деловой газеты” распаўсюдзіла паведамленне пра тое, што дзяржаўнае ўнітарнае прадпрыемства “Мінгарсаюздрук” адмовіла выдаўцу “БДГ” УП “Марат” у павелічэнні накладу газеты, які распаўсюджваецца праз сетку “Мінгарсаюздрук”, на верасень 2001 году. Паколькі, адмовіўшыся ад прапановы выдаўца, “Мінгарсаюздрук” недаатрымае каля 1 млн. рублёў выручкі, кіраўніцтва УП “Марат” лічыць, што адмова прымаць на рэалізацыю наклад, прапанаваны выдаўцом, прадыктаваная выключна палітычнымі меркаваннямі і мае на мэце абмежаванне доступу насельніцтва да інфармацыі напярэдадні прэзідэнцкіх выбараў. Раней “Мінгарсаюздрук” адмовіў у павелічэнні накладу, якія распаўсюджваюцца праз ягоную сетку, рэдакцыям газетаў “Свободные новости” і “День”.

22 жніўня Упраўленне юстыцыі Берасцейскага аблвыканкаму абвінаваціла газету “Брестский курьер” у распаўсюджваньні інфармацыі пра дзейнасьць незарэгістраваных грамадзкіх аб’яднаньняў. Нагодай дзеля такой заявы стала публікацыя ў газеце заявы “Спыніце цкаваньне дэмакратычных кандыдатаў у Прэзідэнты Рэспублікі Беларусь”, якая была падпісаная лідэрамі апазіцыйных партыяў, грамадзкіх аб’яднаньняў і прафсаюзаў.

23 жніўня адбылася прэс-канфэрэнцыя галоўных рэдактараў незалежных газетаў “Наша Свабода” і “Народная Воля” Паўла Жука і Іосіфа Сярэдзіча. Іосіф Сярэдзіч паведаміў журналістам, што замест 45000 асобнікаў апошняга нумару ягонаў газеты ўдалося аддрукаваць толькі 10000. А ўжо наступны нумар можа ўвогуле не зьявіцца ў сьвет. Пад пагрозай апынуўся і спецыяльны выпуск “Народнай Волі”, прысьвечаны прэзідэнцкім выбарам. Ён мусіў быць надрукаваны 23 жніўня. Камітэт па фінансавых расьсьледваньнях ня толькі апячатаў абсталяваньне друкарні “Мэджык”, але і замарозіў усе рахункі. У якасьці падставы дзеля такіх дзеяньняў было выкарыстанае вызначэньне Вышэйшага гаспадарчага суда, якое зьявілася нечакана для ўсіх. Пры гэтым арыштаванае абсталяваньне не зьяўляецца ўласнасьцю “Мэджыка”, а канфіскаваная папера належыць выданьням, якія друкаваліся там, а не друкарні. Юрысты лічаць, што дзеяньні супрацоўнікаў КФР зьяўляюцца незаконнымі, бо для выманьня абсталяваньня патрэбнае рашэньне суда, а не вызначэньне. У якасьці яскравага доказу палітычнай афарбоўкі дзеяньняў Камітэту па фінансавых расьсьледваньнях можна прывесці той факт, што на паліграфічнай базе “Мэджыка” дзейнічае друкарня “Знамение”. Менавіта яна выпусьціла перадвыбарчыя плакаты і ўлёткі адзінага кандыдата ў Прэзідэнты ад шырокай грамадзянскай кааліцыі Уладзіміра Ганчарыка. Галоўныя рэдактары незалежных выданьняў расцэньваюць дзеяньні фінансавай міліцыі як замову ўладаў, што мае на мэце пазбавіць беларусаў інфармацыі пра галоўнага канкурэнта А.Лукашэнкі на выбарах – Уладзіміра Ганчарыка.

28 жніўня пракуратура г.Мінску ўзбудзіла крымінальную справу па факце паклёпу ў адносінах да Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь, які спалучаецца з абвінавачаньнем у зьдзяйсненьні цяжкага ці асабліва цяжкага злачынства (ч. 2 арт. 367 КК РБ). Нагодай дзеля ўзбуджэньня крымінальнай справы і канфіскацыі накладу газеты “Рабочы” стала публікацыя ў канфіскаваным нумары газеты артыкулу “Злодзей павінен сядзець у турме!” па фактах карупцыі сярод кіраўніцтва краіны. Друкаваньне спецвыпуску “Рабочага” плануемым накладам у 400 тысячаў асобнікаў было прыпыненае напярэдадні намесьнікам старшыні Дзяржкамдруку Уладзімірам Глушаковым, які незадоўга да гэтага быў прызначаны выконваючым

абавязкі дырэктара друкарні “Мэджык”. Да гэтага моманту было надрукавана каля 40 тысячаў асобнікаў спецыяльнага выпуску, аднак галоўнаму рэдактару “Рабочага” Віктару Івашкевічу вывезці з друкарні зробленую частку накладу не дазволілі. На наступны дзень старэйшы следчы пракуратуры Першамайскага раёну г.Мінску С.Фалейчык канфіскаваў увесь надрукаваны наклад газеты і паведаміў В.Івашкевічу пра ўзбуджэнне крымінальнай справы. Той факт, што пракуратура ўзбудзіла крымінальную справу перш чым газета выйшла з друкарні, сведчыць пра ажыццяўленне цензуры.

29 жніўня з “белымі плямамі” выйшлі ў свет 2 спецыяльныя выпускі “Предпринимательской газеты”. Публікацыю артыкулаў “Пасланьне суайчыньнікам” (№32) і “А ты ўжо даў сваю згоду стаць саўдзельнікам злачынства?” (№33) забараніў да друку выконваючы абавязкі дырэктара друкарні “Мэджык” Уладзімір Глушакоў.

4 верасьня ў г.Салігорску старшыня гарадзкой выбарчай камісіі не пусціў на ўчастак пазаштатнага карэспандэнта мясцовай газеты “Салідарнасьць”. Сваю адмову ён матываваў тым, што назіраць за выбарамі могуць толькі штатныя супрацоўнікі рэдакцыі. Такая пазіцыя супярэчыць арт. 13 Выбарчага кодэксу, якая прадастаўляе права прысутнічаць пры правядзеньні выбараў прадстаўнікам рэдакцыі незалежна ад таго, знаходзяцца яны ў штаце ці не.

5 верасьня першы намесьнік старшыні Дзяржаўнага камітэту па друку Уладзімір Глушакоў, які выконвае абавязкі дырэктара прыватнай друкарні “Мэджык”, пад пагрозай забароны друкаваньня запатрабаваў зьняць матэрыялы з нумароў газетаў “Народная Воля” і “Беларуская маладзёжная”. Супрацоўнікам “Беларускай маладзёжнай” прыйшлося здаваць нумар тройчы, перш чым газета была надрукаваная.

5 верасьня пракуратура Гарадзенскай вобласьці ўзбудзіла крымінальную справу па факце разьмяшчэньня ў газеце “Пагоня” матэрыялаў, у якіх, на думку пракуратуры, утрымліваецца паклёп у адносінах да Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь. Наклад газеты, аддрукаваны толькі часткова, быў канфіскаваны з друкарні.

5 верасьня супрацоўнікі пракуратуры Гарадзенскай вобласьці, пракуратуры Ленінскага раёну г.Горадня, Ленінскага аддзяленьня РАУС, Дзяржаўнага камітэту па фінансавых расьсьледваньнях і АБЭЗ правялі ў рэдакцыі газеты “Пагоня” выняцьце матэрыялаў і абсталяваньня, а таксама фінансавай дакументацыі рэдакцыі.

7 верасьня Вышэйшы Гаспадарчы суд Рэспублікі Беларусь прыняў да разгляду зыск Пракурора Гарадзенскай вобласьці аб спыненьні дзейнасьці сродку масавай

інфармацыі – газеты “Пагоня” і аб ліквідацыі рэдакцыі газеты “Пагоня” “у інтарэсах дзяржавы ў асобе Дзяржаўнага камітэту Рэспублікі Беларусь па друку”. Па меркаваньні пракуратуры, падставай дзеля закрыцця газеты служаць шматлікія парушэнні рэдакцыяй Закону аб друку.

7 верасня ў Мінску супрацоўнікамі міліцыі сканфіскавана 15 000 асобнікаў газеты “Беларуская маладзёжная”, якія знаходзіліся ў багажніку спыненага аўтамабіля. Міліцыянеры катэгарычна адмовіліся складаць акт канфіскацыі газетаў.

7 верасня Віцебская абласная друкарня адмовілася друкаваць чарговы нумар мясцовай недзяржаўнай газеты “Витебские деловые новости”, нягледзячы на тое, што рэдакцыя своечасова здала макет у друкарню і зрабіла перадаплату. У якасці магчымай прычыны таго, што адбылося, рэдактар выданьня Ігар Несьцераў назваў той факт, што дадзены нумар газеты ўдзяляў вялікую ўвагу асьвятленьню візіту Уладзіміра Ганчарыка ў г.Віцебск і закулісным бакам прэзідэнцкай кампаніі ў Віцебску.

7 верасня намесьнік старшыні Гомельскай абласной выбарчай камісіі Аляксандр Усаў адмовіў акрэдытаванаму ў гэтай камісіі журналісту Анатолю Гатоўчыцу ў прадастаўленьні інфармацыі пра колькасць выбаршчыкаў у раёнах вобласці і колькасці прагаласаваных датэрмінова. А.Усаў растлумачыў, што ў абавязкі “журналіста ўваходзіць: паехаць, паглядзець, паназіраць, як ідзе галасаваньне”. А.Гатоўчыц, згодна з Выбарчым кодэксам, абскардзіў дзеянні А.Усава ў пракуратуру, аднак пракуратура накіравала ягоную скаргу ў гэтую ж выбарчую камісію.

8 верасня, напярэдадні выбараў, з “белымі плямамі” выйшла самая тыражная штодзённая недзяржаўная газета “Народная Воля”. Па патрабаванні намесьніка старшыні Дзяржкамдруку Ул. Глушакова, які выконвае абавязкі дырэктара друкарні “Мэджык”, з нумару была знятая заява лідэра апазіцыйнай камуністычнай партыі Сяргея Калякіна пра тое, што Савет бяспекі Рэспублікі Беларусь даставіў усім старшнякам гарадзкіх і раённых выканкамаў па 20 тысячаў выбарчых бюлетэняў, якімі можна будзе маніпуляваць у ходзе выбараў. Акрамя таго, была зробленая цэнзура загалюка “Заўтра – выбары другога прэзідэнта”, з якога прыбраныя слова “другога”.

9 верасня, у дзень выбараў Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь, дзяржаўны інтэрнет-правайдэр “Белтелеком” адключыў доступ да сайтаў “by”, на якіх выстаўляліся навіны пра выбары. У выніку сталі недаступнымі для прагляду онлайнавыя версіі незалежных выданьняў “Белорусская деловая газета”, “Наша

Свабода” і “Белорусская газета”. Перабоі ў працы ў дзень выбараў зьведалі таксама сайты незалежнага агенцтва навінаў БелаПАН, Радыё Рацыя і беларускай службы Радыё Свабода. Адміністраванне доменнай зоны “.by” знаходзіцца ў веданні Дзяржаўнага цэнтру бяспекі інфармацыі пры Савеце бяспекі. У гэты ж дзень былі адключаныя тэлефоны рэдакцыяў некаторых рэгіянальных СМІ і сотавыя тэлефоны ў цэнтры Мінску.

14 верасня Праўленьне грамадзкага аб’яднання “Беларуская асацыяцыя журналістаў” зьвярнулася ў Пракуратуру Рэспублікі Беларусь з заявай з нагоды ажыццяўлення цэнзуры першым намесьнікам старшыні Дзяржкамдруку Рэспублікі Беларусь Уладзімірам Глушаковым, які апошнім часам выконвае функцыі дырэктара прыватнай друкарні “Мэджык”. Праўленьне ГА “БАЗ” патрабуе ад пракуратуры тэрміновых захадаў пракурорскага рэагавання з мэтай ліквідаваць парушэнні закону і аднавіць правы і законныя інтарэсы рэдакцыяў. Паводле меркавання аўтараў заявы, пракуратура таксама павінна разгледзець пытанне аб магчымасці распачаць крымінальную справу або ініцыяваць дысцыплінарнае разьбіральніцтва ў дачыненні да Ул. Глушакова. Праўленьне асацыяцыі зьвярнула ўвагу пракуратуры на цэлы шэраг фактаў парушэння заканадаўства. 28 жніўня ў выніку ўмяшальніцтва кіраўніцтва друкарні быў сарваны выпуск газеты “Рабочы”. 31 жніўня з “белымі плямамі” выйшлі два спецыяльныя выпускі (№32 і №33) “Предпринимательской газеты”, матэрыялы з якіх былі знятыя па ўказанні Ул. Глушакова. 5 верасня, пагражаючы забараніць друк выданняў, Ул. Глушакоў запатрабаваў зняць матэрыялы з нумароў газет “Народная Воля” і “Беларуская маладзёжная”. Прычым супрацоўнікі рэдакцыі “БМ” мусілі здаваць нумар у друк тройчы. 6 верасня Беларуска асацыяцыя журналістаў запатрабавала ад Ул. Глушакова адмовіцца ад парушэння правоў прэсы. Копія гэтага ліста была перададзеная ў Дзяржкамітэт па друку. Аднак ужо на наступны дзень в.а. дырэктара друкарні “Мэджык” Ул. Глушакоў зноў ажыццявіў цэнзуру: прымусіў прадстаўніка “Народнай Волі” зняць матэрыялы з нумару, падпісанага ў друк. У выніку “Народная Воля” выйшла з “белымі плямамі” на першай паласе. На думку праўлення БАЗ, такія дзеянні чыноўніка парушаюць Канстытуцыю Рэспублікі Беларусь і Закон “Аб друку і іншых сродках масавай інфармацыі”. Артыкул 33 Канстытуцыі гарантуе кожнаму свабоду меркаванняў, перакананняў і іх свабоднае выяўленьне: нікога нельга прымушаць выказаць свае погляды або адмаўляцца ад іх. Цэнзура, як указваецца ў гэтым артыкуле Канстытуцыі, не дапускаецца. Але патрабаванні да рэдакцыі папярэдне ўзгадніць паведамленьні і матэрыялы або зняць з друку які-небудзь матэрыял ці паведамленьне зьяўляюцца цэнзурай (арт. 4 Закону аб друку). Спасылкі сп-ра Глушакова на тое, што знятыя паводле ягонага

загаду матэрыялы парушалі правы і законныя інтарэсы іншых асобаў, ганьбілі гонар і годнасьць Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь, ня маюць абгрунтаваньня. Выяўляець факты парушэння заканадаўства ў галіне СМІ маюць права суд і іншыя дзяржаўныя органы ў межах іх паўнамоцтваў (аднак не дырэктар друкарні), і толькі пасля выхату сродку масавай інфармацыі ў сьвет. У заяве Праўленьне Беларускай асацыяцыі журналістаў таксама зьвярнула ўвагу на тое, што ўжо само прызначэньне першага намесьніка старшыні Дзяржкамдруку Ул. Глушакова выконваючым абавязкі дырэктара друкарні “Мэджык” зьяўляецца грубым парушэньнем беларускага заканадаўства.

21 верасьня судзьдзя Першамайскага раённага суда г.Мінску Алена Ананіч прыняла рашэньне: разгляд зыску аб абароне гонару і годнасьці лідэра Аб’яднанай грамадзянскай партыі Анатоля Лябедзькі да аўтара праграмы Беларускага тэлебачаньня “Тайныя спружыны палітыкі” Юрыя Азаронка перанесьці на 1 лістапада. Перанос разгляду справы зьвязаны з адсутнасьцю ў зале суда адказчыка. Як патлумачылі юрысты Белдзяржтэлерадыёкампаніі, да канца кастрычніка Юры Азаронак будзе знаходзіцца ў адпачынку. Акрамя таго, юрысты тэлерадыёкампаніі прадставілі судзьдзі тлумачэньне, у якім гаворыцца, што БТ ня можа прадставіць суду відэакасету з запісам гэтай праграмы, паколькі мае праблемы з магнітнымі носьбітамі. У сувязі з гэтым відэазапісы праграмаў на тэлестудыі захоўваюцца ня больш за адзін месяц.

22 верасьня рэдактара газеты “Пагоня” Міколу Маркевіча тэрмінова выклікалі ў Гарадзенскую абласную пракуратуру, каб уручыць папярэджаньне выданьню. Яно датычыць дзьвюх нататак у №36 газеты, у якіх сьледчыя ўбачылі паклёп на прэзідэнта. З прычыны гэтых нататак была заведзеная крымінальная справа супраць газеты. Пракуратура канфіскавала таксама наступны №37 “Пагоні”.

24 верасьня беларускія памежнікі ў Берасьці канфіскавалі ў Мікалая Анцыповіча, актывіста Сойму Кансерватыўна-Хрысьціянскай партыі БНФ, 50 асобнікаў часопісу “Беларускія ведамасьці” і дзьве кніжкі з вершамі і фотаздымкамі Зянона Пазьняка “Глёрыя Патрыя”. М. Анцыповіч вяртаўся ў Беларусь з Варшавы, дзе ён наведваў Зянона Пазьняка, які апошнія 5 гадоў знаходзіцца ў эміграцыі. “Беларускія ведамасьці” – часопіс, які выдае сп. Пазьняк.

25 верасьня рэдакцыя незалежнай газеты “Брестский курьер” атрымала па пошце афіцыйнае папярэджаньне ад Дзяржаўнага камітэту па друку. Дзяржкамдрук даў выданьню папярэджаньне за тое, што рэдакцыя нібыта парушыла артыкул 5 Закону аб друку, апублікаваўшы зварот пад назовам “Спыніце перасьлед

дэмакратычных кандыдатаў у Прэзідэнты Рэспублікі Беларусь!” Зварот падпісалі лідэры мясцовых апазіцыйных партыяў, грамадзкіх аб’яднанняў і прафсаюзаў. Некаторыя з гэтых структураў не прайшлі рэгістрацыю ў Берасцейскім аблвыканкаме, што і стала падставаю для вынясення папярэджання незалежнай газеце. Неабходна нагадаць, што сёлета “Брестский курьер” ужо абскардзіў іншае папярэджанне Дзяржкамдруку і выйграў справу ў Вышэйшым гаспадарчым судзе Беларусі.

27 верасня судзьдзя Вышэйшага гаспадарчага суда РБ Валеры Жандараў прыняў рашэнне перанесці на 5 кастрычніка разгляд справы аб закрыцці гарадзенскай незалежнай газеты “Пагоня”. Прычынай пераносу стала непрадастаўленне істцом — Гарадзенскай абласной пракуратурай — усіх неабходных для разгляду справы дакументаў. Галоўны рэдактар “Пагоні” Мікола Маркевіч так выказаўся пасля прыняцця рашэння аб пераносе судовага працэсу: “Прэтэнзіі пракуратуры да “Пагоні” не грунтуюцца на законе, маюць відавочныя прыкметы палітычнага заказу. Я ўпэўнены, што пры ўмове, калі на суд ня будзе аказана ўціску, зыск пракуратуры будзе адхілены”.

5 кастрычніка ў Вышэйшым гаспадарчым судзе Рэспублікі Беларусь адбыўся працяг судовага працэсу па справе аб закрыцці незалежнай газеты “Пагоня”. Судзьдзя Валеры Жандараў зноў прыняў рашэнне: “дзеля правільнага і ўсебаковага высвятлення абставінаў” перанесці судовы разгляд, на 23 кастрычніка. Матываваў ён гэта тым, што Гарадзенская абласная пракуратура не прадаставіла суду копію пратаколу арышту яшчэ ў друкарні ўсяго накладу 36-га нумару газеты ад 4 верасня. На самым пачатку судовага паседжання абаронца “Пагоні” адвакат Анжэла Ратнер заявіла хадайніцтва аб спыненні справы ў адносінах да газеты. Паводле яе словаў, пасля таго, як 27 верасня Дзяржаўны камітэт па друку адмовіўся ад зыску ў адносінах да газеты, ня ўгледзеўшы прававых падставаў дзеля яе закрыцця, справа падлягае спыненню. Аднак судзьдзя Валеры Жандараў адхіліў гэтае хадайніцтва. Кіраўнік Цэнтру прававой абароны СМІ пры Беларускай асацыяцыі журналістаў (БАЗ) Міхаіл Пастухоў выказаў сваё незадавальненне сённяшнім судовым працэсам: “Суд зьвярнуў увагу на непатрэбныя акалічнасці. Гэта штучнае зацягванне працэсу. Суд ня хоча выносіць рашэнне на карысць рэдакцыі газеты, хаця яно відавочнае. Судзьдзя адцягвае прыняцце канчатковага рашэння толькі дзеля таго, каб не выступаць супраць пракуратуры і даць ёй магчымасць паспрабаваць знайсці іншыя аргументы супраць “Пагоні”.

3 11 на 12 кастрычніка ўначы адбылося абрабаванне незалежнай маладзечанскай «Рэгіянальнай газеты». Былі ўкрадзеныя тры сістэмныя блокі

кампутараў, два маніторы, лічбавая фотакамера, два прынтэры, факс, тэлефоны і нават электрычны чайнік. «Рэгіянальная газета» распаўсюджваецца ў Мінскай і Гарадзенскай абласцях — на тэрыторыі Маладэчанскага, Вілейскага, Мядзельскага, Валожынскага, Смаргонскага, Астравецкага і Ашмянскага раёнаў, выдаецца з 1995 году і мае наклад больш за восем тысячаў асобнікаў.

15 кастрычніка журналістам недзяржаўных СМІ было адмоўлена ў акрэдытацыі на асьвятленьне візіту А.Лукашэнкі ў Гомельскую вобласць, які прызначаны на 23 кастрычніка.

16 кастрычніка судзьдзя Аляксандар Шылько прыняў пастанову затрымаць праваабаронцу і публіцыста Валерыя Шчукіна і арыштаваць яго на 10 сутак за ўдзел у несанкцыяваным пікеце падчас лукашэнкаўскага Ўсебеларускага народнага сходу, які адбыўся сёлета ў траўні. В. Шчукін зусім нядаўна выйшаў з Жодзінскай турмы, дзе адбыў трохмесячнае зняволенне.

1 лістапада ў судзе Першамайскага раёну г.Мінску быў працягнуты разгляд зыску аб абароне гонару і годнасці старшыні Аб'яднанай грамадзянскай партыі Анатоля Лябедзькі да Беларускага тэлебачання і аўтара праграмы “Тайныя спружыны палітыкі” Юрыя Азаронка. На папярэднім паседжанні (яно адбылося паўтары месяцы таму) суд прапанаваў абодвум бакам прадаставіць матэрыялы, у прыватнасці, запіс праграмы Азаронка, якая выйшла ў эфір у сакавіку 2001 году, у якой Лябедзька абвінавачваўся ў тым, што спрабаваў нелегальна правезьці ў Беларусь праз польска-беларускую мяжу 10 тысячаў даляраў ЗША. Ісьцец заяўляе, што гэтыя звесткі зьяўляюцца паклёпам, і патрабуе іх абвяржэння, а таксама кампенсацыі маральнай шкоды ў памеры 5 мільёнаў рублёў з Беларускай дзяржтэлерадыёкампаніі і 10 мільёнаў — з Юрыя Азаронка. І на гэтым паседжанні суда юрыдычны прадстаўнік Азаронка не прадаставіў запісу тэлепраграмы. Паводле ягоных словаў, запіс сьцёрты, бо ў сувязі з цяжкім матэрыяльным становішчам беларускага тэлебачання касеты выкарыстоўваюцца шматразова. Аднак запіс перадачы прадаставіў суду Анатоль Лябедзька. Падчас суда стужка з запісам праграмы была разгледжаная. Судзьдзя Алена Ананіч задаволіла хадайніцтва юрыдычнага прадстаўніка адказчыка аб выкліку ў суд аўтара праграмы Юрыя Азаронка з тым, каб ён патлумачыў звесткі, што прагучалі на касеце. Суд перанесены на няпэўны час: Алена Ананіч заявіла, што паколькі яна кладзецца ў бальніцу, зыск будзе разглядаць іншы судзьдзя.

12 лістапада Вышэйшы Гаспадарчы суд Рэспублікі Беларусь вынес рашэнне спыніць дзейнасць незалежнай газеты «Пагоня». Гэтае рашэнне было заснаванае

на двух папярэджаньнях – Дзяржкамдруку (цяпер – Міністэрства інфармацыі) і Гарадзенскай раённай пракуратуры. Вышэйшы гаспадарчы суд не прыняў да ўвагі аргументы прадстаўнікоў рэдакцыі газеты і Міністэрства інфармацыі, якое адмовілася ад зыску яшчэ да суда. Беларуская асацыяцыя журналістаў выказала рашучы пратэст у сувязі з такім рашэннем суда. БАЖ звязвае закрыццё газеты «Пагоня» і ліквідацыю яе рэдакцыі з абяцаннем Аляксандра Лукашэнкі «разабрацца» з незалежнай прэсай пасля выбараў. У гэтым жа шэрагу – працяг расьсьледваньня крымінальных справаў, распчатых па фактах публікацыі перадвыбарчых матэрыялаў у газетах «Пагоня» і «Рабочы» і адмова Вышэйшага гаспадарчага суда разглядаць зыск газеты «Брестский курьер» да Міністэрства інфармацыі аб прызнаньні несапраўдным папярэджаньня. З асуджэннем рашэння Вышэйшага гаспадарчага суда РБ і заклікам спыніць палітычна матываваныя крымінальныя справы, датычныя незалежных выданьняў і журналістаў, выступілі таксама Сусьветная кампанія за свабоду слова “Артыкль 19”, Камітэт па абароне правоў журналістаў, Міжнародная ліга правоў чалавека і іншыя арганізацыі.

19 лістапада на вуліцы Савецкай у Горадні адбыўся несанкцыянаваны пікет у абарону закрытай Вышэйшым гаспадарчым судом Беларусі газеты “Пагоня”. У акцыі ўзялі ўдзел больш за 100 чалавек — журналістаў і чытачоў газеты, якія разгарнулі лозунгі, у якіх асуджалася падаўленьне свабоды слова ў Беларусі. Пасля завяршэння акцыі пратэсту рэдактар газеты Мікола Маркевіч і журналісты Анджэй Пісальнік і Павел Мажэйка былі запрошаныя ў аддзел міліцыі Ленінскага раёну, дзе ў дачыненні да іх былі складзеныя пратаколы аб адміністрацыйным правапарушэнні (артыкул 167-1 Кодэксу аб адміністрацыйных правапарушэннях Рэспублікі Беларусь). Ужо 20 лістапада справы Анджэя Пісальніка і Паўла Мажэйкі былі разгледжаныя ў судзе Ленінскага раёну горада Горадні. Суд над рэдактарам “Пагоні” Міколам Маркевічам адбудзецца пазьней, пасля яго вяртаньня з Польшчы: адразу пасля правядзеньня пікетаваньня Мікола Маркевіч адбыў у гэтую краіну дзеля сустрэчы з уплывовымі палітыкамі. Беларускі журналіст мае намер прапанаваць ідэю арганізацыі слуханьняў у Сейме Рэспублікі Польшча па пытанні аб закрыцці адной з вядучых дэмакратычных газетаў і наступу на свабоду слова ў Беларусі.

13 сьнежня суд Першамайскага раёну г.Мінску разгледзеў зыск лідэра Аб’яднанай грамадзянскай партыі Анатоля Лябедзькі да Нацыянальнай тэлерадыёкампаніі і аўтара палітычнага серыялу “Тайныя спружыны палітыкі” Юрыя Азаронка. У адным з фільмаў Ю. Азаронак заявіў, што Анатоль Лябедзька са сваімі калегамі па партыі быццам бы ўвезлі праз польска-беларускую мяжу пэўную суму

грошай, і пасья гэтага дабрабыт Лябедзькі павялічыўся на 8 з паловаю тысячаў даляраў. “Азаронак не прадаставіў у суд ніводнага дакументу, які б мог пацьвердзіць гэта – адны агульныя меркаваньні: што ён не хацеў мяне пакрыўдзіць і ня лічыць мяне пакрыўджаным, — кажа Анатоль Лябедзька. – На пытаньне, чым выкліканая ўвага менавіта да маёй персоны, ён патлумачыў, што я адзіны з лідэраў беларускай апазіцыі наладжваю нацыянал-палітычныя мерапрыемствы. Такім чынам, ён сам пацьвердзіў, што існаваў палітычны заказ на пэўных асобаў беларускай палітыкі, каб стварыць негатыўнае поле вакол гэтых людзей”. Суд вынес рашэньне: Нацыянальная тэлерадыёкампанія абавязаная публічна папрасіць прабачэння ў Анатоля Лябедзькі і выплаціць штраф у памеры 600 тысячаў беларускіх рублёў, а Юры Азаронак павінен выплаціць 400 тысячаў рублёў штрафу.

У сьнежні Гарадзенскі абласны гаспадарчы суд адмовіў у зыску да Смаргонскага райвыканкаму заснавальніку «Новай газеты Смаргоні» Рамуальду Улану. Райвыканкам ня даў яму дазволу на разьмяшчэньне ў горадзе яшчэ дзвюх газетаў. Падставай дзеля адмовы суда паслужыла тое, што рашэньне аб адмове прымалася асабіста старшынёй райвыканкаму Станіславам Юргелем, а не на пасяджэньні райвыканкаму, як гэта павінна быць згодна з заканадаўствам. Смаргонскія ўлады з ліпеня 2001 году не даюць сп. Улану дазволу на разьмяшчэньне ў Смаргоні двух новых перыядычных выданьняў – «Новай газеты Астраўца» і «Новай газеты Ашмянаў». На імя сп. Улана зарэгістраваная «Новая газета Смаргоні», наклад якой сёньня тройчы перавышае наклад афіцыйнай раённай газеты. Меркавалася, што часова новыя выданьні будуць рабіцца на базе «Новай газеты Смаргоні» з удзелам ашмянскіх ды астравецкіх журналістаў. Аднак у прыватных гутарках са сп. Уланам мясцовыя чыноўнікі зазначылі, што і з існуючай газетай яны маюць шмат клопату. А таму мець яшчэ адзін галаўны боль з новымі яны ня хочуць. Толькі пасья неаднаразовых зваротаў выдаўцу была ўручаная афіцыйная папера за подпісам старшыні Смаргонскага райвыканкаму Станіслава Юргеля, дзе разьмяшчэньне ў гора-дзе новых выданьняў кваліфікуецца як немэтазгоднае. Сп. Улану рэкамендавана зьварнуцца ў тыя райвыканкамы, на тэрыторыі якіх мяркуецца распаўсюдж-ваць выданьні. Аднак кіраўніцтва Ашмяншчыны ды Астравеччыны таксама адмовіла сп. Улану. Аргументацыя – тая самая: немэтазгодна. Маўляў, мясцовае насельніцтва атрымлівае дастаткова інфармацыі з афіцыйных газетаў. Скарга сп. Улана ў аблвыканкам не дала станоўчага выніку. Урэшце выдавец зьварнуўся са скаргай на Смаргонскі райвыканкам у абласны гаспадарчы суд.

13 сьнежня штрафам у памеры 50 мінімальнага заробкаў быў пакараны галоўны рэдактар “Пагоні” Мікола Маркевіч. Такое рашэньне вынес судзьдзя па

адміністрацыйных справах Ленінскага раённага суда Гародні Дзьмітры Дземчанка. Галоўнага рэдактара газеты абвінавацілі ва ўдзеі ў несанкцыянаваным пікеце, які адбыўся ў знак пратэсту супраць закрыцця “Пагоні” 19-га лістапада. Мікола Маркевіч сваёй віны не прызнаў. Каментуючы пастанову судзьдзі, ён падкрэсліў, што Канстытуцыя краіны гарантуе чалавеку права пратэставаць супраць незаконных дзеянняў уладаў. Паводле словаў журналіста: “Тое, што ўлада панастварала антыканстытуцыйныя законы і на гэтай падставе судзіць сваіх палітычных апанентаў – сьведчыць пра амаральнасьць гэтай улады.”

У сьнежні Аршанскі гарвыканкам (Віцебская вобласць) пастанавіў пазбавіць прадпрымальніцкай ліцэнзіі рэдактара незалежнай газеты “Куцейна” Віктара Андрэева “за незаконную прадпрымальніцкую дзейнасьць”. Згодна з гэтым абвінавачаньнем аршанскі гарадзкі суд некалькі месяцаў таму прыняў рашэньне аб канфіскацыі адабранай напярэдадні верасьнёўскіх прэзідэнцкіх выбараў рэдакцыйнай маёмасьці, у тым ліку кампутараў і рызографу. Але пракуратура і Віцебскі абласны суд вымушаныя былі адмяніць гэтае рашэньне і прыняць да ўвагі заяву Віктара Андрэева наконт парушэнняў падчас правядзеньня судовага паседжаньня. Такім чынам, віну рэдактара “Куцейны” да гэтага часу суд не прызнаў, і аршанскі выканкам, па словах Віктара Андрэева, відавочна пасьпяшаўся са сваім рашэньнем, якое загартаваны ў судовых спрэчках рэдактар зьбіраецца абскардзіць у абласным гаспадарчым судзе.

АКТЫВІЗАЦЫЯ ЦІСКУ БЕЛАРУСКІХ СЬПЕЦСЛУЖБАЎ НА ПАЛІТЫЧНА І ГРАМАДЗКА АКТЫЎНЫХ ГРАМАДЗЯНАЎ І ІНШАДУМЦАЎ

9 лютага ў 14.00 у Жодзінскай пракуратуры павінна была адбыцца размова Аляксея Падалякіна, які апелюе да органаў нагляду з прычыны супрацьзаконнага затрымання яго прыхільнікамі РНЕ і псіхалагічнай апрацоўкі супрацоўнікам КДБ тав. Пятровічам з прадстаўніком пракуратуры, якому даручаная гэтая справа. На допыт Аляксей Падалякін вырашыў выклікаць, акрамя замоўленых у позве бацькоў (прысутнічала маці Аляксея – Зоя Падалякіна), таксама грамадзкага абаронцу Аляксея Лапіцкага з праваабарончага аддзялення Цэнтру “Ліцьвіны” і прадстаўніка БХК Алесь Мікалайчанку, карэспандэнта Радыё Свабода. Аднак у 14.00 нікога, хто б пажадаў размаўляць з юнаком ды ягонымі законнымі прадстаўнікамі, не аказалася на месцы. Намесьнік пракурора г. Жодзіна І. Дамаронак, які пазначаны ў позве, спазьніўся на паўга-дзіны, а потым адмовіўся праводзіць разьбіральніцтва па скарге, накіраванай у Генеральную пракуратуру. Давялося чакаць памочніка пракурора вобласці сп. Ліска, які таксама “спазьняўся”. А. Лісок, той на каго таксама была зробленая заяўнікамі скарга ў Генеральную пракуратуру, быў упавнаважаны правесці праверку па гэтай скарге. Спазьніўшыся амаль на 2 гадзіны, А. Лісок паспрабаваў не дапусьціць да размовы Аляксея Лапіцкага і Алесь Мікалайчанку. Ён паразмаўляў толькі з маці Аляксея. Размова доўжылася больш за гадзіну. З пратаколам размовы А. Лісок ня даў азнаёміцца нават Аляксею Падалякіну і параіў усім дачакацца вынясення рашэння.

14 красавіка больш за 10 супрацоўнікаў КДБ уварваліся позна ўвечары ў будынак, дзе праходзіла міжнародная канферэнцыя, арганізаваная “Задзіночаньнем беларускіх студэнтаў”. Прадстаўнікі сьпецслужбаў пачалі правяраць дакументы ўдзельнікаў канферэнцыі. Як высветлілася пазьней, шукалі яны пэўнага чалавека — сябра Моладзевага інфармацыйнага цэнтру Ільлю Глыбоўскага, на кватэры якога жывуць дэпартаваны з Беларусі чэскі журналіст, прадстаўнік гуманітарнай арганізацыі «Чалавек у нядолі» Міхал Плавец. Некалькі гадзінаў правялі супрацоўнікі КДБ у фае Дому ветэранаў, пільнуючы спадара Глыбоўскага. Яны таксама спрабавалі абшукаць усе пакоі будынку, але адміністрацыя не дазволіла ім гэтага зрабіць. Людзі ў цывільным таксама затрымалі некалькіх чалавек, падобных да Глыбоўскага, але, убачыўшы, што гэта ня ён, адпусьцілі. Ільлю Глыбоўскага ім затрымаць так і не ўдалося. Прадстаўнікі ЗБС лічаць, што Ільлю Глыбоўскаму пагражае арышт.

18 красавіка Кансультатыўна-назіральная група АБСЕ даслала заяву, у якой адхіліла абвінавачанні, зробленыя 12 красавіка старшынёй КДБ Беларусі Леанідам Ерыным у тым, што міжнародная дапамога ў навучанні назіральнікаў за выбарамі павінна разглядацца як вярбоўка шпіёнаў. Падтрымка ў правядзенні курсаў па выбарчым заканадаўстве і пастановах па яго прымяненні ёсць стандартная практыка ў дзейнасці АБСЕ, якая праводзілася без ніякіх прэтэнзій з боку ўладаў падчас выбараў 1999 і 2000 гадоў у Беларусі... Прапагандысцкая кампанія супраць міжнародных інстытутаў у Беларусі наносіць шкоду прэстыжу краіны за мяжой.

3 15 траўня пачаўся ціск на рэдакцыю незалежнай газеты “Пагоня” з боку КДБ. Увагу супрацоўнікаў аддзелу барацьбы з тэрарызмам Гарадзенскага ўпраўлення Камітэту дзяржбяспекі прыцягнула публікацыя Паўла Мажэйкі “Інтэграсты ў Горадню не прыедуць” (“Пагоня” №19, 10 траўня 2001 г.), дзе ў якасці ілюстрацыі быў прыведзены фрагмент заявы невядомай дагэтуль Рады камандзіраў Беларускай народнай самааховы (РК БНС). 15 траўня журналіста выклікалі ў аддзел барацьбы з тэрарызмам мясцовага КДБ, дзе цікавіліся ягонымі крыніцамі інфармацыі і спрабавалі абвінаваціць у тэрарызме. У той жа дзень пазней УКДБ мусілі паасобку наведаць рэдактар газеты Мікола Маркевіч і макетоўшчык Аляксей Салей. 17 траўня паўторна выклікаўся ў аддзел барацьбы з тэрарызмам П.Мажэйка. 18 траўня ўжо ў следчы аддзел УКДБ – быў выкліканы А.Салей. Старэйшага следчага Барыса Рагімава (вядомага тым, што ў 1998 годзе ён займаўся справай карэспандэнта расійскай тэлекампаніі ОРТ Паўла Шарамета) цікавіла ня столькі інфармацыя пра заяву РК БНС, колькі агульная дзейнасць рэдакцыі: працэс стварэння газеты, крыніцы фінансавання, тэхнічнае абсталяванне. 21 траўня журналіст П.Мажэйка і рэдактар М.Маркевіч былі ізноў – трэці раз цягам апошняга тыдня – выкліканы да следчага Гарадзенскага УКДБ Б.Рагімава, дзе кожнаму з журналістаў было інкрымінаванае неданясенне органам дзяржбяспекі інфармацыі пра факс ад міфічнай Рады камандзіраў. У гэты ж дзень М.Маркевіч зрабіў пісьмовую заяву, адмовіўшыся надалей хадзіць на размовы ў КДБ. 24 траўня ў КДБ былі запрошаныя карэктар газеты Святлана Гібульская, наборшчыца Аксана Бурдзюк і бухгалтар Ніна Акудовіч. Калі ўлічыць, што штат сталых супрацоўнікаў газеты складае ўсяго 7 чалавек, то такая пільная ўвага з боку КДБ няе можа не адбіцца на дзейнасці рэдакцыі. Па словах М.Маркевіча, фактычна распачатае запалохванне супрацоўнікаў газеты мае на мэце дэстабілізаваць працу выдання і можа прывесці да закрыцця няўгоднай уладам газеты.

22 траўня ў судзе Першамайскага раёну г.Мінску пачалося судовае паседжанне па зыску студэнта Пінскага філіялу Інстытуту кіравання і

прадпрымальніцтва Вадзіма Макеева (4 курс, юрыдычны факультэт). У ПЦ “Вясна” Вадзім Макееў распавёў пра сябе наступнае: “26 верасня 2000 году я прыйшоў у інстытут у беларускай кашулі-вышыванцы. У той жа дзень дырэктар Пінскага аддзялення Валеры Савінаў выклікаў мяне да сябе ў кабінет і прымусіў зняць гэтую кашулю. 30 верасня Савінаў вынес мне строгую вымову. 13 кастрычніка ў інстытуце быў вывешаны загад аб маім адлічэнні з фармулёўкай “парушэнне ўнутранай дысцыпліны”. Намесьнік дырэктара Васіль Янчук патлумачыў, што “студэнт Макееў заклікаў студэнтаў выступаць у якасці назіральнікаў на выбарах у Палату прадстаўнікоў”. Пасля ўмяшальніцтва прэсы і грамадзкіх арганізацыяў Савінаў адмяніў гэты загад. 7 сакавіка 2001 году ў 19.00 я і некалькі маіх сяброў былі затрыманыя міліцыяй за распаўсюджанне налэпак. 6 красавіка я і некалькі маладых хлопцаў былі выкліканыя ў Пінскае аддзяленне Камітэту дзяржаўнай бяспекі. Сьледчы неаднаразова пытаўся, да якой арганізацыі я належу, а таксама, што я буду рабіць, калі мяне выганяць з інстытуту? Праз некалькі дзён (9 красавіка) быў падпісаны загад пра маё адлічэнне з фармулёўкай “за пропускі заняткаў па няўважлівай прычыне”. Фармулёўка загаду не адпавядае рэчаіснасці, бо ў гэты перыяд я знаходзіўся на занятках”. 22 траўня на судзе з майго боку выступілі тры сьведкаў — 2 студэнты і выкладчык. На судзе студэнты-сьведкі заявілі пра магчымасці фальсіфікацыі з боку адміністрацыі. Была заяўленая экспертыза тых падпісаў у журналах, якія зьяўляюцца сумнеўнымі, г.зн. могуць быць падробленымі. Суд перанесены на 10 чэрвеня ў сувязі з тым, што судзьдзя запатрабаваў ад Пінскай філіі інстытуту прадставіць дадатковыя матэрыялы, а абарона заявіла хадайніцтва аб выкліку сьведкаў”. На цяперашні момант Вадзім Макееў адлічаны з інстытуту і ня можа наведваць заняткі.

7 жніўня ўвечары ў Бабруйску супрацоўнік КДБ наведаў журналістку газеты “Рабочы Бабруйска” Юлію Андрэеву. Супрацоўнік КДБ прыйшоў да журналісткі ў кватэру. Яго цікавіла, хто зьяўляецца кіраўніком Маладога Фронту ў Бабруйску, хто з сяброў МФ мог ездзіць у Мінск падчас выбуху ў двары расійскай амбасады? Супрацоўнік КДБ таксама пытаўся, хто, на думку Ю.Андрэевай, мог кінуць выбуховае прыстасаванне. На ўсе пытанні журналістка адказала, што нічога ня ведае і нават не зьяўляецца сябрам МФ. На разьвітаньне супрацоўнік КДБ пакінуў свае каардынаты і прасіў паведаміць інфармацыю, якую “раптам” можа даведацца журналістка.

9 верасня каардынатар ГІ “Незалежнае назіраньне” па г. Горадня Сяргей Мальчык і супрацоўніца штабу ГІ Сьвятлана Нех, а таксама некалькі назіральнікаў ад грамадзкіх арганізацыяў былі выкліканыя ў мясцовы КДБ. Яны знаходзіліся на

допыце да сканчэння галасавання. Праваахоўныя органы г. Горадня пагражаюць узбудзіць крымінальныя справы ў дачыненні да каардынатораў незалежнага назірання па Гарадзенскай вобласці С. Мальчыка і Ул. Хільмановіча.

15 жніўня ў Барысаве супрацоўнікі міліцыі затрымалі 8 удзельнікаў пікету, які адбыўся ў межах акцыі “Хочам ведаць праўду!” Удзельнікі акцыі выйшлі на вуліцы Барысаву з партрэтамі зніклых бяз вестак — Віктара Ганчара, Анатоля Красоўскага, Юрыя Захаранкі, Дзьмітрыя Завадзкага. На трох чалавек складзеныя пратаколы па арт. 167. 1 (удзел у несанкцыянаваным пікеце). Астатніх прымусілі пісаць тлумачальныя. А кіраўнік Барысаўскага аддзялення ПЦ “Вясна” Зьміцер Бародка атрымаў позову ў КДБ.

На працягу жніўня па падозранні ў арганізацыі выбуху каля расійскай амбасады супрацоўнікамі КДБ былі дапытаныя каля 100 юнакоў і дзяўчат з розных гарадоў Беларусі, якія належаць да Маладога Фронту, а таксама руху супраціву “Зубр” і іншых моладзевых арганізацыяў. Некалькі разоў вымушаны быў даваць адказы і лідэр Маладога Фронту Павел Севярынец.

18 верасня ў “Задзіночаньне беларускіх студэнтаў” патэлефанаваў супрацоўнік Савецкага РУУС Андрыеўскі. Ён шукаў Хрысьціну Сідун (старшыню ЗБС) і паведаміў, што ў РУУС Савецкага раёну г.Мінску прыйшоў запыт з КДБ. Згодна з гэтым запытам Хрысьціну Сідун выклікаюць у Савецкі РУУС, каб пагутарыць з ёй у прысутнасці супрацоўнікаў КДБ.

20 сьнежня ў Гомелі ў выніку шантажу з боку супрацоўнікаў Камітэту дзяржаўнай бяспекі быў даведзены да самагубства актывіст руху “Зубр” Андрэй Зайцаў. За некалькі дзён да трагедыі ён аднёс заяву аб абароне сваіх канстытуцыйных правоў у гомельскае аддзяленне БХК. У заяве Андрэй напісаў: “на мяне быў зроблены маральны ціск з элементамі шантажу з боку старэйшага лейтэнанта УКДБ па Гомельскай вобласці Еўсьцігнеева Алеся Віктаравіча з мэтай прыцягнення мяне да супрацоўніцтва з КДБ у якасці сакрэтнага супрацоўніка для атрымання інфармацыі пра грамадзка-палітычныя арганізацыі Рэспублікі Беларусь”... А.Еўсьцігнееў, які прадстаўляўся афіцэрам КДБ, неаднаразова тэлефанаваў Андрэю дахаты, высочваў яго, навязваў сустрэчы. Шляхам пагрозаў і шантажу А.Еўсьцігнееў схіляў маладога чалавека да здрадніцтва сваім сябрам. Андрэй запісаў адну з тэлефонных гутарак з кадэбэшнікам на аўдыёкасету. 15 сьнежня з-за гэтай касеты на Андрэя каля пад’езду ягонага дому напалі невядомыя, зьбілі яго і забралі касету, што ляжала ў сумцы. Але гэта была звычайная касета, а не з тым запісам. Андрэю пагражалі турмой і фізічнай расправай, але ён не пайшоў на

зьдзелку з сумленьнем. Як вынік – псіхіка 24-гадовага хлопца ня вытрымала пагрозаў і шантажу, і 20 сьнежня ён павесіўся...

27 сьнежня сябры і паплечнікі Андрэя Зайцава па руху супраціву “Зубр” заявілі, што маюць намер правесьці незалежнае расьсьледваньне абставінаў ягонаў сьмерці. Адным з першых крокаў на шляху да гэтага стала акцыя пратэсту супраць запалохваньня, вярбоўкі і шантажу беларускай моладзі Камітэтам дзяржбясьпекі, якая прайшла на прасьпекце Скарыны ў Мінску насупраць будынку беларускага КДБ. Дваццаць актывістаў руху супраціву “Зубр” сталі ланцугом перад будынкам з партрэтамі Андрэя Зайцава. Міліцыя адносна ўдзельнікаў ніякіх дзеяньняў не прадпрымала. Супрацоўнікі КДБ на пікет ніяк не адрэагавалі, да хлопцаў з партрэтамі ніхто ня выйшаў. За паўгадзіны да акцыі “зубры” правялі прэс-канферэнцыю, дзе распавялі падрабязнасьці таго, што адбылося з Андрэем Зайцавым. У прэс-канферэнцыі прымалі ўдзел актывісты руху, якіх у свой час таксама спрабавалі завербаваць супрацоўнікі КДБ. Міліцыянты спрабавалі сарваць прэс-канферэнцыю: на месцы збору журналістаў стаялі два “варанкі” і аўтобус з танаваным шклом. Каля дзьвярэй кватэры, дзе праходзіла прэс-канферэнцыя, дзяжурьлі амапаўцы...

ПЕРАСЬЛЕД АПАЗІЦЫЙНА НАСТРОЕНАЕ МОЛАДЗІ І МОЛАДЗЕВЫХ АРГАНІЗАЦЫЯЎ

5 лютага пры расклейцы наллек, прысьвечаных акцыі з нагоды Дня сьвятога Валянціна, былі затрыманыя Павал Красоўскі і Андрусь Рагачэўскі. Сяржант міліцыі М. Сабалеўскі спаслаўся на загад затрымліваць усіх, хто расклеівае ўлёткі альбо наллекі, асабліва падлеткаў. З ягоных словаў, гэта зьвязана з выбарчай прэзідэнцкай кампаніяй, што нібыта ўжо распачалася. Перапісаўшы дадзеныя пашпартоў ды захапіўшы сабе адну наллеку, міліцыянт папярэдзіў, што па маладафронтаўцаў могуць прыехаць, і адпусьціў іх.

8 лютага ў 22 гадзіны ў Бабруйску былі затрыманыя прадстаўнікі Маладога Фронту 22-гадовы Дзяніс Шэйко і 17-гадовы Валеры Мацкевіч. Яны распаўсюджвалі наллекі “Акцыя Любоўі” і “Зубр”. Пры затрыманьні на В.Мацкевіча быў складзены пратакол выняцьця наллек. Хлопцаў пратрымалі дзьве гадзіны і адпусьцілі. Пасьля В. Мацкевіча разам з маці выклікалі 12 лютага ў Ленінскі РАУС г. Бабруйску, дзе прад’явілі абвінавачаньне па арт. 143 ч.3. КаАП РБ. 12 лютага маці В.Мацкевіча паведаміла прадстаўніку ГА ПЦ «Вясна», што матэрыялы адміністрацыйнай справы яе сына накіраваныя ў камісію па справах непаўнагадовых па месцы жыхарства.

13 лютага ў ГА ПЦ “Вясна” зьвярнуўся Міхась Чыжык, які быў затрыманы разам са сваім сябрам Цімохам Атрошчанкавым у ноч з 10 на 11 лютага. Міхась Чыжык паведаміў наступнае: “Падтрымліваючы ініцыятыву Маладога Фронту, мы наклеівалі ўлёткі да акцыі “Любоўі! Свабоды! Пераменаў!”. На вуліцы Бельскага мяне з маім сябрам Ц.Атрошчанкавым затрымалі міліцыянты. Нас прыцягнулі ў Фрунзенскі РУУС, дзе склалі пратаколы.”

14 лютага ў Барысаве за “непавагу да суда” судзілі старшыню Барысаўскай Рады БСДП (Народная Грамада) Алеся Абрамовіча. 19 студзеня ён праігнараваў судовую позову і не зьявіўся ў суд, а прыняў удзел у мітынгу прадпрымальнікаў. Судзьдзя Т. Голуб прысудзіла А.Абрамовічу штраф у 5 мінімальнага заробкаў.

14 лютага па ўсёй Беларусі прайшлі моладзевыя акцыі з нагоды Дня сьвятога Валянціна

У **Мінску** акцыя пачалася ў 17.00 на плошчы Свабоды. Сабралася каля паўтары тысячы чалавек. У гэты самы час на прасьпекце Францішка Скарыны хлопцы і дзяўчаты, апранутыя ў накідкі “14 лютага – Дзень сьвятога Валянціна”, раздавалі людзям папярковыя сэрцайкі з віншаваньнямі. Калі сабралася дастаткова народу, моладзь на плошчы Свабоды ўзьняла ўгару бел-чырвона-белы сьцяг і сьцяг

Еўразьвязу, пачала скандаваць лозунгі “Пераменаў!”, “Жыве Беларусь!” і “Беларусь у Еўропу!”. Удзельнікі акцыі рушылі на праспект Францішка Скарыны і прайшлі па ходніках шэсьцем да плошчы Перамогі, дзе большая частка моладзі разышлася. У метро на станцыі «Плошча Перамогі» «людзі ў цывільным» зьбілі двух хлопцаў. Апрача таго, на плошчы Свабоды былі затрыманыя яшчэ чатыры хлопцы. Ёсьць інфармацыя аб затрыманьнях маладых людзей на выхадах са станцыяў метро. Перад пачаткам акцыі на плошчы Свабоды быў затрыманы старшыня Аб’яднанай грамадзянскай партыі Анатоль Лебедзька, які папрасіў прадставіцца відэааператара ў цывільным. Замест адказу А.Лебедзьку схапілі і зацягнулі ў аўтобус. На дапамогу яму кінуўся праваабаронца Валеры Шчукін. У выніку супрацоўнікі міліцыі былі вымушаныя адпусьціць А.Лебедзьку. За ходам акцыі сачылі супрацоўнікі міліцыі ў форме і ў цывільным. Назіральнікамі ГА ПЦ “Вясна” былі заўважаныя аўтобусы з прадстаўнікамі сілавых ведамстваў са шчытамі і ў шлемах, якія стаялі напачатку ў дварах па пр.Скарыны і вул.Валадарскага. Шмат было пераапанутых супрацоўнікаў МУС, якія фіксавалі шэсьце на відэакамеры і “працавалі ў натоўпе”. Так, адзін з назіральнікаў ГА ПЦ “Вясна” пачуў размову двух асобаў у цывільным, якія перамаўляліся паміж сабой па рацыі. Размова адбылася наступная: “Сіўчык (намесьнік старшыні БНФ “Адраджэньне” – рэд.) сышоў некалькі хвілінаў назад... Вызначаецеся: браць ці не?”

У **Бабруйску** моладзь зранку наведала гарвыканкам і выканкамы Першамайскага і Ленінскага раёнаў. Павіншавалі старшыняў выканкамаў з Днём сьвятога Валянціна. У выканкамах вельмі прыязна паставіліся да віншаваньняў. У 17 гадзінаў каля 200 чалавек сабраліся на плошчы Перамогі і рушылі да плошчы Леніна. Па дарозе віншавалі ўсіх людзей з Днём сьвятога Валянціна і раздавалі керамічныя сэрцайкі. За ўдзельнікамі акцыі назіралі міліцыянты. Каля Галоўпаштамту адбыўся феерверк.

У **Віцебску**, нягледзячы на тое, што гарадзкія ўлады дазволілі Маладому Фронту праводзіць імпрэзу толькі на ўскрайку гораду, акцыя прайшла ў самым цэнтры. Мерапрыемства пачалося а 17 гадзіне. На Ратушняй плошчы сабралася блізу 200 чалавек. Актывісты Маладога Фронту віншавалі ўсіх прысутных. За гадзіну было раздадзена 300 прэзерватываў і больш за 600 валянцінак. Спробы затрыманьня ўдзельнікаў мерапрыемства былі: уладам не спадабаўся бел-чырвона-белы сыцяг, які лунаў над удзельнікамі акцыі. Акрамя Маладога Фронту, удзел у акцыі ўзялі прадстаўнікі Віцебскай арганізацыі “Задзіночаньня беларускіх студэнтаў”. Падтрымку ў арганізацыі імпрэзы аказаў Цэнтр моладзевых ініцыятываў “Контур”.

У **Магілёве** адбылося шэсьце моладзі. У ім прынялі ўдзел сябры Маладога Фронту, АГП, Маладой Грамады, моладзевага аб'яднання «Агмень». Каля 50 чалавек прайшлі пад бел-чырвона-белымі сьцягамі з вул.Ленінскай да пл. Леніна, раздаючы мінакам валянцінкі. На плошчы Леніна насупраць КДБ маладыя людзі сканструявалі жывое сэрца, трымаючы ў руках бенгальскія агеньчыкі. Мерапрыемства здымала мясцовае тэлебачаньне.

У **Светлагорску** сябры моладзевай кааліцыі раздавалі мінакам у цэнтры гораду віншаваньні ў выглядзе валянцінак з надпісамі «Любові! Свабоды! Пераменаў!». Увечары пад такім лозунгам прайшла дыскатэка.

У **Гомелі** перад навучальнымі ўстановамі зранку 14 лютага сябры маладзёвага аб'яднання «Гарт» і Маладога Фронту раздавалі да і пасья заняткаў віншаваньні з Днём сьв. Валянціна студэнтам і навучэнцам.

У **Горадні** моладзь з кааліцыі «Пераменаў!» павіншавала Сямёна Домаша з Днём сьв. Валянціна. Сп. Домашу падарылі касету «Мора каханьня» і сьвяточную накідку. У 17.00 на цэнтральнай плошчы Горадні сябры моладзевай кааліцыі «Пераменаў!» з Маладога Фронту і Маладой Грамады раздавалі жыхарам гораду віншаваньні з днём любові. А ўвечары з нагоды сьвята ў мэдуніверсітэце прайшла беларуская дыскатэка пад лозунгам: «Любові! Свабоды! Пераменаў!».

У **Лідзе** сьвяточныя віншаваньні мінакам раздавалі ўвечары на цэнтральных вуліцах гораду.

У **Ваўкавыску** а 17 гадзіне маладыя людзі з МФ і моладзевай арганізацыі «Ліцьвіны» віншавалі мінакоў з Днём сьв. Валянціна. У якасьці віншаваньняў былі сэрцайкі з надпісамі пра любоў з Бібліі і пажаданьні «Любові! Свабоды! Пераменаў!».

У **Слуцку** ў некалькіх раёнах гораду з 17 гадзінаў сябры Маладога Фронту віншавалі мясцовых жыхароў са сьвятам і дарылі ім валянцінкі і сьпецвыпуск «Пераменаў!».

У **Наваполацку** на пл. Будаўнікоў сябры моладзевых арганізацыяў гораду ў сьвяточных накідках раздавалі мінакам валянцінкі і сьпецвыпускі бюлетэню «Пераменаў!» У правядзеньні мітынгу каля гарадскога палацу культуры моладзі было адмоўлена.

У **Вілейцы** моладзь віншавала жыхароў, раздаючы валянцінкі.

У **Берасьці** ў цэнтры гораду на вул. Савецкай 50 сяброў моладзевых арганізацыяў віншавалі мінакоў са сьвятам, раздаючы валянцінкі, сьпецвыпускі бюлетэню «Пераменаў!» і каляндарыкі. Акцыя была забароненая гарвыканкамам. Афіцыйная версія адмовы — эпідэмія грыпу.

У **Рэчыцы** сябры Маладога Фронту і АГП віншавалі студэнтаў і школьнікаў з Днём сьв. Валянціна, раздаючы валянцінкі, сьпецвыпуск бюлетэню «Пераменаў!» і моладзевую газету «Зялёнка». У межах сьвяткаваньня адбыўся канцэрт барда Андрэя Мельнікава ў музычнай школе і педагогічным каледжы.

У **Барысаве** сябры Маладога Фронту і Маладой Грамады, якіх было блізу 30 чалавек, апранутыя ў сьвяточныя накідкі, раздавалі мінакам валянцінкі, каляндарыкі і сьпецвыпуск бюлетэню «Пераменаў!». Маладыя людзі працавалі ў двух групах: у студгарадку, дзе месціцца вялікая колькасць навучальных устаноў гораду, і каля рэчавага рынку.

У **Крычаве** не дазволілі правесці мітынг у цэнтры гораду на пр. Камсамольскім, удзельнікаў адправілі на ўскраіну ў парк Перамогі. Маладыя людзі адмовіліся праводзіць там акцыю. Яны віншавалі мінакоў са сьвятам на пр. Камсамольскім.

У **Оршы** прадстаўнікі моладзевых арганізацыяў Малады Фронт, “ЗБС”, «Зьвяз» на працягу дня віншавалі моладзь навучальных устаноў гораду з Днём сьв. Валянціна.

У **Слоніме** акцыя «Любові! Свабоды! Пераменаў!» пачалася 11 лютага. Сябры Маладога Фронту і моладзевага аб’яднаньня «Ветразь» на гарадзкім рынку раздавалі мінакам валянцінкі, віншаваньні і жуйкі.

У **Жодзіне** 11 лютага ў межах акцыі прайшла беларуская рок-дыскатэка пад бел-чырвона-белымі сьцягамі. Яе ладзілі Малады Фронт, БЗМ «Ліцьвіны», Скаўцкі зьвяз «Белыя ваўкі», рок-клуб «Краіна Волі». Напрыканцы мерапрыемства мясцовай моладзі раздаваліся віншаваньні з Днём сьв. Валянціна.

У **Пінску** ў ноч на 14 лютага ў цэнтры на шматпавярховых дамах зьявіліся некалькі бел-чырвона-белых сьцягоў.

У **Горках** на воданпорнай вежы зранку 14 лютага лунаў бел-чырвона-белы сьцяг.

У **Навасадах** раніцай 14 лютага пасажыры цягнікоў кірунку Мінск-Барысаў змаглі назіраць на воданпорнай вежы ля чыгуначнай станцыі вялікі бел-чырвона-белы сьцяг.

У **Радашковічах** адбылося мінішэсьце, у якім прынялі ўдзел некалькі дзясяткаў сяброў Маладога Фронту, якія прайшліся ад Белмастацкерамікі да гарадзкога скверу. Мінакам раздаваліся сэрцайкі і спецвыпускі бюлетэню «Пераменаў!».

Сябры моладзевых арганізацыяў Горак, Бярозы, Маладэчна, Барана-вічаў, Паставаў, Нясвіжу, Шаркаўшчыны, Смаргоні, Коханава віншавалі мінакоў у цэнтры гарадоў з Днём сьв. Валянціна. Раздаваліся валянцінкі, спецвыпуск бюлетэню «Пераменаў!».

Ноччу з 14 на 15 лютага (пасля завяршэння акцыі) супрацоўнікі міліцыі блакавалі Управу БНФ “Адраджэньне”. Падпалкоўнік Гірэль патрабаваў доступу на Управу і выдачы кіраўніка Маладога Фронту Паўла Севярынца. Ён сьцьвяджаў, што расшуквае П.Севярынца яшчэ за арганізацыю акцыі “Пераменаў!” (адбылася 12 лістапада 2000 году). З раніцы ў 11 гадзінаў да Управы сталі падыходзіць журналісты і супрацоўнікі АБСЕ. Управу адчынілі, журналісты зайшлі разам з супрацоўнікамі міліцыі. Адбылася прэс-канферэнцыя, якую правёў адзін з заяўляльнікаў акцыі Аляксей Шэін.

Па дадзеных Маладога Фронту, на 15 лютага ў Мінску было зафіксавана 6 затрыманых і 2 зьбітых (школьнікі) удзельнікаў акцыі. Маладыя людзі ня хочуць, каб іх прозьвішчы зьяўляліся ў СМІ, бо баяцца рэпрэсіяў па месцы вучобы.

23 лютага, у гэтакзваны Дзень абаронцаў Айчыны, сябры моладзевых арганізацыяў “Задзіночаньне беларускіх студэнтаў” і Малады Фронт правялі каля некалькіх мінскіх ВНУ акцыі-перфомансы. Абранутыя ў вайсковую форму маладыя людзі раздавалі студэнтам дзіцячыя пластмасавыя аўтаматы і “позвы” на службу ў Чачню, у якіх было напісана, што іх атрымальнікі падлягаюць мабілізацыі ў армію саюзнай беларуска-расійскай дзяржавы ў мэтах больш глыбокай інтэграцыі з братнім народам. Пад позвай стаяў подпіс: “галоўнакамандуючы Л.Кашэнка”. Беларускія анархісты падмацавалі акцыю пратэсту тым, што палілі свае прыпісныя пасьведчаньні каля будынку Мінскага абласнога ваенкамату.

28 лютага ў Бабруйску маці непаўнагадовага Валерыя Мацкевіча, затрыманнага за распаўсюджаньне налэпак з запрашэньнем на акцыю ў Дзень сьвятога Валянціна, была выкліканая на камісію па справах непаўнагадовых разам з сынам. Кіруючыся арт.143.3 КаАП РБ, старшыня камісіі Кажамяка вынес рашэньне: штраф у памеры 3 тысячаў 600 рублёў (адзін мінімальны заробак, роўны прыблізна тром далярам ЗША).

1 сакавіка на юрыдычны факультэт БДУ прыйшоў афіцыйны ліст з Генеральнай пракуратуры за подпісам Віктара Шэймана. У лісьце паведамляецца, што ў сувязі са зьменамі ў заканадаўстве РБ у 2001 годзе будзе пашыраны штат супрацоўнікаў органаў пракуратуры. Справа ў тым, што, паводле новага Крымінальна-працэсуальна кодэксу, абвінавачвае заключэньне па крымінальных справах рыхтуецца органамі пракуратуры, а ня сьледчымі, як было дагэтуль. Раней з выпускнікоў юрыдычнага факультэту ў органы пракуратуры набіралі 50 чалавек, а цяпер спатрэбіцца 125 (г.зн. у два з паловай разы болей). Трэба ўлічыць, што ў Мінск патрапіць ня болей за 20 чалавек, астатніх разьмяркуюць па рэгіёнах. У сувязі з гэтым Генеральная пракуратура рэкамендуе кіраўніцтву факультэту правесці тлумачальную работу са студэнтамі адносна неабходнасьці працы ў органах пракуратуры. Магчыма, гэта пачатак прымусовага разьмеркаваньня на юрыдычным факультэце БДУ.

3 сакавіка ў Берасьці на тралейбусным прыпынку “Цэнтральны” за расклейку налэпак арганізацыі “Зубр” былі затрыманыя непаўнагадовыя Аляксандр Стракач і Сяргей Журбіла. Падлеткі былі дастаўленыя ў РУУС Маскоўскага раёну. Ва ўпраўленьні міліцыі адбыўся допыт. Супрацоўнікі міліцыі задавалі пытаньні: “Хто галоўны Зубр? Колькі вам плоцяць?” А таксама абяцалі “пасадзіць на тры гады”. Справа скончылася тым, што міліцыянты склалі пратакол выняцьця, а дзяцей пад расьпіску адпусьцілі з выкліканымі ва ўпраўленьне бацькамі.

4 сакавіка сябры Маладога Фронту віншавалі беларускіх міліцыянтаў з іх прафесійным сьвятам. І хоць улады вымушаюць супрацоўнікаў міліцыі і маладых людзей быць па розныя бакі “барыкадаў” падчас мітынгаў ды шэсьцяў – яны ня ворагі, дзяліць ім няма чаго.

6 сакавіка сябры Маладога Фронту правялі акцыю з сімвалічным назовам “Аплата рэкламы на БТ”. Рэч у тым, што апошнім часам па беларускім тэлебачаньні ў перадачах “Рэзананс” і “Тайныя спружыны палітыкі” ня раз згадваўся Малады Фронт, прычым выключна ў негатыўным кантэксьце. Паколькі любая згадка на тэлебачаньні ёсьць рэклама, маладафронтаўцы палічылі за неабходнасьць “аплаціць” яе: сабралі 288 рублёў і паклалі іх на спецыяльны рахунак – “Дабрачынны ўнёсак для праграмы “Рэзананс” у Беларусбанку. Квіток маладафронтаўцы аднеслі кіраўніцтву Нацыянальнага тэлебачаньня.

8 сакавіка ў раёне Камароўскага рынку ў Мінску былі затрыманыя тры хлопцы – Зьміцер Касьпяровіч, Аляксей Талстоў, Алег Хрулякоўскі, якія раздавалі віншаваньні з 8 сакавіка. Сярод пажаданьняў добра і шчасьця быў і напамін пра тое, што трэба не забыць павіншаваць з жаночым сьвятам першую ледзі Беларусі Галіну Лукашэнка і

зрабіць ёй падарунак – вярнуць мужа дамоў. Затрыманых хлопцаў выпусцілі без складання пратаколу.

14 сакавіка ў Магілёве выключылі з універсітэту актывістку Маладога Фронту Ганну Зюзіну – студэнтку IV курсу філалагічнага факультэту. Нагадаем, што Ганна Зюзіна леташняй восеньню прымала актыўны ўдзел у кампаніі байкоту выбараў у Палату прадстаўнікоў Нацыянальнага сходу РБ. У кастрычніку 2000 году Г.Зюзіну ўжо выключалі з універсітэту, але пасля абскарджання загаду аб выключэнні яна была адноўленая ў ліку студэнтаў. Цяпер у Г.Зюзінай зноў пачаліся праблемы. Актывістка Маладога Фронту ўпэўненая, што гэтае выключэнне – працяг ціску на яе з боку адміністрацыі ВНУ.

15 сакавіка пракуратура г.Мінску прызнала неправамоцнымі дзеянні супрацоўнікаў міліцыі Маскоўскага РУУС у адносінах да ўдзельнікаў акцыі 10 снежня 2000 году (угодкі абвяшчэння Усеагульнай дэкларацыі правоў чалавека). Два супрацоўнікі міліцыі пакараныя. Нагадаем, што 10 снежня на прасьпекце Францыска Скарыны падчас негвалтоўнай акцыі, прысьвечанай дню абвяшчэння Усеагульнай дэкларацыі правоў чалавека, былі затрыманыя Ю. Зеньковіч і С.Скамейка. Затрыманых даставілі ў РУУС Маскоўскага раёну і канфіскавалі ў іх накідкі з выявамі зніклых палітыкаў. Пасля, не складаючы пратаколу аб адміністрацыйным правапарушэнні, адпусцілі. Ю.Зеньковіч і С.Скамейка абскардзілі дзеянні супрацоўнікаў міліцыі ў пракуратуры. Адтуль прыйшоў адказ: “Па выніках службовай праверкі ад 20.02.2001 году за неправамоцныя дзеянні, дапушчаныя оперупаўнаважанымі ” Маскоўскага РУУС г.Мінску лейтэнанту Неўмяржыцкаму А. аб’яўленая вымова (вусна), а старшы аператыўны дзяжурны Маскоўскага РУУС маёр міліцыі Болташаў А. за адсутнасць належнага кантролю пры разьбіральніцтве пазбаўлены штотысячнага грашовага ўзнагароджаньня за люты на 25 працэнтаў. Па пытанні звароту канфіскаваных маёмасных прадметаў Вам належыць звярнуцца ў Маскоўскі РУУС, а ў частцы кампенсацыі маральных і матэрыяльных стратаў Вы маеце права звярнуцца з адпаведнай заявай у суд”.

15 сакавіка ў Барысаве адбылася акцыя ў падтрымку зняволенага на 15 сутак Антона Цялежнікава. Падчас акцыі былі затрыманыя кіраўнік барысаўскага аддзяленьня ПЦ “Вясна” Зьміцер Бародка і Зьміцер Фядорчанка. Маладыя людзі выйшлі на вуліцу з партрэтамі Антона і раздавалі прахожым спецыяльны выпуск газеты “Наша Свабода”, прысьвечаны знікненню людзей у Беларусі. Зьміцер Бародка і Зьміцер Фядорчанка былі даставленыя ў аддзяленьне міліцыі, адкуль пасля напісаньня тлумачальных былі адпушчаныя праз гадзіну.

15 сакавіка ў цэнтры Мінску несанкцыянаваную акцыю з нагоды Дня канстытуцыі правялі сябры Маладога Фронту. Яны віншавалі са святам мінакоў і дзяржаўных чыноўнікаў. Маладыя людзі раздавалі мінакам кніжку-ўлётку пад назовам “Канстытуцыя 2001”. Без аніякіх папярэджанняў міліцыянты затрымалі, заштурхалі ў машыны і адвезьлі ў пастарунак сяброў Маладога Фронту Руслана Харкевіча і Кірылу Раўтовіча. Маладафронтаўцы выказалі сваё абурэнне гвалтоўнымі дзеяннямі міліцыянтаў. Пасьля моладзь накіравалася ў Канстытуцыйны суд РБ, дзе павіншавала яго супрацоўнікаў са святам і заявіла пратэст з прычыны затрымання сваіх сяброў. За ўдзельнікамі акцыі неадступна хадзілі міліцэйскія відэааператары. Маладафронтаўцы таксама наведалі МЗС, Генеральную пракуратуру Беларусі, МУС ды іншыя дзяржаўныя ўстановы. Затрыманыя Руслан Харкевіч і Кірыла Раўтовіч былі выпушчаныя з пастарунку прыкладна праз дзеве гадзіны.

16 сакавіка двое маладых датчанаў (удзельнікаў моладзевага семінару) затрыманыя ў г.Бабруйску за парушэнне парадку рэгістрацыі замежных грамадзянаў. Затрыманыя – сябры няўрадавай арганізацыі “Ластрада” (ліберальная моладзь Даніі) – прыехалі ў Бабруйск дзеля ўдзелу ў семінары з моладзевай тэматыкай: асаблівасці стасункаў у моладзевых суполках. У 14.00 у кавярню, дзе харчаваліся ўдзельнікі семінару, увайшлі супрацоўнікі гарадскога АБІР і Ленінскага РУУС дзеля правядзення пашпартнай праверкі. Датчане былі затрыманыя і дастаўленыя ў РУУС Ленінскага раёну дзеля складання пратаколу па арт. 185 КаАП – парушэнне пражывання замежных грамадзянаў на тэрыторыі Беларусі. Арганізатарку семінару Тацяну Копец выклікаў да сябе намесьнік старшыні выканкаму Гарбачоў, які высьвятляў: “Чаму семінар праходзіў без дазволу гарвыканкаму?”

22 сакавіка ў Мазыры былі затрыманыя студэнты Мазырскага педагагічнага інстытуту Юры Маскалевіч і Алесь Пінчук. Пры затрыманьні на вуліцы ў студэнтаў былі выяўленыя налепкі “Дзень Волі” і “Stop Luka”. Непадалёк ад месца затрымання былі знойдзеныя: надпіс на сьцяне і фарба. У міліцыі студэнтаў прымусілі пісаць тлумачальныя. Юры Маскалевіч і Алесь Пінчук былі абвінавачаныя па арт.156 КаАП РБ (дробнае хуліганства). Ад хлопцаў патрабавалі назваць імёны людзей, якія далі ім фарбу і налепкі, а таксама “загадалі рабіць надпісы на сьценах”.

24 сакавіка ў Жодзіне і Смалявічах адначасова ў другой палове дня былі праведзеныя 7 пікетаў (4 – у Жодзіне і 3 – у Смалявічах), арганізаваныя прадстаўнікамі моладзевых нацыянальна-дэмакратычных арганізацыяў рэгіёну з кааліцыі “Ліцьвіны” (БЗМ “Ліцьвіны”, Малады Фронт, ТБМ імя Ф.Скарыны, БНФ

“Адраджэнне” і інш.). Падчас пікетаванняў раздавалася “Усеагульная дэкларацыя правоў чалавека”, “Канстытуцыя 2001” з заклікам да пераменаў і ўдзелу моладзі ў перавыбарах прэзідэнта, іншая літаратура і газеты, збіраліся подпісы за стварэнне Нацыянальнага ўніверсітэту ў Мінску.

24 сакавіка кааліцыя моладзевых арганізацыяў г.Віцебску на чале з Маладым Фронтам правяла пікет, прысьвечаны праблемам моладзі. Гадзінная акцыя распачалася ў 13.00 на плошчы Леніна. Акрамя актывістаў Маладога Фронту ў мерапрыемстве прынялі ўдзел сябры “Задзіночання беларускіх студэнтаў”, Цэнтра моладзевых ініцыятываў “Контур”, “Беларускае музычнае альтэрнатывы”, Аб’яднанай грамадзянскай партыі і інш. Удзельнікі трымалі плакаты: “Сёння памірае моладзь – заўтра загіне народ”, “Пакуль улада вядзе палітычныя гульні, што рабіць моладзі?!", “Хто плоціць такія заробкі, на якія нельга ўтрымліваць сям’ю?”, “Праблемам моладзі – першапачатковае вырашэнне”, “Калі ты быў жабраком у маладосьці, кім ты будзеш заўтра?”. Над удзельнікамі лунаў вялізны сімвал акцыі: “Моладзь патрабуе пераменаў!”. Жыхары гораду выказвалі сваю падтрымку пікетуюцам.

29 сакавіка Малады Фронт правёў акцыю супраць экспансіі расійскага капіталу на беларускі рынак, у прыватнасці, намераў піваваранай кампаніі “Балтыка” набыць мінскі піўзавод “Крыніца”. Маладафронтаўцы паказальна вылівалі расійскае піва і пілі сваё, беларускае...

1 красавіка супрацоўнікі КДБ і крымінальнага вышуку ў Оршы знялі з цягніка актывіста Маладога Фронту Паўла Мягкова. Чацьвёра хлопцаў (актывістаў Маладога Фронту) ехалі ў Маскву. У Оршы ў вагон зайшлі супра-цоўнікі КДБ і крымінальнага вышуку і зрабілі ператрус. У Паўла Мягкова знайшлі тэкст саюзнай дамовы Беларусі і Расіі. Яго знялі з цягніка і даставілі ў аддзяленне міліцыі на чыгуначным вакзале г.Орша, дзе зарэгістравалі ў журнале затрыманых, пратрымалі пэўны час і адпусьцілі.

4 красавіка Малады Фронт у Мінску правёў акцыю ў падтрымку расійскай тэлекампаніі НТВ.

5 красавіка ў судзе Цэнтральнага раёну г.Мінску адбылося судовае паседжанне па справе лідэра Маладога Фронту Паўла Севярынца. Адміністратыўную справу П.Севярынца разглядала судзьдзя Наталя Вайцяховіч, якая вынесла пастанову па арт. 167.1 ч.2 КаАП РБ (арганізацыя несанкцыянаванага шэсьця) – 10 сутак адміністратыўнага арышту.

10 красавіка прадстаўнікі Маладога Фронту раздавалі мінскім мінакам «Пасланьне беларускаму народу прэзідэнта нацыянальнага алімпійскага камітэту ўсіх славянаў». У гэтым пасланьні адзначаецца, што за 7 гадоў прэзідэнцтва мала што ўдалося зрабіць, бо «прэзідэнту замінае мой уласны народ. Мой народ не апраўдаў майго даверу, і ў мяне няма даверу да гэтага народу». Акцыю, якая праходзіла ў розных раёнах Мінску, маладафронтаўцы прысьвяцілі выступу ў парламенце Аляксандра Лукашэнкі са штогадовым пасланьнем. Удзельнікі акцыі адскверу насупраць адміністрацыі Лукашэнкі дайшлі амаль да плошчы Незалежнасьці, але ў раёне Галоўпаштамту каля іх спыніўся мікрааўтобус, з якога выскачылі супрацоўнікі службы бясьпекі Лукашэнкі і затрымалі непаўнагадовых Дзяніса Налібоку і Івана Тамашэвіча. Хлопцаў даставілі ў пастарунак, склалі на іх пратаколы за распаўсюджаньне незарэгістраванай друкаванай прадукцыі і праз 2 гадзіны адпусьцілі.

16 красавіка ў Фінансава-эканамічным каледжы (на вул. Чырвонай) супрацоўнікамі ўнутранай аховы коледжу быў затрыманы Раман Ляўкоўскі (актывіст “Зубра”). Р. Ляўкоўскі раздаваў студэнтам улёткі “Будзь зубрам”, у якіх выкладзеныя асноўныя прынцыпы гэтага незарэгістраванага моладзевага руху: “Мы адмаўляем гвалт. Наш шлях – негвалтоўны супраціў рэжыму. Мы ня дзелім грамадзянаў Беларусі на сваіх і чужых”.

18 красавіка быў перанесены на 3 траўня суд над лідэрам Маладога Фронту Паўлам Севярынцам, які абвінавачваецца па арт. 167.1 КаАП РБ у ажыццяўленьні дзейнасьці ад імя незарэгістраванай арганізацыі (маецца на ўвазе Малады Фронт). Судовае паседжаньне адбудзецца ў судзе Савецкага раёну, судзьдзя Руслан Казадаеў.

21 красавіка каля 12 гадзінаў два дзясяткі маладафронтаўцаў рушылі ў свой “Апошні паход на Бангалор” – плошчу з паркам далёка ад цэнтру Мінску, на якую ўлады звычайна адпраўляюць апазіцыю праводзіць мітынгі. Хлопцы несьлі “лозунгі” бяз словаў – звычайныя белыя прасьціны. На скрыжаваньні вуліцаў Чырвонай і Веры Харужай, перад Камароўскім рынкам, прасьціны канфіскавалі супрацоўнікі міліцыі па загадзе чалавека ў цывільным. Далей па сваім маршруце ўдзельнікі шэсьця ішлі пад міліцэйскім наглядом. На плошчу Бангалор яны прынеслі шылдачку з надпісам, што сюды больш ніколі ня ступіць нага апазіцыі. Шылду хацелі ўсталяваць, але міліцыя не дала гэтага зрабіць – усіх затрымала. У пастарунку Савецкага РУУС разам з удзельнікамі акцыі апынуўся і незалежны журналіст Дзяніс Носаў, у якога забралі і засьвяцілі фотастужку. Затрыманых неўзабаве адпусьцілі,

выпісаўшы ім позовы ў суд на 25 красавіка, але ў той дзень прысуд нікому так і ня вынеслі – разьбіральніцтва было адкладзенае.

21 красавіка а 18-й гадзіне моладзевы рух “Зубр” у парку імя Горкага арганізаваў “народныя гуляньні”, прысьвечаныя Дням псіхічнага здароўя, якія праводзяцца пад эгідай ААН. Гуляньні мелі назоў “Канчатковы дыягназ”. Ідэя арганізатараў з руху “Зубр” была простая: гэтакім чынам яны хацелі зьвярнуць увагу грамадзянаў на тое, што краінай кіруе нездаровы чалавек. У лютым пра гэта пісала газета “Наша Свабода”, зьмясьціўшы дыягназ Аляксандру Лукашэнку, пастаўлены лекарам-псіхіятрам Дзьмітрыем Шчыгельскім на падставе прэзідэнцкіх выказваньняў, паводзінаў і біяграфіі. Дыягназ такі: “мазаічная псіхопатыя” з дамінацыяй двух тыпаў гэтай хваробы. Акцыя пачалася са спазьненьнем на 15 хвілінаў і нечакана для ўсіх: частка моладзі ў людзкім натоўпе адначасова апранула белыя халаты (а большасьць яшчэ і белыя маскі з вусамі). Адразу ў некалькіх месцах зьявіліся “масавікі-зацеянікі“, яны ж “хворыя”, “санітары“ і “псіхіятры“. Дзяўчаты-“лекаркі” з цацачнымі малаткамі праводзілі жартоўнае “абсьледваньне” ўсіх ахвотных, хлопцы на лаўцы гулялі ў любімую гульню кіраўніка дзяржавы – хакей (праўда, настольны). У парку знаходзілася шмат супрацоўнікаў сілавых ведамстваў у цывільным, якія і пачалі затрыманьні ўдзельнікаў акцыі. Пасьля 19-й гадзіны ў аддзяленьні міліцыі ўжо сядзела каля 20 чалавек, паступова колькасць затрыманых павялічылася амаль удвая – іх стала 38. Большую частку затрыманых адпусьцілі на працягу ночы, палова з іх атрымала позовы ў суд. 16 чалавек каля 4 гадзінаў раніцы былі адвезеныя ў прыёмнік-разьмеркавальнік на вуліцы Акрэсьціна...

21 красавіка падчас акцыі “Дзень псіхічнага здароўя” былі затрыманыя:

1. Тоўсьцік Ірына – жорстка зьбітая, дастаўленая да суда ў спецразьмеркавальнік на вул. Акрэсьціна;
2. Садоўскі Пётр — дастаўлены да суда ў спецразьмеркавальнік;
3. Вадзімаў Андрэй — дастаўлены да суда ў спецразьмеркавальнік;
4. Шабан Каця — білі галавой аб сьцяну да страты прытомнасьці, у РУУС Партызанскага раёну была выкліканая “хуткая дапамога”, якая даставіла Кацю ў бальніцу, дыягназ — “сатрасеньне мозгу”;
5. Афнагель Яўген — дастаўлены да суда ў спецразьмеркавальнік, у хлопца хворае сэрца;
6. Юхневіч Павал;
7. Абрамчук Максім;
8. Сяляўка Антось — дастаўлены да суда ў спецразьмеркавальнік;
9. Арцюшкевіч Дзяніс — дастаўлены да суда ў спецразьмеркавальнік;

10. Фядоскін — дастаўлены да суда ў спецразмеркавальнік;
11. П'яных Сяргей — дастаўлены да суда ў спецразмеркавальнік;
12. Боган Аляксандр — дастаўлены да суда ў спецразмеркавальнік;
13. Паўлючэнка Ірына;
14. Мухін Віктар — журналіст Радыё Рацыя;
15. Бабкіна Марыя — дастаўленая да суда ў спецразмеркавальнік;
16. Балтоў Віталь — дастаўлены да суда ў спецразмеркавальнік;
17. Бурая Вольга — дастаўленая да суда ў спецразмеркавальнік;
18. Данілава Марыя — пенсіянерка 65 гадоў, дастаўленая да суда ў спецразмеркавальнік;
19. Драздоў Уладзімір — дастаўлены да суда ў спецразмеркавальнік, хворае сэрца;
20. Каменскі Аляксей — дастаўлены да суда ў спецразмеркавальнік, непаўнагадовы жыхар г. Віцебску;
21. Качан Аляксандр — дастаўлены да суда ў спецразмеркавальнік;
22. Краўчук Наталя — дастаўленая да суда ў спецразмеркавальнік, непаўнагадовая жыхарка г. Віцебску;
23. Сьцешык Яраслаў — дастаўлены да суда ў спецразмеркавальнік;
24. Сьнітко Тацяна — адпусьцілі пасля прад'яўленьня журналісцкага пасьведчаньня;
25. Чэрнік Наста;
26. Гарбуноў Зьміцер;
27. Мацьвіенка — зьбівалі, ударылі ў скронь;
28. Радкевіч Дар'я;
29. Кучко Тацяна;
30. Рымашэўскі Віталь;
31. Паўлючэнка Ірына Ільнічна;
32. Емяльянава Тацяна;
33. Марозава Тацяна — была моцна зьбітая.

21 красавіка падчас акцыі “Апошні паход на Бангалор” былі затрыманыя:

1. Паўлоўскі Андрэй (непаўнагадовы);
2. Шаўцоў Міхаіл;
3. Ятчэня Зьміцер;
4. Тарасаў Алесь;
5. Крулякоўскі Алесь;
6. Шэін Аляксей;

7. Талстоў Аляксей;
8. Мархаток Дзяніс;
9. Атрошчанкаў Цімох;
10. Тамашэвіч Іван;
11. Басава Стася — адпусьцілі пасля прад'яўленьня пасьведчаньня журналіста;
12. Шаблінскі Іван;
13. Страмкоўскі Сяргей;
14. Вяткіна Ірына;
15. Касьпяровіч Зьміцер;
16. Харкевіч Руслан;
17. Мядзьведзеў Алег;
18. Ачапоўскі Лявон.

Паўнагадовым выпісалі позовы ў РУУС Савецкага раёну г. Мінску. Усіх іх чакае суд, а справы непаўнагадовых будуць накіраваныя ў камісіі па справах непаўнагадовых па месцы жыхарства.

У спецпрыёмніку-разьмеркавальніку на Акрэсьціна з 21 па 25 красавіка пасля затрыманьня на акцыі-перформансе “Дзень псіхічнага здароўя” знахо-дзіліся:

1. Афнагель Яўген;
2. Боган Аляксандр;
3. Данілава Марыя (пенсіянерка);
4. Драздоў Уладзімір;
5. Садоўскі Пётр;
6. Сьцешык Яраслаў;
7. Тоўсьцік Ірына;
8. П'яных Сяргей;
9. Ахадаў Намік;
10. Радкевіч Дар'я;
11. Канстанцінаў;
12. Струй Віталь;
13. Крыўко Андрэй;
14. Карповіч Раман;
15. Фідэльман К.;
16. Жэрбін Валеры.

22 красавіка ўдзельнікаў акцыі “Дзень псіхічнага здароўя” Дзяніса Арцюшкевіча і Антося Сяляўку даставілі са спецпрыёмніку ў бальніцу. Падчас акцыі Дз. Арцюшкевіч і А. Сяляўка скокнулі ў Сьвіслач і застудзілі ныркі.

25 красавіка судзілі ўдзельнікаў акцыі “Дзень псіхічнага здароўя. Усе, хто ўжо адседзеў па трое сутак, атрымалі прысуд — трое сутак адміністрацыйнага арышту. Усе, хто атрымаў позовы ў суд і прыйшоў сёння на судовае паседжаньне, атрымалі прысуд— штраф у памеры 20 мінімальнах заробкаў (каля 90 даляраў ЗША) ці папярэджаньне. Усіх судзілі па арт. 167.1 ч.1 КаАП РБ.

У суд Партызанскага раёну г.Мінску (Стаханайская, 7) былі дастаўленыя 16 затрыманых “Зуброў”, якія правялі ўсе выходныя дні ў спецпрыёмніку-разьмеркавальніку. Судовыя працэсы пачаліся не адразу, з РУУС Партызанскага раёну не былі перададзеныя справы затрыманых. Чакаць пачатку працэсаў давялося ўсім: і затрыманым, і адвакатам, і прадстаўнікам грамадзкіх арганізацыяў. Прысуды не адрозніваюцца разнастайнасьцю:

1. Драздоў Уладзімір — трое сутак арышту;
2. Ахадаў Намік — трое сутак арышту;
3. Канстанцінаў — трое сутак арышту;
4. Сьцешык Яраслаў – трое сутак арышту;
5. Карповіч Раман – трое сутак арышту;
6. Боган Аляксандр – трое сутак арышту;
7. Радкевіч Дар’я – трое сутак арышту;
8. Тоўсьцік Ірына – трое сутак арышту;
9. Арцюшкевіч Дзяніс – штраф у памеры 20 мін. заробкаў;
10. Сяляўка Антоць – штраф у памеры 20 мін. заробкаў;
11. Садоўскі Пётр – папярэджаньне;
12. Бурая Вольга – папярэджаньне;
13. Чэрнік Наста – папярэджаньне;
14. Кучко Тацяна – папярэджаньне;
15. Апаніч Алесь – папярэджаньне;
16. Фідэльман К. — папярэджаньне;
17. Струй Віталь — папярэджаньне;
18. Шабан Кацярына — папярэджаньне;
19. Іваненка Зьміцер — папярэджаньне;
20. Данілава Марыя — папярэджаньне;
21. Паўлючэнка Ірына — папярэджаньне;
22. Крыўко Андрэй — папярэджаньне;

23. Марозава Тацяна — папярэджаньне;
24. П'яных Сяргей — суд перанесены на 3 траўня;
25. Жэрбін Валеры — суд перанесены на 7 траўня;
26. Афнагель Яўген — суд перанесены на 7 траўня.

25 красавіка ў судзе Савецкага раёну г. Мінску пачаліся судовыя працэсы па справах сяброў Маладога Фронту. Нагадаем, што ўсім паўнагадовым удзельнікам акцыі “Апошні паход на Бангалор” былі выдадзеныя позовы на 25.04.01 на 10.00. Але працэсы былі перанесеныя, таму што маладафронтаўцы запатрабавалі адвакацкую дапамогу.

1. Ачапоўскі Лявон — суд перанесены на 26 красавіка;
2. Шаўцоў Міхаіл — суд перанесены на 27 красавіка;
3. Касьпяровіч Зьміцер — суд перанесены на 2 траўня;
4. Шэін Аляксей — суд перанесены на 2 траўня;
5. Ятчэня Зьміцер — суд перанесены на 2 траўня;
6. Тарасаў Алесь — суд перанесены на 3 траўня.

2 траўня ў судзе Савецкага раёну г. Мінску працягнуліся судовыя працэсы па адміністрацыйных справах сяброў Маладога Фронту, затрыманых 21 красавіка:

1. Касьпяровіч Зьміцер — суд перанесены на 3 траўня;
2. Шэін Аляксей — папярэджаньне;
3. Ятчэня Зьміцер — суд перанесены на 11 траўня;
4. Шаўцоў Міхаіл — папярэджаньне.

7 траўня, у Дзень работнікаў радыё, тэлевізіі і сувязі, Малады Фронт правёў «Марш Шпіёнаў». Каля паўсотні маладафронтаўцаў у «шпіёнскім адзе-ннi» (чорныя акулеры, чорныя плашчы, пінжакі, навушнік у адным вуху і г.д.) сабраліся ў 18.00 каля будынку Белтэлерадыёкампаніі. Удзельнікі маршу пад музыку з фільму «17 імгненьняў вясны» перадалі на Макаёнка, 9 «падарункі»: у некалькіх кардонных мінітэлевізарах прынеслі і высыпалі на стол дзяжурнаму майскіх «жучкоў». Пасьля гэтага «шпіёны» рушылі па прасьпекце Скарыны, стаўшы ў калону па двое. За ўдзельнікамі акцыі ехалі аператыўныя машыны і аўтобусы з АМАПам. «Марш Шпіёнаў» некалькі разоў спрабавала спыніць міліцыя пад кіраўніцтвам начальніка Першамайскага РУУС. Аднак «шпіёнам» удалося прайсьці далей. «Людзі ў чорным», уключыўшы музыку да фільму «Mission: Impossible-2», ішлі па галоўнай вуліцы сталіцы, выклікаючы здзіўленьне і добразычлівую рэакцыю мінакоў, асабліва моладзі. Так, не хаваючыся, «шпіёны» дайшлі да будынку Белтэлерадыё на вул. Чырвонай. У фае будынку вялікая група маладых людзей у чорных акуларах

перадала супрацоўнікам чарговую порцыю «падарункаў»: аўдыёкасету з запісам музыкі да серыялу пра савецкага шпіёна Шцірліца, а таксама бутэльку “Кока-Колы”, як сімвал заходняга ладу жыцця. У момант перадачы гэтых рэчаў супрацоўнікі міліцыі затрымалі старшыню Маладога Фронту Паўла Севярынца. У самім факце будынку міліцыянты імкнуліся завязаць бойку: колькі разоў ўдарылі Паўла і яшчэ некалькіх маладафронтаўцаў. Міліцыя спрабавала перашкодзіць здымаць усе гэтыя падзеі журналістам з відэакамерамі. Ужо на вуліцы Паўла Севярынца схпілі і, зацягнуўшы ў машыну, завезлі ў Першамайскі РУУС, дзе пратрымалі каля 3-х гадзінаў.

8 траўня ў 10.00 у судзе Савецкага раёну г.Мінску адбылося судовае паседжаньне па адміністрацыйнай справе, узбуджанай супраць лідэра Маладога Фронту Паўла Севярынца. Яго абвінавачваюць у ажыццяўленьні дзейнасьці ад імя незарэгістраванай арганізацыі (маецца на ўвазе Малады Фронт) па арт. 167-10 ч.1 КаАП. Аднак судовае паседжаньне было зноў перанесенае – на 16 траўня. Адвакат Паўла Севярынца Сяргей Цурко заявіў хадайніцтва аб тым, каб суд выклікаў у якасьці сьведкаў бацькоў непаўнагадовага Юхневіча, які быў затрыманы падчас футбольнага матчу “Беларусь-Нарвегія” з улёткамі Маладога Фронту.

10 траўня ў судзе Партызанскага раёну разглядаліся справы Сяргея П’яных і Валерыя Жэрбіна — удзельнікаў акцыі-перфомансу “Дзень псіхічнага здароўя”. 7 траўня справы былі перанесеныя на падставе таго, што С. П’яных і В. Жэрбін падалі скаргу ў пракуратуру Партызанскага раёну. Абвінавачаньне было прад’яўленае па арт. 167.1 ч. 2 КаАП РБ (удзел у несанкцыянаваным мітынг, паўторна на працягу году). Суд вынес пастанову: Сяргею П’яных — 10 сутак адміністрацыйнага арышту. Судовае паседжаньне па справе Валерыя Жэрбіна не адбылося. Нагадаем, што Яўген Афонагель, суд над якім таксама быў перанесены на 7 траўня, атрымаў прысуд — 3 сутак адміністрацыйнага арышту па арт. 167.1 ч.1 КаАП РБ (удзел у несанкцыянаваным мітынг), якія ён адбыў у спецпрыёмніку-разьмеркавальніку ад моманту затрыманьня да першага судовага паседжаньня.

13 траўня ўвечары дзьве дзяўчыны з моладзевага крыла Аб’яднанай грамадзянскай партыі г.Віцебску Ірына Байдак і Наталя Завадзкая, а таксама іх госьць з Горадні Эдуард Бохан выйшлі на шматлюдны прыпынак грамадзкага транспарту насупраць фэстывальнага амфітэатру. Яны трымалі ў руках аркуш паперы, на якім была напісаная тэма апытаньня: “Якія сімвалы вы лічыце сваімі — нацыянальны бел-чырвона-белы сьцяг і герб “Пагоня” альбо сёньняшні дзяржаўны герб і сьцяг?”, і два сьцягі — бел-чырвона-белы і чырвона-зялёны. Мінакам прапаноўвалася аддаць перавагу таму ці іншаму сімвалу. Праз паўгадзіны, пасля

кароткіх спрэчак з міліцыянтамі, падчас якіх удзельнікі акцыі паспрабавалі даказаць, што апытаньне — гэта не пікет, маладыя людзі былі прымусова дастаўленыя ў аддзел унутраных справаў Чыгуначнага раёну Віцебску. Складзеныя пратаколы затрымання, а ўсе прылады, з якімі праводзілася апытаньне, канфіскаваныя, у тым ліку плакат з подпісамі грамадзянаў (39 подпісаў за сьцяг бел-чырвона-белы, 11 — за чырвона-зялёны).

16 траўня ў судзе Савецкага раёну г.Мінску адбыўся працяг разгляду адміністрацыйнай справы лідэра Маладога Фронту Паўла Севярынца. Аднак судовае паседжаньне было перанесенае, бо не зьявіўся заяўлены адвакатам сьведка. Павел Севярынец абвінавачваецца ў парушэньні арт. 167 ч.10 Кодэксу аб адміністрацыйных правапарушэньнях РБ: “Выкарыстаньне назвы незарэгістраванай арганізацыі” — (маецца на ўвазе Малады Фронт). На судовае паседжаньне не зьявіўся заяўлены адвакатам Сяргеем Цурко сьведка — бацька непаўнагадовага Юхневіча, затрыманага з улёткамі “Маладога Фронту” падчас футбольнага матчу “Нарвегія-Беларусь”. Судзьдзя Руслан Казадаеў быў вельмі раззлаваны, біў кулакамі па стале, а пасля перанёс разгляд справы. Паўлу Севярынцу пагражае арышт на тэрмін да 15 сутак.

17 траўня ў Барысаве супрацоўнікі міліцыі затрымалі Зьміцера Сідорчанку і Сяргея Падзолку, якія распаўсюджвалі незарэгістраваную газету “Зубр” на чыгуначным вакзале. Як паведаміў прадстаўнік ПЦ “Вясна” ў Барысаве Зьміцер Бародка, хлопцаў затрымалі ў 13.05, пасадзілі ў міліцэйскі аўтобус і павезьлі ў гарадское ўпраўленьне міліцыі. Хутчэй за ўсё, хлопцы будуць прыцягнутыя да адміністрацыйнай адказнасьці па арт.172 ч.3 КаАП РБ — “распаўсюджаньне друкаваных выданьняў, вырабленых з парушэньнем устаноўленага парадку, і ня маючых выходных дадзеных, зьмест якіх накіраваны на нанясенне шкоды дзяржаўнаму і грамадзкаму парадку, правам і законным інтарэсам грамадзянаў”, і іх чакае “папярэджаньне альбо штраф у памеры да пяці мінімальнага заробкаў з канфіскацыяй гэтых выданьняў”.

18 траўня бабруйскія маладафронтаўцы сьвяткавалі дзень музеяў. Сьвяткаваньне пачалося з віншаваньня гарадзкіх музеяў — Музея ахвяраў палітычных рэпрэсіяў і бабруйскага Краязнаўчага музея. У 15:00 маладзёны разьнесьлі віншаваньні адказным асобам гэтых установаў, дзе іх сустрэкалі поўным зьдзіўленьнем, а выпраўлялі са шчырымі словамі падзякі. А ў 15.30 пачаўся першы перфоманс, прысьвечаны сьвяту, каля фабрыкі «Бабруйсктрыкатаж». Перфомансы прайшлі таксама на плошчы Перамогі, каля Бабруйскага філіялу Беларускага

дзяржаўнага эканамічнага ўніверсітэту. Акцыя прайшла без затрыманняў і эксцэсаў з уладамі і праваахоўнымі органамі.

19-20 траўня ў Наваполацку ГА ЦМІ «Контур» арганізавала “круглы стол” для мясцовых моладзевых арганізацыяў. Удзельнікі сустрэчы абмеркавалі ролю выбараў у працэсе функцыянавання дзяржаўных інстытутаў, выбарчае заканадаўства і арганізацыю масавых мерапрыемстваў; азнаёміліся з найноўшай гісторыяй непалітычных кампаніяў Сербіі, Харватыі, Славакіі і Украіны. На сустрэчы прысутнічаў старшыня Рады Моладзевага інфармацыйнага цэнтру (г. Мінск) Алесь Міхалевіч. Удзельнікі «круглага стала» распрацавалі тактыку і стратэгію перадвыбарчай кампаніі ў Наваполацку і прылеглых рэгіёнах.

20 траўня Віцебская арганізацыя Маладога Фронту правяла акцыю-перфоманс пад лозунгам: «Закаці вусатаму». Імпрэза распачалася а 18-й гадзіне. На цэнтральным пляцы гораду каля аўтобусага прыпынку быў наладжаны атракцыён. Удзельнікам з дапамогай ключкі прапаноўвалася закаціць мячык у лунку, ролю якой выконваў стэнд з выявай першага хакеіста краіны. Некалькі дзясяткаў жыхароў гораду разыкнулі паспаборнічаць з першым хакеістам краіны. Мерапрыемства цягнулася гадзіну. З боку міліцыі ніякіх правакацыяў, зрэшты, як і затрыманняў, не было. Па словах аднаго з арганізатараў перфомансу Яніса Чучмана, акцыя ставіла на мэце паказаць моладзі, што прыйшоў час перахопліваць ініцыятыву ў А. Лукашэнкі як у спорце, гэтак і ў палітыцы. Дапамогу ў арганізацыі акцыі аказала ГА ЦМІ «Контур».

21 траўня ў судзе Партызанскага раёну г.Мінску разглядалася справа ўдзельніка акцыі-перфомансу “Дзень псіхічнага здароўя” Валерыя Жэрбіна. Яму было прад’яўленае абвінавачаньне па арт. 167.1 ч. 2 КаАП РБ (удзел у несанкцыянаваным масавым мерапрыемстве, паўторна на працягу году). Суд вынес пастанову — 10 сутак адміністрацыйнага арышту.

22 траўня ў Барысаве на футбольным стадыёне былі затрыманыя 7 чалавек — прадстаўнікоў моладзевага руху супраціву “Зубр”. Маладыя людзі былі арыштаваныя падчас футбольнага матчу мясцовай каманды “БАТЭ” і “Тарпеда” з Мінску. “БАТЭ” атрымала перамогу, і ўзрадаваныя барысаўскія “зубры” віталі сваю каманду сьцягамі з выявай белага зубра на чорным полі. За што і былі затрыманыя міліцыяй, дастаўленыя ў аддзяленьне, дзе з іх узялі тлумачальныя і адпусьцілі праз паўтары гадзіны.

24 траўня ў Мінску быў затрыманы лідэр моладзевага крыла Аб’яднанай грамадзянскай партыі Моладзь АГП Алесь Карняенка разам з сябрамі па партыі.

Усяго арыштавана тры чалавекі. Маладыя людзі былі затрыманыя за правядзенне акцыі пад назовам “Толькі для тэлеаматараў”. Удзельнікі акцыі раздавалі каля сталічнага кінатэатру “Кастрычнік” невялікія буклеты з заклікамі, выснова ў якіх рабілася такая: “Хутка прэзідэнцкія выбары – час пераклучаць праграму”. Затрыманьне праводзілі некалькі супрацоўнікаў міліцыі з аўтаматамі, якім аддаваў загады чалавек у цывільным. Па словах Карняенкі, “Ніхто афіцыйна не прадставіўся”. Пасьля некалькіх гадзінаў у Першамайскім РУУСе затрыманых адпусьцілі, склаўшы на Карняенку пратакол аб парушэнні санітарных нормаў.

1 чэрвеня ў Горках (Магілёўская вобласць) былі затрыманыя пяцёра ўдзельнікаў акцыі «Падзяліся ўсьмешкай». Мерапрыемства было прымеркаванае да Дня абароны дзяцей і праводзілася Горацкай арганізацыяй Маладога Фронту. У дзіцячым парку Горак сабралася каля 50-ці дзяцей. Ім дарылі паветраныя шарыкі, беларускія кніжкі. Акрамя таго, ладзіліся конкурсы дзіцячых малюнкаў на асфальце, гульні і віктарыны. Гучала музыка гурта NRM. Дзецям раздавалася газета «Несьцерка», а іх бацькам – спецвыпуск газеты «Народная Воля» пра зніклых палітыкаў і ўлёткі з заклікамі прыняць удзел у маючых адбыцца прэзідэнцкіх выбарах. Акцыя доўжылася гадзіну і была спыненая асабіста начальнікам Горацкага РАУС, які затрымаў пяцёх удзельнікаў. Пры гэтым ён адмовіўся назваць прычыну затрыманьня. Дзеці не маглі зразумець, куды і за што забіраюць арганізатараў гульні, якая ім вельмі спадабалася.

У ноч з 31 траўня на 1 чэрвеня каля будынку адміністрацыі Партызанскага раёну г.Мінску затрыманыя актывісты моладзевага руху супраціву “Зубр” – Цімафей Дранчук, Аляксей Шыдлоўскі, Ігар Сюльд, Ірына Тоўсьцік. Затрыманыя былі дастаўленыя ва ўпраўленьне міліцыі Партызанскага раёну. Затрыманых абвінавацілі ў антысанітарыі і пратрымалі ў аддзяленьні больш за 12 гадзінаў, што само па сабе зьяўляецца супрацьзаконным.

1 чэрвеня актывіст моладзевага руху супраціву “Зубр” Цімафей Дранчук дастаўлены ў спецпрыёмнік-разьмеркавальнік на вул. Акрэсьціна ў Мінску. Суд Цэнтральнага раёну г.Мінску вынес у адносінах Ц.Дранчука завочнае рашэньне – арышт 15 сутак (за ўдзел у акцыі 25 сакавіка – па арт. 167.1 КаАП РБ). Вынясенне завочнага прысуду супярэчыць заканадаўству – справы, прадугледжаныя арт. 167.1 КаАП РБ павінны разглядацца толькі ў прысутнасьці правапарушальніка. Па факце парушэння заканадаўства ўжо накіраваныя скарга на імя старшыні Мінскага гарадскога суда і заява пракурору Цэнтральнага раёну г.Мінску.

14 чэрвеня ў г.Рэчыцы (Гомельская вобласць) у 22.30 супрацоўнікамі аховы за расклейку ўлётак Маладога Фронту і Беларускай партыі свабоды быў затрыманы непаўнагадовы маладафронтавец Зьмітрок Цярэнцьеў. Хлопец быў дастаўлены ў мясцовы ГРАУС, дзе ў яго канфіскавалі ўлёткі, некалькі налестак «Зубра», 15 асобнікаў моладзевага бюлетэню «Зялёнка» і інфармацыйнага выдання «Рэчыцкі агляд», а таксама асабістыя рэчы: нататнік ды два сшыткі. Пасля атрымання ад яго тлумачэнняў а палове на дванаццатую ён быў адпушчаны дадому з умоваю прыйсці на наступны дзень для складання пратаколу затрымання, але Зьмітрок вырашыў без атрымання позовы ў ГРАУС не з'яўляцца. У гадзіну ночы дахаты да хлопца прыехалі міліцыянты з патрабаваннем паразмаўляць з маці непаўнагадовага, але на законнай падставе ім ніхто не адчыніў, і яны былі вымушаныя зехаць.

15 чэрвеня супрацоўнікамі міліцыі пад старшынствам ст. сяржанта Данілкова ў Рэчыцы былі затрыманы непаўнагадовыя маладафронтаўцы Зьмітрок Цярэнцьеў, Яўген Маркоўскі і Мікола Жмакін. Да хлопцаў, якія на прыпынку чакалі аўтобуса, падышлі міліцыянты і, не прадставіўшыся, запатрабавалі паказаць змесціва пакету, што быў пры іх. У пакеце знаходзіліся налесткі «Зубра» і некалькі дзясяткаў асобнікаў бюлетэню «Зялёнка». Міліцыянты прапанавалі маладым людзям прайсці з імі ў пастарунак «дзеля далейшага разьбіральніцтва». У пастарунку на маладафронтаўцаў склалі пратаколы затрымання, не пазначыўшы прычыны яго, і вымусілі падпісаць. Неаднаразовыя патрабаванні паведаміць аб затрыманні бацькам міліцыянты ігнаравалі. Неўзабаве ў пастарунак прыбылі людзі ў цывільным, якія назваліся супрацоўнікамі КДБ і паспрабавалі завязаць размову з непаўнагадовымі (усіх затрыманых завялі ў розныя пакоі), але хлопцы катэгарычна адмаўляліся адказваць на якія-небудзь пытанні, тым ня менш, на іх аказваўся псіхалагічны ціск. Пасля інспектар па справах непаўнагадовых Андрэй Малахоўскі пачаў браць тлумачэнні ў Зьмітрака Цярэнцьева. Праз некаторы час у пастарунак прыехала маці Зьмітрака з грамадскім прадстаўніком, якая, заклапочаная доўгай адсутнасцю сына, сама патэлефанавала ў міліцыю. Тлумачэнні ў Міколы Жмакіна і Яўгена Маркоўскага інспектар браў у прысутнасці маці Зьмітрака і прадстаўніка. Узяўшы распіску ў маці, хлопцаў адпусцілі. Незаконныя дзеянні супрацоўнікаў міліцыі бацькі непаўнагадовых збіраюцца абскарджваць у пракуратуры.

У ноч з 22 на 23 чэрвеня віцебскія маладафронтаўцы правялі чарговую акцыю «Горад – наш!» За тры гадзіны да сьвятання налесткі з гэтым надпісам, а таксама з сонцам — сімвалам мабілізацыйнай кампаніі — з'явіліся паўсюль, дзе толькі магчыма, у самым «сэрцы» Віцебску: на вуліцы, якая носіць імя правадыра

камуністаў, на вуліцы Замкавай, на праспекце Чарняхоўскага, на Маскоўскім праспекце, на вуліцы Чкалава... Праца ішла адначасова ў некалькіх раёнах гораду, улічваючы ўскраіны. Маладафронтаўцы ляпілі налепкі на слупах, указальніках, на будынках, у падземным пераходзе, на ліхтарых.

26 чэрвеня Малады Фронт правёў акцыю, прымеркаваную да свята пракурорскага работніка. Яна мела назву: «Збор подпісаў за кандыдата ў Прэзідэнты, пры якім не знікаюць людзі». Моладзь збірала подпісы за кандыдата ў Прэзідэнты пад №23 каля раённых пракуратураў Мінску. Мэта акцыі – звярнуць увагу, у першую чаргу пракурорскіх работнікаў, на праблему знікнення людзей у Беларусі, а сабраныя подпісы потым перадаць Генеральнаму пракурору РБ Віктару Шэйману. Збор подпісаў прайшоў дастаткова спакойна: без эксцэсаў. Але ніводзін пракурорскі работнік “за кандыдата ў Прэзідэнты, пры якім не знікаюць людзі” свой подпіс не паставіў.

3 30 чэрвеня па 1 ліпеня ў Наваполацку прайшоў XII фестываль «Рок-кола-2001». На яго сабралася больш за 30 гуртоў. З кожным разам «Рок-кола» пашыраецца, і мерапрыемства з рэгіянальнага ўзроўню пачынае выходзіць на міжнародны. Сёлета на фестываль прыехалі дзве расійскія каманды. XII фестываль рок-музыкі прайшоў пад лозунгам «Рок – твой выбар». Фактычна, «Рок-кола» стала адной з першых у краіне мабілізацыйных акцыяў за ўдзел моладзі ў выбарах. Як паведаміў адзін з арганізатараў, кіраўнік Наваполацкага ЦМІ «Сварог» Сяржук Балай, мясцовыя ўлады паставіліся да мерапрыемства ў рэчышчы кампаніі «Выбірай!» з разуменьнем, а распачаў фестываль загадчык аддзелу культуры Наваполацкага гарвыканкаму А. Шчэрбік. 30 чэрвеня былі падведзеныя вынікі конкурснай праграмы, а назаўтра адбыўся канцэрт лаўрэатаў.

3 ліпеня, падчас афіцыйных святачных гулянняў, прысьвечаных Лукашэнкаўскаму Дню Рэспублікі, сябры Маладога Фронту г. Віцебску прыйшлі на плошчу Свабоды, каб запрашаць людзей да ўдзелу ў восеньскіх выбарах Прэзідэнта краіны. Яны былі апранутыя ў аранжавыя майкі з сімволікай кампаніі. Да маладафронтаўцаў падышлі два міліцыянты. Яны правярылі сумку аднаго з іх, у якой ляжалі майкі з выявай сонца. На гэтым, здавалася, інцыдэнт быў вычарпаны. Але недзе праз гадзіну плошча літаральна кішэла супрацоўнікамі праваахоўных органаў. Да хлопцаў і дзяўчат зноў падышлі міліцыянты ў цывільным і тром з іх загадалі прад’явіць дакументы. Перапісаўшы пашпартныя дадзеныя, пачалі распытваць, што моладзь тут робіць... Потым міліцыянты пакінулі маладафронтаўцаў у спакоі, але працягвалі на адлегласьці пільна сачыць за імі.

3 ліпеня падчас святкавання Дня Рэспублікі ў цэнтры Віцебску маладафронтаўцы наладзілі перфоманс. На пляцы Свабоды пад вялізны шчыт з выявай «чэснага» сьцягу на такі ж самы сымбаль дзяржавы, толькі вытворчага вырабу, была пакладзеная куча гною. Яе «вянчала» кардонная шылда з надпісам: «Мы ня хочам жыць у дзярме!». Адбылося гэта сярод белага дня, на вачах удзельнікаў масавага гуляння. Улады адрэагавалі толькі праз гадзіну. Была выкліканая спецыяльная машына, якая змыла бруд з асфальту і шчыта. А да 9 гадзінаў раніцы мінакі звярталі ўвагу на надпіс «Сьцяг нядолі» на тым жа самым шчыце. Зьявіўся ён уначы і быў зроблены белай фарбай на зялёным фрагменце «чэснага» сьцягу. Але да пачатку святачнага мерапрыемства надпіс быў старанна знішчаны.

5 ліпеня ў горадзе Рэчыца прадстаўнікі моладзевага руху «Зубр», Моладзі АГП і Маладога Фронту правялі чарговую акцыю. Энергічныя маладыя людзі ў майках з надпісамі «Время выбирать» раздавалі спецвыпускі «Нашай Свабоды» на набярэжнай гораду, дзе сабралася каля 10 тысячаў гараджанаў. Было раздадзена 3 тысячы асобнікаў. Ніхто ня быў затрыманы, хоць на сваяце прысутнічала шмат міліцыянтаў.

6 ліпеня ў гарадзкім судзе г.Барысаву разглядалася справа актывіста моладзевага руху «Зубр» Зьміцера Фядорчанкі. 1 чэрвеня ён браў удзел у несанкцыянаваным пікеце на ганку гарвыканкаму. Пікет быў прысьвечаны Міжнароднаму дню абароны дзяцей. Судзьдзя Барысаўскага гарсуда Аляксей Болатаў за ўдзел Зьміцера Фядорчанкі ў пікеце прысудзіў штраф — 150 мінімальных заробкаў (прыблізна 750 даляраў ЗША). Як вынікала з адказаў Зьміцера на пытаньні судзьдзі, ён лічыць, што мясцовая медыцына праяўляе злачынную абыякавасьць да здароўя дзяцей. Паводле апошніх зьвестак, у Барысаве каля 250 хлопчыкаў і дзяўчынак хварэюць на гепатыт В і С. Таму Зьміцер Фядорчанка з плакатамі на гэтую тэму і стаў у пікет на ганку гарвыканкаму. З гэтай прычыны грамадзкі абаронца спадара Фядорчанкі Ларыса Грэбнева прасіла апраўдаць свайго падабароннага. Гэтай жа ноччу невядомыя людзі пабілі акно ў кватэры, дзе жывуць яшчэ дзьве ўдзельніцы акцыі 1 чэрвеня — Алеся Ясюк і яе 16-гадовая дачка Тацяна Ясюк (яе нядаўна жорстка зьбілі прыхільнікі РНЕ). З нагоды нападу на кватэру Алеся Ясюк сёньня падала заяву ў гараддзел унутраных справаў.

6 ліпеня 15 маладых людзей, удзельнікаў руху «Зубр», у майках «Время выбирать» і «Скажем дураку нет!» зьявіліся ў Жлобіне на чыгуначным вакзале, цэнтральным рынку і проста на вуліцах гораду. «Зубры» раздавалі мінакам спецвыпуск газеты «Наша Свабода». Было раздадзена каля 3000 асобнікаў, таксама

расклееныя налесткі. Міліцыя затрымала аднаго «зубра». Яго адвядлі ва ўчастак, але не знайшоўшы парушэння, адпусьцілі.

У ноч на 10 ліпеня шмат якія мястэчкі Берасьцейшчыны былі расьпісаныя заклікамі «Час выбіраць!». У Высокім, што пад Берасьцем, гэтыя надпісы зьявіліся на будынках мясцовых органаў улады, вакзале, насупраць міліцэйскага пастарунку. У цэнтры Высокага, якраз на афіцыйным стэндзе было напісана: «Стоп Лука!». А з некаторых надпісаў местачкоўцы даведаліся пра не зусім адэкватны стан здароўя чалавека, які называе сябе прэзідэнтам Беларусі. Падобныя надпісы пабачылі жыхары Бярозы ды Івацэвічаў.

19 ліпеня ўдзельнікамі руху “Зубр” была арганізаваная акцыя пратэсту “Свабоду Тыбету!”, прымеркаваная да візіту ў Беларусь кітайскага лідэра Цзэян Цзэміна. Калі Цзэян Цзэмін праяжджаў па прасьпекце Скарыны каля Кастрычніцкай плошчы, дзесяць маладых людзей выйшлі з плакатам “Свабоду Тыбету!” Галовы хлопцаў былі абвязаныя белымі стужкамі “Свабодны Тыбет”. У руках “Зубры” трымалі партрэты духоўнага лідэра Тыбету – Далай Ламы. Восем з дзесяці ўдзельнікаў акцыі былі затрыманыя і дастаўленыя ў Цэнтральны РУУС дзеля складаньня пратаколаў. Справы непаўнагадовых накіравалі ў камісію па справах непаўнагадовых па месцы жыхарства. Паўнагадовых чакае суд Цэнтральнага раёну.

20 ліпеня ў Бабруйску мясцовымі арганізацыямі Маладога Фронту ды Маладых сацыял-дэмакратаў праводзілася акцыя па раздачы кветак. Кветкі былі ня простыя: на іх былі прычэпленыя налесткі кампаніі “Выбірай” і папяровыя стужкі з надпісам “9 верасьня – выбары! Прыдзі на выбарчы ўчастак сам і прывядзі сваякоў. Думай сваёй галавой!”. Кветкі раздаваліся на цэнтральнай плошчы гораду, на якой тусуецца шмат моладзі ўвечары, а таксама на прылеглых вуліцах. Гэтым жа вечарам гваздыкі, якіх агулам было раздадзена каля 1000, атрымалі супрацоўнікі апорнага пункту №8, куды звычайна дастаўляюць апазіцыянераў.

23 ліпеня ў Віцебску выйшаў першы нумар бюлетэню «Выбірай». Новае выданьне выйшла ў рэчышчы мабілізацыйнай кампаніі, а выпусьціла яго грамадзкае аб’яднаньне «Цэнтр моладзевых ініцыятываў «Контур». На першай старонцы бюлетэню зьмешчаны лагатып кампаніі, артыкул «Ідзе мабілізацыя», у якім распавядаецца пра сэнс кампаніі, а таксама інтэрв’ю з Іосіфам Навумчыкам – старшынёй абласной каардынацыйнай Рады грамадзкіх арганізацыяў па назіраньні за выбарамі. На другой старонцы чытачу прануецца бліц-інтэрв’ю з вядомымі людзьмі Віцебску наконт іх думкі пра восеньскія выбары. Бюлетэнь

распаўсюджваецца сябрамі недзяржаўных арганізацыяў на мабілізацыйных акцыях ня толькі ў Віцебску, але і ў рэгіёне.

25 ліпеня ў Віцебску былі беспадстаўна затрыманыя адразу 10 сяброў «Маладога Фронту». Сярод тых, хто трапіў у Кастрычніцкі РАУС, быў намеснік старшыні Віцебскай суполкі БНФ Юры Корбан, а таксама Кастусь Смолікаў, Віктар Шляхцін, Андрэй Капорыкаў, Тацяна Чабатарова, Наста Карповіч, Марына Канапелька, Алег Корбан, Іван Тамашэвіч і Барыс Гарэцкі. 25 ліпеня на ўрачыстым закрыцці «Славянскага базару» прысутнічалі прэзідэнты Беларусі, Расіі і Украіны. І таму праваахоўныя органы праявілі патроеную пільнасць. Падставы дзеля затрымання маладых людзей былі розныя. Пяці чалавекам патлумачылі, што вязуць іх у пастарунак дзеля высвятлення, дзе яны былі ў ноч з 21 на 22 ліпеня, калі ў Віцебску адбылося жорсткае забойства маладой жанчыны. А чатырох забралі толькі за тое, што яны былі апранутыя ў чорныя майкі з надпісам «Малады Фронт». Усёй аперацыяй кіраваў старэйшы сяржант міліцыі Кукян. На працягу трох з паловай гадзінаў кожнага паасобку дапытвалі на прадмет дзейнасці арганізацыі Малады Фронт, а таксама зьяўлення графіці на віцебскіх будынках. Са словаў затрыманых запісалі тлумачэнні, пасля чаго дазволілі пакінуць пас-тарунак.

2 жніўня ў 17.30 у Берасці ўзброеныя супрацоўнікі аддзелу аховы Ленінскага РАУС Сьвідуновіч і Гажэў затрымалі трох маладых людзей — Сяржука Бахуна, Алеся Хоміча і Андрэя Ушакова, якія распаўсюджвалі веснік «Малады Фронт». Затрыманых даставілі ў Ленінскі РАУС, дзе на іх быў складзены пратакол аб парушэнні арт.167.1 КаАП РБ: «Парушэнне парадку арганізацыі і правядзення сходаў, мітынгаў, вулічных шэсьцяў, дэманстрацыяў і пікетавання». Складзці пратакол у парушэнні менавіта гэтага артыкулу загадаў в.а. начальніка Ленінскага РАУС падпалкоўнік міліцыі Крэгель. Затрыманым Бахуну і Хомічу адмовілі ў праве выклікаць адваката, таму яны адмовіліся падпісваць пратаколы без яго прысутнасці. Праз 3 гадзіны ўсе затрыманыя былі адпушчаныя.

7 жніўня ў Барысаве была затрыманая актывістка моладзевага руху “Зубр” Алеся Ясюк. Яе затрымалі каля кабінету старшыні гарвыканкаму г.Барысаву пасля таго, як дзьверы амаль усіх службовых кабінетаў гарвыканкаму былі абклееныя налепкамі «Время убирать». А.Ясюк была дастаўленая ў Барысаўскі ГУУС, дзе быў складзены пратакол па арт. 172 КаАП (незаконнае распаўсюджанне друкаванай прадукцыі).

13 жніўня ў Светлагорску адбыўся “музычны пікет”, падчас якога маладыя людзі сьпявалі пад гітары песьні і заклікалі людзей ісці на выбары 9 верасня. 12

чалавек былі затрыманыя і правялі ноч ў аддзяленьні міліцыі. 14 жніўня зранку іх даставілі ў суд, але маладыя людзі запатрабавалі адваката, і судовае паседжаньне было перанесенае.

Сярод затрыманых:

1. Торап Алесь;
2. Саранчук Эдуард;
3. Гардзіевіч Сяргей;
4. Журо Аляксей;
5. Шкурко Юля (непаўнагадовая);
6. Лютарэвіч Руслан (непаўнагадовы);
7. Ксяндзоў Кірыла (непаўнагадовы);
8. Бобрык Мая;
9. Іваноў Аляксандр;
10. Ігнаценка Андрэй;
11. Сарока Сяргей;
12. Сямашка Аляксандр.

16 жніўня ў Сьветлагорску адбыўся суд над 12 удзельнікамі “музычнага пікету”. Сьведкамі на судзе выступалі супрацоўнікі міліцыі, якія затрымлівалі ўдзельнікаў акцыі. Судзьдзя Ірына Алісейка вынесла рашэньне:

1. Торап Алесь – 20 мінімальных заробкаў;
2. Саранчук Эдуард – 20 мінімальных заробкаў;
3. Ігнаценка Андрэй – 20 мінімальных заробкаў;
4. Сарокін Сяргей – 20 мінімальных заробкаў;
5. Іваноў Аляксандр – 20 мінімальных заробкаў;
6. Журо Аляксей – папярэджаньне;
7. Сямашка Аляксандр – папярэджаньне.

Справу Сяргея Гардзіевіча суд накіраваў на дасьледваньне. У камісію па справах непаўнагадовых па месцы жыхарства перададзеныя справы Шкурко Юліі, Лютарэвіча Руслана і Ксяндзова Кірыла.

25 жніўня ў Рэчыцы была затрыманая Наталя Брэль – ёй ўдалося сфатаграфавачь сакратара рэчыцкага камітэту прапрэзідэнцкага Беларускага патрыятычнага саюзу моладзі Міхаіла Папова, які цягнуў руку па прэзерватыў з антыпрэзідэнцкімі слоганамі. У гэты дзень у Рэчыцы мясцовы камітэт БПСМ ладзіў фестываль графіці і рок-канцэрт, на якія завіталі і сябры Маладога Фронту і Моладзі

АГП. Падчас мерапрыемства яны распаўсюджвалі пачкі прэзерватываў з выявай вусатага твару і надпісам “Натяни его. 9.09.2001”. Прэзерватывы карысталіся надзвычайным попытам – імі зацікавіліся ня толькі шараговыя БПСМаўцы, але і першы сакратар Рэчыцкага камітэту Міхаіл Папоў. І калі галоўны рэчыцкі “патрыёт” цягнуўся па чарговы супроцьзачаткавы сродак, яго сфатаграфавала Наталя Брэль. Гэты факт падзейнічаў на сп. Папова дзіўным чынам – ён пачаў хвалявацца і патрабаваць аддаць яму стужку. Пасьля канцэрту міліцыя затрымала Наталю Брэль і адвезла яе ў пастарунак, дзе ў прысутнасці сп. Папова фотастужка была засьвечаная.

1 верасня ў Наваполацку была затрыманая Маргарыта Тамілава, актывістка руху “Зубр”. Яна ішла па вуліцы Маладзёжнай (цэнтральная вуліца гораду) з накінутым на плечы бел-чырвона-белым сьцягам. Разам з Маргарытай была сяброўка Ганна Падасёнава, таксама актывіст руху “Зубр”, якая каціла каляску са сваім грудным дзіцем. Каля крамы “Мебельная” да іх пад’ехала міліцэйская машына, з якой выйшлі тры чалавекі ў форме. Яны не прадставіліся, не прад’явілі дакументаў, але запатрабавалі, каб дзяўчаты аддалі ім сьцяг. Маргарыта і Ганна адмовіліся. Тады міліцыянты вырашылі іх затрымаць. Паспрачаўшыся колькі часу, як пагрузіць у багажнік дзіцячую каляску, міліцыянты вырашылі забраць толькі Маргарыту. Маргарыта Тамілава была дастаўленая ў Наваполацкі ГАУС. Міліцыянты выклікалі нейкую жанчыну, якая зрабіла асабісты дагляд Маргарыты. Пратаколы затрыманьня і вобыску не складаліся. Потым Маргарыце казалі, што яна можа быць вольная.

4 верасня начальнік Упраўленьня аховы правапарадку і грамадзкай бясьпекі Мінгарвыканкаму Іван Дубік на “круглым сталё” па тэме “Сацыяльныя і прававыя наступствы паралельнага падліку галасоў і магчымых акцыяў грамадзянскага непадпарадкаваньня”, які адбыўся ў прэс-цэнтры Дому прэсы паведаміў, што за чэрвень–жнівень ў Мінску было затрымана 350 графітыстаў. Прэс-сакратар Грамадзянскай ініцыятывы “Незалежнае назіраньне” Тацяна Рэвяка задала пытаньне Івану Дубіку: “Я жыву ў Першамайскім раёне г.Мінску, наш дом увесь ў надпісах “Я за бацьку. БПСМ”. Ці былі выпадкі затрыманьня за графіці такога зьместу?”. Іван Дубік адказаў: “У затрыманых мы не пытаемся пра іх прыналежнасьць да грамадзкіх арганізацыяў ці партыяў”.

2 кастрычніка ў Мінску каля прахадной аўтазаводу затрыманьня 10 маладафронтаўцаў, якія выступалі супраць эканамічнай экспансіі Расіі. Затрыманьня дастаўленьня ў РУУС Заводзкага раёну г.Мінску. Сярод арыштаваных – кіраўнік Маладога Фронту Павел Севярынец. У акцыі каля прахадной МАЗу прымалі ўдзел 30

чалавек. Маладыя людзі трымалі ў руках плакаты: “МАЗ – беларускі!”, “Спыніць звальненні”. Павел Севярынец быў дастаўлены з міліцыі ў суд Заводзкага раёну, але разгляд яго адміністрацыйнай справы быў перанесены на 5 кастрычніка. Нягледзячы на разгон гэтага пікету, маладафронтаўцы маюць намер правесці бліжэйшым часам яшчэ шэраг акцыяў пратэсту супраць продажу беларускіх прадпрыемстваў расійскаму капіталу. Яны пройдуць на магілёўскім “Хімвалакне”, гарадзенскім “Азоце”, наваполацкіх “Нафтане” і “Палімеры”, Жлобінскім металургічным заводзе, на “Беларуськаліі” ў Салігорску, зноў на МАЗе і “Крыніцы” ў Мінску.

5 кастрычніка ў Заводзкім судзе гораду Мінску распачаўся адміністрацыйны працэс па абвінавачанні лідэра Маладога Фронту Паўла Севярынца “ў арганізацыі незаконнага пікетавання (артыкул 167-1 КаАП). 2 кастрычніка Малады Фронт ладзіў пікет, накіраваны супраць продажу Мінскага аўтазаводу расійскай кампаніі “Сибирский алюминий”. Акцыя маладафронтаўцаў працягвалася ня больш за трычатыры хвіліны. Затрымалі П. Севярынца адразу пасля пачатку пікетавання, ён толькі і паспеў, што двойчы крыкнуць: “МАЗ – беларускі!”. Былі затрыманыя яшчэ 7 непаўнагадовых маладафронтаўцаў. На судзе П.Севярынца абараняў прадстаўнік Праваабарончага цэнтру “Вясна” Юры Чавусаў. Судзьдзя Мікалай Балаўнёў заслухаў у якасці сьведкаў намесьніка начальніка Заводзкага РУУС Уладзіміра Навіткевіча, які кіраваў затрыманьнямі, і двух шараговых міліцыянтаў. П.Севярынец сваю віну не прызнаў і запатрабаваў прагледзець відэаздымкі, зробленыя міліцыяй падчас акцыі. Пры праглядзе відэастужкі высветлілася, што на ёй не зафіксавана актыўнага ўдзелу П. Севярынца ў пікеце, а ёсць толькі момант ягонага затрыманьня. Судзьдзя перанёс вынясенне канчатковага рашэння па справе на 8 кастрычніка. Трэба адзначыць, што дзеянні П.Севярынца кваліфікуюцца па частцы 2 артыкулу 167-1, якая прадугледжвае штраф ад 150 да 300 мінімальнага заробкаў, альбо арышт на тэрмін ад 10 да 15 сутак.

8 кастрычніка ў судзе Заводзкага раёну павінна было быць вынесенае канчатковае рашэнне па справе старшыні Маладога Фронту Паўла Севярынца. Разгляд справы па сутнасці адбыўся яшчэ 5 кастрычніка, але 8 кастрычніка судзьдзя Мікалай Балаўнёў прыйшоў да высновы, што пратакол на сп. Севярынца складзены нядбайна. Судзьдзя вынес пастанову аб накіраванні пратаколу на дапрацоўку назад у Заводзкі РУУС. Справа ў тым, што ў пратаколе не ўказана, якім менавіта чынам сп. Севярынец парушыў парадак правядзення пікетаў, і чым абгрунтоўваецца ягонае прыцягненне да адказнасці ў якасці арганізатара гэтага

пікету. Можна меркаваць, што выпраўленне пратаколу дазволіць суду вынесці канчатковае рашэнне праз некалькі дзён.

16 кастрычніка ў судзе Заводзкага раёну г. Мінску вынесены прысуд Паўлу Севярынцу – 10 сутак адміністрацыйнага арышту.

23 кастрычніка ў Гомелі на плошчы Леніна былі затрыманыя мясцовыя маладафронтаўцы Дзяніс Шакалёў і Юрась Васілюк. Арыштаваных адвезьлі ў Цэнтральны РАУС, дзе, не складаючы пратаколу, іх пратрымалі 3 гадзіны – да ад'езду А. Лукашэнкі, які ў гэты дзень з візітам быў у Гомелі. Прэвентыўна былі затрыманыя ў гэты дзень у Гомелі і пяцёра рэчыцкіх маладафронтаўцаў, якія стаялі на плошчы Леніна і не прадпрымалі ніякіх дзеянняў. На іх таксама не складалася ніякіх пратаколаў, і праз 3 гадзіны ўсіх адпусьцілі.

26 кастрычніка ўвечары ў цэнтры Мінску былі затрыманыя 13 сяброў Маладога Фронту падчас спробы ўшанаваць памяць мінскіх падпольшчыкаў, закатаваных фашыстамі роўна 60 гадоў таму. Сярод затрыманых – лідэр Маладога Фронту Павел Севярынец

29 кастрычніка ў судзе Маскоўскага раёну г. Мінску адбыліся суды над сябрамі арганізацыі Малады Фронт, якія былі затрыманыя пасля акцыі, праведзенай 26 кастрычніка. Акцыя была прымеркаваная да 60-й гадавіны расправы гітлераўскіх захопнікаў над мінскімі падпольшчыкамі. Судзьдзя Дз. Антаневіч разгледзеў чатыры адміністрацыйныя справы. Вынікі судовых паседжаньняў:

1. Валынец Алёна – папярэджаньне;
2. Яловік Павел – справа спыненая;
3. Панцялей Аляксандр – 3 сутак арышту;
4. Чарняеў Аляксей – 3 сутак арышту.

Разгляд адміністрацыйнай справы ў дачыненні да А. Шэйна перанесены на 1 лістапада, а Ул. Рубінчыка, П. Севярынца, А. Лабатага, М. Вінярскага, А. Нішчыка – на 2 лістапада.

1 лістапада ў Маскоўскім судзе г. Мінску судзьдзя Дз. Антаневіч разгледзеў адміністрацыйныя справы Максіма Вінярскага і Аляксея Шэйна, якія былі затрыманыя пасля акцыі 26 кастрычніка. Абодвум удзельнікам “несанкцыянаванага шэсьця па тратуары вул. Валадарскага ў бок прасьпекту Скарыны” судзьдзя прызначыў пакараньне ў выглядзе штрафу памерам 150 мінімальнага заробкаў (каля 700 даляраў ЗША) кожнаму. У судовай пастанове М. Вінярскага ўказана, што “правапарушальнік віну сваю прызнаў, растлумачыўшы, што раскайваецца ў

з'ездзе сьнежным правапарушэнні". Сам М. Вінярскі гаворыць, што на самой справе ён прызнаў факт прысутнасці на акцыі, але ня лічыць гэта "правапарушэннем", тым болей, што тэматыка дадзенага мерапрыемства вельмі балючая для яго і ягонай сям'і, бо на пачатку вайны быў расстраляны ягоны сваяк, адзін з арганізатараў мінскага падполья.

2 лістапада ў судзе Маскоўскага раёну г. Мінску працягнуліся суды над маладымі антыфашыстамі, затрыманымі пасля акцыі 26 кастрычніка. Вынікі разгляду адміністратыўных справаў:

1. Уладзімір Рубінчык – 3 сутак адміністратыўнага арышту;
2. Павел Севярынец – 10 сутак адміністратыўнага арышту з адтэрміноўкай выканання да 16 лістапада ў сувязі з тым, што П.Севярынец напісаў заяву пра сваё дрэннае самаадчуванне;
3. Алег Лабаты – 3 сутак адміністратыўнага арышту;
4. Алесь Нішчык – штраф у памеры 150 мінімальнага заробкаў (прыкладна 750 даляраў ЗША).

15 лістапада ў Мінску на плошчы Бангалор актывісты Маладога Фронту правялі пікет супраць парушэнняў нормаў еўрапейскае палітыкі ў Беларусі, і ў тым ліку супраць парушэння свабоды слова – маецца на ўвазе закрыццё незалежнай газеты "Пагоня". Маладафронтаўцы трымалі ў руках плакаты "Свабодная Беларусь у Свабоднай Еўропе", "Свабоду слова на Беларусі", "I love Europe" і інш. У пікеце ўзялі ўдзел 10 чалавек, якія раздавалі мінакам выпускі газетаў "Навіны БНФ" і "Весьнік Маладога Фронту".

ПЕРАСЬЛЕД АЛЬБО ЗАБАРОНА ДЗЕЙНАСЬЦІ ПАЛІТЫЧНЫХ ПАРТЫЯЎ, РУХАЎ, ГРАМАДЗКІХ АРГАНІЗАЦЫЯЎ

20 лютага ў Вышэйшым гаспадарчым судзе РБ скончыліся слуханьні па справе аб назве грамадзкага аб'яднаньня “БНФ “Адраджэньне». Зыск у Вышэйшы гаспадарчы суд быў пададзены Юрыем Беленькім, які падпісаўся “намесьнікам старшыні грамадзкага аб'яднаньня “Беларускі Народны Фронт “Адраджэньне». Сп. Беленькі патрабаваў скасаваньня рэгістрацыі грамадзкага аб'яднаньня “БНФ “Адраджэньне». Падставай для гэтага стала існаваньне, на думку Беленькага, двух грамадзкіх аб'яднаньняў пад адной назвай БНФ “Адраджэньне”. “На судзе дакладна высветлілася, што існуе адна арганізацыя, якая мае сваю пасьлядоўную гісторыю з 1991 г., і ніхто іншы, акрамя БНФ “Адраджэньне”, ня мае права прэтэндаваць на гісторыю і назву арганізацыі”, – паведаміў прадстаўнік юрыдычнай камісіі БНФ “Адраджэньне” Уладзімір Лабковіч. Паводле рашэньня суда патрабаваньне істца не было задаволенае, а справа аб назве грамадзкага аб'яднаньня “БНФ “Адраджэньне» была спыненая.

21 лютага Віцебскі абласны суд ліквідаваў аршанскае грамадзкае аб'яднаньне Цэнтр падтрымкі дэмакратычных пераўтварэньняў імя Філона Кміты. Цэнтр імя Філона Кміты быў створаны ў 1997 годзе. Аб'яднаньне актыўна займалася грамадзкай дзейнасьцю, выдавала адзіную афіцыйна зарэгістраваную ў Оршы дэмакратычную газету “Куцейна”, якая мела больш за тысячу падпісчыкаў. У 1999 годзе камісія віцэ-прэм'ер-міністра РБ Ул.Замяталіна дала каманду Упраўленьню юстыцыі Віцебскага абалвыканкаму ліквідаваць Цэнтр імя Філона Кміты. На судовым паседжаньні пад старшынствам судзьдзі А.Сматрова, старшынёй грамадзкага аб'яднаньня Віктарам Андрэевым і яго прадстаўніком Алегам Граблеўскім былі абвергнутыя ўсе пункты абвінавачаньняў, якія былі вылучаныя чыноўнікамі Упраўленьня юстыцыі. Судзьдзя ў сваім рашэньні пазначыў, што адзінай падставай дзеля ліквідацыі арганізацыі з'яўляецца пропуск месячнага тэрміну абскарджаньня рашэньня Упраўленьня юстыцыі аб непэрарэгістрацыі Цэнтру імя Філона Кміты, якое ў працэсе разгляду было прызнанае цалкам незаконным.

У ноч на 22 лютага ў Мінску быў абрабаваны офіс міжнароднага грамадзкага аб'яднаньня “Місія дапамогі зняволеным”. Офіс знаходзіцца ў будынку, што належыць навукова-ввытворчаму аб'яднаньню «Прагрэс». Злачынцы зламалі дзьверы ў памяшканьні місіі і разукамплектавалі кампутарную тэхніку. Скра-дзенае было вынесенае праз прахадную, дзе пастаянна знаходзіцца вартаўнік... Місія

зарэгістраваная месяц таму і займаецца паляпшэннем умоваў утрыманьня зьняволеных і гуманітарнай дапамогай у месцах зьняволеньня... Дарэчы, ніводнае з падобных абрабаваньняў офісаў грамадзкіх арганізацыяў, што адбыліся апошнім часам у Беларусі, не было раскрытае, і злачынцы ня знойдзеныя.

7 ліпеня ў Мінску па юрыдычным адрасе “Задзіночаньня беларускіх студэнтаў” зьявіліся супрацоўнікі Камітэту фінансавых расьсьледваньняў па горадзе Мінску і Мінскай вобласьці. Мэта візіту – праверка выкананьня заканадаўства аб падатках і зборах. Вынікі праверкі — выняцьце чатырох сістэмных блокаў з кампутараў (дзеля праверкі інфармацыі, якая на іх захоўваецца), апячатаны адзін пакой (ён быў зачынены, а сябры ЗБС ня мелі ад яго ключоў). Праверка пачалася ў 11.30 і скончылася а 16 гадзіне. За гэты час у ЗБС пабылі: намесьнік старшыні КДБ па Савецкім раёне, начальнік РУУС Савецкага раёну, начальнік ЖЭС, старшыня ГА “Праваабарончы цэнтр “Вясна” і назіральнікі з гэтай арганізацыі, старшыня ЗБС Хрысьціна Сідун і ўладальнік кватэры Алесь Міхалевіч, супрацоўнікі міліцыі Савецкага РУУС (іх выклікалі сябры ЗБС), журналісты. Падчас праверкі фінансавай дакументацыі ніякіх парушэнняў выяўлена не было. Праверка інфармацыі, якая знаходзіцца на сістэмных блоках кампутараў, паводле палажэння аб парадку правядзеньня падобных праверак можа цягнуцца да 10 дзён. Але па рашэньні правяраючага органу тэрмін можа быць працягнуты да месяца.

18 ліпеня на 9 гадзіне раніцы старшыня “Задзіночаньня беларускіх студэнтаў” Хрысьціна Сідун і назіральнік ад ГА ПЦ “Вясна” Андрэй Казакевіч зьявіліся ў аддзел Дзяржаўнага Камітэту фінансавых расьсьледваньняў па Мінску і Мінскай вобласьці. Там яны сустрэліся з супрацоўнікам гэтай установы – начальнікам групы праверкі, якая дзейнічала на ЗБС 7 ліпеня, і разам з ім накіраваліся па юрыдычным адрасе “Задзіночаньня беларускіх студэнтаў”. У прысутнасьці Хрысьціны Сідун і Андрэя Казакевіча былі адчыненыя апячатныя пакоі, складзены “акт агляду памяшканьня”. На гэты раз выняцьце тэхнікі не праводзілася.

2 жніўня прыкладна на 15 гадзіне два міліцыянты спрабавалі ўвайсьці ў офіс арганізацыі Моладзь АГП па вуліцы Заслаўскай у Мінску. Яны грукалі нагамі ў дзьверы, запалохваючы тых, хто быў у той час у кватэры. Афіцыйнаю падставаю для візіту міліцыянтаў была банальная праверка пашпартоў. Аднак дзьверы ім не адчынілі. Пад вечар зьявілася апергрупа і пачала ператрус ды вываз офіснай тэхнікі. Было затрымана некалькі актывістаў моладзевае кааліцыі «Час пераменаў!».

8 жніўня на 16-й гадзіне супрацоўнікі міліцыі Чыгуначнага райаддзелу міліцыі Гомелю спрабавалі ўварвацца ў прыватны дом старшыні абласнога грамадзкага

аб'яднання «Грамадзянскія ініцыятывы» Віктара Карніенкі, які ў гэты час знаходзіўся ў Мінску. Дзьверы ім не адчынілі. Супрацоўнікі міліцыі затрымлівалі ўсіх, хто выходзіў з дому альбо накіроўваўся ў яго. Затрымалі намесьніка старшыні «Грамадзянскіх ініцыятываў» Уладзіміра Кацору і юрыста Леаніда Судаленку. У гэты ж дзень супрацоўнікі міліцыі Чыгуначнага райаддзелу г.Гомелю спрабавалі ўварвацца і ў офіс моладзевага цэнтру «Гарт». Калі дзьверы ім не адчынілі, міліцыянты адключылі сьвятло і сталі затрымліваць маладых людзей у пад'ездзе. Былі затрыманыя тры чалавекі з гомельскай філіі моладзевай арганізацыі «Зубр».

3 кастрычніка Міністэрства юстыцыі Беларусі вынесла папярэджаньне партыі БНФ. Як вынікае са зместу папярэджаньня, яно вынесенае за карыстаньне партыяй бланкам грамадзкага аб'яднаньня БНФ «Адраджэньне». Партыя БНФ мае намер абскардзіць папярэджаньне ў і выставіць таксама прэтэнзіі наконт павелічэньня больш чым у 10 разоў памераў арэнднай платы за памяшканьне. Дарэчы, гэтым рашэньнем падвышаныя тарыфы ўводзяцца заднім чыслом.

18 кастрычніка старшыня Рады “Задзіночаньня беларускіх студэнтаў” Хрысьціна Сідун была запрошаная на сустрэчу ў Міністэрства юстыцыі. У сустрэчы бралі ўдзел начальнік Упраўленьня грамадзкіх аб'яднаньняў М. Сухінін, міністр юстыцыі В. Галаванаў і супрацоўнік Упраўленьня грамадзкіх аб'яднаньняў А. Харытон. Чыноўнікі Міністэрства паведамілі Хрысьціне Сідун аб тым, што рыхтуюць працэдуру ліквідацыі арганізацыі ў судовым парадку. 10.09. 2001 г. Радзе ЗБС было вынесенае чарговае папярэджаньне за тое, што “назва арганізацыі на паштовай скрынцы ў пад'ездзе і над уваходам у офіс не адпавядае зарэгістраванай назве арганізацыі ў Міністэрстве юстыцыі.”

22 кастрычніка сьледчы па асабліва важных справах сьледчага камітэту пры Міністэрстве ўнутраных справаў Уладзімір Вычыкаў вынес пастанову спыніць крымінальны перасьлед гомельскіх арганізацыяў «Грамадзянскія ініцыятывы» і «Гарт». Пастанова таксама абавязвае Упраў КДБ вярнуць сканфіскаваныя кампутары “іх законным уладальнікам”, аднак гэтая структура адмаўляецца вяртаць тэхніку і спасылаецца на просьбу падатковай інспекцыі затрымаць 9 кампутараў, 3 прынтары, 2 сканеры і ксеракс. Падставай дзеля такіх дзеяньняў кіраўнікі арганізацыяў лічаць удзел у назіраньні на выбарах.

27, 29 лістапада і 3 сьнежня ў Вярхоўным судзе РБ прайшлі слуханьні справы па зыску Міністэрства юстыцыі аб закрыцьці «Задзіночаньня беларускіх студэнтаў» – адзінай недзяржаўнай студэнцкай арганізацыі ў Беларусі, арганізацыі, якая зьяўляецца адным з заснавальнікаў Асамблеі НДА. На нядаўніх прэзідэнцкіх выбарах

менавіта беларускае студэнцтва не падтрымала А.Лукашэнку, пра што ён неаднаразова казаў у сваіх выступах перад СМІ. Гэта і стала адною з асноўных прычынаў захадаў па закрыцці ЗБС. Бо афіцыйна зарэгістраваная ў 1992 годзе студэнцкая арганізацыя зьяўляецца адною з самых уплывовых у Беларусі. Яна мае свае структуры ў 40 навучальных установах, выпускае часопіс і шматлікія іншыя студэнцкія выданні, адкрыта выступае супраць прымусовага разьмеркаваньня, нечалавечых умоваў жыцця ў інтэрнатах, супраць неабгрунтаваных коштаў на састарэлыя веды, супраць прыгнёту і прымусу на ўсіх узроўнях, праводзіць масавыя акцыі на цэнтральных плошчах гарадоў, працуе з дэканамі і студэнтамі, універсітэцкімі бібліятэкамі і сталоўкамі, зьяўляецца паўнапраўным і актыўным сябрам ESIB (Нацыянальных студэнцкіх зьвязаў Еўропы)... 16-18 лістапада ў Бруселі прайшла Еўрапейская студэнцкая канвенцыя, якая прыняла рэзалюцыю ў падтрымку Задзіночаньня беларускіх студэнтаў. Каля 30 арганізацыяў з усёй Еўропы гарантавалі, што незалежна ад вынікаў суда застануцца партнёрамі ЗБС, выказалі абурэньне ў сувязі з нахабнымі праявамі дыктатуры ў Беларусі ды ціскам на студэнтаў. Студэнцкія зьвязы Галандыі, Польшчы, Мальты, Эстоніі і многія іншыя арганізацыі паабяцалі праінфармаваць парламенты і міністэрствы сваіх краінаў пра сітуацыю з правамі чалавека ў Беларусі. Акрамя таго, яшчэ некалькі дзясяткаў сусьветных структураў зьвярнуліся з лістамі пратэсту ў Міністэрства юстыцыі РБ. Письмовыя просьбы патлумачыць прычыны ціску на ЗБС даслалі і шэраг беларускіх грамадзкіх арганізацыяў і прыватных асобаў. ГА ПЦ “Вясна” таксама заклікала міжнародную супольнасьць прыкласьці намаганьні дзеля абароны ЗБС. На судовым паседжаньні вядучы спецыяліст Міністэрства юстыцыі А. Харытон заявіў, што ЗБС стварае перашкоды дзейнасьці Мінюсту і распаўсюджвае літаратуру палітычнага зьместу. Да прыкладу, зорачка на бланку арганізацыі не таго колеру, два сябры арганізацыі ня ведалі, дзе ляжаць дакументы 1999 году... Пры гэтым на паседжаньні было ўстаноўлена, што Мінюст даслаў у суд і ў ЗБС аднолькавыя дакументы з рознымі датамі, герб на бланку Міністэрства не адпавядае зацьверджанаму А.Лукашэнкам, з двух бакоў аднаго бланку пададзеныя два розныя адрасы, а каля прозьвішча начальніка стаіць подпіс намесьніка. Пры гэтым дзяржаўная ўстанова мае аплочваемых і падрыхтаваных супрацоўнікаў, каб сачыць за адпаведнасьцю заканадаўству сваёй дакументацыі. Але ў выпадку з Мінюстам гэта, аказваецца, не прынцыпова, а вось студэнты мусяць мець ідэальную канцылярыю і бухгалтэрыю і заднім чыслом уносіць зьмены, бо чарговы раз прынятыя новыя патрабаваньні... Палітычнай жа літаратурай, у разуменьні чыноўнікаў, называецца налlepка “Не тармазі!” з чалавечкамі, якія танчаць. “Увесь горад быў заклеены такімі”, – сказаў тав. Харытон. Юрысты ЗБС Сяргей і Зьміцер Зікрацкія пераканаўча абверглі ўсе

абвінавачаньні. Нават беларускае заканадаўства пацьвярджае, што рацыю маюць менавіта студэнты. Аднак 3 сьнежня судзьдзя Вярхоўнага суда РБ Мікалай Бабкоў задаволіў зыск Міністэрства юстыцыі і вынес пастанову пра ліквідацыю ЗБС. Падстава дзеля ліквідацыі — быццам бы парушэньне беларускіх законаў. Апрача таго, сябры ЗБС абвінавачаныя ў тым, што “займаліся палітычнай дзейнасьцю”: прымалі ўдзел у агітацыйнай перадвыбарчай кампаніі, падрыхтавалі шэраг улётак, якія заклікалі маладых людзей прысьці на выбарчыя ўчасткі і прагаласаваць...

20 сьнежня па выніках праверкі гомельскага аб’яднаньня “Грамадзянскія ініцыятывы” Дзяржаўным падатковым камітэтам па Чыгуначным раёне г. Гомелю 27.11.2001 года быў складзены акт аб спагнаньні ў даход дзяржавы штрафу ў памеры 6 млн. рублёў і перададзеныя матэрыялы ў суд Чыгуначнага раёну г. Гомелю. Згодна з гэтым актам, Гомельскае грамадзкае аб’яднаньне “Грамадзянскія ініцыятывы” абвінавачваецца ў нямэтавым выкарыстаньні замежнай дапамогі, што, на думку абвінаваўчага боку, зьяўляецца парушэньнем Дэкрэту № 8, падпісанага А.Лукашэнкам перад выбарамі. Цяпер матэрыялы з вынікамі праверкі і складзены акт перададзеныя ў суд. Калі апошні пацьвердзіць факт парушэнняў палажэньняў Дэкрэту №8, далейшая дзейнасьць «Грамадзянскіх ініцыятываў» будзе пастаўленая пад пагрозу.

27 сьнежня Гомельскі гарадзкі суд пастанавіў, што старшыня моладзевага цэнтру “Гарт” Сяргей Адзінец парушыў Дэкрэт №8, які забараняе выкарыстоўваць у палітычных мэтах атрыманую ў якасьці замежнай добраахвотнай дапамогі аргтэхніку. Згодна з рашэньнем суда, кіраўнік “Гарту” павінен заплаціць штраф у памеры 1 млн. рублёў (прыкладна 637 даляраў ЗША). “Гарт” мае намер абскардзіць рашэньне гарадзкога суда ў абласным судзе.

У сьнежні судзьдзя Вярхоўнага суда РБ Ганна Сакалоўская задаволіла просьбу Міністэрства юстыцыі РБ і вынесла рашэньне ліквідаваць грамадскую арганізацыю Моладзевы іфармацыйны цэнтр. На працягу гэтага го-ду Міністэрства юстыцыі Беларусі вынесла Моладзеваму інфармацыйнаму цэнтру тры папярэджаньні. Першае — за парушэньне правілаў знаходжаньня ў Беларусі чэскага грамадзяніна Міхала Плавеца, які прыехаў у краіну па запрашэньні цэнтру, другое за тое, што адрас сядзібы не супадаў з юрыдычным адрасам арганізацыі, трэцяе за хібы ў афармленьні фармуляру. Пасьля гэтага Мінюст ініцыяваў разгляд у Вярхоўным судзе справы пра ліквідацыю арганізацыі. Кіраўнік Моладзевага інфармацыйнага цэнтру Алесь Міхалевіч упэўнены, што арганізацыю зьліквідавалі паводле загаду «зверху». Аднак, нягледзячы на рашэньне Вярхоўнага суда, Моладзевы іфармацыйны цэнтр

працягне сваю асноўную працу — дапамогу дэмакратычным грамадзкім арганізацыям у рэгіёнах Беларусі.

ПЕРАСЬЛЕД ПРАФСАЮЗАЎ, РАБОЧАГА РУХУ І ПРАДПРЫМАЛЬНІКАЎ

31 па 5 студзеня ў Беларусі прайшоў страйк прыватных прадпрымальнікаў. У акцыі прынялі ўдзел звыш 150 тысячаў чалавек (каля 90 адсоткаў усіх прадпрымальнікаў краіны). Патрабаванні засталіся ранейшымі: адмена пастановы Дзяржаўнага мытнага камітэту “Аб мытным афармленьні тавараў” у частцы, што тычыцца індывідуальных прадпрымальнікаў, і прыняцьце зьменаў у дэкрэты прэзідэнта аб канфіскацыі тавараў у прадпрымальнікаў. Улады ніяк не адрэагавалі на страйк, а таму страйкама заявіў, што пачынае падрыхтоўку да новага, цяпер ужо бестэрміновага страйку прадпрымальнікаў.

21 студзеня ў Оршы затрыманы старшыня Свабоднага прафсаюзу прадпрымальнікаў г.Оршы і Аршанскага раёну Аляксандр Сталяроў. Ён быў затрыманы падчас распаўсюджаньня інфармацыйнага бюлетэню “За перамены”. Затрыманьне праводзілі два супрацоўнікі міліцыі ў форме з дапамогай чалавека ў цывільным. А.Сталяроў быў дастаўлены ў ГАУС, дзе яго дапытвалі 45 хвілінаў, а потым адпусьцілі. А.Сталяроў лічыць, што такім чынам улады спрабуюць аказаць ціск на прадпрымальнікаў, якія з пачатку 2001 году страйкавалі два тыдні.

14 лютага Федэрацыя прафсаюзаў Беларуская правяла на плошчы Бангалор мітынг пад лозунгам: “Заробкі на ўзровень цэнаў!”. У мітынгу прынялі ўдзел каля пяці тысячаў грамадзянаў.

28 лютага зноў пуставалі мінскія рынкі — прадпрымальнікі праводзілі чарговы “папераджальны страйк”... Калі і ён застанецца безвыніковым — улады не прыслушаюцца да патрабаваньняў бізнэсоўцаў, наступныя акцыі пратэсту будуць больш рашучымі.

28 красавіка работніцы Мінскага камвольнага камбінату выйшлі на стыхійны страйк з-за хранічнае нявыплаты заробкаў на прадпрыемстве. Кіраўніцтва камбінату спрабавала абяцанкамі ўлагодзіць страціўшых цяргеньне жанчын.

32 па 17 траўня доўжылася галадоўка старшыні Незалежнага прафсаюзу работнікаў РУП БШК «Белшына» Алены Захожай. На такія крайнія меры барацьбы яна пайшла дзеля таго, каб вымусіць адміністрацыю прадпрыемства выдаць даведку аб наяўнасьці юрыдычнага адрасу ў арганізацыі Незалежнага прафсаюзу (НП), існуючай ужо 8 гадоў. Менавіта з-за адсутнасьці такой даведкі гарвыканкам адмаўляецца ставіць «незалежнікаў» на ўлік. Яшчэ адно патрабаваньне прафсаюзнага лідэра – выдаць пазыку на пабудову жылля сябру НП Алейнікаву –

адміністрацыя выканала амаль адразу. Хаця раней адмаўлялася, спасылаючыся на тое, што рабочы не ўваходзіць у афіцыйны прафсаюз. 16 траўня на працоўнае месца Алены Захожай прышла дэлегацыя ад кіраўніцтва: прадстаўнік гарвыканкаму Гарбанёў, намеснік БМП Зімін, дырэктар заводу Кратовіч і намеснік дырэктара БШК па кадрах і сацыяльным развіццці Наталя Васільева. Яны прапанавалі «міравую». У ветлівай, але вуснай форме было абяцана пытаньне аб юрыдычным адрасе вырашыць да суботы, 19-га траўня. Алена Захожая зрабіла пісьмовую заяву, у якой яна паведаміла пра спыненне галадоўкі, бо патрабаванне выкананае. Адрасу на транспарце яе даставілі ў хірургічнае аддзяленьне лякарні БШК, дзе пад назіраннем урачоў яна паступова будзе выходзіць з галадоўкі. Свой стан здароўя сама Захожая ацэньвае як задавальняючы. Хаця 49-гадовая жанчына зьяўляецца інвалідам III групы, і 15-дзённая галадоўка яе цалкам зьнясіліла.

19 верасня чатыры жыхаркі Бабруйска, якія аб'явілі галадоўку ў жніўні гэтага году, атрымалі позы ў суд на 28 верасня. Падставаю для выкліку стала іх шматдзённая галадоўка, шляхам якой жанчыны спрабавалі рэалізаваць сваё права на жыльлё і працаўладкаваньне. Яніна Аўсянік і Ева Усьцімчук патрабавалі ад свайго начальства, адміністрацыі Бабруйскай філіі Мінскага трактарнага заводу, прадаставіць ім жыльлё па чарзе. Старэйшыя бухгалтары гэтага прадпрыемства Любоў Санкевіч і Ева Усьцімчук такім чынам выказвалі яшчэ і свой пратэст супраць званьнення з працы. Галадала і Галіна Гусева, якая лічыць, што яе шматдзетную сям'ю незаконна пазбаўляюць жыльля. Міліцыя кваліфікавала іхнія дзеянні як несанкцыянаваны пікет і накіравала справу ў суд.

28 верасня каля 11.00 у Мінску да 800 рабочых Мінскага трактарнага заводу выйшлі на вуліцу Даўгабродзкая, што праходзіць побач з МТЗ, і перакрылі яе. Свае дзеянні рабочыя патлумачылі тым, што ім мусілі выплаціць заробак яшчэ 13 верасня, але з таго часу раздавалі толькі абяцанкі “разьлічыцца заўтра”. Апошні тэрмін, прызначаны адміністрацыяй заводу – раніца 28 верасня. Калі рабочыя даведаліся, што і ў гэты дзень заробку ня будзе, дык выйшлі на страйк. Праз колькі часу да ўдзельнікаў акцыі пратэсту выйшаў выконваючы абавязкі кіраўніка МТЗ, намеснік дырэктара Леанід Крупец. Ён заявіў, што грошы ўжо зьявіліся, і іх пачнуць выдаваць у аддзяленьнях “Беларусбанку” ў другой палове дня. На Даўгабродзкую прыехаў і намеснік кіраўніка Мінскага гарвыканкаму Мікалай Ярохаў. Ён сказаў, што пра канфліктную сітуацыю на МТЗ было паведамлена ўсяму кіраўніцтву Беларусі, у тым ліку – прэм'ер-міністра і прэзідэнту. Ён таксама прасіў рабочых разысьціся, але марна. Акцыя пратэсту скончылася толькі пасля 13.00 – калі

некаторыя рабочыя наведліся ў аддзяленьні “Беларусбанку” і паведамілі астатнім, што сапраўды грошы даюць...

9 лістапада ў 10 гадзінаў непадалёк ад станцыі метро “Кастрычніцкая” (выхад да тэатру “Малая сцэна”) мусіў адбыцца пікет прадстаўнікоў Беларускага кангрэсу дэмакратычных прафсаюзаў, мэтай якога было патрабаваньне аб рэгістрацыі пярвічных арганізацыяў. Адказу з Мігарвыканкаму на пададзеную заяўку прадстаўнікі свабодных прафсаюзаў так і не атрымалі, але ў прызначаны час на ўказаным месцы сабраліся. Іх знаходжаньне там цягнулася амаль 20 хвілінаў, пасля зьявіліся супрацоўнікі міліцыі і затрымалі 7 чалавек, сярод якіх Віктар Бабаед, Уладзімір Макарчук, Алена Калініна, Фамін і інш. Затрыманыя дастаўленыя ў бліжэйшае аддзяленьне міліцыі на вул К.Маркса.

9 лістапада адбыліся суды над трыма ўдзельнікамі несанкцыянаванага пікету, які праводзіў Беларускі кангрэс дэмакратычных прафсаюзаў непадалёк ад станцыі метро “Кастрычніцкая”. Былі вынесены наступныя рашэньні:

Макарчук Уладзімір – штраф у памеры 200 мінімальнага заробкаў;

Бабаед Віктар – штраф у памеры 20 мін. заробкаў;

Фамін – штраф у памеры 20 мін. заробкаў.

12 лістапада ў ГАМе Ленінскага раёну г.Мінску адбыўся судовы разгляд адміністрацыйных матэрыялаў, складзеных на Алену Калініну — удзельніка несанкцыянаванага пікету, які праводзіў Беларускі кангрэс дэмакратычных прафсаюзаў 9 лістапада непадалёк ад станцыі метро “Кастрычніцкая”. Алена Калініна атрымала папярэджаньне, у той час як іншыя затрыманыя сябры Свабодных прафсаюзаў – штрафы.

27 лістапада ўначы быў учынены пагром у офісе Свабоднага прафсаюзу Мінскага трактарнага заводу. Намесьнік старшыні ГА БНФ “Адраджэньне” і Партыі БНФ, рэдактар газеты “Рабочы” Віктар Івашкевіч лічыць, што “гэта працяг працы па ліквідацыі Свабодных прафсаюзаў на прадпрыемствах. Адносна прафсаюзаў рэжым мае дзэве тактыкі. Адносна Федэрацыі прафсаюзаў Беларускай — умяшальніцтва ў яе ўнутраныя справы і імкненьне паставіць на кіруючыя пасады паслухмяных чыноўнікаў, а што тычыцца Свабодных прафсаюзаў, то гэта нерэгістрацыя пярвічных арганізацыяў, іх ліквідацыя, імкненьне вывесці іх за межы легальнай дзейнасьці. Такая тактыка пачалася з 1999 году і яна працягваецца пасля выбараў”.

20 снежня каля рэзідэнцыі А. Лукашэнкі адбыўся несанкцыянаваны пікет чатырох жанчын – жыхарак г.Бабруйска: Любові Санкевіч, Евы Усьцімчук, Галіны Гусевай і Яніны Аўсянік. Пікетчыцы трымалі ў руках некалькі плакатаў, на адным з якіх было напісана: “Паважаны Прэзідэнт, пераканаўча просім Вас прыняць чатырох жанчын з Бабруйска”. Пікет працягваўся ўсяго каля трох хвілінаў. Аднак, нягледзячы на тое, што жанчыны адразу выканалі патрабаваньні супрацоўнікаў міліцыі, яны былі затрыманыя і дастаўленыя ў ГАМ Ленінскага раёну г.Мінску. Там на жанчын склалі пратаколы аб адміністрацыйным правапарушэнні па ч. 2 арт. 167.1 КаАП РБ. Матэрыялы адміністрацыйных справаў былі перададзеныя ў суд Ленінскага раёну г. Мінску. Справу разглядаў судзьдзя А.Шылько. Згодна з вынесенымі пастановамі, Л. Санкевіч і Е. Усьцімчук атрымалі адміністрацыйнае спагнаньне ў выглядзе арышту тэрмінам на 10 сутак, а Г. Гусева і Я. Аўсянік – штраф у памеры 150 мінімальнага заробкаў. Л. Санкевіч і Е. Усьцімчук былі дастаўленыя ў спец-прыёмнік-размеркавальнік па вул. Акрэсьціна, аднак супрацоўнікі міліцыі адмовіліся прымаць іх, бо Л.Санкевіч пакутуе на язву страўніка, а ў Е.Усьцімчук ад перажытага стрэсу падняўся ціск. Жанчынам выклікалі “хуткую дапамогу”, якая адвезла іх у адзін са шпіталяў сталіцы. “Шукаць праўду ў добрага цара” ў Мінску жанчын прывяло тое, што, па іхніх словах, на прадпрыемстве БЗТДіА г. Бабруйска няправільна размяркоўваецца жыллё. Я.Аўсянік гаворыць: “Майго мужа, які адстаяў 16 гадоў у агульнай чарзе, нягледзячы на тое, што ў нас у сям’і выхоўваецца дзіцё-інвалід 4 ступені і мы маем патрэбу ў ільготах, абышлі самым нахабным чынам.” Г.Гусева зьяўляецца шматдзетнай маці, яна выхоўвае пяцёра дзяцей і будавала кватэру за ўзяты ў 1991 годзе крэдыт, аднак будоўля была спыненая ў 1997 годзе, і сям’я засталася без жылля і грошай на існаваньне. Усе чацьвёра ўжо праводзілі акцыю пратэсту. З 13 па 22 жніўня яны пікетавалі і галадалі на пляцы Леніна ў г.Бабруйска. За гэта яны былі прыцягнутыя да адміністрацыйнай адказнасці па ч. 1 арт. 167.1 КаАП РБ. Тады ім вынеслі папярэджаньні. Аднак іх пытаньні не былі вырашаныя і гэта падштурхнула жанчын да паездкі ў Мінск. Зараз аштрафаваным жанчынам пагражае канфіскацыя маёмасці, а асуджаныя на 10 сутак жанчыны, верагодна, пасля папраўкі здароўя, будуць адбываць свой арышт.

22 снежня на закрытым паседжаньні прэзідыуму Савету ФПБ Уладзімір Ганчарык заявіў, што сыходзіць з пасады старшыні Федэрацыі прафсаюзаў Беларускай у сувязі з прызначэннем на пасаду намесніка старшыні Усеагульнай канфедэрацыі прафсаюзаў – арганізацыі, якая аб’ядноўвае найбуйнейшыя прафцэнтры краінаў СНД. Уладзімір Ганчарык займаў пасаду старшыні ФПБ з 1986 году і пацьвердзіў свае паўнамоцтвы на нядаўнім пленуме ФПБ. Незалежныя назіральнікі зьвязваюць сыход Ул.Ганчарыка з ціскам уладаў на ФПБ пасля ўдзелу

яе лідэра ў прэзідэнцкай выбарчай кампаніі ў якасьці адзінага кандыдата ад апазіцыі.

ПАРУШЭНЬНЕ ПРАВОЎ ГРАМАДЗЯНАЎ НА МІРНЫЯ СХОДЫ І АСАЦЫЯЦЫ

6 лютага Мінгарвыканкам зноў адмовіў бацькам загінулых на Нямізе дзяцей у правядзеньні пікету, мэта якога – прыцягненьне ўвагі грамадзкасьці да пытання ўшанаваньня памяці бязьвінна загінулых. Пікет планавалася правесцьці 10 лютага ў 200 метрах ад пераходу станцыі метро “Няміга”. На папярэднім пікеце, які адбыўся 4 лістапада 2000 году, бацькі сабралі каля двух тысячаў подпісаў мінчукоў у падтрымку ідэі стварэньня капліцы на месцы, дзе 30 траўня 1999 году загінулі 53 чалавекі.

22 лютага прадстаўнік Наваполацкай філіі ПЦ “Вясна” Зьміцер Салаўёў падаў скаргу ў Наваполацкі гарадзкі суд на дзеяньні гарвыканкаму. Наваполацкі гарвыканкам ня даў дазволу на правядзеньне мітыngu 14 лютага ў Дзень сьвятога Валянціна. Зьміцер Салаўёў упэўнены, што такім чынам гарвыканкам парушыў права грамадзянаў на свабоду сходаў. Зьміцер Салаўёў кажа: “Гарвыканкам адмовіўся разглядаць нашу заяўку на правядзеньне мітыngu па надуманай прычыне. У адмове сказана, што “сьвяткаваньне Дня сьвятога Валянціна ня можа адбывацца ў выглядзе мітыngu”. А таксама, што мы не ўказалі мераў па забесьпячэньні грамадзкага парадку, але ж забесьпячэньне грамадзкага парадку – справа міліцыі”.

20 сакавіка заяўляльнікі мітыngu «За годнае жыцьцё — супраць жабрацтва і бяспраўя» ў г. Пінску Віктар Ярашук і Сяргей Касьцюковіч атрымалі з выканкаму адмову на правядзеньне гэтай акцыі. Старшыня гарвыканкаму Васіль Шуст тлумачыць у лісьце адмове гэтак: «Гарвыканкам адмаўляе ў правядзеньні мітыngu, бо лічыць, што наўрад ці дзьве фізічныя асобы здольныя ўзяць на сябе адказнасьць за арганізацыю ды правядзеньне такога масавага ды сур’ёзнага мерапрыемства. Надалей заявы аб правядзеньні падобных мерапрыемстваў будуць разглядацца толькі ад палітычных партыяў ды грамадзкіх арганізацыяў». Заяўляльнікі лічаць, што падобная фармулёўка не адпавядае закону «Аб сходах, мітыngах, вулічных шэсьцях, дэманстрацыях ды пікетах».

20 сакавіка група грамадзянаў, якія падавалі заяўку на правядзеньне дэманстрацыі, мітыngu і канцэрту ў Мінску на Дзень Волі 25 сакавіка, накіравалі ў суд скаргу на рашэньне Мінгарвыканкаму, які зьмяніў умовы правядзеньня акцыі. Заяўнікі пазначылі месца збору ўдзельнікаў на Юбілейнай плошчы сталіцы, затым меркавалі прайсьці па вуліцах Раманаўская Слабада, Гарадзкі Вал, а пасьля правесцьці на плошчы Свабоды мітынг і сьвяточны канцэрт. Сталічныя ўлады дазволілі толькі мітынг і прапанавалі правесцьці яго на пляцы Бангалор. Аўтары заявы

лічаць, што правы, якія ім гарантуе Канстытуцыя ды іншыя законы Рэспублікі Беларусь, груба парушаныя. Яны патрабуюць адмены рашэння мінскіх уладаў, якія не кіруюцца юрыдычнымі нормамаі краіны.

29 сакавіка Бярозаўскі райвыканкам адмовіў прадстаўніку ГА ПЦ “Вясна” Сяржку Русецкаму ў правядзенні 1 красавіка пікету “У падтрымку Аляксандра Рыгоравіча Лукашэнкі”, матывуючы сваё рашэнне так: “Указанная в заявлении цель не соответствует действительности, а выбранная форма мероприятия не соответствует цели”.

24 жніўня ў Бабруйску начальнік Гарадзкога ўпраўлення міліцыі Іван Заблоцкі асабіста разagnaў пікет у падтрымку кандыдата на пасаду Прэзідэнта Уладзіміра Ганчарыка. Разгон пікету адбыўся на вул. 50-годзьдзя ВЛКСМ, дзе знаходзяцца інтэрнаты аб’яднання “Белшына”. Свае дзеянні І.Заблоцкі патлумачыў тым, што ніхто з удзельнікаў пікету не зьяўляецца сябрамі ініцыятыўнай групы Ул.Ганчарыка. На думку сябра Праваабарончага цэнтру “Вясна” Ігара Ходзькі, такія рашучыя дзеянні супрацоўнікаў міліцыі ў адносінах да ўдзельнікаў пікету звязаныя з “запланаваным у Бабруйск візітам А.Лукашэнкі, які будзе наведваць “Белшыну” і можа праехаць па вул. 50-годзьдзя ВЛКСМ”.

ДЫСКРЫМІНАЦЫЯ ПРАВОЎ ГРАМАДЗЯНАЎ БЕЛАРУСІ ПА ПРЫКМЕТАХ МОВЫ, ВЕРАВЫЗНАНЬНЯ, НАЦЫЯНАЛЬнай ПРЫНАЛЕЖНАСЦІ

10 студзеня адзін з найвядомейшых беларускіх паэтаў Алесь Разанаў пакінуў Радзіму. Ён накіраваўся ў Германію па запрашэнні Міжнароднага парламенту пісьменьнікаў. Напярэдадні ад'езду Алесь Разанаў даў інтэрв'ю карэспандэнту "Белорусской деловой газеты" Сяргею Шапрану. Ён сказаў, што паэты з'язджаюць "надоўга", "калі пісьменьнік застаецца бяз сродкаў на існаванне. Калі напісаная ім кніга гадамі бяз руху ляжыць у выдавецтве". А таксама: "Лукашэнка ўжо ня выйграў, але яшчэ і не прайграў. За час свайго кіравання ён прынізіў Беларусь, паставіў у небяспечную залежнасць ад сваіх неўраўнаважаных памкненняў нашу Незалежнасць... Людзі занадта стаміліся, зашмат расчараванняў і чаканняў скамечана". Нагадаем, што за межамі Беларусі цяпер жывуць некалькі беларускіх літаратараў з гучнымі імёнамі: Васіль Быкаў — у Германіі, Уладзімір Някляеў — у Фінляндыі, Святлана Алексіевіч — у Італіі.

19 сакавіка на Мінскім вакзале за адказ міліцыянеру па-беларуску быў затрыманы Андрэй Сінякоў. Пра факт затрымання паведаміла ў ГА ПЦ "Вясна" жонка А.Сінякова. Затрыманне адбылося недалёка ад камераў захоўвання. Да А.Сінякова падышоў супрацоўнік міліцыі і папрасіў прад'явіць дакументы. Андрэй Сінякоў спытаў па-беларуску: "У чым справа?" Беларускае мова выклікала падозранні ў супрацоўніка міліцыі, і Андрэя Сінякова затрымалі, дазволіўшы патэлефанаваць дахаты.

19 красавіка дэпутат Вярхоўнага Савету Беларусі 13-га склікання праваабаронца Валеры Шчукін накіраваў у пракуратуру г. Мінску заяву аб узбуджэнні крымінальнай справы супраць вядучага праграмы Беларускага тэлебачання Яўгена Новікава за распальванне расавай, нацыянальнай і рэлігійнай варожасці. Шчукін заяўляе, што «16 красавіка ў сваёй праграме Новікаў з'яславіў вернікаў рэлігійных меншасцяў, называў іх аб'яднанні сектамі, а таксама насаджаў ідэалогію праваслаўнай канфесіі ў якасці адзінай для ўсяго народу Беларусі. Тэлегледачам ён даваў зразумець, што прапаганда праваслаўя і пераслед вернікаў іншых рэлігійных плыняў з'яўляецца афіцыйнай палітыкай уладаў і кіраўніка дзяржавы».

16 траўня пракуратура Рэспублікі Беларусь заявіла, што ня бачыць складу злачынства ў праграмах Нацыянальнага тэлебачання «Тайныя пружины политики», на што ўжо неаднойчы спрабавала звярнуць увагу Генеральнага пракурора сп.

Шэймана “Таварыства беларускай мовы”. Сябры ТБМ у сваіх лістах даводзілі, што ледзьве ня ў кожным з выпускаў названае праграмы зневажаецца беларуская мова і яе носьбіты, ня кажучы ўжо аб неправаслаўных канфесіях, якія існуюць у Беларусі. У апошнім лісьце згадваліся сакавіцкія «Пружыны...», дзе нацыянальна зарыентаваных грамадзянаў Беларусі назвалі «тутэйшымі абарыгенамі». Нягледзячы на адмовы Пракуратуры ўзбуджаць па гэтых фактах крымінальную справу — за распальваньне міжканфесійнай і міжнацыянальнай варожасьці, — кіраўніцтва ТБМ лічыць, што намаганьні не былі дарэмныя.

5 і 6 ліпеня ў Мінску прайшоў трэці Зьезд беларусаў сьвету. Як і раней, прэзідэнт Лукашэнка паставіўся да нацыянальнага форуму як кепскі айчым да няроднага сына. Ведаючы, што большасьць беларускіх дыяспараў за мяжой выступаюць за сапраўды незалежную і дэмакратычную Беларусь, уладамі было зроблена ўсё, каб спляжыць правядзеньне зьезду. Намесьнік старшыні Дзяржкамтэту па справах рэлігіяў і нацыянальнасьцяў Яновіч выступіў у газеце «Голас Радзімы» з рэзкай крытыкай Згуртаваньня беларусаў сьвету «Бацькаўшчына», абвінаваціўшы арганізацыю ў нібыта жорсткай апазіцыйнасьці, і парэкамендаваў беларускім замежнікам ня ехаць на зьезд, які, маўляў, пераўтварыцца ў палітычную акцыю «нянашых» беларусаў-апазіцыянераў. Аналагічна ставіліся да дэлегатаў і беларускія амбасады за мяжой. Такім чынам, у чарговы раз былі парушаныя ня проста правы чалавека, а правы нацыі — васьмі мільёнаў беларусаў метраполіі і каля трох мільёнаў беларусаў замежжа.

14 жніўня ў 23.00 на возеры Мацярынскае (Пухавіцкі раён) неафашысты зрабілі налёт на лагер беларускамоўнай моладзі. Пад воклічы “Слава Расіі!” быў спалены бел-чырвона-белы сьцяг. Неафашысты пачалі таксама паліць асабістыя рэчы маладых людзей. Тры чалавекі з лагера моцна зьбітыя. Міліцыянты, якая зьявіліся на месца здарэньня, толькі спыталі: “А што вы тут рабілі? Зьезджайце!” Вельмі хутка пасля ад’езду міліцыі неанацысты зрабілі паўторны налёт. У лагерах было 35 чалавек – хлопцы і дзяўчаты з Пухавіцкага раёну.

17 верасьня ў Сьветлагорску каля будынку гарвыканкаму, на цэнтральнай плошчы гораду, адбыўся пікет, накіраваны супраць закрыцьця мясцовай філіі Нацыянальнага гуманітарнага ліцэю імя Якуба Коласа – адзінай у горадзе беларускамоўнай навучальнай установы. Такія пікеты праводзяцца навучэнцамі кожны дзень перад пачаткам заняткаў. Маладыя людзі выходзяць на плошчу пад лозунгамі: “Не дадзім закрыць ліцэй!”, “Захаваем адзіную ў горадзе беларускамоўную ўстанову!” і “Не жадаем вяртацца ў сярэднюю школу!”. Загад аб закрыцьці філіі ліцэю быў выдадзены 11 верасьня. Згодна з гэтым дакументам, усе

ліцэісты пераводзяцца ў СШ №1 Сьветлагорску, а адзін з будынкаў навучальнай установы перадаецца Дому дзіцячай і тэхнічнай творчасці. У загодзе ўсё гэта падаецца як “рэарганізацыя навучальнай установы”. Аднак, згодна з неафіцыйнай версіяй, прычынай закрыцця філіі ліцэю стала арганізаваная там 7 верасня сустрэча навучэнцаў, настаўнікаў і гарадзкой інтэлігенцыі з пісьменьнікам Уладзімірам Арловым, творчасць якога недаспадобы ўладам.

26 верасня на плошчы Незалежнасці каля будынку Мінгарвыканкаму прайшло несанкцыянаванае пікетаванне ў знак пратэсту супраць зносу будынку былой сінагогі, які размяшчаецца ў Мінску па вуліцы Дзімітрава. У акцыі ўзялі ўдзел прэзідэнт Сусветнай асацыяцыі беларускіх габрэяў Якаў Гутман і аспірант Рэспубліканскага інстытуту вышэйшай школы пры Белдзяржуніверсітэце Уладзімір Рубінчык. Мінакам раздаваліся ўлёткі, у якіх паведамлялася, што 25 верасня ў Мінску пачаўся знос будынку былой сінагогі, якая ў 2000 годзе была ўнесена ў Дзяржаўны спіс гісторыка-культурных каштоўнасцяў Рэспублікі Беларусь. Акцыя доўжылася 25 хвілінаў і была спыненая супрацоўнікамі міліцыі. Нагадаем, што працы па зносе будынку пачаліся 21 верасня. 26 верасня, у сувязі з актыўным пратэстам грамадзкасці, яны былі прыпыненыя, аднак ужо на наступны дзень разбурэнне аднавілася. І хаця 28 верасня ўсе працы на будаўнічай пляцоўцы зноў былі прыпыненыя, ад старой сінагогі засталася толькі адна сцяна.

3 2 кастрычніка Сьветлагорскі філіял Нацыянальнага дзяржаўнага гуманітарнага ліцэю (НДГЛ) імя Якуба Коласа ўключаны ў склад гарадзкой сярэдняй школы № 1. Улады гораду адмовіліся захаваць за ліцэйскімі класамі будынак. З НДГЛ мяркуецца заключыць дамову аб навукова-метадычным кіраванні і супрацоўніцтве, якое дазволіць сьветлагорскім ліцэістам браць удзел у акцыях НДГЛ. Застаецца спадзяванне, што ў будучым можна будзе аднавіць працу Сьветлагорскага філіялу ў яго ранейшай форме альбо стварыць гарадзкі ліцэй на базе сярэдняй школы № 1.

2 кастрычніка суд Маскоўскага раёну (судзьдзя Максім Фалько) спыніў вытворчасць па адміністрацыйнай справе Уладзіміра Рубінчыка, які 25 верасня пратэставаў супраць разбурэння будынку сінагогі на вул.Дзімітрава ў Мінску. Згодна з арт. 21 КаАП РБ, суд абмежаваўся вуснай заўвагай за малазначнасцю зьдзейсненага правапарушэння. На судзе прыстунічалі прадстаўнікі габрэйскай супольнасці Беларусі, журналісты і прадстаўнік КНГ АБСЕ ў Беларусі Надзея Дударова. Прадстаўніком Уладзіміра Рубінчыка на судзе выступаў юрыст Праваабарончага цэнтру “Вясна” Валянцін Стэфановіч, які сказаў наступнае: “Дзеянні Рубінчыка не нанеслі шкоды законным інтарэсам грамадзянаў і

матэрыяльнай шкоды. Акрамя таго, дадзенае правапарушэнне было здзейсненае пад уплывам дзеянняў будаўнікоў, які працягвалі разбураць будынак сінагогі, чым абразілі рэлігійныя і нацыянальныя пачуцці Рубінчыка і прывялі да моцнага душэўнага хвалявання. Гэта, у адпаведнасці з арт. 33 КаАП РБ зьяўляецца абставінамі, якія змякчаюць віну”. Нагадаем, што 25 верасня Уладзімір Рубінчык і Якаў Гутман выйшлі да Мінгарвыканкаму з плакатам, каб прыцягнуць увагу мэра гораду і спыніць разбурэнне будынку сінагогі (помнік архітэктуры 19 ст.). Уладзімір Рубінчык перад гэтым ужо некалькі месяцаў змагаўся за захаванне будынку, спрабаваў перашкодзіць разбурэнню – станавіўся на шляху бульдозераў, але гэта не дало плёну... Між тым, стала вядома, што 1 кастрычніка ўвечары будынак сінагогі быў канчаткова разбураны...

3 кастрычніка ў грамадскую прыёмную ГА ПЦ “Вясна” звярнуўся Валеры Пазьнякевіч — журналіст, які ўжо некалькі гадоў вядзе ў газеце “Чырвоная змена” рубрыку “Крымінал”. Ён паведаміў, што 2 кастрычніка быў зьбіты супрацоўнікамі міліцыі за тое, што гучна размаўляў на вуліцы па-беларуску... Валеры Пазьнякевіч распавёў наступнае: “Я вяртаўся ад сваёй сястры, якая жыве ў мінскім мікрараёне Сухарава. На праспекце Пушкіна падышоў да гандлёвага шапіка, каб набыць цыгарэты. Шапак быў ужо зачынены, але ў ім гарэла святло, таму я пастукаў у дзверы і, звярнуўшыся да дзяўчат па-беларуску, папрасіў, каб яны прадалі мне пачак цыгарэт. У гэты ж момант мяне зьбілі з ног два супрацоўнікі патрульна-паставой службы міліцыі і пачалі зьбіваць нагамі па галаве і іншых частках цела. Амаль у непрытомным стане мяне даставілі ў аддзяленне міліцыі (па адрасе: вул. Адзінцова, 47). У аддзяленьні я крыху апрытомнеў, аднак у мяне моцна балела галава. Я запатрабаваў, каб супрацоўнікі міліцыі патлумачылі мне, на якой падставе яны мяне затрымалі. Дастаў з сумкі дыктафон і ўключыў на запіс. Калі міліцыянты заўважылі, што я запісваю, яны закінулі мяне ў камеру. Я патрабаваў правядзення экспертызы на алкаголь (мне прыпісвалі стан алкагольнага ап’янення і бойку з “малалеткамі”). У экспертызе мне адмовілі, не дазволілі таксама і зрабіць адзін тэлефонны званок дамоў. Я быў абсалютна цьвярозы, перад гэтым некалькі месяцаў зусім не ўжываў алкаголю. Прасядзеў я ў аддзяленьні цэлую ноч да 15.30. Адтуль быў дастаўлены ў суд па вул. Дуніна-Марцінкевіча. Я вырашыў бараніць свае правы пасля таго, як даведаўся, што мяне абвінавачваюць па арт.156.КаАП РБ (дробнае хуліганства). Міліцыянты сьцьвярджалі, што я быў п’яны – “валяўся на зямлі, не вязаў лыка языком”... І таму ж адразу з суда я накіраваўся на наркалагічную экспертызу. Экспертыза не выявіла ў мяне наяўнасці алкаголю. Лічу, што мяне затрымалі толькі за тое, што я размаўляў з дзяўчатамі па-беларуску – зрэагавалі агрэсіўна на беларускую мову”.

17 кастрычніка ў міліцыю былі раптоўна выкліканыя некалькі навучэнцаў Беларускіх гуманітарных ліцэйскіх класаў, якія былі нядаўна створаныя ў сярэдняй школе № 1 г. Сьветлагорску (Гомельская вобласць) у выніку рэарганізацыі філіі Нацыянальнага дзяржаўнага гуманітарнага ліцэю імя Якуба Коласа. Нікому з ліцэістаў, якія выклікаліся ў міліцыю, не былі дасланыя позвы, што зьяўляецца парушэннем адміністрацыйнага заканадаўства з боку інспектара. Навучэнцы альбо выклікаліся па тэлефоне, альбо да іх дадому накіроўваліся міліцыянты з вусным паведамленьнем аб выкліку ў інспекцыю. Калі адзін з навучэнцаў пазваніў у інспекцыю па справах непаўнагадовых і спытаў, чаму яго выклікаюць, яму адказалі: «Прыдзеш і даведашся». Педагагічны калектыв Беларускіх ліцэйскіх класаў таксама ня быў пастаўлены ў вядомасьць аб тым, што навучэнцы выклікаюцца ў міліцыю. Усяго 17 кастрычніка ў міліцыю былі выкліканыя 8 навучэнцаў — Сяргей Герасімаў, Галіна Кузьміна, Соф'я Зобава з 11 класу, Яніна Варонік, Ірына Дайнека, Вольга Крук, Уладзіслаў Масьлюкоў, Наталя Шафарэнка з 10 класу.

9 лістапада ў Сьветлагорску выкладчыкам беларускіх ліцэйскіх класаў ня выплачаны заробак за кастрычнік. Як паведаміў кіраўнік Творчага аб'яднаньня Беларускіх гуманітарных ліцэйскіх класаў (БГЛК) у г. Сьветлагорску Тэльман Масьлюкоў, выкладчыкам БГЛК не налічаная зароботная плата за кастрычнік. Нагадаем, што ў верасьні Аддзел адукацыі выканаўчага камітэту г.Сьветлагорску абвясціў загад аб расфарміраваньні філіі Нацыянальнага дзяржаўнага гуманітарнага ліцэю імя Якуба Коласа, паводле якога ўсе выкладчыкі і навучэнцы былі пераведзеныя ў ліцэйскія класы адной з сярэдніх школаў гораду. Некалькі тыдняў супрацоўнікі і навучэнцы адстойвалі захаваньне свайго калектыву, але ў рэшце рэшт далі згоду ўвайсьці з 1 кастрычніка ў склад адной з сярэдніх школаў пры ўмове стварэння творчага калектыву Беларускіх гуманітарных ліцэйскіх класаў з захаваньнем усёй сістэмы працы з навучэнцамі, якая скадалася 8 гадоў. І хоць заняці філіі ліцэю ўвесь верасень працягваліся без перапынку, заробак за другую палову верасьня аддзел адукацыі выкладчыкам не налічыў. Выкладчыкі адпрацавалі ўвесь кастрычнік цяпер ужо ў ліцэйскіх класах. 8 лістапада педагогі атрымалі разьліковыя лісткі, у якіх указана, што зароботная плата за кастрычнік ім не налічваецца, бо гарадзкі аддзел адукацыі своечасова не прадаставіў на зацьвярджэньне ў Міністэрства адукацыі навучальныя планы для новаўтвораных ліцэйскіх класаў.

У сьнежні аддзел адукацыі Ваўкавыскага раёну (Гарадзенская вобласць) выдаў пастанову, паводле якой вучням, настаўнікам і супрацоўнікам польскай школы № 8 у Ваўкавыску забараняецца выезд у Польшчу без узгадненьня з мясцовымі ўладамі. У

лісьце за подпісам кіраўніка аддзелу адукацыі Міхаіла Матвейчыка, скіраваным да дырэктара школы Рычарда Худзякі, гаворыцца: «Адзел адукацыі Ваўкавыскага райвыканкаму інфармуе Вас, што ўсялякія кантакты з Рэспублікай Польшча, мэтай якіх зьяўляецца абмен вопытам, павінны быць узгодненыя з абласным і раённым аддзеламі адукацыі, а таксама з раённым выканаўчым камітэтам. З 1 сьнежня 2001 году забараняюцца ўсялякія выезды настаўнікаў, вучняў, адміністрацыйнага персаналу без адпаведнага дазволу». Цяпер прадстаўнікам Саюзу палякаў давядзецца інфармаваць мясцовыя ўлады пра запланаваны выезд за месяц да паездкі і чакаць адміністрацыйнага дазволу. Веслаў Кедляк, віцэ-прэзідэнт Саюзу палякаў у Беларусі, расцэньвае гэтыя падзеі як чарговы ціск на дзейнасьць арганізацыі і спробу парушыць правы польскай меншасці. Па словах сп. Кедляка, гэта ня першы выпадак, калі ўлады перашкаджаюць дзейнасьці Саюзу. У тым жа Ваўкавыску старшыня райвыканкаму забараняў правядзеньне ў Доме польскім канферэнцыі па новых метадах навучаньня, матывуючы гэта тым, што права на правядзеньне падобных мерапрыемстваў маюць толькі афіцыйныя ўлады, а ў мястэчку Воранава беларускім палякам не дазваляюць стварыць польскія класы ў мясцовай школе. Пра падзеі ў Ваўкавыску ўжо ведаюць у амбасадзе Польшчы ў Беларусі, а кіраўнік Саюзу палякаў Тадэвуш Крукоўскі, што знаходзіцца зараз у Варшаве, давёў гэтую інфармацыю да польскага грамадства.

ПЕРАСЬЛЕД УДЗЕЛЬНІКАЎ АКЦЫЯЎ ПА АБАРОНЕ МЕСЦАЎ МАСАВЫХ ПАХАВАНЬНЯЎ АХВЯРАЎ СТАЛІНСКІХ РЭПРЭСІЯЎ ВА ЎРОЧЫШЧЫ КУРАПАТЫ

У **ноч з 21 на 22 ліпеня** ва ўрочышчы Курапаты, дзе у 30-40-я гады мінулага стагодзьдзя камуністычным рэжымам праводзіліся масавыя расстрэлы людзей, учынены чарговы акт вандалізму. Невядомымі разбураны помнік – дар народу Злучаных Штатаў Амерыкі. Невялікі манумент уяўляў сабою гранітную пліту, устаноўленую на дзвюх бетонных падстаўках. На пліце выбіты надпіс на дзвюх мовах – англійскай і беларускай: “Ад народу Злучаных Штатаў Амерыкі беларускаму народу дзеля памяці”.

З **24 верасня** сябры Маладога Фронту наладзілі кругласутачнае дзяжурства на месцы будаўніцтва кальцавой дарогі ва ўрочышчы Курапаты. Да іх далучыліся лідэры шэрагу іншых грамадзкіх арганізацыяў Беларусі. Маладафронтаўцы ні на хвіліну не пакідаюць месца свайго дзяжурства над магіламі бязьвінна расстраляных у гады сталінскага тэрору. Тут узьведзены намёт для тых, хто намераны перашкодзіць варварству, калі наступ на магілы прадоўжыцца ў начны час. Будаўнічыя работы ўжо вядуцца непасрэдна каля Крыжа пакуты, які ўсталяваны пры ўваходзе ў Курапацкі лес. Далей на шляху бульдозераў – магілы з парэшткамі ахвяраў генацыду. Цяпер дарогу ім перагароджваюць толькі драўляныя крыжы, якія працягваюць усталёўваць сябры Маладога Фронту, якія патрабуюць, каб будаўнічыя работы вяліся ў адпаведнасьці з праектам рэканструкцыі кальцавой дарогі.

2 кастрычніка ўу дзяжурстве на месцы масавых расстрэлаў грамадзянаў у 1937-1941 гадах, якое можа быць зьнішчанае ў сувязі з будаўніцтвам кальцавой дарогі, прынялі ўдзел хрысьціяне розных канфэсіяў і сьвятары. На дрэвах зьявіліся дзесяціметровыя расьцяжкі “Курапаты – наш боль”, “Тут пахаваныя ахвяры сталінскіх рэпрэсіяў”, было ўсталявана больш за 50 крыжоў. Крыжы ўсталёўвалі гомельскія маладафронтаўцы і Андрусь Капорыкаў з віцебскага Маладога Фронту, які ўзьняў бел-чырвона-белы сьцяг на “Славянскім базары”. Малады Фронт заявіў, што гатовы аб’явіць збор ахвяраваньняў на рэканструкцыю і будаўніцтва мэмарыялу ў Курапатах і запрасіў далучацца да акцыі ўсіх, каму дарагая памяць аб ахвярах рэпрэсіяў: прыходзіць на кругласутачнае дзяжурства, прыносіць з сабою крыжы, сьвечкі і кветкі.

10 кастрычніка Малады Фронт пачаў збор подпісаў за тое, каб зачыніць участак Мінскай кальцавой аўтадарогі каля Курапатаў і правесцьці дарогу ў абход. Маладафронтаўцы прайшлі па некалькіх пад’ездах найбліжэйшых дамоў па вул.

Мірашнічэнкі, сабраўшы пад сваім патрабаваньнем больш за 100 подпісаў. У планах Маладога Фронту – абысьці ўвесь прылеглы квартал, дзе жыве каля 5 тысячаў чалавек. Паводле зборшчыкаў, у сярэднім дзеве трэціх жыхароў з удзячнасьцю ставяцца да маладафронтаўскай ініцыятывы і падтрымліваюць акцыю ў Курапатах. Тым часам ва ўрочышчы Курапаты ўвечары былі заўважаныя некалькі групаў невядомых у цывільным, якія працэсвалі лес, але не набліжаліся да лагэру маладафронтаўцаў, а на самой кальцавой дарозе рух транспарту быў перакрыты ДАІ.

10 кастрычніка стала вядома, што гомельскаму маладафронтаўцу Дзянісу Чыкалёву пагражае разгляд на камісіі па справах непаўнагадовых за ўдзел у абароне ўрочышча Курапаты. З першага да дзявятага кастрычніка ён разам з іншымі добраахвотнікамі дзяжурў у лагэры каля Курапатаў і сачў, каб будаўнікі не накіравалі бульдозеры ў раён археалагічных дасьледваньняў. Сацыяльны педагог школы, дзе вучыцца Чыкалёў, даведаўшыся пра прычыну адсутнасьці вучня, заявіла: ягоня паводзіны будуць разгледжаныя камісіяй па справах непаўнагадовых.

12 кастрычніка ўвечары міліцыянты загадалі разысьціся маладафронтаўцам, якія ладзяць кругласутачнае дзяжурства ва ўрочышчы Курапаты. Пасьля таго, як загад быў праігнараваны, была зробленая спроба канфіскаваць расьцяжкі з заклікам абароны Курапатаў. Паступіла інфармацыя пра магчымы разгон людзей, аднак яна ня спраўдзілася: прыкладна а 22-ай гадзіне група міліцыянтаў перапісала зьвесткі пра тых, хто дзяжурў ва ўрочышчы, і пагражала адміністраўным перасьледам.

16 кастрычніка да добраахвотнікаў, якія ўжо чацьвёрти тыдзень праводзяць ва ўрочышчы Курапаты кругласутачнае дзяжурства, каб не дапусьціць працягу будаўнічых работ на месцы масавых пахаваньняў рэпрэсаваных у 30-я гады ХХ стагодзьдзя грамадзянаў, прыехалі начальнік Упраўленьня аховы грамадзкага парадку Упраўленьня ўнутраных справаў Мінскай вобласьці Ігар Уладыка і намесьнік начальніка Мінскага раённага Упраўленьня ўнутраных справаў, які не прадставіўся маладым людзям. Свой візіт у Курапаты прадстаўнікі сілавога ведамства патлумачылі тым, што ў абласное ўпраўленьне ўнутраных справаў паступіў ліст ад рэспубліканскага ўнітарнага прадпрыемства «Белдзіпрадар» і Камітэту па аўтамабільных дарогах пры Міністэрстве транспарту і камунікацыях. У ім дарожнікі скардзіліся на тое, што маладафронтаўцы перашкаджаюць рэканструкцыі Мінскай кальцавой аўтамабільнай дарогі, якая прылягае да зоны мемарыялу. Міліцэйскія начальнікі спрабавалі абвінаваціць юнакоў і дзяўчат у несанкцыянаваным пікетаваньні.

28 кастрычніка Дзень памяці продкаў – Дзяды – мінская грамадзкасьць адзначыла традыцыйным шэсьцем да Курапатаў. На месцы масавых пахаваньняў расстраляных энкавэдыстамі людзей былі зладжаныя дзьве імшы: каталіцкая і праваслаўная. Над брацкімі магіламі былі пастаўленыя некалькі крыжоў. Да месца масавых пахаваньняў ахвяраў сталінізму тысячы грама-дзянаў прайшлі 10-кіламетровым шляхам ад парку Чалюскінцаў. Сёлетні шлях да Курапатаў ладзіўся ў час, калі мемарыял знаходзіцца пад пагрозай зьнішчэння дзеля будаўніцтва кальцавой дарогі. Нават у Дзень шанаваньня продкаў у Курапатах зьявіліся бульдозеры. Рабочыя паведамлілі, што атрымалі загад працаваць не зважаючы на пратэсты.

8 лістапада ўрочышча Курапаты зноў ператварылася ў месца рэпрэсіяў. Улады супраць абаронцаў Курапатаў кінулі міліцыянтаў і амапаўцаў. Больш за 200 узброеных дубінкамі служкаў рэжыму хапалі старых, жанчын, падлеткаў, цягнулі іх па зямлі, кідалі тварам у грязь, зьбівалі нагамі... Супраць абаронцаў Курапатаў быў прыменены сьлезацечны газ. Затрыманых дастаўлялі ў РУУС Мінскага раёну... Пачалося ўсё з таго, што рабочым і вайскоўцам загадалі выкарчоўваць крыжы. Яраслаў Сыцешык, які сваім целам імкнуўся абараніць адзін з крыжоў, быў адразу ж затрыманы. Людзі ў цывільным павалілі яго на зямлю, білі нагамі, потым начапілі на рукі кайданкі і нацягнулі на галаву капюшон, каб не было бачна твару. Пачаўся наступ бульдозераў на крыжы. Навокал у ачапленні стаялі амапаўцы. Уладзімір Юхо кінуўся бараніць крыжы, але яго хутка скруцілі і, зьбіваючы, пацягнулі праз лес. Пасьля гэтага самазвалы пачалі падвозіць пясок, а бульдозеры засыпаць магілы. У адказ на гэты вандалізм паўтары сотні “зуброў” і маладафронтаўцаў перакрылі дарогу і пачалі скандаваць: “Жыве Беларусь!” і “Фашысты!”. Да іх далучыліся жыхары мікрараёну Зялёны Луг. Амапаўцы выйшлі на дарогу і, агаліўшы дубінкі, накінуліся на людзей. Дзейнічалі яны жорстка, ня бачылі розьніцы паміж хлопцамі і дзяўчатамі, паміж дзецьмі і дарослымі. Тых, хто падаў, зьбівалі нагамі і дубінкамі, а тых, хто заставаўся на нагах, скідвалі ў кювет. Сяржуку Лісічонку разьбілі галаву, акрываўленым ён быў дастаўлены ў шпіталь №4. Былі затрыманыя Аляксандр Атрошчанкаў, Рыгор Кійко, Вячаслаў Валадзько, Юры Фабішэўскі... Усяго было арыштавана каля 10 чалавек. Бульдозерамі былі раструшчаныя намёты абаронцаў Курапатаў. Амапаўцы пусьцілі ў ход сьпецсродкі – сьлезацечны газ. Юнак, якога завуць Глеб, атручаны газам, быў ня ў стане назваць сваё прозьвішча, і яго адправілі ў шпіталь на “хуткай дапамозе”. Яшчэ адзін хлопец, зьбіты гумавай дубінкай да страты прытомнасьці, сьцякаў крывёю – яму таксама выклікалі “хуткую дапамогу”. Была зьбітая да крыві Насьця Карповіч – яе павезьлі ў шпіталь. Таксама былі зьбітыя журналістка Наталя Радзіна і каардынатар “Харты’97” Зьміцер Бандарэнка. Усіх

даставілі ў РУУС Мінскага раёну, дзе склалі пратаколы па арт. 166 і 167 ч.1 КаАП (непадпарадкаваньне супрацоўнікам міліцыі і парушэнне парадку правядзеньня масавых мерапрыемстваў). Дзеяннямі па зьнішчэнні пахаванняў, затрыманьнях і зьбіцьці людзей кіраваў выконваючы абавязкі начальніка РУУС Мінскага раёну Абакунчык.

9 лістапада раніцай улады працягнулі карную аперацыю ў Курапатах, распачатую напярэдадні ўвечары. Падчас начнога дзяжурства замест па-варварску зьнесеных крыжоў былі ўстаноўленыя 15 новых. Каля 10 гадзінаў амапаўцы ланцугом рушылі на абаронцаў. Было затрымана 11 чалавек, сярод якіх лідэр Маладога Фронту Павел Севярынец і намесьнік старшыні партыі БНФ Вячаслаў Сіўчык. Затрыманьня былі адвезеныя ў РУУС Мінскага раёну. Праз дзьве гадзіны абаронцы перакрылі дарогу, каб будаўнічая тэхніка не магла зьнесьці крыжы. Было затрымана яшчэ 5 чалавек.

Арышты ў гэты дзень адбываліся ня толькі ў Курапатах. Каля двух дзясяткаў чалавек з месца пахаванняў накіраваліся ў апорны пункт міліцыі, куды былі дастаўленыя затрыманьня. Там яны мелі намер дачакацца вызваленьня сваіх сяброў. Але праз гадзіну ў апорны пункт прыехаў начальнік РУУС Савецкага раёну Мінску Бусло і аддаў загад затрымаць усіх, хто стаяў каля ўчастку. Такім чынам, у апорным пункце міліцыі па вул. Мірашнічэнкі, 51 аказалася 23 чалавекі. Сярод затрыманых быў і прадстаўнік Праваабарончага цэнтру “Вясна” Андрэй Ягораў. Як сьведчаць тыя, хто знаходзіўся ў апорным пункце, амапаўцы зьбівалі Яраслава Сьцешыка і Юрыя Фабішэўскага. Амапавец з мянушкаю Хатаб біў нагамі па галаве. На затрыманых складзеныя пратаколы па арт.166 КаАП (непадпарадкаваньне супрацоўнікам міліцыі). У памяшканьні апорнага пункту міліцыянт правялі асабісты дагляд Андрэя Ягорава.

Усе затрыманьня ў гэты дзень былі вызваленыя позна ўвечары, нягледзячы на тое, што для разьбіральніцтва міліцыі паводле закону адводзіцца ўсяго тры гадзіны. Усяго ў гэты дзень было затрымана каля 30 чалавек. Сярод іх: Сьцешык Яраслаў (затрыманы паўторна, першы раз – 8 лістапада, быў зьбіты), Уладзімір Юхо (затрыманы паўторна, першы раз 8 лістапада, быў зьбіты), Уладзімір Плотнікаў, Павел Севярынец, Сяргей Папкоў, Парфёнаў, Лявон Садоўскі, Мікалай Вязьмін, Віктар Кавешнікаў, Цімафей Сугака, Андрэй Будзько, Вячаслаў Сіўчык, Хведар Жывалеўскі, Андрэй Ягораў, Аляксандр Цялегін, Генадзь Дранковіч, Павел Юхневіч, Навасенкаў, Яўген Афонагель...

9 лістапада ў судзе Мінскага раёну пачаліся суды над затрыманымі:

Юхо Уладзімір – штраф 5 мінімальнага заробкаў і папярэджанне;

Севярынец Павел – суд перанесены на 12 лістапада;

Сіўчык Вячаслаў – суд перанесены на 12 лістапада;

Сугака Цімафей – суд перанесены на 13 лістапада;

Садоўскі Лявон – суд перанесены на 12 лістапада;

Кавешнікаў Віктар – пратакол накіраваны на дапрацоўку;

Жывалеўскі Хведар – суд перанесены на 12 лістапада;

Плотнікаў Уладзімір – пратакол накіраваны на дапрацоўку.

10 лістапада маладафронтаўцы і “зубры” зноў прыйшлі ў Курапаты. Каля ста маладых людзей гэтым разам стаялі ў коле міліцыянтаў і амапаўцаў і трымалі ў руках запаленыя свечкі. Потым “зубры” і маладафронтаўцы зноў усталёўвалі ва ўрочышчы крыжы, прыбіралі тэрыторыю. Святар беларускай аўтакефальнай царквы правёў малебен. А на дарозе ў гэты час грымелі бульдозеры, ішла праца па будаўніцтве МКАД.

12 лістапада адбыліся суды над актывістамі руху “Зубр”, якія абаранялі Курапаты. Дзесяць “зуброў” былі выкліканыя ў суд Савецкага раёну г. Мінску. Усе яны абвінавачваліся па арт. 166 КаАП РБ. Яўгену Клімаву быў прысуджаны штраф у памеры 7 мінімальнага заробкаў. Астатнія суды былі перанесеныя, бо “зубры” заявілі хадайніцтвы пра ўвядзенне ў працэсы абаронцаў.

12 лістапада ў Мінскім раённым судзе адбыліся чарговыя судовыя разгляды адміністрацыйных матэрыялаў затрыманых 9 лістапада абаронцаў Курапатаў. Судзьдзя Аляксандр Точкар вынес наступныя рашэнні:

Севярынец Павел – 10 сутак адміністрацыйнага арышту;

Жывалеўскі Хведар – 7 сутак адміністрацыйнага арышту;

Садоўскі Лявон – штраф у памеры 20 мінімальнага заробкаў;

Сіўчык Вячаслаў – суд перанесены на 13 лістапада;

Кавешнікаў Віктар – матэрыялы накіраваныя на дапрацоўку.

13 лістапада ў Мінскім раённым судзе працягваліся судовыя разгляды адміністрацыйных матэрыялаў, складзеных на абаронцаў Курапатаў. Ніводнага судовага рашэння прынята не было, усе разгляды перанесеныя на іншыя дні.

Цялегін Аляксандр – на 15 лістапада;

Сугака Цімафей – на 14 лістапада;

Вязьмін Мікалай – на 16 лістапада;

Сіўчык Вячаслаў – на 14 лістапада;

Сьцешык Яраслаў на суд не з'явіўся.

У судзе Савецкага раёну г. Мінску таксама судовыя разгляды справаў абаронцаў Курапатаў перанесеныя:

Фабішэўскі Юры – на 15 лістапада;

Валадзько Вячаслаў – на 16 лістапада.

14 лістапада ў Мінскім раённым судзе адбыліся разгляды адміністрацыйных матэрыялаў, складзеных на трох абаронцаў мемуарыялу Курапаты. Судзьдзя Аляксандр Тачкар вынес наступныя рашэнні:

Сіўчык Вячаслаў – справа спыненая;

Кійко Рыгор – штраф у памеры 20 мінімальнага заробкаў;

Сугака Цімафей – штраф у памеры 20 мінімальнага заробкаў.

16 лістапада ў Мінскім раённым судзе адбыліся судовыя разгляды адміністрацыйных справаў, якія былі ўзбуджаныя супраць абаронцаў Курапатаў пасля падзеяў 8 і 9 лістапада. Вынесеныя наступныя прысуды:

Вязьмін Мікалай – штраф у памеры 30 мінімальнага заробкаў;

Валадзько Мікалай – штраф у памеры 5 мінімальнага заробкаў;

Цялегін Аляксандр – штраф у памеры 10 мінімальнага заробкаў;

Кашталян Ірына – справа спыненая з-за адсутнасці складу правапарушэння;

Сасім Мікіта – судовае паседжаньне перанесенае на 21 лістапада.

У гэты дзень судзілі таксама Ткачэнку Мікалая і Юрыя Фабішэўскага.

Між тым якраз 16 лістапада ўжо некалькі апошніх гадоў людзі ў розных краінах сьвету адзначаюць Міжнародны дзень талерантнасьці акцыямі, накіраванымі на пераадоленьне недаверу і нядобразычлівасьці паміж людзьмі.

18 лістапада адбыліся судовыя разгляды адміністрацыйных справаў абаронцаў Курапатаў. Судзілі Андрэя Ягорава, які прысутнічаў 9 лістапада вечарам пры затрыманьнях у Курапатах як назіральнік ад Праваабарончага цэнтру “Вясна” (з бэджам назіральніка на куртцы). Бэдж назіральніка быў канфіскаваны ў А.Ягорава пры затрыманьні і далучаны да справы. Суд Савецкага раёну г.Мінску вынес наступнае рашэньне па адміністрацыйнай справе А.Ягорава – штраф у памеры 6 мінімальнага заробкаў. Аляксандр Губейка, які ў 12 гадзінаў дня 9 лістапада ішоў на прэс-канфэрэнцыю ў Курапаты і па дарозе быў затрыманы супрацоўнікам міліцыі, таксама атрымаў па рашэньні суда адміністрацыйнае спагнаньне – штраф у памеры 10 мінімальнага заробкаў. А Генадзь Дранковіч – быў аштрафаваны на 6 мінімальнага заробкаў.

21 лістапада ў судзе Савецкага раёну г. Мінску працягваліся суды над абаронцамі Курапатаў. Вынікі судовых разглядаў наступныя:

Ткачэнка Мікалай – штраф у памеры 5 мінімальнага заробкаў (судзьдзя Руслан Казадаеў);

Афнагель Яўген – штраф у памеры 6 мінімальнага заробкаў (судзьдзя Аксана Рэлява);

Казакевіч Раман— суд перанесены на 26 лістапада (судзьдзя Іна Шэйко);

Сасім Мікіта – суд перанесены на 27 лістапада (судзьдзя Аксана Рэлява).

3 сьнежня ў судзе Савецкага раёну г. Мінску адбыўся суд над абаронцамі Курапатаў маладафронтаўцам Раманам Казакевічам. Быў вынесены прысуд – штраф 100 тысячаў рублёў.

ПЕРАСЬЛЕД ГА «ПРАВААБАРОНЧЫ ЦЭНТР «ВЯСНА» ДЫ ІНШЫХ ПРАВААБАРОНЧЫХ АРГАНІЗАЦЫЯЎ

9 студзеня “Міжнародная ліга правоў чалавека” даслала ліст А.Лукашэнку, дзе выказала сур’ёзную заклапочанасць фактамі ўціску ГА ПЦ “Вясна”. Выканаўчы дырэктар “Міжнароднай лігі правоў чалавека” Кэтрын Фіцпатрык сьцьвярджае, што «папярэджаньні Мінюсту аказваюцца часткай кампаніі перасьледу ў адносінах да гэтай і іншых праваабарончых групаў Беларусі, якія адкрыта і бескампрамісна адстойваюць правы чалавека». Кэтрын Фіцпатрык даводзіць А.Лукашэнку, што «Беларусь ня змога разглядацца як частка Еўрапейскай супольнасьці, пакуль урад ня прыме належныя захады па захаваньні і падтрымцы асноўных свабодаў», і заклікае беларускія ўлады спыніць перасьлед «Вясны» ды іншых праваабарончых арганізацыяў.

У ноч з 26 на 27 студзеня ў Берасьці быў абрабаваны офіс Цэнтру гуманітарных ініцыятываў “Вежа” (арганізацыя арандуе асобны двухпавярховы будынак у клуба “Прагрэс”). Напярэдадні “Вежа” праводзіла семінар у сваім офісе, і, на думку супрацоўнікаў арганізацыі, пасля заканчэння семінару, калі памяшканьне зачынялася, нехта схаваўся пад лесьвіцай. Паколькі было шматлюдна, зрабіць гэта было няцяжка. Пасля таго, як у офісе нікога з супрацоўнікаў не засталася, невядомыя рабаўнікі ўзламалі ўваходныя дзьверы знутры і вынеслі з офісу 7 кампутараў з маніторамі, 3 прынтэры, сканер і факс. 27 студзеня зранку першай разрабаваны офіс і ўзламаныя дзьверы ўбачыла прыбіральшчыца, потым з’явіліся супрацоўнікі “Вежы”, якія і выклікалі міліцыю. Па факце рабаўніцтва ўзбуджаная крымінальная справа.

14 лютага ў судзе Маскоўскага раёну г. Мінску адбылося слуханьне грамадзянскай справы па абароне гонару і годнасьці Анатоля Смаленцава (намесьніка кіраўніка сьледчага камітэту пры Міністэрстве ўнутраных справаў), які абвінавачвае вядомую адвакатку Веру Страмкоўскую і журналіста Алега Грузьдзіловіча ў распаўсюджаньні супраць яго кампраметуючых зьвестак. А. Смаленцаў патрабуе публічных выбачэнняў і кампенсацыі маральных стратаў у памеры 20 мільёнаў рублёў (каля 20 тыс. даляраў ЗША). Зьвесткі, якія, на думку сьледчага А.Смаленцава, ганьбяць ягоныя гонар і годнасьць, былі надрукаваныя ў газеце “Навіны” у красавіку 1999 году. Журналіст А.Грузьдзіловіч у артыкуле “Дзе каньк Старавойтава?” распавёў пра адзін эпізод судовага працэсу над былым старшынёй ЗАТ “Расьсьвет” Васілём Старавойтавым. У прыватнасьці, пра тое, што на адным з паседжаньняў адвакат Вера Страмкоўская прасіла праверыць, як

захоўваюцца 40 бутэлек малдаўскага каньяку “Белый аист”, канфіскаванага ў якасці рэчавага доказу з дому В.Старавойтава. Паводле дадзеных В.Страмкоўскай, каньяком “Белый аист” частаваліся сьледчыя на дні нараджэння А.Смаленцава. У 1999 годзе сьледчы абвінаваціў адваката ў паклёпе. Была ўзбуджаная крымінальная справа, якая працягвалася дзевяць месяцаў. Урэшце 40 бутэлек каньяку былі прадэманстраваныя ў Кіраўскім раённым судзе. Сьледчы даказаў, што падзрэньні ў ягоны адрас дарэмныя, але і ў дзеяннях адваката злачынства не было знойдзенае. Крымінальную справу ў адносінах да В.Страмкоўскай спынілі за адсутнасцю складу злачынства. У лістападзе 2000 году сьледчы А.Смаленцаў падаў грамадзянскі зыск.

У ноч з 28 на 29 сакавіка ў Мінску было абрабаванае памяшканьне Беларускага Хельсінскага камітэту. З кампутараў вырвалі вінчэсьцеры — зьнішчаная ўся база дадзеных. Пасьля начнога візіту ў БХК вельмі дрэнна працуюць тэлефоны. “Абрабаваньне” недзяржаўных арганізацыяў у Беларусі апошнім часам вельмі пашыраная зьява. Варта нагадаць, што офіс БХК першы раз быў абрабаваны 17 сьнежня 1999 году. У той раз невядомыя ўкралі кампутар з базай дадзеных за чатыры гады працы, выдавецкі кампутар з макетамі двух нумароў праваабарончага часопісу і кампутар сакратарыяту.

2 красавіка старшыня Праваабарончага цэнтру “Вясна” Алесь Бяляцкі быў асуджаны судом Цэнтральнага раёну г.Мінску на 10 сутак адміністрацыйнага арышту. Нагадаем, што Алесь Бяляцкі быў затрыманы пасьля заканчэння акцыі, прысьвечанай Дню Волі, каля царквы Марыі-Магдалены, правёў ноч у спецразьмеркавальніку на вул. Акрэсьціна. 26 сакавіка справу Алеся Бяляцкага разглядала судзьдзя Паўлючук па арт 167.1 ч.2 КаАП РБ (арганізацыя несанкцыянаванага шэсьця), але суд быў перанесены на 2 красавіка. У гэты дзень на судзе ў якасці сьведкаў выступалі супрацоўнікі міліцыі: маёр Барсукоў (Цэнтральны РУУС), намесьнік начальніка Цэнтральнага РУУС Дубаневіч, намесьнік начальніка Савецкага РУУС Левановіч, а таксама супрацоўнік аддзелу АБЭЗ Цэнтральнага РУУС Савянкоў, які затрымліваў А.Бяляцкага (на акцыі 25 сакавіка Савянкоў быў у цывільным). У паказаньнях сьведкаў былі моманты, калі адзін сьцьвярджаў адно, а другі зусім іншае. Пасьля выступаў такіх сьведкаў судзьдзя вырашыла паглядзець відэамаатэрыялы. На стужках яскрава бачна было, як А.Бяляцкі вёў мітынг – віншаваў прысутных, даваў слова выступоўцам... Адразу пасьля вынясення прысуду канваіры з Цэнтральнага РУУС пад кіраўніцтвам маёра Валянціна Барсукова даставілі А.Бяляцкага ў спецразьмеркавальнік.

21 чэрвеня Маскоўскі раённы суд г.Мінску вынес пастанову спагнаць з адваката Веры Страмкоўскай 600 тысячаў беларускіх рублёў (прыкладна 500 даляраў ЗША)

кампенсацыі за словы, якія яна сказала падчас працэсу па справе Васіля Старавойтава. У 1999 годзе на гэтым працэсе В.Страмкоўская зацікавілася лёсам канфіскаванага ў Старавойтава каньяку. Яна прасіла суд высветліць, дзе знаходзяцца 40 бутэлек каньяку «Белый аист», бо з’явіліся чуткі, быццам яго прысвоілі сьледчыя. З гэтай прычыны сьледчы Смаленцаў падаў зыск аб абароне гонару і годнасьці. Больш як паўгода судзьдзя Сяргей Нікалаеў разглядаў справу і ў выніку зыск Смаленцава часткова задаволіў. Таксама былі пакараныя газета «Навіны» і ейны былы карэспандэнт Алег Грузьдзіловіч, які асьвятляў у «Навінах» судовы працэс над Старавойтавым. Газету, якой ужо не існуе, абавязалі заплаціць сьледчаму 800 тысячаў рублёў, журналісту далі штраф 500 тысячаў рублёў. Адвакат Вера Страмкоўская назвала рашэньне судзьдзі «беспрэцэдэнтным, бо яно адкрывае шлях незаконнага пакараньня адвакатаў за выкананьне імі абавязкаў у справе абароны кліентаў». Абаронца журналіста, прадстаўнік Беларускага Хельсінкскага камітэту Гары Паганяйла назваў гэтае рашэньне «чарговым захадам супраць свабоды слова ў Беларусі». Страмкоўская і Грузьдзіловіч заявілі, што будуць дамагацца адмены рашэньня ў вышэйшай судовай інстанцыі.

23 ліпеня адвакат Вера Страмкоўская і журналіст Алег Грузьдзіловіч накіравалі ў гарадзкі суд Мінску касацыйную скаргу на рашэньне суда Маскоўскага раёну, вынесенае 20 ліпеня. У гэты дзень суд Маскоўскага раёну задаволіў грамадзянскі зыск намесьніка старшыні сьледчага камітэту пры МУС Беларусі Анатоля Смаленцава да газеты «Навіны», Веры Страмкоўскай і Алега Грузьдзіловіча. Суд прызнаў зьнеслаўляючымі гонар, годнасьць і дзелавую рэпутацыю Смаленцава зьвесткі, распаўсюджаныя Страмкоўскай на судовым паседжаньні па справе былога старшыні аграпрамысловага аб’яднаньня «Расьсьвет» Васіля Старавойтава, якое праходзіла ў судзе Кіраўскага раёну Магілёўскай вобласьці 4 сакавіка 1999 году. Адвакат, у прыватнасьці, гаварыла пра знікненьне 40 бутэлек каньяку «Белый аист», канфіскаваных падчас вобыску ў Старавойтава. Затым гэтыя зьвесткі былі выкарыстаныя Алегам Грузьдзіловічам у артыкуле «Дзе каньяк Старавойтава?», апублікаваным 14 красавіка 1999 году ў газеце «Навіны». Суд пастанавіў спагнаць з рэдакцыі газеты на карысьць Смаленцава грашовую кампенсацыю за маральныя страты ў суме 800 тысячаў рублёў, са Страмкоўскай – 600 тысячаў і з Грузьдзіловіча – 500 тысячаў рублёў. Апроч таго, газета «Навіны», згодна з рашэньнем суда, абавязаная абвергнуць публікацыю, хаця гэтае выданьне ўжо не існуе – два гады таму яно было зачыненае ўладамі.

16 жніўня супрацоўнікі аддзелу па барацьбе з эканамічнай злачыннасьцю пачалі праверку Ваўкавыскага праваабарончага цэнтру «Аслона». У памяшканьні

цэнтру з'явіліся начальнік Ваўкавыскага АБЭЗу Яўген Чарняўскі і супрацоўнік Віталь Балтрукевіч. Як паведаміў БелаПАН Мікола Кавальчук, старшыня праўлення «Аслоны», супрацоўнікі АБЭЗу прычыну свайго візіту патлумачылі праверкаю наяўнасці дакументацыі на тэхнічнае абсталяванне, якое знаходзіцца ва ўласнасці «Аслоны». Пры гэтым АБЭЗаўцы казалі, што праверка дакументацыі звязаная з крадзяжамі кампутараў, якія сталі частымі апошнім часам. Мікола Кавальчук назваў гэтыя тлумачэнні бессэнсоўнымі. На ягоную думку, сапраўднай мэтай візіту супрацоўнікаў АБЭЗу зьяўляецца «нейтралізацыя агітацыйнай кампаніі за кандыдатаў у Прэзідэнты і ліквідацыя ўсялякіх магчымасцяў распаўсюджвання друкаванай прадукцыі». Размова доўжылася каля гадзіны, і, па словах М.Кавальчука, супрацоўнікі АБЭЗу запэўнілі яго, што ў дачыненні да «Аслоны» абавязкова будуць прадпрымацца далейшыя дзеянні.

27 і 28 жніўня Міністэрствам юстыцыі Рэспублікі Беларусь Грамадзкаму аб'яднанню «Праваабарончы цэнтр «Вясна» было вынесена адразу два пісьмовыя папярэджанні. Пры гэтым Міністэрства юстыцыі распаўсюдзіла прэс-рэліз, у якім сьцьвярджае, што ў дадзены момант вырашаецца пытанне пра ліквідацыю арганізацыі. Міністэрства юстыцыі абвінавачвае ГА ПЦ «Вясна» ў тым, што Цэнтрам выдадзены спецвыпуск бюлетэню «Права на волю» накладам больш чым 299 асобнікаў, а таксама, што не былі перададзеныя ў Міністэрства юстыцыі спісы вылучаных ад Грамадзкага аб'яднання «Праваабарончы цэнтр «Вясна» назіральнікаў, а значыць, былі «парушаныя патрабаванні Прыкладной інструкцыі па справаводстве ў Міністэрствах, дзяржаўных камітэтах ды іншых цэнтральных органах кіравання, установах, арганізацыях і на прадпрыемствах Рэспублікі Беларусь, зацверджанай загадам Дзяржаўнага камітэту па архівах і справаводстве Рэспублікі Беларусь ад 23.05. 1995 за № 13». ГА ПЦ «Вясна» вымушанае канстатаваць, што сваім прэс-рэлізам Міністэрства юстыцыі наўмысна нагнае сітуацыю вакол Грамадзкага аб'яднання «Праваабарончы цэнтр «Вясна» з мэтай стварэння цяжкасцяў пры рэгістрацыі назіральнікаў ад аб'яднання. ГА ПЦ «Вясна» лічыць, што гэты ціск на арганізацыю звязаны з нязьменнай пазіцыяй арганізацыі па абароне правоў чалавека ў Беларусі і актыўным удзелам у кампаніі «Незалежнае назіранне».

30 жніўня ў 11.30 на кватэру сябра ПЦ «Вясна» ў г.Светлагорску Віктара Раманішкі з'явіліся супрацоўнікі крымінальнага вышуку з санкцыяй пракурора на вобыск. Свой візіт патлумачылі тым, што ў мясцовым касцёле быў скрадзены кампутар фірмы «Самсунг», і яны мусяць праверыць, ці не знаходзіцца скрадзены кампутар у кватэры В.Раманішкі. З трох супрацоўнікаў крымінальнага вышуку

прадставіўся толькі адзін – сьледчы Сьняжко. Ніякага кампутара ў кватэры не знайшлі. Віктар Раманішка паведаміў, што гэта быў ня першы падобны візіт: “Яны заходзяць па некалькі разоў на тыдзень, а прычыну заўсёды знаходзяць. То адно, то другое...” У гэты ж дзень адбыўся вобыск у Рэчыцкім аддзяленьні Гомельскага абласнога аб’яднаньня “Грамадзянскія ініцыятывы”. Тут шукалі фарбу – у сувязі з антылукашэнкаўскімі надпісамі, якія ўсё часьцей пачалі зьяўляцца на сьценах будынкаў гораду. Фарбу не знайшлі.

1 верасьня быў затрыманы старшыня рады Грамадзкага аб’яднаньня Праваабарончы цэнтр “Вясна” Алесь Бяляцкі. Прычынай затрыманьня названая праверка дакументаў і высьвятленьне асобы. Каля 14 гадзінаў Алесь Бяляцкі на вул. Варвашэні сеў у машыну. Праз некаторы час машыну прымусова спынілі. З беллага аўтамабіля ВАЗ (дзяржаўны нумар 83-91 МАЕ) выйшлі людзі ў цывільным, якія не прадставіліся, не паказалі аніякіх дакументаў, але запатрабавалі, каб кіроўца аўтамабіля, у якім ехаў А.Бяляцкі, кіраваўся за імі ў РУУС Савецкага раёну. Але Бяляцкі і кіроўца аўтамабіля адмовіліся падпарадкавацца і выклікалі юрыста ГА «ПЦ «Вясна» Валянціна Стэфановіча. Праз нейкі час туды ж пад’ехала машына міліцыі, і адзін з супрацоўнікаў міліцыі сеў у машыну да Алеся Бяляцкага. Пасьля гэтага ўсе машыны накіраваліся ў РУУС Савецкага раёну. Алесь Бяляцкі быў пратрыманы да 19 гадзінаў і адпушчаны.

9 кастрычніка Праваабарончы цэнтр “Вясна” атрымаў з Вярхоўнага Суда РБ пастанову аб адмове ва ўзбуджэньні справы па скарзе, якая была пададзеная ў ЦВК яшчэ 10 верасьня. Праваабарончы цэнтр “Вясна” абскарджваў у вышэйшую судовую інстанцыю рашэньне Цэнтральнай камісіі па выбарах, паводле якога скарга “Вясны” аб прызнаньні выбараў несапраўднымі названая неабгрунтаванай. Вярхоўны Суд адмовіўся разглядаць гэтую справу з той прычыны, што быццам бы, згодна з арыкулам 79 Выбарчага кодэксу, у гэтую ўстанову можна абскардзіць толькі ўжо прынятае рашэньне ЦВК аб прызнаньні выбараў несапраўднымі, а рашэньне аб прызнаньні выбараў сапраўднымі абскарджаньню ў судзе не падлягае. ГА ПЦ “Вясна” вымушаны канстатаваць, што Вярхоўны Суд наўмысна недакладна працытаваў норму арт. 79 Выбарчага кодэксу, у якой гаворыцца аб тым, што рашэньне ЦВК можа быць абскарджанае, не ўдакладняючы, якое гэта рашэньне. Акрамя таго, адказ суда фактычна сьцьвярджае, што пастановы ЦВК не падлягаюць судоваму перагляду. Але, згодна з заканадаўствам, грамадзяне могуць абскарджваць ў судзе любое рашэньне любога дзяржаўнага органу.

25 кастрычніка Мінскі гарадзкі суд адхіліў касацыйную скаргу адваката Веры Страмкоўскай і журналіста Алега Грузьдзіловіча на рашэньне Маскоўскага раённага

суда адносна прысуду па зыску кіраўніка следчай групы пракуратуры МУС РБ А.Смаленцава супраць іх. Упершыню на практыцы суд другой інстанцыі прызнаў вінаватай адвакатку. Судзьдзі Мінгарсуда спадарыні Дулуп, Глукоўская і Жупікава прынялі рашэнне: у хадайніцтве адмовіць. Гэта фактычна азначае прызнанне вінаватасці адваката падчас выканання ім службовых абавязкаў. На думку экспертаў, гэтае рашэнне суда можа стаць пачаткам прыкрай практыкі ва ўзаемадачыненнях супрацоўнікаў судаў і адвакатуры. Паводле словаў адваката Гары Паганяйлы, бліжэйшым часам рашэнне Мінскага гарадскога суда будзе абскарджанае ў вышэйшых інстанцыях. У выпадку адмоўнага рашэння ў беларускіх інстанцыях ня выключаны зварот Веры Страмкоўскай і Алега Грузьдзіловіча ў Камітэт па правах чалавека ААН.

8 лістапада прадстаўнікі Праваабарончага цэнтру “Вясна” накіраваліся ў Косава, каб назіраць за правядзеннем выбараў у мясцовыя органы кіравання. 17 лістапада ў Косаве, а таксама ў лагерах, дзе знаходзяцца албанскія ўцекачы (у Чарнагорыі і на тэрыторыі Сербіі) адбудуцца выбары ў мясцовыя органы самакіравання. Выбары арганізуюцца пры падтрымцы Еўрасаюзу і Еўрапарламенту пад эгідай АБСЕ. У Косава накіраваныя з большасці краінаў Еўропы каля двух тысячаў супервайзераў – асобаў, якія прысутнічаць на выбарах ня проста ў якасці назіральнікаў, якія адсочваюць парушэнні, а як асобы, якія дапамагаць у арганізацыі гэтых выбараў. З Беларусі ў якасці супервайзераў накіраваліся ў Косава 7 прадстаўнікоў Праваабарончага цэнтру “Вясна”. Кожны з супервайзераў павінен валодаць англійскай мовай. Перад выбарамі плануецца чатыры дні навучання, дзе ўдзельнікаў будуць знаёміць з сітуацыяй, якая існуе ў краіне, крытэрыямі правядзення выбараў, выбарчай сістэмай, выбарчым заканадаўствам і нават вучыць міннай бяспецы. Выбары будуць адбывацца пад аховай міжнароднай паліцыі і войскаў міжнароднага кантынгенту краінаў НАТО, якія будуць забяспечваць ахову выбарчых участкаў і бяспеку назіральнікаў падчас выбараў.

9 снежня ў гарадах Беларусі адбыліся акцыі, прымеркаваныя да гадавіны прыняцця Усеагульнай дэкларацыі правоў чалавека. Акцыі праходзілі ў межах кампаніі “Хочам ведаць праўду”. У Горадні і Берасьці былі затрыманыя актыўныя ўдзельнікі мерапрыемстваў. У Горадні ў мерапрыемстве, якое доўжылася каля 40 хвілінаў, узялі ўдзел каля 30 чалавек. Супрацоўнікі міліцыі тройчы прапаноўвалі ім разысьціся, а потым затрымалі прадстаўніка АГП Зьміцера Карпенку і прадстаўніка “Маладой Грамады” Святлану Нех. Праз паўгадзіны затрыманыя былі адпушчаныя, пратаколы не складаліся. У Берасьці ўдзел у пікеце ўзялі каля 30 чалавек. Праз 40 хвілінаў намесьнік начальніка Ленінскага РУУС Крэгель даў каманду арыштоўваць.

Людзі супраціўляліся, сядалі на зямлю. 12 чалавек былі дастаўленыя ў пастарунак: Э. Карпюк, М.Клімовіч, М.Мікалюк, С.Казлоў, М.Казімірчык, В.Барбулін, В.Малей, В.Вялічкін, Р.Антанюк, П.Панасюк, Г.Самойленка, Алексіевіч. На ўсіх былі складзеныя пратаколы па арт. 167 ч.1, тры чалавекі атрымалі яшчэ і арт. 166 (непадпарадкаванне супрацоўнікам міліцыі). Усе былі адпушчаныя ў 18.30. У Гомелі каля ўніверсаму «Гомель» з 15 да 16 гадзінаў сябры Гомельскага аддзялення ГА ПЦ «Вясна», партыі БНФ, моладзевых арганізацыяў «Гарт» і «Зубр» правялі акцыю «Ланцуг неабыякавых людзей». У мерапрыемстве ўзялі ўдзел каля 50 чалавек. Уся акцыя праходзіла пад наглядам супрацоўнікаў міліцыі Цэнтральнага РУУС г. Гомелю. Затрыманьняў не было, хоць акцыю і не санкцыянавалі гарадзкія ўлады.

10 сьнежня ў Барысаве Праваабарончым цэнтрам «Вясна» была арганізаваная акцыя з нагоды 53-ай гадавіны абвяшчэння Усеагульнай дэкларацыі правоў чалавека. Каля 10 сяброў ГА ПЦ «Вясна», БНФ, «Зубра» выйшлі на вуліцы гораду, дзе наладзілі раздачу насельніцтву тэкстаў Дэкларацыі правоў чалавека, бюлетэню «Права на волю». Гэтым разам абышлося без затрыманьняў.

10 сьнежня, у дзень чарговай гадавіны абвяшчэння Усеагульнай дэкларацыі правоў чалавека, ГА ПЦ «Вясна» разам з мастаком Алесем Пушкіным наладзілі перфоманс і выставу «Не дазволена цэнзурай». У 15.00 на вуліцы Дзімітрава ў Мінску непадалёку ад таго месца, дзе знаходзіўся нядаўна зьнішчаны будынак сінагогі, у якім, дарэчы, месціліся майстэрні мастакоў, прайшоў перфоманс. А.Пушкін, апрануты ў чорную рызу інквізітара, абчапляны ланцугамі і сушанымі рыбкамі, сімвалізаваў такім чынам інквізітарскую сутнасьць цэнзуры і вынікі яе дзейнасьці – высушанае жыцьцё. Тут жа на будаўнічым плоце былі разьвешаныя забароненыя цэнзурай творы. Мастацтвазнаўца Сяргей Харэўскі расказаў прысутным пра гісторыю цэнзуры ў Беларусі. У 17.00 у зале галерэі «Золата» адбылося адкрыцьцё выставы пад той жа назвай: «Не дазволена цэнзурай». Старшыня ГА ПЦ «Вясна» Алесь Бяляцкі, адкрываючы выставу, сказаў, што, праводзячы гэтую акцыю, арганізатары хацелі паказаць, як канкрэтна на лёсе творцаў адбіваюцца праблемы з захаваньнем правоў чалавека ў Беларусі. Выступілі таксама паэт Эдуард Акулін, кніга якога «Радно» была зьнішчаная ўладамі за вершы, якія палічылі «палітычнымі», галоўны рэжысёр тэатру «Вольная сцэна» Валеры Мазынскі, які быў вымушаны пакінуць тэатр пасля пастаноўкі сьпектаклю «Прынц Мамабук», мастакі Мікола Купава, Алег Карповіч і інш. Большую частку экспазіцыі выставы займаюць уласна карціны – Алесь Пушкіна, Артура Клінава, Тацяны Маркавец, малюнкi Алега Карповіча, Льва

Талбузіна, інсталяцыі Алеся Пушкіна, Льва Талбузіна і Аляксея Марачкіна, скульптура Міхаіла Інькова...

Зьмест

УСТУП: АБАГУЛЬНЕНЬНІ І ВЫСНОВЫ	2
ПРАВАВАЯ БАЗА І ЗЬМЕНЫ Ё ЗАКАНАДАЎСТВЕ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ, ЯКІЯ ВЯДУЦЬ ДА АБМЕЖАВАНЬНЯ ПРАВОЎ ГРАМАДЗЯНАЎ.....	12
ПЕРАСЬЛЕД АРГАНІЗАТАРАЎ І ЁДЗЕЛЬНІКАЎ МАСАВЫХ АКЦЫЯЎ ДЭМАКРАТЫЧНАЙ АПАЗІЦЫІ.....	16
КРЫМІНАЛЬНЫ ПЕРАСЬЛЕД ПАЛІТЫЧНЫХ І ГРАМАДЗКІХ ДЗЕЯЧОЎ БЕЛАРУСІ, А ТАКСАМА ЁДЗЕЛЬНІКАЎ МАСАВЫХ АКЦЫЯЎ АПАЗІЦЫІ	44
ПРАБЛЕМА ЗЬНІКНЕНЬНЯ ЛЮДЗЕЙ У БЕЛАРУСІ	64
ПАРУШЭНЬНІ ПРАВОЎ ЧАЛАВЕКА ПАДЧАС ВЫБАРАЎ ПРЭЗІДЭНТА РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ.....	71
ФАКТЫ ЖОРСТКАГА АЛЬБО НЕГУМАННАГА АБЫХОДЖАНЬНЯ З УДЗЕЛЬНІКАМІ АКЦЫЯЎ АПАЗІЦЫІ, ЗАТРЫМАНЫМІ І ЗЬНЯВОЛЕННЫМІ.....	110
ФАКТЫ ЗЬБІЦЬЦЯ ІНШАДУМЦАЎ «НЕЎСТАНОЎЛЕННЫМІ АСОБАМІ» І «ЛЮДЗЬМІ Ё ЦЫВІЛЬНЫМ»	118
ПАРУШЭНЬНІ ПРАВОЎ ГРАМАДЗЯНАЎ НА СВАБОДУ СЛОВА І АТРЫМАНЬНЕ ПРАЎДЗІВАЙ ІНФАРМАЦЫІ, ПЕРАСЬЛЕД НЕЗАЛЕЖНАЙ ПРЭСЫ І ЖУРНАЛІСТАЎ.....	123
АКТЫВІЗАЦЫЯ ЦІСКУ БЕЛАРУСКІХ СЬПЕЦСЛУЖБАЎ НА ПАЛІТЫЧНА І ГРАМАДЗКА АКТЫЎНЫХ ГРАМАДЗЯНАЎ І ІНШАДУМЦАЎ	144
ПЕРАСЬЛЕД АПАЗІЦЫЙНА НАСТРОЕНАЕ МОЛАДЗІ І МОЛАДЗЕВЫХ АРГАНІЗАЦЫЯЎ	149
ПЕРАСЬЛЕД АЛЬБО ЗАБАРОНА ДЗЕЙНАСЬЦІ ПАЛІТЫЧНЫХ ПАРТЫЯЎ, РУХАЎ, ГРАМАДЗКІХ АРГАНІЗАЦЫЯЎ.....	178
ПЕРАСЬЛЕД ПРАФСАЮЗАЎ, РАБОЧАГА РУХУ І ПРАДПРЫМАЛЬНІКАЎ.....	184
ПАРУШЭНЬНЕ ПРАВОЎ ГРАМАДЗЯНАЎ НА МІРНЫЯ СХОДЫ І АСАЦЫЯЦЫІ	189
ДЫСКРЫМІНАЦЫЯ ПРАВОЎ ГРАМАДЗЯНАЎ БЕЛАРУСІ ПА ПРЫКМЕТАХ МОВЫ, ВЕРАВЫЗНАНЬНЬНЯ, НАЦЫЯНАЛЬНАЙ ПРЫНАЛЕЖНАСЬЦІ	191
ПЕРАСЬЛЕД УДЗЕЛЬНІКАЎ АКЦЫЯЎ ПА АБАРОНЕ МЕСЦАЎ МАСАВЫХ ПАХАВАНЬНЯЎ АХВЯРАЎ СТАЛІНСКІХ РЭПРЭСІЯЎ ВА ЁРОЧЫШЧЫ КУРАПАТЫ.....	197
ПЕРАСЬЛЕД ГА «ПРАВААБАРОНЧЫ ЦЭНТР «ВЯСНА» ДЫ ІНШЫХ ПРАВААБАРОНЧЫХ АРГАНІЗАЦЫЯЎ	204